

PAPALITATEA ERETICĂ

EXPUNERE

A ERESIELORŪ, ERRORILORŪ ȘI INNOVAȚIUNILORŪ

Bisericeii Romane

Dela Separațiunea Sa

De Biserica Catolică în secululŭ allŭ IX-le

De

WLADIMIR GUETTÉE

Doctore în Teologiă allŭ Bisericeii Ortodoxe a Rusiei

TRADUCTIUNE

Făcută cu binecuvântarea Pré Sântiei Selle Părintelui Episcopŭ
allŭ Eparchieii Râmnicu Nouulŭ Severinŭ

D. D. Iosif.

DE

PROTOSYNCELLULU GERASIMU SAFFIRINU

Baccalaureatŭ dela Lyceulŭ din Craiova

*Directore și Professore de Morală Liturgică și Pasto-
rală allŭ Seminariulŭ Eparchieii Râmnicu.*

Tôte drepturile rezervate.

RÂMNICU-VÂLCEI

TYPOGRAFIA G. NICOLANTIN.

1885.

H. D. H. 287 1/3 85

XXXI

PAPALITATEA ERETICĂ

Inu. A. 58. 904.

PAPALITATEA ERETICĂ

EXPUNERE

A ERESIELORŪ, ERRORILORŪ ȘI INNOVAȚIUNILORŪ

Bisericeii Romane

Dela Separațiunea Sa

De Biserica Catolică în seculul allu IX-le

De

WLADIMIR GUETTÉE

Doctore în Teologieă allu Bisericeii Ortodoxe a Russei

TRADUCTIUNE

Făcută cu binecuvântarea Pré Sântiei Selle Părintelui Episcop
allu Eparchiei Rômnicu Nouulu Severinû

D. D. Iosif.

DE

PROTOSYNCELLULU GERASIMU SAFFIRINU

Baccalaureatû dela Lyceulû din Craiova

*Directore și Professore de Morală Liturgică și Pasto-
rală allu Seminariulû Eparchiei Rômnicu.*

Tôte drepturile rezervate.

RÔMNICU-VÂLCEI

TYPOGRAFIA G. NICOLANTIN.

1885.

69952

Biblioteca Centrală Universitară
B STI
Cota 74.602.9ullet
Inventar 69.952

CONTROL 1953

TRADUCȚIUNE FĂCUTĂ

Cu

Autorizațiunea autorelui.

B.C.U. Bucuresti

C69952

PRÉ SÂNTIEI SELLE

PĂRINTELUI EPISCOPŪ

Allă

Eparchiei Râmnicu Nouulū Severinū

Allă

DOMNULUI ROBŪ

Domnulū IOSIF

În semnū de profundū respectū

Și

Deosebită considerațiune

TRADUCUTORULŪ DEDICĂ ACCÉSTĂ CARTE.

PRECUVĒNTARE

După ce am publicat volumul intitulat: *Papalitatea schismatică*, am promissă quă vom publică *Papalitatea eretică*.

Ne ținem astăzi de promissiunea noastră.

În prima noastră lucrare, am considerat papalitatea în raport cu Biserica. Am stabilit quă, usurpându uă putere suverană și universală, papii au răstornat dumnezeesca constituțiune a Bisericei, s'au despărțit de Biserica primitivă și apostolăscă, s'au constituit în stare de schismă. Fiind quă ei au cercat să găsească în sânta Scriptură și în monumențele tradițiunii catolice probe în sprijinul usurpațiunii lor și motive pentru a i-dă uă basă dumnezeesă și apostolăscă, noi am trecut în revistă textele Scripturii și faptele istorice de quară ei au abusat, spre a nemică falsele lor interpretățiuni și falsificațiunile lor.

În lucrarea ce publicăm astăzi, noi considerăm papalitatea, *faciă cu doctrina revelată*, conservată de Bisericile apostolice din secolile primari pênă în dillele noastre.

Documentele doctrinali din secolile primari, practica neintreruptă a Bisericelor, faptele exteriore quarī constituiescū istoria propriū dīssă, și chiarū systemele que s'aū cercatū a se oppune doctrinei revelate, punū în evidență unū corpū de doctrină priimitū în identitatea sa de tôte Bisericele fundate de apostoli și conservatū de elle cu uă grije scrupulosă.

Pênō în secululū allū optule apprópe, tôte Bisericele apostolice Orientali și Occidentali eraū în acordulū cellū mai perfectū în privința acestorū doctrine unice și universalī.

Unū faptū fórte însemnatū, este quō Bisericele fundate în țerrī fórte depărtate unele de altele și de apostoli differiți se afflară în possessiunea accelleiași doctrine, de îndată que intrarā în relațiuni unele cu altele. Acestū faptū probédă quō toți apostoli nu predicaū dequātū uă doctrină, aceea pre quare Iesus Christos le uă predasse, și pre quarea ei uă predicaū suptū inspirațiunea accelluiasi Duchū Sântū.

Din faptulū acesta decurgeá necessariamente acestū principiū: quō tótă învățatura contrariă doctrinei universal priimită și universal conservată, erā *contrariă* addevêrulū revelatū, predatū de apostoli adequō, constituiá uă *eresiă*.

Incepëndū din secululū allū optule Bisericele occidentali părăsiră în mai multe puncte doctrina que uă professaū în secolile precedentī, și pre quarea Bisericele orientali aū professatu-uă în unanimitate pênō în dillele nóstre. Elle se constituiă astū-felū în *eresiă*. Și mai alessū papalitatea fū quare le arruncă în accéstă calle; ea fū quare inventă séu consacrá

nóuele errori. Pentru accésta dérö ea trebuie mai ælessü sô póрте responsabilitatea; de unde titlulü accestei lucrãri: PAPALITATEA ERETICĂ.

Pentru a justificá accestü titlu, noi vomü trebui sô trecemü în revistã questiunile doctrinali în privința quãrora Bisericele occidentali și-aüü scãmbatü invěțatura lorü: sô stabilimü quare aü fostü doctrina lorü primitivã, spre a precisá exactü sensulü innovațiunilorü lorü; sô determinãmü addevëratulü caracteriü allü accestorü innovațiunii; sô arrëttãmü partea que aü luatü întru accésta papalitatea, prequumü și motivele que aüü inspiratu-uã și aüü povãțuitu-uã.

Astü-felü ne va fí metoda que vomü urmã în privința fiã-quãreia din questiunile que vomü avé de tratatü.

Pentru a stabili quare aü fostü doctrina primitivã a Bisericeilorü occidentali, vomü appellá la mãrturirile accellora pre quarü ea totü-de-una i-aü consideratü qua pre Pãrințiü și qua pre Doctoriü sëi.

Vomü apropiá de accéstã doctrinã primitivã pre acceaa quare aü fostü predatã (enseignée) de atunci de cötrã papü, de cötrã episcopi, de cötrã scrietorii pre quarü Biserica Romei i-aü canonisatü sëü i-aü approbatü.

Cu modulü accesta, scãmbarea va fí constatată într'unü kypü evidente și nerecusabile.

Faptele istorice și documentele officiali emanate, sëü dela papalitate, sëü dela synódele pre quarü ea le aü inspiratü, presidatü și dirigeatü, vorü face sô reéssã rolulü que accéstã papalitate aü jucatü în tóte innovațiunile.

Vomū stabilí astū-felū, cu evidentă, quō instituțiunea quare s'aũ impusū Bisericeilorū occidentalī qua centru de unitate și de addevērū catolice, n'aũ fostū dequātū uă surgiute de împărechiări și de errorī.

In tóte discusiunile que vomū avé de făcutū, nu se va poté întelni nequī uă urmă de passiune orī de nedreptate. Noi vomū poté cu attātū mai multū sō fimū imparțial cu quātū, pentru a stabilí tesa nóstră, nu vomū avé dequātū încurcătura de a alege între textele și faptele la quarī va trebui sō facemū appellū. Operele din quarī vomū scóte probele nóstre vorū fī indicate cu exactitate, și toți ceī que vorū voi sō ne controlede uă vorū poté face fōră difficultate.

Ni s'aũ părutū oportunū de a publicá accestū opū in momentulū in quare papalitatea îndrāsnesce sō se proclame solemnū *infallibilē*. Opulū nostru va demonstrá quare este valórea accestei assertiuni, și va probá quō uă decisiune cu totulū contrariá ar fī trebuitū sō adopte conciliulū Vaticanulū, déquō ar fī voitū sō grăiescă addevērulū.

Dée Domneđeū qua accestū opū sō fiă folositorū membrilorū Bisericeī romane quarī, séu quō nu ceretédă, saũ din obiceiū, séu pentru considerațiunī curatū omnesci, hesitédă a se separá cu totulū și prefațiá de uă papalitate alle quărei errorī eī nu și le mai potū ascunde! Eī nu le cunnoscū pre tóte. Noi avemū certitudinea de a i-convinge quō, de uă miă de anni apprópe, papalitatea aũ rătécitū, dupō quumū rătēcesce și astăđi; quō Bisericele occidentalī aũ urmatu-uă in eresiele sēlle; quō trebuie sō se urce prin urmare in primele optū secole pentru a regăssi in occidentū doctrina curatā așșá prequumū apostoliū aũ invēțatu-uă.

Nimenea nu se îndouiesce, chiarū în sinulū Bisericeī romane quō, pentru a meritá titlulū de *catolicū*, este necessitate de a professá curata doctrină apostoléscă. Déquō este demonstratū quō Biserica romană n'au fostū credinciosă în *paşla depositulū domneşcescū*, va fī evidente *quo tribue so uā părăsescă pentru a fī catolicū*.

Attare este âncō de multū timpū convicţiunea nóstră; şi pentru a rămâne *catolicū*, dupō quumū amū voitū totū-de-una sō fimū, noi amū părăsitū uā Biserică cu quare nu póte fī quine-va unitū fōră a fī schismaticū şi ereticū.

Sciamū quō lucrândū astū-felū ne vomū attrage critice şi injurie. Dérō noi n'amū hesitatū, adducându-ne aminte de cuvintele Stöpânului, quare proclamă fericiţi pre aceeaia quarī sufferū persecuţiune pentru dreptate, şi quarī sîntū ocăriţi şi dispreţiaţi din cauza lui.

Unū omū de convicţiune nu se póte oprī pre lōngō consideraţiuni omenesci quândū consciinţa sa vorbesce. Şi într'accéstă ocasiune mai alessū şi-aduce a minte cu uā nobile mîndrîă quō, în ceaa-que privesce lucrurile consciinţei, ellū nu voiesce sō sciă dequātū de Domneşcū.

Amū făcutū sō se védă expunerea eresielorū, errorilorū, şi innovaţiunilorū papalităţei, (a) combaterei systemei papali, aşşá prequumū ea este adoptată astăđi în Occidente. Noi nu poteamū sō tratămū mai bine unū assemenea subiectū dequātū atacândū scrierea D-lui J. de Maistre, intitulată *Despre Papa*. Accestū opū este addeveratulū punctū de plecare allū neo-ultramontanismulū, quare au fostū consacratū de conciliulū din Vaticanū.

Vechii ultramontani, chiaru cei mai exagerați, mai conservaū încă ore-quarî forme teologice, și puneau ore-quarî restricțiuni puterei que atribuiau papalității. Ei voiau să țină ore-quare comptu de istoria și de antiquele doctrine. Ei căntau să le denaturede în profitulū systemei lorū; dero silințele lorū erau qua uă rămășiță de omagiū datū addevêrului.

D-lū J. de Maistre nu avū scrupule de acestea. Ellū expuse brutal systema absolutismulū politico-ecclesiasticū, pre quare lă-identifică cu papalitatea, și puse supțu piciorē istoria Bisericeii și monumentele celle mai venerabili alle tradițiunei catolice.

Ellū făcū scólă.

Ultramontanismulū adoptă destrăbălările selle și dogmatismulū său insolinte. Teologii plecară capulū; episcopii nu îndrăsniră să reclame.

Decretele conciliului Vaticanului și Syllabus sūntū consecrațiunea solemnē a teoriilorū lui J. de Maistre.

Combaterea cărței selle aveă dero actualitate. Noi astū-felū amū dērîmatū, pēnō în temeliele selle, accestă papalitate, quarea este marea eresă a Occidentelū și surgintea a altorū eresii.

W. G.

PAPALITATEA ERETICĂ

PRIMA ERESIĂ A PAPALITĂȚII

Său Doctrina Sa

Relativă la Constituțiunea Divină a Bisericeii.

Quare aū fostū doctrina urmată în primele optū secole de Bisericele occidentali în privința constituțiunei divine a Bisericeii?

Pentru a respunde la accéstă questiune, trebuie să întrebămū operile Părinților pre quarī aceste Biserice i-aū recunoscutū qua ortodoxi. Printre accesti Părinți sūntū trei quarī aū tractatū *ex professo* despre constituțiunea Bisericeii; accestia sūntū Cyprianū, episcopū allū Cartaginei, Augustinū, episcopū allū Hiponei, și Vincent, monachū din Lerini.

Sō expunemū doctrina lorū.

În tratatulū său despre *Unitatea Bisericeii*, Sântulū Cyprianū se exprime astū-felū (1):

Domnulū disse lui Petru: „Eū ți-đicū quō tu ești „Petru și pre accéstă pétră voiū zidí Biserica mea și

(1) Cypr. De unitate Ecclesiae § 4. Autorele, în primele trei paragrafe, ăice quō inimicii ascunși ai credinței sūntū mai de temutū dequātū inimicii declarați. Primii eretici său schismatici potū fi lesne descoperiți prin međloculū unei noțiuni exacte despre unitatea Bisericeii, noțiune pre quare ellū uă expune începēndū de la § 4.

„porțile iadului nu uă vorū biruí pre ea, și ți-voiú dá „chiăiele împărăției cerurilor: și ceaa-que tu vei le- „gá pre pământū va fi legatū și în cerū, și ceaa-que „tu vei deslegá pre pământū va fi deslegatū și în „cerū.“ Ellū i-đisse din nouū dupō inviărea sa: „Pa- sce oile melle;“ ellū și-edifică Biserica sa numai pre ellū (pre Petru) și i-încredințedă oile selle pentru a le pasce. Deși, dupō inviărea sa, aū datū tutorū apo- stolilorū aceeași putere și le aū đissū: „Prequumū „m'aū trāmissū pre mine tatălū, și eū trāmittū pre „voi: priimíți Duchū-Sântū; quārora veți iertá pēcca- „tele, se vorū iertá lorū; quārora le veți ținé, vorū „fi ținute;“ cu tóte aceștea, pentru a attestá unitatea, *ellū stabilī uă singură catedră* (1), și, prin autorita- tea sa, stabilī qua accéstă unitate, la începutulū ei, sō începă printr'unulū singurū. De sigurū cei l-alți apostoli erau ceaa-que fū Petru și împărtășiră cu ellū aceeași onóre și aceeași putere; dérō accéstă pute- re comunē appare la începutū într'ună unitate, pen- tru qua Biserica lui Christos sō se arrétte *una*, și ca- tedra *una*. Astū-felū toți sântū păstori, și turma se arréttă *una*, quarea este nutrită de toți apostoliī în comunū accordū, așșá înquātū Biserica lui Chri- stos appare în unitatea sa.“

Astū-felū, dupō sântulū Cyprianu, autoritatea și demnitatea fură accelleși în toți apostoliī; toți îm-

(1) Textulū sântulū Cyprianū aū fostū interpolatū în mai multe lo- curi si manuscriptele nu se accordă între elle. S'aū cercatū sō se însere într'ensulū frase favorabilī teoriilorū papali. Astu-felū, în textulū pre quare noi lu-traducemū, s'aū intercalatū aceste cuvinte: *primația este datā lui Petru*. Aceste cuvinte sântū evidinte adausse în textū și elle rumpū sensulū frasei sântulū Cyprianu. Manuscriptele celle mai bune nu conținū nequā cuvintele: *ellū stabilī uă singură catedră*. Noi consim- țimū cu tóte aceștea a le admite qua autentice, pentru-quō elle potū intrá în sensulū general allū frasei sântulū doctore.

preună nu formedă dequâtă uă sîngură autoritate, séu uă singură catedră, și sântulū Petru nu fû que-va mai multū dequâtū ceî-l-alți în Biserică. Déquō apostolatulū seū ar fi fostū differitū, ar fi fostū dōuē catedre: a sa și a cellorū-l-alți apostolī; dérō nu aū fostū dequâtū una la quare Petru și ceî-l-alți apostolī participă *de uă potrivă*; și printr'accéstă catedră unică se arréttă unitatea turmei Bisericei.

Cuvintele adressate lui Petru înainte de înviare n'aū fostū pronunțate pentru a i-dá uă autoritate particulariă, âncō mai puçinū uă autoritate superiorē; qui i-fură adressate *lui singurū*, pentru qua elle sō fiă unū symbolū allū unităței que trebuia sō existe în catedra unică ocupată cu accellași titlu de Petru și de ceî-l-alți apostolī.

Sântulū Cyprianu aū datū dérō cuvîntelorū evangelice relative la Sântulū Petru uă interpretațiune cu totulū oppusă accelleia que fû adoptată mai în urmă de cōtră papalitate. Și în sensulū mai susū expusū ellū adauge:

„Accéstă Biserică *una* este desemnată de Sântulū Spiritū în acceste cuvinte alle *Cântăreî Cântărilorū* pre quarī Domnulū le pronunță: *Porumbița mea este una, perfecta mea este unica a mamei selle, ea este privilegiata sa*. Accella quare nu este în accéstă unitate a Bisericeî, crede ellū quō possede credința? Accella quare renégă Biserica și i-se împrotivesce, quare părăsesce catedra lui Petru pre quare Biserica este întemeiată, pôte ellū sperá a fi în Biserică?“

Expressiunea *catedra lui Petru* nu pôte presentá nequî uă obscuritate, dupō explicațiunea dată mai susū de ênsuși Sântulū Cyprianū. Este fórte evidente de asemenea quō ellū nu uă dá qua fundamentū allū Bisericeî dequâtū în accestū sensū quō unitatea ca-

tedrei apostolice, quare i-este basa addeverată, aũ fostũ mai ntiũ *symbolisat* n persna lui Petru. Autorele resume aceste consideraiuni precisndũ, dup Sntulũ Paulũ, în que consiste unitatea: „Unũ singurũ corpũ, unũ singurũ Spiritũ, u singur speran, unũ singurũ Domnũ, u singur credin, unũ singurũ botezũ, unũ singurũ Dumneeũ.“

Ellũ nu se gndesc nequi-quumũ la u unitate resultndũ din uniunea cu unũ pstorũ suveranũ i universal; ellũ exclude chiarũ formal idea unui asemenea pontificatũ, fcndũ din toi apostolii *u singur catedră*, unũ corpũ unicũ investitũ cu u putere comun, cu u demnitate comun.

Apostolatulũ în unitatea sa s'u perpetuatũ într'unũ episcopatũ *unulũ*. Sntulũ Cyprianũ expune astũfelũ accst doctrin (1):

„Noi suntemũ datori s inemũ cu tr i să apprmũ accst unitate, noi mai alessũ quar sntem episcopi, quar presidmũ în Biseric, pentru a prob qu episcopatulũ de asemenea este *unulũ i nedivisatũ*. Neminea să nu înșelle prin minciună societatea fresc, neminea să nu corump addeverulũ credinei printr' perfidă vnare! Episcopatulũ este unulũ, i fi-quare în modũ solidarũ possede u parte dintr'nsulũ. Biserica de asemenea este una, ori qutũ de deprtat ar fi rra în quare ar fi dussũ- progressulũ fecundittei selle, asemenea sórelui alle quruia raele sntũ multe i lumina una, arborelui alle quruia ramurele sntũ numerse i quare nu are de qutũ unũ trunchiũ pre quare se sprijinesce, surgintei alle qureia riuleele quar decurgũ dintr'nsa pstrd unitatea în ea, cu totũ numrulũ lorũ i abundanță

(1) Cyp. *ibid.* § 5.

lorū. Scóte uă rađă din corpulū sórelui, accéstă rađă nu va mai face parte din unitatea de lumină; taiă uă crecă de la unū arbore, ea nu va mai înverđi; desparte unū riurellū de isvorulū seū, ellū va seccá. Astū-felū Biserica lui Dumneđeū, focariū de lumină, și-trămitte rađele selle în totū universulū; dérō uă singură lumină este răspândită de tóte părțile, și unitatea corpului luminosū nu este divisată. În fecunditatea sa, ea și-întinde ramurile selle preste totū pămêntulū, și din ea curgū în depărtare riurelle abundanți; dérō surginta este una și trunchiulū este unulū; ea este uă mamă fecundă; noi ne nascemū din ea; sântemū nutriți cu laptele seū; trăimū din spiritulū seū.“

Pentru sântulū Cyprianū, Biserica este *una*, supțu președința unū episcopatū *unulū*. În locū de a recunosce în episcopatū vre unū gradū ierarchicū, ellū afirmă quō episcopatulū este posedatū într'unū gradū egal de cōtră toți aceeaia quari aū fostū investiți cu dênsulū. Astū-felū, unitate și egalitate în apostolatū; unitate și egalitate în episcopatū, attare este doctrina expusă de sântulū Cyprianū și admisă, în timpulū seū, de tótă Biserica occidentalē quarea l'aū recunoscutū de doctor fórte ortodoxū, și quarea aū veneratū operele selle prequumū și persóna sa. Déquō vre-uă reclamațiune s'aū rădicatū contra opiniunei selle relativū de botezulū ereticilorū, nequī-uă-datā nu s'aū făcutū cea mai mică obiecțiune contra doctrinei selle asupra Bisericei. Copiștiū, mirosindū quātū de multū accéstă doctrinā erá contrariā papalităței, și nepotêndū sō i-contestede valórea, aū falsificatū opera lui Cyprianū; dérō erudițiunea aū descoperitū și semnalatū fraudele lorū. Și appoi, falsificatorii nu aū fostū abili, quōquī intercalările seū glosele lorū facū unū effectū attātū de disparatū în totalitatea raționamente-

lorū sântului doctor, înquâtū este impossibile de a nu đōrí, la prima căntătură de ochiū, falsitatea. Cu tóte silințele unorū teologi, remâne lucru înțellessū quō doctrina egalitáței în apostolatū și în episcopatū exclude necessariaminte orí-que distincțiune între apostolī și între episcopī. Este fórte evidente quō sântulū Cyprianū nu voiá nequi-quumū sō vorbéscă de distincțiunile onorifice séu de prerogativele que *Biserica* poteá sō stabiléscă printre episcopī. Ellū nu aveá în vedere dequátū apostolatulū și episcopatulū în constituțiunea lorū divină.

Déquō sântulū Petru s'ar fi buccuratū de uă onóre și de uă autoritate superiorī printre apostolī, Cyprianū ar fi spusu-uă citândū textele evangelice quarī se raportă la ellū. In locū de a deduce uă attare ideá, ellū afirmă *egalitatea apostolilorū*.

Déquō, în episcopatū, episcopulū Romei s'ar fi buccuratū de uă superioritate óre-quare, sântulū Cyprianū ar fi menționatu-uă quândū aū vorbitū despre episcopatū. Dérō, ellū afirmă contrariulū invēțândū în privința accésta *egalitatea episcopilorū*. Illustrulū doctore, întemeiându-se pre textele: *Tu estū Petru și Pasce ouile melle*, négă quō sântulū Petru sō fi posedatū prerogative superiorī allorū cellorū-l-altī apostolī. Ellū négă prin urmare quō acceste prerogative pretinse sō fi fostū transmise unū episcopū în particularū; ellū négă, afirmândū egalitatea episcopilorū, prerogativele reclamate în favórea unū episcopū óre-quare.

In restulū opereī selle, Cyprianū se applică sō facă înțellessu condițiunile și necessitatea unitáței în *Biserică*.

Accí erá casulū de a indicá centrulū visibil allū accestei unitáți, déquō, într'addevērū, ellū ar fi recunoscutū unū attare centru. Dérō ellū (centrulū) nu erá

inventatū în timpulū seū. Ellū nu menționédă dérō nequī pre episcopulū Romei nequī pre Biserica romană. Centrulū unităței Bisericei este, dupō sântulū doctore, uniunea tutorū membrilorū în m^{rt}mărturirea accel-leiași credințe, totū de una conservată în Biserice. Toți cei quarī se separă de accéstă credință devinū eretici și schismatici, și nu mai aparținū Bisericei.

Episcopatulū quare presidă în Biserică are datorīa *de a mântinē accéstă unitate și de a uă apperă* déquō ea este attacată, mântinēndū și appērândū credința antiquă și apostoléscă a Bisericei.

Déquō ar mai conservá quine-va vre uă îndouiélă în privința interpretațiunei que sântulū Cyprianū aū datū textelorū evangelice relative la sântulū Petru, și în privința interpolațiunilorū allū quārora obiectū aū fostū cartea sa, va fi de adjunsū de a citi accestū pasagiū din epistola sa a dōuē-deci și șeptea :

„Domnulū Nostru, alle quārūi precepte și aver-tismente sūntemū datorī a le observá, fundândū onórea de episcopū și basa (sēū rațiunea *ratio*) Bisericei selle, se exprime astu-felū în Evangeliă, adressându-se lui Petru: „Eū ți-đicū quō tu estī Petru, și pre „accéstă pétră voiū zidí Biserica mea, și porțile iadu-„lui nu uă vorū biruí pre ea; și ți-voiū dá chiăiele „împērăției cerurilor; și orī-quâte vei legá pre pă-„mēntū vorū fi legate în cerurī; și orī-quâte vei des-„legá pre pāmēntū vorū fi deslegate în cerurī.“ De accollea, prin greutățile timpurilorū și successiunilorū, aū decursū: și chirotonia episcopilorū, și basa (*ratio*) Bisericei, așșá înquātū Biserica sō fiă stabilită pre episcopī și orī-que actū allū Bisericei sō fiă guvernatū de acceiași preposiți.“

Accestū textū este trassū dintr'ua epistolă în quare Cyprianū revendică drepturile episcopatului pentru

guvernământul Bisericeii. Ellu nu potea sã declare mai lãmuritũ quõ, în textele evangelice relative la sãntulũ Petru, nu erã nemica *personal* pentru acestũ apostolũ, quõ cuvintele que i se adressasse priviaũ pre collegiũ seũ totũ așșã qua șĩ pre ellũ. Sãntulũ Cyprianũ explicã astũ-felũ ênsușĩ tratatulũ seũ despre *unitate* și lapedã interpolãtiunile romane.

Astũ-felũ erã doctrina sãntului Cyprianũ și a tãteii Bisericeii occidentale în secululũ allũ treile. În secululũ precedente, Tertullianu, primulũ pãrinte allũ Bisericeii occidentale, nu professaã uã alta. Deșĩ ellũ nu aũ fãcutũ operã specialẽ despre Bisericã, nu putemũ citi cãrțile selle și în particulariũ aceeaa pre quare uã intitulã: *Despre Prescripțiunĩ*, fãrã a întelni într'ênsese passage quarĩ confirmã doctrina învẽțatã *ex professo* de sãntulũ Cyprianũ.

Sãntitulũ Augustinũ totũ de una s'aũ buccuratũ, în Biserica occidentalẽ, de uã înaltã autoritate. Geniulũ seũ incontestabile, cõiința sa, pãtrunderea sa i-aũ meritãtũ chiarũ unũ rangũ distinsũ, nu numai printre teologi, dẽrõ și printre filosofi, savanți și litterați. Operile selle formedã uã collecțiune pre quãtũ de considerabilẽ pre attãtũ de variatã. Noi ne vomũ ținẽ în particulariũ de operele în quarĩ ellũ aũ tratatũ *ex professo* despre Bisericã, pentru a precisã învẽțatura sa assupra acestuĩ punctũ.

Cea d'ântãiu dîntr'aceste opere este aceeaa despre *Unitatea Bisericeii*. Ellũ într'ênsa se exprime astũ-felũ:

„Intre adversariĩ nostri și noi (1), se rãdicã accestã questiune: Unde este Biserica? Este ea la noi seũ la ei? Accestã Bisericã este una; strãmoșii no-

(1) Sãntitulũ Augustinũ, *Unit. eocl. c. II.*

stri aŭ numitu-uă *catolică*, pentru a arrettá, prin numele seŭ chiarŭ, quô ea este completă (per totum). Astŭ-felŭ este într'addevărŭ sensulŭ cuvântului după etymologia sa grécă: cath'ólon. Accéstă Biserică este corpulŭ lui Christos, după accestŭ cuvântŭ allŭ apostolului: „Pentru corpulŭ seŭ quare este Biserica (Colos. I, 24). „De accollea este evidente quô accella quare nu face parte din membrele lui Christos nu póte avé mántuirea chrestină. Dérô, membrele lui Christos sântŭ unite prin dragostea unitátei, și prin ea elle aderă la capulŭ lorŭ quare este Iisus Christos. Tóte quâte ne învățămŭ despre Christos sântŭ relative, seŭ la capŭ, seŭ la corpŭ: capulŭ este fiulŭ unicŭ allŭ lui Dumneđeŭ cellui viŭŭ, Iisus Christos; *ellŭ este mántuitorulŭ corpulŭ* (Efes. V, 23). *Ellŭ aŭ muritŭ pentru peccatele nóstre și aŭ înviatŭ pentru justifica-rea nóstră* (Rom. IV, 25). Corpulŭ, este Biserica despre quare se dice: Pentru qua sô arréte quô are uă Biserică gloriósă, fôrá pată ~~ceŭ~~ sbârcitură, seŭ altŭ que-va de accestŭ felŭ (Efes. V, 27). Intre donatistŭ și noi, se rădică dérô accéstă questiune: Unde este accestŭ corpŭ. adequô, unde este Biserica? Quumŭ sô respundemŭ? Căută-vomŭ de a face accésta prin propriile nóstre cuvinte, seŭ prin accellea alle capului accestui corpŭ, Domnulŭ Nostru Iisus Christos? Noi credemŭ quô e măi bine sô căutămŭ deslegarea în cuvintele accelluia quare este addevărulŭ și quare și-cunnósce bine corpulŭ, pentru quô *Domnulŭ cunnósce pre acceia quarŭ suntuŭ aŭ lui* (2. Timoteiŭ, II, 19).“

Biserica este considerată aici, de sântitulŭ Augustinŭ, în generalitatea sa și în accellași timpŭ în existența sa vizibilă. Erá vorba într'addevărŭ de a determiná déquô donatistii formaŭ seŭ nu addevărata Biserică, Biserica *catolică*, corpulŭ lui Christos.

Déquõ uã assemenea questiune s'ar rãdicã astãđi în Biserica romanã, quumũ s'ar resolve ea? Prin papa. Ți se respunde: papa este șefulũ seũ capulũ Bisericeĩ, centrulũ de unitate. Déquõ nu esti cu centrulũ, esti affõrã din Bisericã, esti ereticũ, schismaticũ.

Accesta este ore metoda sãntitulũ Augustinũ? Nu. Ellũ plẽcã dela accestũ principiũ: Biserica este corpulũ lui Christos; accestũ corpũ are unũ capũ, unũ șefũ. Quare este ellũ? Christos ênsuși. Quare aũ fostũ învẽțatura lui Christos în privința Bisericeĩ? Ellũ uã expune, și printr'accestã învẽțaturã confundã pre donatistĩ.

Quãtũ despre doctrina unũ șefũ visibile, vicariũ și represintante allũ lui Christos, echoũ allũ învẽțãmẽntulũ seũ, despre accesta sãntitulũ Augustinũ nequĩ mãcarĩ nu face allusiune. Cu tôte accestea, acci erã tocmaĩ casulũ de a uã expune. Déquõ episcopulũ Romeĩ s'ar fi buccuratũ în virtutea dreptulũ divinũ de prerogativele que și-attribute astãđi, sãntitulũ Augustinũ nu aveã de đissũ donatistilorũ dequãtũ unũ cuvẽntũ: Oracululũ nostru este la Roma, sã lu-ascultãmũ și sã ne suppunemũ decisiuneĩ selle. Ellũ ar fi pututũ de assemenea sã le mãi đicã: Voi nu sũnteți uniți cu Roma, așșã dẽrõ voi sũnteți affõrã din Bisericã. Seũ ancõ: Centrulũ *catolicitãței* este la Roma; voi v'ați separatũ de dẽnsa, așșã dẽrõ voi nu sũnteți *catolicĩ*.

Dẽrõ nu, ellũ nu raționẽdã astu-felũ. Biserica *catolicã*, đice ellũ, este acceaa quare conservã doctrina revelatã *în întregimea sa* (per totum cath' 'olon). Accestã Bisericã este corpulũ lui Christos; Christos este uniculũ ei șefũ. Sã studiãmũ învẽțatura sa și sã vedemũ déquõ voi posedeți doctrina *completã* seũ déquõ noi. Déquõ sũntemũ noi quarĩ uã posedemũ, noi

sântemū *catolică*, noi sântemū addeverata Biserică, și voi, voi sânteți eretici, voi nu sunteți membri ai corpului allū quăruia capū este Christos.

Poté-și-ar quine-va înkypui quō sântitulū Augustinū ar fi expusū uă assemenea doctrină în privința Bisericeī, déquō, în timpulū seū, teoria papalē ar fi fostū cunnoscūtă? Noi punemū accéstă questiune cri-quăruī omū sincerū. Pentru sântitulū Augustinū qua și pentru sântulū Cyprianu, semnulū distinctivū allū addeveratei Biserice este possessiunea *întregei doctrine revelate*. Biserica quare n'aū scosū nemica, quare n'aū modificatū nemica, quare n'aū adaussū nemica în depositulū domneȚeescū, este Biserica cea addeverată, Biserica *catolică*, Biserica pre quarea Iisus Christos uă recunnōsce qua corpū allū seū.

Catolicitatea nu consiste într'ūă mai mare seū mai puġinū mare întindere. Attuncī chiarū quândū cei que nu mănținū addeverata doctrină arū fi răspândiți în tōte locurile pre unde existe Biserica, adauge sântitulū Augustinū, (1) ei totuși nu aparținū pentru accéstă Bisericeī. Mulțimea nu este dérō nequi-quumū unū semnū de addeverū pentru Biserică; accestū semnū nu existe dequātū în addeverata doctrină. Dérō prin que meȚlocū se pōte cunnōsce accéstă addeverată doctrină? Prin mărturīa *universalē* a tutorū Bisericelorū quarī formēdă noulū poporū alessū pre quare cārțile profetice alle Vechiului Testamentū lu-aū arrēttatū, prequumū și cārțile apostolescī.

Accéstă este idea que reesse din commentariile que sântitulū Augustinū oppune celloorū alle adversarilorū seī assupra diverselorū texte alle sântelorū Scripture (2). Biserica este marea societate a lui Domne-

(1) Sântitulū Augustinū, *Unit. eccl.*, c. IV.

(2) *Ibid.*, a Cap. V. ad. 11.

deu trăind cu nă vieță domneștească; de îndată que quine-va i-face opozițiune, accella nu mai face parte din poporul alessu allu Noulu Testamentu seú din Biserică; accella trăiesce cu propria sa vieță, și nu cu accéstă vieță comună quare este a tuturor membri-lorū corpulu lui Christos.

Scopulū sântitulu Augustinū, în opera sa, erá de a desvoltá numai accéstă ideă, și nu de a expune systemulū completū allū organizațiunei ecclesiastice. Cu tóte acceslea, ellū arréttá în trécátu quō mai alessu prin opozițiunea que facū *episcopilorū* donati-stiū attacau unitatea Bisericei (1); quátu despre unū episcopū în particulariū, quare sō fi fostū în special međloculū și centrulū de unitate, în privința accéslea ellū nu face nequ-i-ua mențiune. Póte crede quine-va quō nu lu-ar fi arrettatū ellū, într-ua assemenea discusiune, déquō Biserica ar fi recunoscutū attuncē unū attare centru de unitate? Cu quátu accestu centru este visibile, cu attátu procurá ellū unū argumentū facile, și cu attátu mai pučinū se póte înțelege tăcerea părinților quari, în cursū de optū secole, n'aū avutū nequ macarī idea de a lu-invocá în discusiunile lorū relativū de Biserică și de doctrină. Amū poté citá unū mare numărū de texte de alle sântitulu Augustinū as-supra episcopatulu. Preste totū, ellū nu învétá, qua și Cyprianū, dequátu unū episcopatū *unulū* și identicū în toți acceia quari s'aū investitū cu dēnsulū. Tăcerea sa în privința prerogativelorū episcopulu Romei equivalédá cu uă negațiune positivă. I-erá destullū sō appellede la Roma contra adversarilorū seí, déquō Roma erá echoulū addevērulei și centrulū unităței. Ellū nu face așșá, quí appellédá la mărturia tu-

(1) Ibid., Cap. XI, § 28.

torū Bisericeilorū apostolice quarī formédă poporulū alessū allū nouei alianțe. Ellū numesce (1) pre tóte Bisericele Asiei și Greciei, fundate de apostoli; afirmă adversarilorū sei, qua probă despre addevărulū doctrinei selle, quō ellū este în împărășire cu acceste Biserice; și nequī măcarī *nu numesce pre Biserica Romei!* Que însemnédă uă assemenea tăcere, dequātū quō, în ochii sei, criteriulū addevărulū chrestinū nu exișteá în mărturíá unei Biserice, quí în acceaa a tutorū Bisericeilorū apostolice! Ellū nu excludeá mărturíá Bisericei Romei, dérō nu i-daá mai multă importanță dequātū] celei a celloru-l-alte Biserice întemeiate de apostoli, și accéstă mărturíá nu aveá valórea dequātū pentru-quō erá unū ecoū allū predicărei apostolilorū, și nu pentru-quō ar avé uă autoritate particulariá, în affórá de mărturíá universalé.

Dupō que aū expusū mărturíá Bisericeilor apo-
stolice, sântitulū Augustinū strigă: (2) „Accella evan-
geliséđă altū-felū quare đice quō Biserica aū dispărutū
din lume și quō ea n'aū remasū dequātū în Africa
și în partita lui Donatu. Așșá dérō sō fiă anatema!
Déquō nu voiesce sō fiă anatema, sō mi-probeđe quō
affirmațiunea sa este coprinsă în sântele Scripture.“
Fericitulū doctore urmăresce pre adversarií sei în o-
biecțiunile lorū assupra pretinsei prăpădirí a Biseri-
cei quarea nu și-ar fi afflatū refugiū de quātū în par-
tita lorū, și, în accéstă discussiune, unde numele Ro-
mei și allū episcopului seū lū-amū afflá la fiă-quare
liniá, déquō ea ar avé locū astăđi în Biserica roma-
nă, ellū nu face cea mai mică mențiune nequī de una
nequī de altulū. Ellū nu vede dequātū uă Biserică,
universal respândită și cu quarea trebuie sō fiă quine-

(1) Sântitulū Augustinū, Unit. eccl., c. XII.

(2) Ibid., c. XIII.

va în împărtaşire déquō voiesce sō facă parte din addevărata societate chrestină.

Accéstă Biserică *catolică* este, ăice ellū (1), *ma-ma pré addevărată a chrestinilorū*. Ea are pentru a uă dirige, pre episcopī, pre preuți, pre diaconī și pre cei-l-ălți servitorī ai dumnezeescelorū mysterie(2). In accéstă enumerare, episcopatulū appare în unitatea sa; unū episcopū excepțional și superior acci nu și-găs-sesse locū. Prequumū în tratatulū seū despre *Unitatea Bisericeī*, așșă și în opera sa assupra *Moralilorū Bisericeī catolice*, Augustinū nu cunnósce nequī-quumū ascultarea de Roma și de episcopulū seū. In ultimulū seū capitulū, ellū vorbesce de Roma pentru a menționá crimele que committeaū accollo manicheiī, dérō nu pentru a uă arrettá qua pre surgintea autorităței și unităței Bisericeī.

In alte dóuē din operile selle dogmatice, *Despre doctrina chrestină și Despre addevărata religiune*, Augustinū erá addussū de subiectulū seū qua sō trateđe despre autoritatea doctrinalē. Unde uă așședă ellū? în Bisericele apostolice(3), quarī ne facū sē cunnóscemū quō sânteles Scripture sântū surgintea addevărulū chrestinū.

In explicațiunea que face symbolulū(4) ellū nu menționédă dequátū acceași Biserică *catolică* din quare ereticī și schismaticīi nu facū parte. Déquō autoritatea papalē existeá, ea ar fi mai alessū folositoriá ignorantilorū quarī arū avé în învețământulū papal unū međilocū facile de a se instruí. Sântitulū Augustinū aū făcutū uă operē assupra modulū de a

(1) Sântitulū Augustinū, de Moribus Eccl. catholicae, lib. 1, c. XXX.

(2) Ibid., c. XXXIII.

(3) Unit. eccl., de Doct. Christ., lib. II. C. VIII; de Vera relig., c. VIII.

(4) De Fide et symb., c. X.

instruî pre ignoranți. Autoritatea papală nu e nequi acci menționată prequumū nu e nequi în nenumăratele cărți în quarî episcopulū Hipponei atacă pre ereticii și pre filosofii timpului seū. Operile lui Augustinū formedă una din collecțiunile teologice celle mai considerabili que Biserica primitivă ne aū lăssatū. Și, va fi impossibile de a arrettá într'ênsele unū singurū pasagiū în quare autorele sō facă, nu numaî uă mențiune formală, dérō uă simplă allusiune la autoritatea doctrinală a Bisericei seū a episcopului Romei. Ellū nu aū invētatū în privința Bisericei dequātū doctrina expusă acci mai susū, quarea exclude în modū positivū accéstă autoritate a unei biserice seū a unū episcopū în particulariū, și quare este acceaași qua a sântului Cyprianū.

Cu tōte accestea teologii romanī aū pretinsū quō sântitulū Augustinū erá favorable systemului papal. Pentru a stabili accéstă tesē, ei aū alergatū la falsificări. Vomū dá despre accéstă quâte-va exemple: Rev. Parinte iesuitū Barruel(1) se exprime astū-felū: „Quātū despre sântulū Augustinū, feresce te de a insultá în prezența accestui Doctore catedra Bisericei romane. „Que ți-aū făcutū ea, ți-va respunde ellū cu: „indignațiune, que ți-aū făcutū accéstă catedră în quare Petru aū ședutū, în quare șede astăđi „*Pontificele* „*quare ne guvernă?*“

Noi subliniāmū acceste din urmă cuvinte quarī nu se afflă în textū, chiarū așșá prequumū este ellū citatū de Barruel în latinesce: „*Cathedra tibi quid fecit Ecclesiae romanae in qua Petrus sedit, et in qua hodie Anastasius sedet.*“ Permite buna credință de a

(1) Du pape et de ses droits religieux, t. 1-ier, 2-e partie, ch. III. Accéstă operē este citată și lăudată de ultimii și cei mai savanți teologi romanī, de Părintele Perrone în particulariū.

traduce cuvântul *Anastasius* prin acestea: *Pontificele quare ne guvernă?* Cuvântul episcopulă Anastasiu este ellu synonymu cu frasa prin quare teologulă romanu lă-înlocuesce?

Dérö accésta nu este totulă. Textulă sântitulă Augustină aū fostu completaminte abbătutū dela sensulă seū natural, și ciuntitū cu premeditare. Barruel nu aū indicatū opera din quare lu-aū trassū. Ellu aveá fōră îndouielă pentru accésta cuvintele selle. Noi lu-amū găssitū în a doua carte a operei intitulate: *Contra epistolelorū luă Petilianu*, capitululă LI, § 118 (ed. Bened.). Petilianu, avēndū contra luī corpulă episcopal, îndrăsnia sō dică quō ellu (corpulă episcopal) nu formaá dequātū aceea catedră de pestilență despre quare vorbisse psalmistulă. Attuncī Augustinū i-respondē: „Dérö déquō tóte catedrele în tótă lumea sūntū așșá prequumū tu le impuți cu attāta insolentă, spune mie dérö que ți-aū făcutū catedra Bisericeī romane pre quarea Petru aū ședutū, și pre quare șede astăđi Anastasiū; seū a Bisericeī din Ierusalem pre quarea Iacobū aū ședutū, și pre quare Ioan șede astăđi; catedre cu quarī noi sūntemū uniți în unitatea catolică și de quarī tu în modū criminal te ai separatū?“

Que póte quine-va găssí în accestū textū quare sō nu convină Bisericeī din Ierusalem, și tutorū Bisericelorū apostolice totū așșá de bine quası cellei din Roma? Citatū quumū aū fostū de Barruel, ellu nu probéđă nemica în favórea papalitāței; *falsificatū* în traducțiunea sa francesē, ellu ar avé óre-quare importantă, grațiă numai falsificărei; citatū în întregulă luī, ellu probéđă contra systemulă papal și nu este favorabile dequātū doctrinei unităței catolice quarea resultă din împărtășirea cu tóte Bisericele apostolice.

Pre unirea tuturor acestor Biserice sântitulă Augustinū uă numesce *catedra apostolică*, după exemplul lui Cyprianū și allū tutorū părinților celor vechi. Ellū continuă într'addevărū astū-felū, adresându-se cōtră Petilianu: „Pentru que numesci tu pre *catedra apostolică*, catedră de pestilență? Déquō faci accēsta din cauza bărbaților pre quarī i-veđi quō predică legea și nu uă practică, óre Domnulū Iisus Christos aū făcutū uă asemenea injuriă catedrei pre quare ședeau fariseii quarī învățau și nu practicaū învățământul lorū? N'aū lădatū ellū catedra lui Moisi, și n'aū făcutū imputări fariseilorū, respectându onórea acestei catedre? Déquō tu aveai astū-felū de cugetări, n'ai fi blăstematū, din cauza bărbaților pre quarī i-incrimineđi, accēstă catedră apostolēscă cu quare nu estī în împărtășire.“

In accestū passagiū nu e questiunea dequātū de tóte Bisericele formându catedra apostolēscă. A lū-dá qua uă probă în favórea papalității quare este negațiunea directă și pozitivă a acestei doctrine, nu vrea sō đică a committe uă roșșionósă falsificare?

Barruel aū appellatū âncō la dóuē alte texte alle sântitului Augustinū, fōră a indică operile de unde le aū trassū. Déquō voiesce quine-va sō se transporte la a dóua classē de epistole alle sântitului Doctore, epistola 43-a, capitululū III, § 8, va găssī într'ênsa quâte-va linii quarī parū a fī datū pretextū părtei celei mai importantī a citațiunei teologului iesuitū, și, déquō voiesce a citī paragrafulū întregū, seū mai bine âncō tóată epistola, va remâné îmmărmuritū de ne-roșșionarea falsificatorului.

Allū treile textū pre quare ellū lu-citéđă este faimósa axiomă: *Roma aū vorbitū, causa s'aū finitū*, axiomă quare nequī-uă dînioră n'aū aparținutū episco-

pului Hipponei. Adversarii pre quară ellū i-combăteă appellasse pre rōndū la tôte Bisericele din Oriente și chiarū la autoritatea imperială. Ei sfôrșiră prin a appellă la Roma unde s'aũ ținutū dōuă synóde cu accéstă ocasiune. Roma judecâ quası celle-l-alte Biserice. Ereticiū nu mai aveău dērō la quine sō appelle, și causa, *catolicesce*, eră finită. Toți cei que și-aũ arruncatū numai uă căutătură de ochiū pre operile lui Augustinū sciū quō așșă este opiniunea que ellū aũ formulatū, și afirmațiunea teologilorū romanī este apprețiată de multū timpū dupō justa sa valóre pentru qua sō mai avemū noi trebuință de a ne întinde mai multū assupra accestuī punctū. Textulū pre quare accestī teologi lu-aũ *falsificatū* și de quare atâta de multū aũ abusatū, confirmă doctrina învățată de Augustinū: quō consentimentulū tutorū Bisericeilorū apostolice este criteriulū *addevěrului catolicū*.

Ellū învăță affōră de accésta, într'ua mulțime de texte, quō sântulū Petru nu eră dequătū typulū sēu figura unității în Biserică, quō totū que i s'aũ accordatū, nu eră pentru persóna sa, quī pentru Biserică; quō ellū nu eră basē și fundamentū allū Bisericeī mai multū dequătū cei-l-alți apostoli.

In fine, ellū n'aũ recunoscutū în Biserica romană dequătū uă primațfă analogă cu acceaa pre quare primele synóde ecumenice uă determinasse; nu i-aũ recunoscutū nequī-uă-dată uă autoritate superiōră, nequī ei, nequī episcopului seū.

Sântitulū Augustinū aũ învățatū dērō absolutamente acceaași doctrină qua sântulū Cyprianū: adequō, unitatea și egalitatea în drepturile divine alle apostolatului și episcopatului; consentimentulū permanente allū tutorū Bisericeilorū apostolice qua criteriū allū

verității catolice; împărtășirea cu toate Bisericile apostolice qua condițiune a unității în Biserică.

În aceste diverse puncte se resume totă doctrina sântitului Augustin în privința Bisericeii, și nu i se poate atribui alta decât falsificându-i textele, prequămă au făcută-ua reverendul Părinte Barruel și cei-l-alți teologi romani.

Vincent din Lerini este allă treile scrietorū la a quărui mărturiă appellămū pentru a constatā doctrina Bisericelorū occidentali în questiunea Bisericeii în cursul primelorū quinquē secole. Opera lui Vincent, monachū din Lerini în secululū allū quinquile, s'au buccuratū totū-de-una de uă înaltă reputațiune în Occidente, și cardinalulū Baroniū ênsuși uă numiā uă *carte de aurū*.

Scopulū quē autorele și-propusese erā de a stabili ceeā que se numesce *criteriulū credinței catolice*, adequō regula quare trebuie să dirigă pre membrii Bisericeii pentru a remāné în curatulū addevărū revelatū și să evite orī-que erróre.

Opera întregă este consacrată a stabili: 1-iū quō, pentru a evita errórea și a remāné statoricū în veritate, nu trebuie să admittă omulū decât ceeā-que s'au cređutū în totă lumea în toate timpurile; allū 2-le quō primele synóde ecumenice n'au avutū altă grige decât de a urmā accéstă regulă, proclamândū, pentru a respunde ereticilorū, ceeā-que toate Bisericile cređusse qua revelatū din timpurile apostolice.

Să citămū quâte-va extracte din accéstă operă attātū de importantē.

Autorele incepe așșā:

„Scriptura ne dă accestū avis: *Întrebă pre părințū tei și ei ți-vorū vorbi, pre strămoșū tei și ei ți-vorū respunde. Fiulū meū, plécă urechia la cu-*

vintele bărbaților înțelepți. Fiulul meu, nu uită aceste cuvinte, și conservă graiurile melle în ânima ta (1).

„Mi s'aũ pãrutũ dẽrõ, mie, sãrmanũ cãllãtorĩũ în accẽstã lume, și cellũ mãi micũ dintre servitorĩi lui Domneđeũ, mi s'aũ pãrutũ quõ mi-va fĩ fõrte folositorĩũ de a scrie, cu adjutoriulũ Domnului aceeaa que amũ afflatũ în cãrțile sãntĩlorũ Pãrinți. Accestũ lucru este fõrte necessariũ slãbiciunei melle, și, realisãndu-lũ adese-orĩ, voiũ adjutã puçinei melle memorii.

„Nu numai folosulũ que voiũ trage dintr'accẽstã carte mẽ determinã a lũ-întreprinde, quĩ și gũndirea la timpulũ quare sbõrã cu rãpediciune, și facilitatea que mi-procurã singurãtatea în quare mi-amũ fixatũ locuința mea. Timpulũ! ellũ trage dupõ sine attãtũ de iute tõte lucrurile omenesci! Nu trebuie sõ i-rãpimũ noi quãte-va din momentele selle spre a le utilisã pentru vieța eternã? astãđi mãi alessũ, quãndũ judecata lui Domneđeũ quare se apropiã quere dela noi mãi multũ zelũ, și quãndũ artificiõsa subtilitate a nouilorũ eretici ne impune oblegațiunea de a avẽ mãi multã grige și veghiare.

„Unde voiũ gãssĩ eũ mãi multã înlesnire, pentru a scrie, dequãtũ în accestũ satũ unde nu vine nequĩ-uã-datã scomotulũ cetãțilorũ; dequãtũ într'accẽstã monastire, în accẽstã tãcutã locuința unde se afflã qui-ne-va în starea que uã voiesce Psalmistulũ: *Indeletrniciți-vẽ și vedeți quõ eũ sũntũ Domneđeũ* (2). Accesta este unũ avantađiũ allũ vieței cellei nõnẽ que eũ amũ îmbrãççisatũ. Quãtũ-va timpũ, am fostũ smãci-natũ în međloculũ vërtejiurilorũ triste și scãmbãtõrie alle vieței lumene; dẽrõ, in fine, prin inspirațiunea lui Christos, m'amũ refugiatũ în limanulũ religiunei, quare

(1) Deut. XXXIII, 7; XXII, 17; III, 1.

(2) Psalm., XLV, 10.

offerese tuturor unū asilū attātū de sigurū. Accī amū depusū inspirațiunile vanității și alle orgoliului, cautū sō mi-facū pre Domneḃeū favorabile prin sacrificiulū umilinței, și sō evitū, nu numai naufragiulū vieței presinte, qui și focurile seculului viitorū.“

Éccō quumū Vincent expune rațiunea credinței catolice:

„Adese orī (1), și cu zelū și sollicitudine, amū întreatū pre bărbați eminenti în sciință și în sânteniă, quumū așū poté, cu ajutoriulū unei regule generalī, sō distingū addevărulū credinței catolice, de errorile eresiei. Toți mi-aū respunsū quō déquō, eū seū oriquare altulū, amū voi sō descoperimū cursele ereticilorū, sō evitamū errorile și sō conservamū credința noastră curată și în tótă întregimea sa, trebuiesce, cu ajutorulū Domnului, sō întărimū credința noastră în două moduri: ântâiū prin autoritatea legei domneḃesci, și apoi prin tradițiunea Bisericei catolice.

„Mi-va ḃice pôte quine-va: Fiindū-quō regula Scripturelorū este perfectă și fiindū-quō este, prin ea ênsăși, mai multū dequātū îndestullătorīă, pentru que sō 'i mai adaugemū autoritatea înțellegerei Bisericei? Pentru-quō Scriptura, din causa profundimei selle, nu pôte fi interpretată, de toți, într'unū modū identicū. Cuvintele selle sântū variatū înțellesse de unii și de alții, astū-felū înquātū putemū ḃice: quâți ómeni, attătea sentimente.

Alta este interpretarea lui Novatianu, alta a lui Fotin, a lui Sabelliū, a lui Donatū, a lui Ariū, a lui Eunomiū, a lui Macedoniū, a lui Apollinariū, a lui Priscillianu, a lui Iovinianū, a lui Pelagiū, a lui Celestiū și in fine a lui Nestoriū. Este dérō absolutū

(1) Vincent. Lirin., Comm., §. 2.

necessariu din cauza acestorü grave și numeroase errori, de a interpretá cãrțile profetice și apostolice, dupõ sensulü ecclesiasticü și catolicü; și în ênsãși Biserica catolicã, trebuie sõ avemü uã grige extremã de a nu ne lipi dequãtũ de ceea-que s'au creðutũ *în totũ loculũ, totũ-de-una și de cõtrã toți.*“

Accãsta este, într'adevãrũ, singura regulã que este rezonabil sõ uã urmãmũ în examinarea addevãrurilorõ chreștine; singura quare põte fi în raportũ cu natura chreștinismulü. Dogmele chreștine fiindu-ne date de cõtrã ênsuși Dumneðeũ, nu põte quine-va învederatũ la casũ de îndouielã, dequãtũ sõ și-facã accãstã questiune de faptũ: Cutare dogmã fostu-aũ ea revelatã de Domneðeũ? Și nu põte resolve accãstã questiune dequãtũ prin mãrturã sãntelorü Scripture quarã conținũ cuvântulũ domneðeescũ, seũ prin mãrturã universalã și permanente a Bisericei. Quãndũ, cu ajutoriulũ unei asemenea mãrturii, noi urmãrimũ uã dogmã pãnõ în timpurile apostolice, trebuie necessarimente sõ conchidemũ quõ ea aũ fostũ totũ-de-una privitã în societatea chreștinã qua revelatã, și quõ ea (societatea chreștinã) aũ priimitũ-uã dela domneðeesculũ seũ fundatorũ.

Dupõ que aũ expusũ cu chiaritate quõ mãrturã sãntei Scripture, interpretatã prin tradițiunea catolicã, este rațiunea credinței nõstre și singura regulã de urmatũ pentru a nu cãde în errore, Vincent demonstrã quõ totũ-de-una, în Bisericã, s'au urmatũ accãstã regulã, în condamnarea ereticilorü. Ellũ face sõ se vãdã autoritatea Bisericei, neinventãndũ nequã-uã dogmã nõuã; pãðindũ cu scrupulositate depositulũ que i-aũ încredinãtũ I.-C.; mulțãnnindu-se de a definí, cu chiaritate credința sa, de a formulã credința universalã. Uã gãssesce la lucru în condemnațiunea lui Do-

natū, a lui Ariū, și a Rebotezătorilorū; și probédă quō în affóră de regula catolică, nu póte quine-va dequātū sō cadă în erróre. Sciința chiarū nu póte garantá (contra errorei); așșá Nestoriū, Fotin, Apollinariu învingutoriulū lui Porfyriū, eraū bărbați însemnați și aū devenitū cu tóte acceste eretici; așșá Tertullianu și Origenu, dóuē genii puternice, aū perdutū vechia credința, pentru-quō s'aū depărtatū de tradițiunea catolică.

Exemplulū acestorū mari bărbați, quarī aū rățecitū, nu trebue sō fiă pentru noi uă tentațiune. Domneđeū aū permisū, adauge Vincent, qua ei sō se înșelle, pentru a ne face sō înțellegemū quātū de multū trebue sō fimū credincioși accestei regule în affóră de quare nu este dequātū încureătură și erróre. Sprijiniți pre ea, addeverății chrestini sūntū în pace, sūntū fermi în I.-C.; cei-l-alti, din contra, séměná cu paiele ușióre, purtate dupō placulū vėnturilorū.

„Quātū este de deplorabilē starea lorū, strigă Vincent (1); quâte grigi, quâte furtune nu i-turbură! Accumū impinși dupō placulū vėntului impetuosū allū errorei, accumū respinși în appoi cu putere, ei se isbescū și se sfăramă qua nesque valuri protivnice. Astăđi, cu uă temerariă și străină presumpțiune, ei adoptă lucruri nesigure; mâne, suptū impressiunea unei neîncrederi nebune, refusă de a crede totū ceaque este mai sigurū. Ei nu sciū încōtrăū sō appuce, pre que drumū sō se întórquă, de que trebue sō se intereseđe séū sō fugă, que trebue sō admittă séū sō lapede.

„Accéstă nefericire a unei ânime quare se îndouiesce și hesită între addeverū și erróre trebue sō fiă,

(1) Vincent, *Lirin.*, Comm., § 20.

pentru ei, unū remediū allū domneȚescei milostiviri, déquō aũ puċină întellepciune. Déquō, în affórá de himanulū assiguratū allū credinȚei catolice, ei sũntũ turburaȚi, resturnaȚi, apprópe înghiȚiȚi de furtunele gũndurilorũ lorũ, accésta este pentru qua ei sũ destindã pãndeles orgoliuluĩ, que cu imprudentã le întinsesse înaintea vânturilorũ innovaȚiunilorũ; qua sũ scape în asilulū assiguratū que le offerésce buna și dulcea lorũ mamã; qua sũ verse (dintr'ênșii) valurile turburĩ și amari alle erroreĩ, pentru a bé apele viui și curate alle addevêruluĩ; pentru qua sũ se desveȚe cu totulũ de ceaa-que rêũ învêȚasse, și qua, în doctrina Bisericeĩ, sũ se mulȚãnnéscã de a întellege acceaa-que póte fi întellessũ, și sũ erédã acceaa-que covêrșésce puterea inteligenteĩ.

„Quãndũ reflecteȚũ la accestea (1), mẽ înspãimêntũ totũ-de-una cu totulũ de nebunía unorũ ómenĩ, de nepietatea lorũ, de passiunea lorũ pentru erróre, quare i-face a nu se mulȚãmĩ cu uã regulã de credinȚã datã și priimitã din antiquitate; a cãntã fórá încetare lucru noũ, a voi totũ de una sũ adauge, sũ scãambe, sũ scaȚã în religiune. Quasi quãndũ ea nu ar fi uã doctrinã ceréscã, quasi quãndũ nu ar fi de adjunsũ quõ aũ fostũ revelatã uã datã, quasi quãndũ ar fi uã instituȚiune omenéscã quare n'ar poté adjuge la perfectiunea sa dequãtũ prin reforme și correctiuni continue.

„Póte, quine-va Țice (2): Nu póte fi dérõ nequĩ-unũ progressũ religiosũ în Biserica lui Christos? Doréscũ qua sũ fiã unulũ, și unul fórté mare. Poté-va quine-va sũ fiã attãtũ de vrãjmașũ allũ lui DomneȚeũ și allũ ómenilorũ pentru a lu-împedicã, pentru a

(1) Vincent. Lirin., Comm., § 21.

(2) Ibid., §. 23.

Iu-oprí? Dérõ trebuie qua accesta sǒ fiã unũ addevãratũ progressũ și nu uã scãmbare. Cea-que constitue progressulũ unũ lucru óre-quare, este qua ellũ sǒ creascã în ellũ ênsuși și fõrã a și-scãmbã essenta. Cea-que constitue scãmbarea sa, este qua ellũ sǒ trecã dintr'ua naturã într'alta. Sǒ creascã dérõ și cu forțã și vigóre, intelligenta, sciinta, înțelepciunea fiãquãruia și a tuturorũ, a individuluĩ quãși a Bisericeĩ; sǒ creascã în raportũ cu etãțile și cu seculile, dérã sǒ nu éssã din fiinta lorũ; totũ de una dogma sǒ fiã aceeași, sensulũ dogmeĩ sǒ nu și-scãmbe natura.

„Progressulũ religiosũ în sufflete trebuie sǒ se modelede dupõ allũ corpurilorũ, quarĩ, mãrindu-se cu annĩ, rãmãnũ cu tóte accestea accelleași. Este uã diferenta immensã între flórea tinereteĩ și maturitatea bêtrãneteĩ. Cu tóte accestea aceea quarĩ astãđĩ sũntũ bêtrãni, sũntũ aceeași quarĩ furã uã-diniórã tinerĩ; și accellași omũ scãmbãndu-și starea și modulũ de existenta, și-conservã totũ-de-una propria sa naturã, rãmãne aceeași persónã.

„Sǒ urmeđe și religiunea accelleași legĩ de progressũ; cu annĩ ea sǒ devinã mãi forte, sǒ se desvolte cu timpulũ, sǒ se mãrascã cu etatea, dérõ sǒ se mãntinã curatã și nepãtatã, sǒ rãmãnã în plinã și perfectã possessiune a tutorũ pãrțilorũ selle quarĩ i-sũntũ qua membre și simțuri, sǒ nu suffere nequĩ-uã scãmbare, sǒ nu pérđã nemica din natura sa, sǒ nu îngãduiescã nequĩ-uã variațiune în doctrina sa. Pãrinții nostri aũũ semẽnãtũ în Bisericã grãulũ curatũ allũ credinței; cultura sǒ dée accestei seminte uã nouã frumosețã, dérõ sǒ nu i-scãmbãmũ speția; trandafirii sensuluĩ catolicũ sǒ nu devinã mãceși și spinĩ; nequĩ-uãdiniórã, în accestũ raiũ spiritualũ, neghina și plantele veninóse sǒ nu éssã din rãdẽcinele balsamuluĩ și

cynamomului! Semënța que s'aũ semënatũ de pãrintii nostri, trebue sã uã cultivãmũ. sã uã întreținemũ, trebue qua, prin îngrigirile nôstre, sã înflorëscã, sã crëscã și sã adjungã la maturitatea sa. Este permisũ de a îngrigí, de a lustruí, de a pilí cu timpulũ aceste dogme antíque alle unei filosofii quare ne aũ venitũ din Cerũ; dérõ este opritũ de a le scãmbã, de a le trunchiã, de a le mutilã. Sã le încongiurãmũ de evidențã, de luminã, de chiaritate, dérõ sã și-pëstrețe plenitudinea lorũ, întregimea lorũ, essența lorũ. Déquõ uã datã 'și-va permite quine-va uã fraudã impiã, mẽcutremurũ de pericolulũ în quare va devení religiu-nea. Uã parte óre-quare din dogma catolicã lãpëdatã, se va lãpëdã uã alta, pre urmã uã alta și âncõ alta, și numai dequãtũ una qua accësta va fi lucru licitũ și obicinuitũ. Dërõ, lãpëdãndũ unele dupõ altele tóte pãrțile, unde vomũ adjuge în fine? La a lãpëdã totulũ.

„De altã parte, déquõ în dogmele vechi se amestecã opiniuni nôue, în lucrurile sacre lucruri profane, se întellege quõ, neappëratũ, se va stabili obiceiuľ general de a nu lãssã nemica, în Bisericã, intactũ, inviolabil, întregũ, curatũ. Nu vomũ mãi avé dequãtũ unũ locũ murdarũ (cloaca) de errori roșșiu-nose și impii, în locũ de unũ sanctuariũ allũ unui castũ și curatũ addevëru.

„Biserica lui Christos, pãdítóriã vigilantã și îngrigitóriã a dogmelorũ que i s'aũ încredințatũ, nu scãmbã într'ensele nemica, nu scade nemica, nu adaugë nemica; ea nu trunchiãdã lucrurile necesãrie, nu introduce netrebuincióse; ea nu lassã sã se përdã nemica din que este allũ ei și nu usurpã nemica dintr'allũ altuia. Ea și-pune tótã grigea a conservã cu întellepciune lucrurile vechie, a fasonã și a lustruí ceaque uãdiniórá s'aũ începutũ și s'aũ însemnatũ (ébau-

ché); a consolidá și a întări ceaa-que s'aũ exprimatũ și s'aũ limpeđitũ; a păđí ceaa-que s'aũ confirmatũ și s'aũ definitũ. Quare fũ scopul silințelorũ selle în synóde? De a face sã se crédã cu mai multã fermitate acceaa-que mai înainte fusesse predicatũ cu mai multã linețã; de a face sã se venerede cu mai multã grige ceaa-que dejã erã obiectulũ unei venerațiunii necontestate. Uniculũ scopũ que Biserica, turburatã de novitățile ereticilorũ, și-aũ propusũ în decretelẽ synódelorũ selle, aũ fostũ de a transmite prin scrissũ posterităței acceaa-que ea priimisse dela ceĩ vechĩ prin singura tradițiune, coprinđendũ multe lucruri în puține cuvinte, și arrettãndũ suptũ unũ nume noũ unũ adevěrũ quare nu erã noũ; și accesta, pentru a adjutã intelligentã.“

Dupõ uã exortațiune pateticã a evitã orĩ-que nouitate profanã (1), a păđí cu fidelitate depositulũ sacru allũ addevěrurilorũ que ni le dede I.-C., a fugí de profetĩ ceĩ minciunoși quarĩ vinũ la noi imbrãccați în pellĩ de oũĩ și cu unũ exterior hypocritũ, Vincent terminã primulũ seũ avertismentũ dãndu-ne međlócẽle de a evitã cursele lorũ. Pentru addevěrurile definite, trebe sã se ținã fiã-quare cu scrupulositate în decisiunile synódelorũ univãrsalĩ alle Bisericeĩ catolice; pentru questiunile âncõ nedefinite, în sentimentulũ comunũ allũ Pãrințilorũ quarĩ aũũ moritũ în credințã. Pãrinții sũntũ, într'addevěrũ, ceĩ mai siguri marturi ai credinței din timpulũ lorũ, și, urmãndũ sentimentulũ lorũ unanimũ, nu se póte neminea depãrtã de addevěrulũ catolicũ.

În allũ douile avertismentũ (2), din quare noi nu mai avemũ dequãtũ unũ resumatũ, Vincent aveã de scopũ

(1) Vincent. *Lirin.*, *Comm.*, § 24 usque ad 29.

(2) *Ibid.*, § 29 usque ad finem.

sõ demonstrede quõ Biserica, în condamnațiunea lui Nestoriu, la Efesù, aũ urmatũ regula de credință explicată în primulũ avertismentũ.

În accestã operẽ, Vincent din Lerini nequĩ măcarĩ n'aũ menționatũ Biserica Romei. Noi întrebãmũ pre totũ omulũ de bunã credință: poteã ellũ sõ nu vorbescã de autoritatea doctrinalẽ a episcopului accestei Biserice, déquõ ellũ ar fi posedatũ-uã? Déquõ accestũ episcopũ ar fi fostũ privitũ, în secululũ allũ quinquile, qua centru de unitate, interpretulũ infallibil allũ doctrinei, ecoulũ cuvântului domneðeescũ, șefulũ Bisericeilorũ și allũ synódelorũ, ar fi pădit Vincent din Lerini în privința sa uã tăcere attãtũ de absolutã?

Na numaĩ accestã tăcere equivalẽdã cu nã negațiune, dérõ tóte desvoltãrile date de învẽțatulũ și profundulũ scrietorũ sũntũ combaterea peremptoriã a tuturor systemelorũ în privința prerogativelorũ papalitãței, în raportũ cu doctrina. „*Unica surginte* a addevẽrului, ðice ellũ, este cuvântulũ lui Domneðeũ, scrissũ seũ conservatũ prin tradițiune; *uniculũ medlocũ* de a fi (quine-va) în addevẽrulũ revelatũ, este de a fi în comuniune de credință cu tóte Bisericile apostolice.“ Ellũ negã existența a orĩ-que altã regulã catolicã.

Que devine autoritatea doctrinalẽ a papei seũ a episcopilorũ cutãrei orĩ cutãrei epoce în prezența accestui învẽțãmẽntũ attãtũ de precisũ? Uã singurã autoritate existe, a Bisericei întregẽ professãndũ credința sa din vremea apostolilorũ.

Potemũ dérõ sõ resumemũ astũ-felũ doctrina Occidentelui chrestinũ, în cursulũ primelorũ quinquĩ secole, în privința Bisericei:

1-iũ Nu este în Bisericã dequãtũ unũ singurũ episcopatũ, dupõ quumũ nu fũ la începutũ dequãtũ

unū singurū apostolatū; ellū este accellași în toți episcopii, și este possedatū în modū solidarū de cōtră toți, fōră distincțiune;

2-le Prequumū apostoliī possedară uă singură și unică demnitate séu autoritate; așșá, toți episcopii possedă uă singură și unică demnitate séu autoritate;

3-le Nequī-unū episcopū în particulariū nu posedē prerogativă divină assupra cellorū-l-alți episcopii;

4-le Unitatea episcopatului este semnul unităței Bisericeī;

5-le Numai singură Biserica conservă în modū infallibil addevărurile que i saū încredințatū dintru începutū prin predicățiunile și prin scrierile apostolice;

6-le Episcopii nu aūū dequātū detoria de a veghiá qua acceste addevăruri sō nu fiă nequī-quumū alterate în Bisericile que sūntū încredințate supraveghiárei lorū;

7-le In synóde, ei nu potū dequātū sō *constate* credința totū de una admisă de Bisericile lorū respective;

8-le Nequī-uă Biserică particulariă, cu attātū mai multū nequī-unū episcopū, nu possede autoritate doctrinalē;

9-le Singura condițiune pentru a fi membru allū Bisericeī catolice, este de a fi în împărtășire cu tóte Bisericile apostolescī quarī n'aūū introdussū innouiri în doctrină.

Amū poté citá, în affórá de cei trei scrietori alle quărorū operi le amū examinatū, unū mare numērū de texte în sprijinulū accesorū nóuē afirmațiunii; amū poté de assemenea sō combatemū assertiunile teologilorū romani quarī aūū abusatū de textele isolate alle unorū autori în favórea systemului papal. Dérō ni se pare quō este mai bine sō ne ținemū în ceaa-que

amă stabilită după opere în quară scrietori de uă ortodoxă și de unū meritū necontestatū aveau intențiunea de a tratá *ex professo* questiunile Bisericeí, episcopatulū și autorităței doctrinali.

Accéstă doctrină vechiă a Bisericelorū occidentali, este ea aceea pre quare uă professédă astăđi Biserica romană?

Nu. Ea professédă una cu totulū contrariă.

În presența învățământulū Bisericelorū occidentali în cursulū primelorū secole, trebuie să punemū în învățământulū Bisericeí romane, spre a probá, într'unū modū incontestabile, quō este între celle două doctrine uă diferență essentială.

Doctrina Bisericeí Romane nu au adjunsū de-uădată la gradulū de desvoltare în quare uă vedemū astăđi. Din secululū allū nouēle întêlnimū, în istoriă, pretensiunile episcopulū Romei la autoritate universală în Biserică. Acestū seculū póte dero fi consideratū qua epoca fundațiunei papalităței.

Dero, cândū episcopulū Romei formulă pentru ântâiași dată pretensiunile selle, nu uă dede qua uă inovațiune autoritatea que 'și-atribuiá; ellū încercă chiarū de a probá quō accéstă autoritate erá *unū dreptū* quare fusese totū de una și pretotindene recunoscutū. Ellū reeșși să impună accéstă doctrină Bisericelorū occidentali prin trei međlōce principali: cellū d'ântâiū fū fabricațiunea óre-quărorū documente pre quarī le dede qua antique, și quarī fură priimate qua attari în Occidente, cufundatū attuncī într'uă ignoranță apprópe completă despre addeveratele monumente istorice; allū douile fū falsificațiunea textelorū accellora dintre aceste monumente quarī erau attuncī cunnoscute; allū treile fū uă interpretațiune fantasistă a numeróselorū

texte pentru quarī nu 'și mai daá (quine va) ostenéla de a le falsificá materialimente.

Astü-felü se vëđü eșșindü, în evulü mediü, din atelierele de copiști quarī, mai tóte, nu existaü de-quátü în monastiri, Falsele Decretalī, cópii alterate dupõ operile Părinților Bisericeī; tratate teologice în quarī nu se țineá nequi-unü comptü de sensulü tradițional allü Scripturelorü.

În primele secole, Părinții Bisericii netemëndu-se de abuzulü que s'ar face mai târđlűü de operile lorü, daaü sântulü Petru laudele que meritaü credința și zelulü seü; ei lű-numiaü cellü d'ântaiü dintre apostolī; observaü quõ Iesus Christos avussesse pentru ellü unü felü de preferință în mai multe ocasiuni; commentaü, într'unü modü oratoricü, unele texte evangelice în quarī cellü d'ântaiü dintre apostolī pă-reá onoratü într'unü modü excepțional.

Se găsescü texte de felulü acesta în Origene, Tertullianu, sântulü Cyprianü, sântulü Basiliü allü Cesaricē, sântulü Gregoriü allü Nazianzei, sântulü Iлариü de Poitiers (Pictavianulü), sântulü Gregoriü allü Nissei, sântulü Ambrosiü, sântulü Ioan Chrysostomü, sântitulü Augustinü, sântulü Leon și alți Părinți.

Dérõ accestī venerabilī scrietori, exaltändü pre sântulü Petru, nu se gúndiaü quõ laudele lorü vorü fi întórse dela subiectulü que aveaü în vedere și appli-cate Episcopulü Romei. Trebuī opera teologilorü romanī, începëndü din secululü allü nónele, sõ viiá și sõ facá cuvintelorü lorü accestă transformațiune, suptü influența și direcțiunea episcopilorü Romei.

Prin que međlõce adjunserá ei la accestü scopü? affirmändü quõ episcopulü Romei erá succesorele sântulü Petru, quare fundändü Biserica romană, i-ar fi

fostu primulu (ei) episcopu, și ar fi transmisu prerogativele selle primulu păstoru allu acestei Biserice.

Se presupuse dero mai antaiu quo santulu Petru fusesse episcopu allu Romei. Se grabira de a aduna tote probele quo primulu apostoliloru venisse la Roma. De unde se conchise quo ellu fusesse episcopu allu acestui orasu. Deductiunea nu era rigurosa; dero fu priimita, și numai dequatu se priimi de asemenea fora difficultate episcopatul de doue-deci și quinquide anni, in ciuda chiaru a santei Scripture și in ciuda monumentelor istorice celloru mai sigure.

Ignoranța de istoria ecclesiastică, lipsa absolută de critică, mișcarea que Biserica Romei imprimaă Oc-cidintelui, totul favorisaă desvoltarea acestoru doue mari erroru quaru fură basa papalității:

1-iu Santulu Petru, antaiulu apostoliloru, fu episcopu allu Romei;

2-le Ellu lassa successorelui seu prerogativele exceptionali cu quaru fusesse investitu de Iisus Christos.

Astu-felu: exageratiunea in sensulu prerogative-loru santulu Petru, și in textele Scriptureloru și alle Parințiloru quaru le auu menționatu;

Falsificatiunea sensulu acestoru texte, aplicandu-le episcopulu Romei;

Errorea istorică quare face din santulu Petru primulu episcopu allu Romei;

Sofisma in virtutea quareia se face, din laudele adresate persoanei santulu Petru, prerogative quaru trebuia sa treca la altele (persone) qua ua successiune.

Attari suntu basile fragli que episcopulu Romei potu face sa se priimesca qua probe in sprijinulu autorității selle universalu, adaugundu la densele, pre-

quumă amă dîssū, fabricațiunea de false documente și falsificațiunea textelor.

Se făcură, chiarū în plinū evulū međiū, protestațiunī contra opereī papalī, în Occidente, fōră a socotī marea și constanta protestațiune a Orientelū chrestinū; dērō protestațiunile occidentalī fură absorbite în opiniunea admisă apprópe universal; și quândū, la aurora renascerei, quăți-va bărbați instruiți se afflară în fația marei errorī papale, eī nu îndrăsniră sō uā attace de a dreptulū; eī se allipiră pre lōngō uā systemă intermediariă pre quare uā consideraū quō va poté dá satisfacțiune sciinței fōră a lovī pré multū prejudiciulū în genere priimitū.

Cellū d'ântăiū quare formulă accestū systemū în tr'unū modū explicitū fū cardinalulū de Cusa, în cartea sa *Despre Concordanța catolică*. Este de observatū quō accestū cardinal invēțā la Roma systemulū seū, în secululū allū quinquī-spră-decele, și se bucură de cea mai înaltă reputațiune de sânteniă. Mărturia sa possede dērō cea mai mare valóre. Dér, ellū invēțaa 1-iū quō ăntăietatea unū episcopū în Biserică erá de dreptū divinū; 2-le quō ea fusese datā sântulū Petru.

Prin acceste dōuē afirmațiuni, ellū făcea concessiunī erroreī admise pre quarea n'ar fi potutū îndrăsnī sō uā attace de a dreptulū. Ellū priimiá seū párea quō affectēja de a interpretá sânta Scripturá dupō quumū erá obiceiulū de a uā interpretá la Roma; dērō, în accellași timpū, nu voiá sō contesteje documentele istorice quarī probēja quō ăntăietatea episcopulū Romei nu are dequătū uā origine ecclesiastică.

Ellū adăugeá dērō: 1-iū quō ăntăietatea, la mórtea sântulū Petru, aū trecutū la Biserică quare aveá dreptulū de a uā conferī cui ar voi și în condițiunile que ar

decide; 2-le quō ea aũ accordatu-uă episcopului Romei; 3-le quō déquō accestū episcopū s'ar face nedemnū de dēnsa, ea ar poté-uă conferi orī-quărui altū episcopū pre quare și lu-ar alege.

Dupō accestū systemū, este evidente quō episcopulū Romei n'ar possede ântâietatea dequâtū din *dreptū ecclesiasticū*, și quō ellū nu s'ar buccurā dequâtū de prerogative accordate ântâietăței de Biserică.

Cardinalulū de Cusa avū discipuli. In Francia, în secululū allū șesse-spră-decele, doctrina sa erā în general admisă; Dominicū de Soto uă învățaa în Ispania; și cardinalulū d'Ailly este de accordū assupra accestui punctū cu doctulū Fauchet. (1)

Roma erā fórte departe de a condanná accestū bētrânū gallicanismū quare, qua sō dicemū așșá, luasse nascere în sinulū seū. Dérō numai dequâtū apărurā Iesuiții quarī 'și-făcurā uă datorią din a systematisá doctrina pre quare papalitatea cercasse sō uă desvolte în cursulū evului međiū, și de a i-dá apparențe științifice prequumū și uă mască de catolicitate.

Bellarmin poté fi consideratū qua fundatorulū pismului modernū; ellū este quare puse principiile alle quărurū consequințe practice s'aũ manifestatū în ȕillele nōstre, în Syllabus și în Decretele conciliului din Vaticanu. Toți iesuiții aũ venitū în adjutoriulū părintelui lorū Bellarmin, seū prin opere scrise în accellași sensū, seū prin învățământulū scolariū. Neîncetatū practicatā de papalitate, doctrina iesuitică cuqueri numeroși și puternici adepti, și gallicanismulū, din secululū allū șapte-spre-decele, fū oblegatū de a se modificá pentru a înlăturá uă scissiune cu Roma.

(1) Pet. de Aliaco, ap. Gerson; t. 1-er; Fauchet. *Traité des libertés de L'Eglise gallicane.*

Atunci Bossuet încercă unŭ compromisŭ între vechiulŭ gallicanismŭ și papismulŭ iesuiților. Ellŭ priimŭ, în principiŭ, quŭ papa possede ântâietatea *din dreptŭ divinŭ*, dero adausse quŭ prerogativele accestei ântâietăți trebuie să fiă exercitate în unire cu episcopatulŭ și în limitele fixate de legile ecclesiastice.

Papalitatea nu condamnă acestŭ systemŭ; ea înțelegeă quŭ printr'ensulŭ nu se făceă dequătŭ unŭ passŭ înainte cŭtră doctrina iesuitică; quŭ ellŭ eră neologicŭ, și quŭ nu va ține peptŭ multă vreme înaintea acțiunei neîncetate, energice a iesuiților, în sinulŭ Bisericei romane. Bossuet aveă pré multŭ geniŭ pentru a nu înțelege incoherența unŭ systemŭ în quare nă autoritate *divină*, posedată din *dreptŭ divinŭ* de cŭtră *unulŭ singurŭ*, eră subordinată la *inferiori* și la legi *ecclesiastice*. Dero ellŭ credeă să adducă pre Roma, prin concessiuni, qua să renunțe la nesque pretenșiuni exagerate; ellŭ credeă quŭ a dŭoa propusețiune a systemului seŭ va annullă pre cea d'ântâiŭ. Contrariulŭ se întemplă.

Gallicanismulŭ lui Bossuet și allŭ adunărei gallicane din 1682 căđŭ puținŭ quâte puținŭ din concessiuni în concessiuni pênŭ la accelă allŭ D. Frayssinous și allŭ cardinalului de Bausset, pentru a ad-junge în fine la allŭ D. D. Maret, Gratry și Dupanloup. Invățământulŭ și acțiunea iesuiților formasse nă massă papistă pentru quare ori-que doctrină trebuieă să dispară înaintea doctrinei papei a totŭ putinte și infallibil. Accestă massă ineptă și fanatică în ignoranța sa aŭ devenitŭ attătŭ de putinte, în Biserica romană, înquătŭ aŭ impusŭ voința sa episcopilorŭ, în prezența și cu consimțimentulŭ quăroră Piu IX aŭ formulatŭ și promulgatŭ qua attâtea dogme divine, tŭte punctele doctrinei iesuitice.

palē quare consiste întru aceeaa quō episcopii sântū toți de uă potrivă ecourile credinței Bisericeilor lorū respective, în așșá gradū quō Biserica vorbesce printr' ênșii; allū 4-le la natura unităței quare consiste în uniunea permaninte și universalē în credințe.

Se pote dice quō, prin nouile selle doctrine, papalitatea négă regula catolică a credinței; autoritatea Bisericeii; caracteriele essentiali alle episcopatului; desordinédă Biserica întrégă; lapędă domneđeésca ei constituțiune.

Attare este prima sa eresă.

A DÓUA ERESIÁ A PAPALITĂŢEI

Séu

Doctrina Sa în privința Treimeî.

Accéstă eresíă este relativă la dogma sânteî Treimeî. Nimenea nu contestédă quõ, în Biserica romană, s'aũ adaussũ în symbolulũ dela Nicea, dupõ cuvintele: *quare din Tatãlũ purcede, acestea: și dela Fiiulũ.*

Coprindũ aceste cuvinte uã eresíă formalẽ, adẽquõ uã doctrinã oppusã accelleia quare aũ fostũ admisã dela începutulũ Bisericeî? este addevãratũ quõ doctrina romanã este uã errõre destructivã a dogmeî Treimeî? Déquõ este așșã, accéstã errõre va formã uã eresíã de quare papalitatea va fí principalimente responsabilẽ.

Noî recunnõscemũ quõ adaussulũ în symbolũ s'aũ fãcutũ mãi ântãiũ în Ispania în secululũ allũ VII-le; quõ Biserica Francieî lucrã cu activitate la propagațiunea sa în secululũ allũ VIII-le; quõ papa Leon allũ III-le se oppuse adaussulũ. Dérõ nu este mãi puçinũ addevãratũ quõ, apprópe dupõ unũ seculũ, papalitatea admise accestũ adaussũ și exemplulũ seũ lũ-consacrã pentru întregulũ Occidinte.

Accestea sũntũ fapte istorice assupra quãrora noî n'avem sõ ne întindemũ, quõquî elle nu sũntũ contestate de nequi-unũ teologũ seriosũ.

Argumentulũ principal de quare s'aũ servitũ pentru a scusã adaussulũ fãcutũ în symbolũ, este quõ cu-

vintele *filioque* nu exprimă dequâtū vechia credință, și quō, în tóte timpurile, Bisericele particulari s'aũ bucuratū de dreptulū de a completá symbolulū.

Symbolulū primitivū, đicū teologii latinī, și mai alessū P. Perrone, aũ priimitū adaussurī în diverse Biserice, fōră qua pentru accésta sō se fī ruptū unitatea între aceste Biserice (1). Biserica romană aũ pututū dérō sō adauge în symbolulū dela Nicea *filioque* fōră qua Greciī sō aibă resonū de a reclamá.

Accestū raționamentū este falsū din tóte punctele de vedere. Mai ântâiū, nu aũ fostū unū symbolū primitivū cu uă fourmulă admisă universal. Fiă-quare Biserică principală și-aveá symbolulū seũ; în tóte symbolele sũntū expimate accelleași doctrine fundamentali alle chrestinismulū, și differințele que există între elle, în expressiuni, nu alteredă nequi-quumū fondulū doctrinei quare erá accellași în tóte Bisericele.

Este dérō falsū de a đice quō unū symbolū primitivū universal admisū aũ fostū modificatū în nesquari puncte secundari în unele Biserice particularie.

Attuncī chiarū quândū accestū faptū ar fī addeveratū, adaussulū lui *filioque* nu ar fī mai pučinū nelegitimū pentru dóuē cuvinte: mai ântâiū ellū s'aũ făcutū contra unei opriri formale a synodulū ecumenicū dela Efesū quare aũ decretatū qua sō nu adauge nimenea nemica în symbolulū astu-felū prequumū se priimisse în timpulū seũ; mai multū, pentru-quō accestū adaussū coprinde uă gravē erróre.

Fōră îndouielă, în casulū în quare uă eresă nouă ar quere uă nouă atestațiune a credinței constante a Bisericei, unū synodū ecumenicū ar avé dreptulū de a inserá în symbolū cuvintele necesariē profesiunei

(1) Perron. Tract. de Trinit., c. V, proposit. 2.

exacte și explicite a vechei credințe. Dérö nu este astü-felü casulü adaussulü cuvintelorü *filioque* introdusse în symbolü de uä Biserică particulariä, aceea a Ispaniei, quare nu aveä pentru accésta nequï-uä autoritate. Déquö Biserica Franciei s'aü pronunțatü în urmă pentru accellași adaussü, și déquö, în fine, Roma consimțî a lu-admitte dupö mai bine de unü seculü de hesitațiune și trasse în erröre restulü Bisericeilorü occidentali, tóte acestea nu forméđä vocea Bisericeii universale constatändü credința sa antiquä. Adaussulü fiindü exclusivü *occidental* este prin aceea chiarü nelegitimü și constitue uä violare flagrantë a unei legi emanändü dela chiarü autoritatea Bisericeii prin organulü synödui ecumenicü dela Efesü.

Adaussulü cuvintelorü *filioque* în symbolü este cu attätü mai nelegitimü cu quätü elle coprindü uä erröre destructivä a dogmei Treimeii, dogmä quare forméđä basa christianismulü.

De quändü, în Occidinte aü admisü adaussulü, se forțarä de a probä quö doctrina exprimată printr'ênsulü este doctrina primelorü secole și a tótei Bisericeii primitive. Citarä texte numeröse pre quarî avurä grigea de a le interpretä într'unü sensü favorabile tesei que voiaü a susținé.

Acceste texte potü fî classate în trei categorii: celle d'ântäiü sântü absolutü näscocite; celle de allü douile sântü essențial alterate; celle de allü treile sântü reü interpretate.

Unü învętatü teologü, Zoernicaw, aü consacratü vieța sa cercetärei tutorü textelorü relative la accéstä discussiune. Resultatulü cercetärilorü selle aü fostü quö Biserica orientälë are dreptate; quö Bisericele occidentali nu se poteä pune mai pre susü de antiqua tradițiune. Accestü resultatü lu-condusse la unü

altulū: la allū verităței Bisericeī orientālī în quarea intră, după que aū abjuratū errorile protestantismulū.

Nu ne vomū appucá de sigurū sō refacemū lucrarea lui Zoernicaw. Dérō este necessariū, pentru a convinge papalitatea de eresíá în privința dogmeī Treimeī, de a constatá quare aū fostū doctrina anti-quă, și quare este aceea pre quare ea uă susține astăđi.

Pentru a înțelege bine textele Părinților de quarī înspăimântătorū s'aū abusatū asupra acesteī questiuni, trebuie mai întâiū sō expunemū doctrina generală relativă la Treime, după celle mai vechie monumente doctrinalī alle Bisericeī. Éccō-uă:

În *uniculū* Domneđeū, sântū trei *persóne* și uă singură *ființă*. Celle trei *persóne* aū dérō que-va *communū* și que-va *deosebitū*. Cea-que este *communū*, e aceea-que este *ființial*; cea-que este *deosebitū*, e aceea-que este *personal*; atributulū *personal* și *distinctivū* allū Tatălū, este quō ellū e *Tată* séū *principiū*; atributulū *personal* și *distinctivū* allū Fiiulū, este quō ellū e *Fiiū* séū *născutū*; atributulū *personal* și *distinctivū* allū Sântulū Duchū, este quō ellū *purcede* séū *emană*.

Din quine *purcede* ellū? Sântulū Ioan, în *Evangelia* sa, đice *positivū* quō ellū *purcede din Tatălū* (Ioann. XV, 26). Ellū nu ar poté într'addevērū sō *purcedă din Fiiulū* fōră qua Fiiulū sō fiă *principiū* *quasi* *Tată* lū; déquō Fiiulū ar fi *principiū* într'unū *gradū* óre-quare, ellū ar *participá* la atributulū *personal* și *distinctivū* allū Tatălū; *persóna* sa s'ar *confunde* cu a Tatălū, și *dogma* *treimică* nu ar mai *existe*, pentru quō ea nu *existe* *dequátū* cu *condițiunea* qua fiă-quare *atributū* *personal* sō *remână* *deosebitū* și *ne-communicabil*.

Tóte textele Părinților addusse de teologii latini și de quarī eī abusédă nu se potū raportá dequátū la ceaa-que este fințial în Treime; falsitatea raționământului lorū consiste în aceea quō eī le raportédă, cu adjutorulū sofismelorū subtili și adesea neînțellesse, la ceaa-que este *personal*, fōră a voi sō se convin-gă quō făcündū astū-felū eī afirmă quō toți Părinții, seū aū negatū dogma fundamentalē a chrestinismului, seū attāta aū fostū lipsiți de intelligență înquātu aū susținutū unū addevērū pre quare lū-distrugeaū în realitate prin raționamentele lorū.

Printre Părinții Latini, accella de quare s'aū abusatū mai multū și quare, trebue sō uă recunōscemū, daá textele celle mai precise în favórea dogmei romane, este fericitulū Augustinū, episcopulū Hypponei. In *Tratatele selle assupra sântului Ioan* și în *Tratatulū despre Treime*, ellū pare așșá de precisū în favórea purcederei din tatălū și *din fiulū*, înquātu lu-ar luá quine-va dreptū unū appērătorū modernū allū accestei errori. Cu tóte acestea, într'ensele nu este nemica, de felulū acesta, și fericitulū Augustinū ênsuși este quare ne uă attestă într'uă frasē pre quarea appērătorii errorēi romane s'aū păđitū cu totulū de a uă citá.

Dupō que s'aū întinsū fórte multū în privința relațiunilorū *fințiali* quarī există între Tatălū, Fiiulū și Sântulū Duchū, doctulū scrietorū se exprime astū-felū, la finitulū *Tratatulū seū despre Treime* (1): „Sântulū Duchū purcede din Tatălū *principalmente* (qua din principiulū seū); ellū purcede și dintr'unulū și dintr'altulū *communamente* (Nota traduc., adequō socotitū după relațiunile fințiali). Déquō ellū ar pur-

(1) Sântit. August. De Trinit., § 47.

cede din Fiiulū *principalimente*, lū-am dice quō este fiulū Tatălū și allū Fiiulū, pentru-quō ammēndouī lu-arū fi născutū, CEAA-QUE ESTE CU TOTULŪ IN CONTRA BUNULŪ SIMȚŪ. Sântulū Duchū nu s'aū născutū dērō dintr'ammēndouī, quī ellū purcede dintr'ammēndouī fiindū spiritulū ammēndoura.“

Citindū quine-va pre sântitulū Augustinū, după que aū meditatū accéstă maximă, înțelege fôrte lămuritū quō cuvântulū *a purcede* este luatū de ellū în două sensurī: *a șî-avé originea din și a eșși din*. In primulū sensū, este contrariū *bunulū simțū* de a dice quō Sântulū Duchū *purcede din Fiiulū*; în allū douile sensū, Sântulū Duchū *vine din Tatălū în Fiiulū* quare lū-trămitte în accéstă lume, lū-communică lumei.

Sântitulū Augustinū susține aceste două doctrine quō *principalimente* (qua din principiulū seū) Sântulū Duchū nu purcede dequātū din Tatălū; quō Fiiulū nu lū-are dequātū din Tatălū (1).

Ellū contradice astū-felū positivū doctrina română: quō Sântulū Duchū purcede din Tatălū și din Fiiulū, qua dintr'unū principiū unicū; seū *prin Fiiulū*, qua meșloculū prin quare ellū ar fî lucratū.

Comparândū quine-va și apropiândū diversele texte alle sântitulū Augustinū relative la accellași subiectū, vede fôră nequī-uă difficultate quō nu s'aū potutū face dintr'ênsulū unū părțitorū allū erorei ascunse suptū *filioque* dequātū interpretândū într'unū sensū erronatū unū cuvântū pre quare ellū lū-înțelegeă într'unū sensū ortodoxū.

Este uă îndouită expressiune, în Părinți, pentru a exprime relațiunile Sântulū Duchū cu Tatălū și cu Fiiulū. Părinții greci nu se servescū dequātū de expres-

(1) Ibid. Tract. XCIX, in Ioann., § VI et seq.

siunii conforme cu alle Evangheliei (εεporévesthai, εεporévsis, εεporévma), pentru a desemná purcederea din Tatálũ qua *principiũ allũ Duchulũ*. Ei întrebuintéđã alte cuvinte quarĩ nu aũũ dequãtũ sensulũ de comunicațiune pentru a însemná acțiunea Fiiulũ trãmitténdũ pre Duchulũ pre quare lu-aveá dela Tatálũ.

Vomũ probá accésta în cursulũ acesteĩ lucrãri.

Totũ așșã este și în părinții Latinĩ quarĩ se servescũ de cuvintele *fons, spiratio*, seũ altele analoge pentru a dice quõ Sântulũ Duchũ *vine din Fiiulũ*; dérõ quarĩ pēstréđã cuvêntulũ *processio* pentru a exprime actulũ eternũ prin quare Duchulũ purcede din Tatálũ qua din principiulũ seũ.

Vomũ probá de asemenea și accésta.

Tótã abilitatea teologilorũ latinĩ consiste în aceea quõ ei interpretéđã în sensulũ de *purcedere eternã*, tóte cuvintele întrebuintate de Părinții pentru a exprime, seũ relațiunea eternã și ființialẽ quare existe între Fiiulũ și Sântulũ Duchũ, seũ trãmitterea orĩ missiunea Sântului Duchũ prin Fiiulũ. Prin međloculũ acesteĩ procedãri ei aũũ pututũ revendicã tradițiunea catolicã quare i-condamnã în modul formal.

Dupõ aceste considerațiuni generali, vomũ intrã în examinarea mai precisã a doctrinei Părinților Bisericeĩ, spre a constatã quare aũ fostũ credința primitivã, cu quarea în urmã noi vomũ comparã doctrina romanã.

Mai înainte de a citã textele în quarĩ Părinții aũũ învățatũ, seũ qua ecourĩ alle credinței din timpulũ lorũ, seũ qua teologi, va fĩ bine sõ facemũ cunoscutũ sensulũ que ei aũũ atribuitũ textelorũ Scripturẽi, citate de Occidentali în sprijinulũ opiniunei lorũ. Cu modulũ acesta, vomũ iuterpretã Scriptura

cede din Fiiulū *principalmente*, lū-am ȕice quō este fiulū Tatālū și allū Fiiulū, pentru-quō ammēndouī lu-arū fi născutū, CEAA-QUE ESTE CU TOTULŪ IN CONTRA BUNULŪ SIMȕŪ. Sântulū Duchū nu s'aū născutū dērō dintr'ammēndouī, quī ellū purcede dintr'ammēndouī fiindū spiritulū ammēndoura.“

Citindū quine-va pre sântitulū Augustinū, dupō que aū meditatū accéstă maximă, întellege fōrte lămuritū quō cuvēntulū *a purcede* este luatū de ellū în dōuē sensuri: *a 'și-avé originea din și a eșși din*. In primulū sensū, este contrariū *bunulū simȕŪ* de a ȕice quō Sântulū Duchū *purcede din Fiiulū*; în allū douile sensū, Sântulū Duchū *vine din Tatālū în Fiiulū* quare lū-trămitte în accéstă lume, lū-communică lumei.

Sântitulū Augustinū susține aceste dōuē doctrine quō *principalmente* (qua din principiulū seū) Sântulū Duchū nu purcede dequātū din Tatālū; quō Fiiulū nu lū-are dequātū din Tatālū (1).

Ellū contraȕice astū-felū positivū doctrina romană: quō Sântulū Duchū purcede din Tatālū și din Fiiulū, qua dintr'unū principiū unicū; seū *prin Fiiulū*, qua meȕloculū prin quare ellū ar fī lucratū.

Comparândū quine-va și apropiândū diversele texte alle sântitulū Augustinū relative la accellași subiectū, vede fōră nequī-uă difficultate quō nu s'aū potutū face dintr'ēnsulū unū pārtinitorū allū erorei ascunse suptū *flioque* dequātū interpretândū într'unū sensū erronatū unū cuvēntū pre quare ellū lū-întellegeă într'unū sensū ortodoxū.

Este uă îndouită expressiune, în Părinȕi, pentru a exprime relaȕiunile Sântulū Duchū cu Tatālū și cu Fiiulū. Părinȕii greci nu se servescū dequātū de expres-

(1) Ibid. Tract. XCIX, in Ioann., § VI et seq.

siuni conforme cu alle Evangeliei ('ecporévesthai, 'ecporévsis, 'ecpórevma), pentru a desemná purcederea din Tatălú qua *principiú allú Duchuluú*. Ei întrebuintéđă alte cuvinte quarí nu aúu dequátú sensulú de comunicațiune pentru a însemná acțiunea Fiiulú trámitténdú pre Duchulú pre quare lu-aveá dela Tatálú.

Vomú probá accésta în cursulú acesteí lucrări.

Totú așșá este și în părinții Latiní quarí se servescú de cuvintele *fons, spiratio*, séú altele analoge pentru a dice quó Sântulú Duchú *vine din Fiiulú*; déró quarí pēstréđă cuvêntulú *processio* pentru a exprime actulú eternú prin quare Duchulú purcede din Tatálú qua din principiulú seú.

Vomú probá de asemenea și accésta.

Tótá abilitatea teologilorú latiní consiste în aceea quó ei interpretéđă în sensulú de *purcedere eternă*, tóte cuvintele întrebuintate de Părinți pentru a exprime, séú relațiunea eternă și fințialé quare existe între Fiiulú și Sântulú Duchú, séú trámitterea orí missiunea Sântului Duchú prin Fiiulú. Prin međloculú acesteí procedări ei aúu pututú revendicá tradițiunea catolicá quare i-condamnă în modulú formal.

Dupó aceste considerațiuni generalí, vomú intrá în examinarea mai precisá a doctrineí Părinților Bisericeí, spre a constatá quare aú fostú credința primitivá, cu quarea în urmă noi vomú compará doctrina romaná.

Mai înainte de a citá textele în quarí Părinții aúu învățatú, séú qua ecouri alle credinței din timpulú lorú, séú qua teologí, va fí bine sô facemú cunoscutú sensulú que ei aúu atribuitú textelorú Scriptureí, citate de Occidentalí în sprijinulú opiniunei lorú. Cu modulú acesta, vomú iinterpretá Scriptura

cede din Fiiulū *principalmente*, lū-am ȃice quō este fiiulū Tatālūi și allū Fiiulūi, pentru-quō ammēndouī lu-arū fi născutū, CEAA-QUE ESTE CU TOTULŪ IN CONTRA BUNULŪI SIMȚŪ. Sântulū Duchū nu s'aū născutū dērō dintr'ammēndouī, quī ellū purcede dintr'ammēndouī fiindū spiritulū ammēndoura.“

Citindū quine-va pre sântitulū Augustinū, dupō que aū meditatū accēstā maximā, întellege fōrte lămuritū quō cuvēntulū *a purcede* este luatū de ellū în dōuē sensuri: *a 'și-avē originea din și a eșși din*. In primulū sensū, este contrariū *bunulū simȚū* de a ȃice quō Sântulū Duchū *purcede din Fiiulū*; în allū douile sensū, Sântulū Duchū *vine din Tatālū în Fiiulū* quare lū-trămitte în accēstā lume, lū-communică lumei.

Sântitulū Augustinū susține aceste dōuē doctrine quō *principalmente* (qua din principiulū seū) Sântulū Duchū nu purcede dequātū din Tatālū; quō Fiiulū nu lū-are dequātū din Tatālū (1).

Ellū contraȃice astū-felū positivū doctrina romană: quō Sântulū Duchū purcede din Tatālū și din Fiiulū, qua dintr'unū principiū unicū; seū *prin Fiiulū*, qua meȃloculū prin quare ellū ar fī lucratū.

Comparândū quine-va și apropiândū diversele texte alle sântitulūi Augustinū relative la accellași subiectū, vede fōră nequī-uă difficultate quō nu s'aū pututū face dintr'ēnsulū unū pārtinitorū allū erroreī ascunse suptū *filioque* dequātū interpretândū într'unū sensū erronatū unū cuvēntū pre quare ellū lū-întellegeā într'unū sensū ortodoxū.

Este uă îndouită expressiune, în PārinȚi, pentru a exprime relaȃiunile Sântulūi Duchū cu Tatālū și cu Fiiulū. PārinȚii greci nu se servescū dequātū de expres-

(1) Ibid. Tract. XCIX, in Ioann., § VI et seq.

siunii conforme cu alle Evangheliei ('ecporévesthai, 'ecporévsis, 'ecpórevma), pentru a desemná purcederea din Tatălú qua *principiũ allũ Duchulũ*. Ei întrebuintă altele cuvinte quarĩ nu aũu dequátũ sensulũ de comunicațiune pentru a însemná acțiunea Fiiulũ trãmittẽndũ pre Duchulũ pre quare lu-aveá dela Tatálũ.

Vomũ probá accésta în cursulũ accestei lucrãri.

Totũ așșá este și în pãrinții Latini quarĩ se servescũ de cuvintele *fons, spiratio*, seũ altele analoge pentru a dice quõ Sântulũ Duchũ *vine din Fiiulũ*; dérõ quarĩ pëstréđá cuvẽntulũ *processio* pentru a exprime actulũ eternũ prin quare Duchulũ purcede din Tatálũ qua din principiulũ seũ.

Vomũ probá de asemenea și accésta.

Tótã abilitatea teologilorũ latini consiste în aceea quõ ei interpretéđá în sensulũ de *purcedere eternã*, tóte cuvintele întrebuintate de Pãrinți pentru a exprime, seũ relațiunea eternã și ființialẽ quare existe între Fiiulũ și Sântulũ Duchũ, seũ trãmitterea orĩ missiunea Sântului Duchũ prin Fiiulũ. Prin međloculũ accestei procedãri ei aũu pututũ revendicá tradițiunea catolicã quare i-condamnã în modũ formal.

Dupõ acceste considerațiuni generali, vomũ intrã în examinarea mai precisã a doctrinei Pãrinților Bisericeĩ, spre a constatá quare aũ fostũ credința primitivã, cu quarea în urmã noi vomũ compará doctrina romanã.

Mai înainte de a citá textele în quarĩ Pãrinții aũu învățatũ, seũ qua ecouri alle credinței din timpulũ lorũ, seũ qua teologi, va fĩ bine sõ facemũ cunoscutũ sensulũ que ei aũu atribuitũ textelorũ Scripturei, citate de Occidentali în sprijinulũ opiniunei lorũ. Cu modulũ accesta, vomũ iuterpretá Scriptura

după regula catolică, și comentariile doctrinelor Bisericeii ne voră inițią în addevărata loră doctrină.

Scriptura conține acestă textă :

„Érő quândă va veni mângâiatoriulă, pre quare eă voiă trămitte dela Tatălă, Duchulă addevărulă quare din Tatălă purcede, accella va mărturisă de mine.“ (Sântulă Ioan, XV, 26.) Este óre addevărată quă accestă expressiune: *quare din Tatălă purcede*, desemnă *purcederea eternă* din Duchulă Sântă, și nu trămiterea sa timporală? Déquă ar desemnă trămiterea sa *temporală*, ar trebui să admitemă quă Mântuitoriulă aă exprimată acceași ideă prin cuvintele: *quare purcede și eă vă voiă trămitte*. Dérő, este de adjunsă de a observă quine-va quă acțiunea de a purcede este exprimată printr'ună verbă *în presinte* qua ună actă *quare existe*, și a dóua este exprimată printr'ună verbă *în viitoră*, qua ună actă *quare încă nu existe*, pentru a se convinge quă Iisus Christos aă avută în vedere dóuă acte differite: primulă quare are pre Tatălă qua principiă, allă douile prin quare ellă ênsuși este *agentă din partea Tatălă*. Purcederea eternă din Tatălă și trămiterea timporală, dela Tatălă prin Fiiulă, sântă dérő fórte clară indicate în textulă citată. Iisus Christos totă-de-una în accellași modă aă desemnată trămiterea seă comunicarea Duchulăi: „și altă mângâiatoră *va dá*,“ (Ioan. XIV, 16.) „Pre quare Tatălă *lu-va trămitte* în numele meă.“ (Ibid. 26.) „Pre quare eă *lă-voiă trămitte* dela Tatălă.“ (Ibid. XV, 26.)

Éccő comentariile Părințiloră Bisericeii:

Sântulă Basiliu allă Cesariei se exprime astăfelă: „Duchulă lui Domneđeă *purcede din Tatălă* adequă *din gura sa*; nu lă-luă dérő qua que-va exterioră, creată, quă glorică-lă qua avându-și dela

Domneđeü *hypostasulü seü.*“ (Omel. assupra Psalm. XXXII.) Sântulü episcopü allü Cesariei înțelege dero förte bine, prin cuvântulü *a purcede*, actulü eternü prin quare este produssü Sântulü Duchü. In *omelia contra Sabellianilorü*, ellü dä accellași sensü cuvântulü *a purcede*: „Fiiulü, ñice ellü, este eșșitü din Tatälü, și Duchulü purcede din Tatälü: unulü prin nascere, cellü-l altü într'unü modü neexprimabil.“ Ellü pune astü-felü pre aceeași liniä pre celle dóuë acte eterne *din Tatälü*, distingându-le cu totulü pre unulü de altulü și nedându-le dequätü pre Tatälü qua principiü.

„Remânëndü în chotarele quarü ni s'aü pusü, ñice sântulü Gregoriü Teologulü (Cuv. 29, assupra teologiei), noi predicämü pre Accella quare este nenăscutü, pre Accella quare este născutü, și pre Accella quare *purcede din Tatälü*, dupö quumü *au ñissü ênsusü Domnuđeü-Cuvântulü.*“

Sântulü Gregoriü înțelegeä dero despre *actulü eternü*, cuvântulü *a purcede* pronunțatü de Iisus Christos, și ellü attribuesce acestü actü numaï Tatälü.

Sântulü Ioan Chrysostomü este de assemenea explicitü:

„Dupö quumü, ñice ellü (1), este scrissü: *Duchulü luü Domneđeü* (Matt. XII, 28), și aiurea: *Duchulü cellü dela Domneđeü* (I. Corint., II, 11), așșä este ñissü: *Duchulü Tatälü* (Matt., X, 20); și pentru qua tu sö nu veđi acci uä simplä analogiä, Mân-

(1) Omilia la Sântulü Duchü. Unü erudiți contesteđä autenticitatea acesteï omelie pre quare alfi uä privescü qua förte autenticä. Ceï d'ântäiü, cu tötä pretensiunea que facü quö nu este a sântulü patriarchü allü Constantinopolei, convinü quö ea este demnä de ellü și de unü scrietorü dintr'aceaași epocä. Accestä declarare este de adjunsü pentru qua sö pötä face quine-va appellü la mărturirca sa.

tuitorulū confirmă accéstă expressiune đicîndū: „Érő quândū va veni Mângâiatorulū, Duchulū addevêrulū, *quare din Tatălū purcede.*“ Accollo, Duchulū purcede din Domneđeū; aici, *din Tatălū.* Dupō quumū đice vorbindū de sine ênsuși: „amū eșșitū dela Domneđeū,“ (Ioan, XVI, 27), de asemenea, vorbindū de Sântulū Duchū, lū-mărturisesce quō *purcede din Tatălū.* Prin urmare, Duchulū este în accellași timpū. și Duchulū lui Domneđeū, și Duchulū quare vine dela Domneđeū Tatălū, și *purcede din Tatălū.* Que însemnêđă cuvêntulū *a purcede?* Iisus Christos nu đice: *s'aū născutū.* Fiiulū *este născutū* din Tatălū; Sântulū Duchū *purcede din Tatălū.* Quare este valórea cuvêntulū *purcede?* Pentru qua sō nu ieé quine-va pre Duchulū dreptū Fiiulū, Scriptura nu întrebuintêđă cuvêntulū *s'aū născutū,* ea đice quō ellū *purcede din Tatălū,* ea 'lū-represintă *purcedêndū* qua apa din surgintea sa. Quine este cellū que *purcede?* Sântulū Duchū. Quumū? Qua apa din surgintea sa. Déquō sântulū Ioanne, mărturindū despre Sântulū Duchū, lū-numesce *apă viiă* (Ioan, VII., 38), și déquō Tatălū đice despre sine ênsuși: „M'aū lăssatū, pre mine quare sîntū isverū de apă viiă (Ier., II, 13), Tatălū este *surgintea* Sântulū Duchū, pentru-quō Duchulū *purcede* dintr'ênsulū.“

Nu poteá quine-va sō fixeđe măi bine sensulū cuvîntelorū Mântuitoriulū: *Quare din Tatălū purcede.*

Se póte afirmá quō toți Părinții le aū înțellessū astū-felū *despre actulū eternū* în virtutea quăruia Duchulū este produssū, și synodulū al douile ecumenicū le aū interpretatū în accellași modū inserându-le în symbolū pentru a exprime accestū actū eternū.

A le interpretá altū-felū, este, nu numai a torturá textulū în ellū ênsuși, dérō a se despărți de tra-

dițiunea catolică, și a preferi interpretațiunea sa *individuală* interpretațiunei *collective* a Bisericeii.

Teologii occidentali quarî nu îndrăsnescu sô sustinã quô cuvintele lui Iisus Christos nu se raportã la actulã eternã quare produce pre Sântulã Duchũ, pretindũ quô Mântuitoriulã dîcîndũ: *quare din Tatãlũ purcede*, n'aũ exclusũ *pre Fiiulũ*, pentru-quô Tatãlũ și Fiiulũ aã *acceași ființã*. Déquô rațiunea Occidentalilorũ este bunã, atunci dintr'ênsa trebuie sô conchidemũ quô Sântulã Duchũ purcede și din *sine-ênsuși*, pentru quô ellũ are *acceași ființã* cu Tatãlũ și cu Fiiulũ. Déquô attribuesce quine-va ființei divine *accea-que* face a nume distincțiunea *persónelorũ*, va trebui sô admittã quô actele proprii Tatãlui suntũ comune Fiiului și Sântului Duchũ, și reciprocũ; se va distruge astũ-felũ cu desôvêrșire mysteriulũ santei Treimi. Teologii occidentali nu arũ fi commissũ strãina hulã déquô ar fi cunoscutũ aceste frumóse cuvinte alle sântului Gregoriũ allũ Nazianzei: „Eternitatea și divinitatea sîntũ commune Tatãlui, Fiiului și Sântului Duchũ; dérõ este allũ Fiiului și allũ Sântului Duchũ de a 'și avé ființa lorũ dela Tatãlũ. *Attributulã distinctivũ allũ Tatãlui, este de a fi nenãscutũ; allũ Fiiului, de a fi nãscutũ; allũ Duchului, de a purcede.*“ (Greg. Naz. Cuv. 25). A atribui unei persóne *attributulã* quare distinge de dênsa pre uã alta, este a confunde dóuê persóne și a distruge Treimea. Sô ascultãmũ âncõ pre Sântulã Gregoriũ allũ Nazianzei: „Déquô Fiiulũ și Duchulũ sîntũ coeterni cu Tatãlũ, pentru que nu sîntũ ei qua ellũ *forã principiũ?* Pentru quô *ei sîntũ din Tatãlũ*, cu tóte quô nu sîntũ dupõ Tatãlũ.“

Sântulã Duchũ este a treia persónã dîce Pãr. Perrone, Fiiulũ este dérõ *înaintea lui* în ordinea producerii, și aũ contribuitũ la purcederea sa. Nu vrea

să ȃică accésta a negá pre faċiá coeternitatea cellorŭ trei persóne divine? Nu vrea sŭ ȃică a așședá în *timpŭ* purcederea Sântului Duchŭ; a face prin urmare din Sântulŭ Duchŭ uá simplá creaturá? La asemenea blásteme aŭŭ fostŭ condușși teologii occidentali prin silințele lorŭ de a zádárnici cuvintele sântei Scripture.

E de adjunsŭ, în fine, de a compará între elle tóte cuvintele lui Iisus Christos pentru a vedé quŭ, ori-de-quáte-ori vorbesce de *trámitterea* Sântului Duchŭ, ellŭ uá attribuesce Tatálui și lui-ênsuși; dérŭ quŭ vorbindŭ despre *purcedere*, nu uá attribuesce dequátŭ *Tatálui*, nu menționédá dequátŭ pre Tatálŭ. Nu este evidinte quŭ ellŭ stabilește astŭ-felŭ uá differință esențialé între *trámittere* quare este comuné Tatálui și Fiiului, și *purcedere* quare aparține numaí Tatálui?

Teologii occidentali aŭŭ făcutŭ mai toți acestŭ raționáméntŭ în privința cuvintelorŭ Mântuitoriului: „Vé voiŭ trámite, etc.“: Déquŭ Fiiulŭ *trámite* pre Duchulŭ, accésta este pentru-quŭ *purcede* dintr'ênsulŭ. Dintr'acestŭ raționáméntŭ, ar urmá quŭ uá persóná, în Treime, n'ar poté fí trámisă de uá alta, fŕă *a purcede* dintr'ênsa. Attunci, ar trebui sŭ ȃicemŭ quŭ Fiiulŭ *purcede* din *Duchulŭ* pentru quŭ *aŭ* fostŭ *trámisă* de ellŭ, dupŭ cuvêntulŭ acesta allŭ lui Isaia pre quare Iisus Christos 'și-l'aŭ applicatŭ lui-și: „Duchulŭ Domnului preste mine; pentru quare m'aŭ unsŭ și m'aŭ trámisă a evangelisá, etc. (Luc. IV, 18).“ Sântŭi Párinți aŭŭ consideratŭ *trámitterea* qua unŭ actŭ comunŭ Tatálui, Fiiului și Sântului Duchŭ, din cauza unitátei de ființă quare existe între dênșii; pentru accésta *trámitterea* Fiiului este atribuitá *Sântului Duchŭ și Tatálui*, și *trámitterea* Sântului Duchŭ *Tatálui și Fiiului*; dérŭ ei nu attribuescŭ dequátŭ Ta-

tăluî *purcederea Sântului Duchū și nascerea Fiiului*. Aceiași doctori ai Bisericeî n'aū consideratū trāmit-
terea dequātū relativū *la manifestarea Ad Extra* seū
a Fiiului, seū a Sântului Duchū, quōquî divinitatea e-
ste *una* și nu pōte fi *trāmissă separatū*. Accéstă doc-
trină a tradițiunei catolice confunde tōte falsele ra-
ționamente alle părținitorilorū *purcederei ex Filio*. Sō
citāmū textele quātorū-va Părinți assupra cellorū două
puncte acci mai susū enunțate.

Sântulū Ioan Chrysostomū: „Quândū tu auđi pre
Christos dicândū: *Eū vē voiū trāmitte* pre Duchulū,
nu luá accéstă din punctulū de vedere allū divinită-
ței, quōquî Domneđeū nu pōte fi trāmissū.“ Zœrnicaw
aū citatū uă multime de alte texte analoge trasse din
Părinți, prequumū și relative la trāmitterea Fiiului de
Sântulū Duchū. Sântulū Ambrosiū resume astū-felū
cu perfecțiune accéstă doctrină a Bisericeî: „Tatālū
cu Duchulū trāmittū pre Fiiulū, de asemenea Tatālū
cu Fiiulū trāmittū pre Duchulū. Déquō dérō Fiiulū și
Duchulū se trāmittū unulū pre altulū, dupō quumū i-
trāmitte Tatālū, accéstă nu este effectulū *unei depen-*
dințe ore-quare, qui *allū unei comunități de pute-*
re.“ (De Spirit. Sanct., lib. III, c. 1.) — Accellași doc-
tore se exprime astū-felū într'ua altă operē: „Fiiulū
aū đissū: *quare purcede din Tatālū*; accéstă este în
vederea origineî (propter originem); ellū aū đissū:
Vi lu-voiū trāmitte; accéstă este în vederea *communi-*
tăței și a unităței ființei.“ (Lib. de Symb., c. 10.) —
Sântitulū Ieronymū se exprime în accellași modū:
„Sântulū Duchū *quare purcede din Tatālū*, și *quare,*
în virtutea comunităței de ființă, este trāmissū de
Fiiulū.“ (Comment., XVI, in Ierem., 57.) — Sântulū
Cyrillū allū Alexandrieî đice de asemenea: „Fiiulū
dă pre Duchulū qua allū seū din causa unităței fiin-
ței selle cu ființa Tatālū.“ (In Ioann., c. 10.)

Trebue să însemnămă quō sânta Scriptură nu attribuesce Tatălui nequî-unū actū *ad extra* pre quare să nu lū-fî făcutū prin Sântulū Duchū sēu prin Fiiulū. Pēntru accēsta Părinții nu vorbescū dequātū de trāmitterea Fiiului și a Sântului Duchū și 'i-daū qua principiū pre Tatālū lucrāndū cu Duchulū în privința Fiiului și cu Fiiulū în privința Duchului, din causa *communităței* ființei.

Tatālū este astū-felū *causa primară a trāmitterei*, dupō quomū este principiulū unicū și eternū allū Fiiului *prin nascere* și allū Duchului *prin purcedere*. Aceste două acte i-sântū lui attribuite *exclusivū*, în vreme que *trāmitterea* sēu actulū *ad extra* i-este atribuitū *în communitate* sēu cu Fiiulū, sēu cu Duchlū.

Părtinitorii *purcederei ex Filio* n'aūū voitū să vedă în monumentele tradițiunei catolice accēstă duplă acțiune a Tatālui cu Fiiulū și a Tatālui cu Duchulū. Ei n'aūū voitū să vedă dequātū pre cea d'ântaiū, aūū confundat'ua cu operațiunea eternă, *exclusivă* Tatālui, qua principiū unicū, și i-aūū applicatū raționamentul *communităței de ființă*, fōră a vedé quō raționāndū astū-felū distringū Treimea, prequomū amū demonstratū mai susū. De accollea textele pre quarī le-aūū citatū falsū pentru a sprijini systemulū lorū erronatū.

La lumina tradițiunei catolice, falsele raționamente rādicate assupra accestorū cuvinte: *Vi lu-voitū trāmitte, etc.*, disparū qua uă umbră.

Totū așșă este și cu accellea que s'aū construitū assupra cestorū-l-alte cuvinte alle Mântuitoriului: „Duchulū *va primī* dintr'allū meū... Tōte quāte are Tatālū sântū *alle melle*.” (S. Ioann, XVI, 12—15.) Dé quō tōte quāte le possede Tatālū, Fiiulū de assemene le possede, dicū teologii occidentali, ellū are dérō,

quasi Tatălū, atributulū de a face sō purcédă Sântulū Duchū; decī Sântulū Duchū *purcede* din ellū quasi din Tatălū, și *aū priimitū* dela ellū ființa, quasi dela Tatălū.

Mai ântâiū, accestī teologi n'aū observatū quō verbū de quarī se servesce Iisus Christos pentru a exprime actele Duchului, sūntū *la viitorū: va priimī*. Déquō accestū actū se raportédă *la ființa sa*, ellū dérō nu uă *priimisse* quândū vorbiá Mântuitorulū. Póte quine-va sustiné uă assemenea absurditate? De îndatā que trebniá sō *priiméscă dela Fiiulū* în viitorū, accésta nu erá existența sa, decī nu se póte conchi-de din acceste expressiuni, „*va priimī dintr'allū meū*,” quō *purcede dintr'ensulū*. De altā parte, déquō se înțelegū într'unū modū *absolutū* acceste cuvinte: *tóte quâte are Tatălū sūntū alle melle*, nu este nemica quare i-distinge pre unulū de altulū; *se confunde personalitatea lorū*. De îndatā que admite quine-va distincțiunea persónelorū Tatălui și a Fiiului, admite quō este unū *atributū personalū* quare distinge pre Tatălū de Fiiulū, trebue dérō sō înțellégă în accestū sensū restrinsū cuvintele lui Iisus Christos, séu sō nege Treimea. Dérō, quare este atributulū personal quare distinge pre Tatălū de celle-l-alte dóuē persóne, déquō nu accella în virtutea quāruia ellū le produce? Déquō dă quine-va accestū atributū Fiiului séu Duchului, i-confunde cu Tatălū și distruge Treimea. Cuvintele lui Iisus Christos se raportă dérō *la ființa divină* pre quarea ellū aū priimitu-uă dela Tatălū și nu la atributulū quare distinge pre Tatălū de celle-l-alte dóuē persóne.

Astū-felū aū înțellessū Părinții Bisericeī cuvintele lui Iisus Christos. Didymū allū Alexandriei se exprime astū-felū (Lib. II. de Spirit. S.): „Cuvântulū *va*

priimi trebuie să se înțelegă într'unu sensu quare să
 convină naturei divine. Prin urmare, după quomū Fi-
 iulū, dândū, nu se desposededă de aceea-que com-
 munică, așșă Duchulū nu priimesce *nemica que sō nu*
fi avutū mai înainte. Sântulū Cyrillū allū Alexan-
 driei exprime aceeași cugetare (Lib, XXI, in Ioann):
 „Cea-que Sântulū Duchū trebuiă să priimescă dela
 Fiiulū, eră doctrina; n'aveă să uă priimescă qua que-
 va nouū pentru ellū, quī accestă doctrină quare este
 a Tatălū, Fiiulū *era trāmissū* de Tatălū și de Duchulū pen-
 tru a uă anunță în lume, și Duchulū *eră trāmissū* de
 Tatălū și de Fiiulū pentru a uă respândi în spirite
 cu convicțiunea.“ Sântulū Ioanne Chrysostomū des-
 voltedă de asemenea accestă cugetare: „Iisus dice:
Ellū va priimi dintr'allū meū, adequō: cea-que amū
 ȃissū eū, aceeași și ellū va ȃice. Cândū va vorbi, ellū nu
 va vorbi din capul seū, nu va ȃice *nemica contrariū* cellorū
 que amū ȃissū eū; *nemica* din fondulū seū *propriū*;
 ellū va grăi numai aceea que este allū meū. După
 quomū vorbindū despre persōna sa, Mântuitoriulū ȃi-
 cea: *Eū dela mine nu grăiescū*, adequō, eū nu gră-
 iescū *nemica* dequātū aceea-que este allū Tatălū,
nemica quare sō mi-fiă propriū, *nemica* quare lui sō
 i-fiă străinū, așșă trebuie să se înțelegă de asseme-
 nea despre Sântulū Duchū. Accestă expressiune: *dintr'-*
allū meū însemnedă: din cea-que sciū eū, din sciin-
 ȃa mea, quōquī sciinȃa mea și a Duchulū sântū u-
 nulū și accellași lucru. *Ellū va priimi dintr'allū meū*,
 însemnedă: va vorbi de accordū cu mine. *Tōte quāte*
are Tatālū suntu alle melle; dērō, fiindū-quō acestea
 sântū alle melle și fiindū-quō Duchulū va vorbi de lu-
 erurile quarī sântū alle Tatălū, prin urmare, ellū va
 vorbi dintr'allū meū. (S. Chrys., Homel. in Ioann.)
 Este învederatū quō, după tradițiunea catolică, nu
 este vorba, în cuvintele lui Iisus Christos, de *purce-*

derea Sântului Duchū. Așșá Părinții n'aũ vėđutũ într'ensele dequățũ uã probã despre *consubstanțialitatea* persónelorũ divine, despre unitatea de ființã, conformũ cu accestũ passagiũ allũ Sântului Atanasiũ: „*Tóte quãte are Tatãlũ fiindũ de asemenea propriũ alle Fiiulũ*, acesta este consideratũ cu dreptate qua fiindũ *de uã ființã* cu Tatãlũ. Luãndũ lucrulũ în sensulũ acesta, Părinții recunnoscursã, în synodulũ dela Nicea, pre Fiiulũ de uã ființã cu Tatãlũ și din ẽnsãși substanța sa.“ (Ath., Epist, ad Serap.) — „*Tóte quãte are Tatãlũ*, đice sântulũ Gregoriũ Teologulũ, le are și Fiiulũ, affórá de *a fi causã seũ principiiũ* (Greg., Serm., 34.)“ Pentru que accestã excepțiune? Pentru-quõ atributulũ de *principiiũ unicũ* este anume atributulũ seũ distinctivũ și personal. „Noi credemũ, đice sântulũ Cyrillũ quõ Fiiulũ este coeternũ cu Tatãlũ și quõ tóte le are de obște cu Tatãlũ, affórá *de a produce*.“ (Cyrill., Dialog. II ad Herm.) — Astũfelũ este doctrina tradiționalã, și nu póte quine-va dá unũ altũ sensũ cuvintelorũ Mântuitoriului fõrã a renegã *regula catolicã* a interpretãrei sãnteĩ Scripture, și fõrã a violã textulũ.

Mulți pãrtinitori ai doctrineĩ purcederei *ex Filio* citėđã în favórea teseĩ lorũ alte óre-quarĩ texte alle Sãntelorũ Scripture, și le interpretėđã dupõ obiceiulũ lorũ, fõrã a ținẽ comptũ de sensulũ que li s'aũ atribuitũ totũ-de-una în Bisericã. Eĩ n'aũ voitũ sõ vėđã quõ lucrãndũ astũ-felũ, se expunũ a 'și-pune propriele lorũ cugetãri în loculũ doctrineĩ revelate, quare este *unũ depositũ*, și quare nu póte fi prin urmare constatã dequățũ prin vocea universalẽ, unanimã și constantẽ a societãței chrestine; quõ lãssãndũ la uã parte accestã voce, se expunũ a atribui lui Domneđeũ propria lorũ doctrinã erronatã.

Printre textele falsă citate de părtinitorii lui *Filioque* se află aceea, trassă din Epistola cōtră Galateni: „Pentru-quō sînteți copii, Domneșeă au trāmissū în ânimele vōstre *spiritulū* Fiiului seū quare strigă: Părinte! Părinte!“ (Galat. IV, 6.) In privința quărnia, ei raționéđă astū-felū: Duchulū este numitū *Duchulū Tatălui* (Matth., X, 20), *pentru quō ellū* purcede din Tatălū; déquō este numitū *Duchulū Fiiului*, accésta este pentru-quō ellū purcede și din Fiiulū.

Potemū mai ântâiū observá quō în textulū citatū, nu este vorba de *hypostasulū* Sântului Duchū; qui numai de *Spiritulū omenescū* înavușitū, grația rescum-părării Domneșeă-Omului, cu darurile Sântului Duchū.

Se pôte observá pre urmă quō Duchulū este numitū *Duchulū Tatălui* nu numai *pentru-quō purcede dintr'ênsulū*, dérō și *pentru-quō* este de uă *finșă cu ellū*. In acestū sensū, ellū este *Duchulū Fiiului* quā și *Duchulū Tatălui*, pentru-quō Tatălū, Fiiulū și Sântulū Duchū aū accēași substanța. Părtinitorii lui *Filioque* presuppunū dérō *gratuitū* quō Duchulū Sântū nu este Duchulū Tatălui *dequâtū* *pentru-quō* purcede dintr'ênsulū, spre a stabili pre *accésta presuppunere* purcederea *ex Filio*. Dérō, raționământulū lorū, pre-quomū și asertiunea pre quare se întemeiéđă, sîntū contrarii învêșământulū Părinșilorū Bisericeī.

„Déquō Sântulū Duchū, đice sântulū Ioan Chrysostomū (homil. in Pentec.) este numitū quândū Duchulū Tatălui, quândū Duchulū Fiiului, accésta nu este *pentru a confunde* pre Fiiulū cu Tatălū, qui pentru a însemná nedivisibilitatea fiinșei divine.“ — „Din cauza identităței de natură, đice sântitulū Ieronymū (In Epist. ad Gal.), Sântulū Duchū este numitū indifferinte Duchulū Tatălui și Duchulū Fiiului.“ — „E destullū, đice sântitulū Augustinū qua chrestinulū sō créđă în

Tatălū, în Fiiulū născutū din Tatălū, în Duchulū Sântū *quare purcede din același Tată*, dero quare este în același timpū Duchulū Tatălui și allū Fiiului. (Aug., Euch., c. IX.)

Astu-felū este credința perfectamente și cu claritate exprimată. Tatălū qua principiū; Fiiulū născutū din Tatălū; Duchulū *purcedendū din același Tată*, astu-felū este credința *quare este de adjunsū*, după sântitulū Augustinū; pre lōngō accēsta ellū adange: quō trebue sō se crēdā quō Sântulū Duchū este Duchulū Tatălui și allū Fiiului, derō nu qua uā consecință a purcederei. Pentru que? Pentru-quō, după sentimentulū comunū allū Părinților, Sântulū Duchū are aceeași ființă cu Tatălū și cu Fiiulū.

Părinții, quari n'aūū înțellessū expressiunile *Duchū allū Fiiului* în sensulū de identitate de ființă, le-aūū interpretatū în modulū acesta: quō Sântulū Duchū este Duchulū *Fiiului* pentru-quō acesta din urmă lu-aū trāmissū în lume. „Quō Duchulū purcede din Domneḑeū, ḑice sântulū Basiliu, apostolulū uā mărturisesce limpede quāndū ḑice: „*Noī n'amū priimitū Duchulū lumei, quā Duchulū lui Domneḑeū*; dero ne arrēttā cu evidență quō Duchulū *s'aū manifestatū prin Fiiulū*, quāndū lū-numesce *Duchulū Fiiului*.” (Bas. Cont. Eun., lib. 5.) Accellași sântū (De Spirit. S., c. 18) ḑice pozitivū: „Duchulū este de assemenea numitū *Duchulū lui Christos*, pentru quō este unitū cu ellū *în ființă*.” Ammēndouē interpretațiunile selle nu se contraḑicū de locū, și nequi-una din elle nu favoriseḑă purcederea *ex Filio*. Sântulū Ioanne Damascenū aū resumatū cu perfecțiune astū-felū invēțământulū tradițional: „Noī adorāmū pre Sântulū Duchū qua pre Duchulū lui Domneḑeū Tatălū, adequō, *purcedendū dintr'ensulū*; lū-adorāmū de assemenea qua pre *Duchū allū Fiiului*,

pentru-quō printr'ênsulū aū appărutū și aū fostū comunicatū creaturei, și nu pentru-quō 'și ține dela dên-sulū hypostasulū séu existența.“ (Damas., Orat. de Sabb.)

Dupō celle que precedū, întellege quine-va pre ceta-l-altū textū allū sântului Paulū trassū din Epistola cōtră Romanī (XIII, 9): „Voi nu trăiți dupō corpū quī dupō duchū; quōquī de nu are quine-va *Duchulū lui Iisus Christos*, accella nu este allū lui.“ Este evi-dinte quō cuvêntulū *Duchū allū lui Iisus Christos* este întrebuințatū aici într'unū sensū curatū moral; déquō voiesce quine-va sō lū-întellégă rigurosū *despre persóna* Sântului Duchū, scie, prin textele que amū citatū, quumū aū întellessū Părinții Bisericei aceste cuvinte: *duchū allū Tatălū, duchū allū lui Christos*. In fine, cei mai bunī teologi occidentali n'aū recursū la textele trasse din Epistolele cōtră Galateni și cōtră Romanī, pentru a sprijini systemulū lorū relativū de *purcederea ex Filio*. Ei aū întellessū quō într'ênsule nequī măcarī vorbă nu eră despre *persóna* Sântului Duchū. Opopițiunea que face sântulū Paulū între ómenii quarī trăiescū *după corpū* și între acceia quarī trăiescū *după spiritū* este pré clară pentru qua teologii quātū de puçinū serioși sō se pótă însellá assupra sensului apostolului. Cu tóte acestea unii teologi aū recursū la dênsele, éccō pentru que ne amū opritū assupra lorū.

Dupō que amū explicatū, dupō Părinți, textele Scripturei relative la relațiunile între celle trei persónes alle pré santei Treime, datorimū sō citămū pas-sagele celle mai importantī în quarī Părinții aū vorbitū qua teologi, pentru qua sō nu remână nequī uă îndou-ielă în privința doctrinei primitive relativă la *Purcederea* Sântului Duchū.

Mulți Părinți stabilescū quō Sântulū Duchū purcede din Tatălū, fōră a menționá pre Fiiulū.

Sântulü Basiliü: „Dupö quumü Cuvêntulü creator întăresce cerurile, de asemenea Duchulü quare este din Domneđeü, *quare purcede din Tatălü*, ne aü addussü cu ellü și dela ellü tôte forțele quarü sântü în Tatälü.“ In accellași textü, sântulü Basiliu explică purcederea prin expresiunea: *eșșitü din gura sa*, pentru qua sō nu se înțellégă prin actulü accesta *que-va exterior séü creatü*.

Sântulü Gregoriü teologulü: „Duchulü este cu addevăratü Duchulü Sântü *quare purcede din Tatälü*, nu cu tôte accestea qua Fiiulü, quōquî ellü nu purcede *prin nascere*, quî prin purcedere.“ (Cuv. 39.)

Sântulü Ioanne Chrysostomü: Sectorsii lui Macedoniü nu voiaü sō crédă quō Sântulü Duchü, *quare purcede din Tatälü*, este Domneđeü.“ (Homil. in Ps. CXV.)

Sântulü Efremü: „Sântulü Duchü nu este născutü, ellü purcede din ființa *Tatälü* nu imperfectü și nu amestecatü cu ea, quōquî ellü nu este nequî Tatä nequî Fiiü, quî Duchü Sântü.“ (Serm. de Confess.)

Sântulü Epifaniu: „Deși sântü multe duchuri, accestü Duchü este fōrä de assemênare mai pre susü de celle-l-alte, quōquî ellü are din tōtä eternitatea existența dela ênsuși *Tatälü*, și nu dela vre-una din ființele create... Dintr'ua singură și acceaași domneđeire sântü Fiiulü și Sântulü Duchü: Fiiulü fiindü născutü din *Tatälü*, și Duchulü *purcedêndü* din *Tatälü*.“ (Hæres. LXXIV.)

Sântulü Cyrillü allü Alexandriei: „Credemü și în Duchulü Sântü... *purcedêndü* din *Tatälü*, nu născutü; quōquî nu este dequätü unü singurü Fiiü unicü și nu creatü... Scimü quō *ellü purcede din Tatälü*, dérō nu căutămü nequi-quumü a *approfundá quumü* purcede, remânêndü în limitile que ni le aü trassü teologii și fericiji.“ (De S. Trinit., c. 19.)

Ăstü-felü *credința primitivă*, după sântulü Cy-rillü, consiste în a admite: pre Fiiulü născutü din Tatälü, pre Sântulü Duchü *purcedëndü* din Tatälü.

Sântulü Ambrosiü: „Déquö tu numesci pre Ta-tälü, numesci în accellași timpü și pre *Fiiulü seü* și pre *Duchulü gurei selle...* Déquö tu numesci pre Duchulü, numesci de asemenea pre *Tatälü din quare Duchulü purcede*, și pre Fiiulü, pentru-quö ellü este *Duchü și allü Fiiulü*.” (De Spirit. S., Lib. 1, c. 3).

Prequümü se vede, sântalü Ambrosiu nu face din actulü eternü în virtutea quăruia *Duchulü purcede din Tatälü* basa cestui-l-altü addevărü: quö Duchulü este *Duchulü Fiiulü*.

Sântulü Ilariu de Poitiers (Pictavianulü): „Va veni Mângâiatorulü pre quare Fiiulü *lū-Va Trămitte* dela Tatälü; aceasta este Duchulü addevărului quare *purcede din Tatälü*.” (De Trinit., lib. VIII, § 19.)

Sânțitulü Augustinu: „Arianii dîcî pre Fiiulü născutü din Tatälü și pre Sântulü Duchü *creatü de Fiiulü*; dérö ei nu găsescü accésta necăiurea în sânta Scriptură; quöquî ênsuși Fiiulü dîce quö *Duchulü Sântü esse din Tatälü*... Este addevăratü quö Tatälü aü datü tuturorü existența și quö ellü ênsuși n'aü priimitü dela nimenea nemica; dérö nu 'și-aü datü pre nimenea egal, fõră numai pre Fiiulü născutü dintr'ênsulü, și pre Sântulü Duchü *quare purcede dintr'ênsulü*.” (Cont. Arian., c. 21, 29.)

Aici erá fõrte potrivitü casulü, pentru sânțitulü Augustinü, de a oppune Arianilorü acțiunea Fiiulü în purcederea Duchului, *déquö ellü ar fi cređutü intr'ênsa*. Dérö fericitulü doctore nu uă credea.

Mulți Părinți, învêțândü quö Sântulü Duchü purcede din Tatälü, menționédă unü actü allü Fiiului, differitü de purcedere, relativü la Sântulü Duchü.

Éceö quâte-va din textele lorü:

Sântulü Atanasiu: „Déquö ei (ereticiü), arü ra-
ționá bine assupra Fiiulü, arü face-uă totü așșá de
bine și assupra Sântulü Duchü quare *purcede din*
Tatälü și quare, fiindü propriü Fiiulü (alliatulü seü),
este accordatü de ellü disciplilorü seï prequumü și tu-
tutorü cellorü que credü într'ensulü.“ (Ath., Epist.,
ad Serap., 1, 2.)

Sântulü Episcopü allü Alexandriei face dérö di-
stincțiune între celle dóuë acte alle Tatälü și alle
Fiiulü relative la Duchulü. In que sensü este Du-
chulü *propriü Fiiulü* seü alliatulü Fiiulü? Ellü uă
explică mai josü, în aceeași operë, ñicîndü quö pen-
tru-quö aüü in de comunü *ființa divină*. Ellü affir-
mă dérö acceste trei addevërori alle credinței: 1-iü Du-
chulü *purcede din Tatälü*; 2-le ellü este *accordatü*
credincioșilorü de Fiiulü; 3-le Fiiulü și Sântulü Duchü
suntü de uă *ființa* cu Tatälü, și posedă de uă potri-
vă *ființa domneđească*.

Sântulü Basiliü (Cont. Eunom. lib. 5): „Quö Du-
chulü este allü lui Domneđeü, accésta uă annunță cu
chiaritate apostolulü ñicîndü: Noï n'amü priimitü Du-
chulü lumei... quí Duchulü lui Domneđeü (I. Cor.,
II, 12); quö ellü aü fostü manifestatü prin Fiiulü, ac-
césta uă arréttá apostolulü cu evidentă *numindu-lü și*
Duchü allü Fiiulü.

Astü-felü Duchulü este *allü Fiiulü* nu pentru-
quö *purcede* dintr'ensulü, dérö pentru-quö *aü fostü*
manifestatü printr'ensulü. Sântulü Basiliü adauge a-
iurea (De Spirit. Sanct., c. 18): „Duchulü este dela
Domneđeü, nu prequumü tóte sîntü dela Domneđeü,
quí qua *purcedëndü* din Domneđeü; *purcedëndü*, nu
prin nascere qua Fiiulü, quí qua *duchü din gura*
lui Domneđeü. ... Ellü se numesce de assemenea

Duchulū luī Christos întru quātū este unitū cu Christos prin ființă.“

Sântulū episcopū allū Cesariei professedă astū-felū celle trei addevăruri învêțate de allū Alexandriei, și le distinge perfectamente pre unulū de altulū.

Sântulū Gregoriū allū Nissei (Adv. Eunom., lib. 1): „Sō ne înkypuimū, nu uă rađă a sórelui, dérō unū sóre quare, provenindū dintr'unū altū sóre nenăscutū, ar strălucī cu ellū, trăgūndu-și din ellū existența sa... pre urmă, uă altă assemenea lumină și de assemenea *simultaneă cu lumina născută, strălucindū cu ea, dérō avēndu-și causa existenței selle din lumina primitivă.*“

Éccō lămuritū pre Fiiulū exclusū din actulū în virtutea quăruia și-are existența a treia lumină séū Duchulū.

Sântulū Cyrillū allū Alexandriei: „Pentru a formulá, în privința Divinităței, uă ideă sănėtósă și conformă cu addevărulū, đicemū quō Domneđeū Tatălū nasce pre Fiiulū quare 'i-este de uă ființă... și produce pre Sântulū Duchū quare vivifică tóte, *purcede din Tatălū într'un modū negrăitū și este accordatū creaturei prin međlocirea Fiiulū.*“ (Cont. Iul., lib. IV.)

Evlogiū allū Alexandriei, pre quare papa sântulū Gregoriū Cellū Mare (Dialogulū) lū-numiá părintele și învêțatorulū seū, se exprime astū-felū în allū quinquele discursū allū seū: „Intr'addevērū, Domneđeū este unulū... Fiiulū cunoscutū în Tatălū și Tatălū în Fiiulū, *Duchulū purcedēndū din Tatălū, și avēndū pre Tatălū qua principiū, dérō coborīndū preste creatură prin Fiiulū, dupō bună voința cellorū quari lū-priimescū.*“

Părinții din Occidente sūntū de accordū cu cei din Oriinte în învêțământulū accestorași addevăruri.

Sântulü Ileriü de Poitiers: „*Din Tatälü purcede Duchulü addevëruni, dëró prin Fiiulü este trämíssü dela Tatälü.*“ (De Trinit., lib. VIII, § 20.)

Sântulü Ambrosiü: „*Domnulü ñice în Evange-lia: Cândü va veni mângâiatoriulü, Duchulü addevërulü quare purcede din Tatälü, va mărturisí de mine. Prin urmare, Duchulü purcede din Tatälü și dă mărturiá despre Fiiulü.*“ (De Spirit. Sanct., lib. 1.)

Sântitulü Ieronymü: „*Sântulü Duchü esse din Ta:tälü și, din cauza comunităței de natură, este trämíssü de Fiiulü.*“ (Comment. in Isa; lib. XVI, § 57.)

Sântitulü Augustinu: „*Este de adjunsü chrestinilorü de a crede... quó Domneðeu este Treime, Tatälü, și Fiiulü născutü din Tatälü, și Sântulü Duchü purcedëndü din accellași Tatä, dëró singurü și accellași Duchü allü Tatälui și allü Fiiului.*“ (Ench., c. 9.)

Fericitulü Doctore învétă aici ceaa-que se ține de credință; unü punctü de credință este quó Sântulü Duchü purcede din Tatälü, dupó quumü Fiiulü este născutü din Tatälü; unü altü punctü: este quó Duchulü este Duchulü Tatälui și allü Fiiului, dëró dintr'accësta ellü nu trage uă conclusiune contrariá primului addevëru pre quare lü-stabilesce: quó Sântulü Duchü purcede din Tatälü. Episcopulü Hypponei aü distinsü cu perfectiune actulü Tatälui în purcederea eternă, de actulü Fiiului în trämítarea timporalë a Sântului Duchü.

Părinții învétă quó în domneðeire nu este dequätü unü principiü unicü, quarele, printr'uă îndouită lucrare analogă, nasce pre Fiiulü și produce pre Sântulü Duchü. Éccó quâte-va passage în quarí ei stabilescü accesü addevëru:

Autorele cunnoscutü suptü numele de sântulü Dionysiü Areopagitulü: „*Nu este dequätü uă singurá surginte de domneðeire: Tatälü. Astü-felü, Tatälü nu e-*

ste Fiiulū, și Fiiulū nu este Tatălū, și la fiă-quare din persó:ele divine se cuvînu laude particulari... Noi amū afflatū din Sântulū Cuvêntū quō Domneđeirea *în surgîntea sa* este Tatălū, dérō quō Iisus si Duchulū sîntū, qua sō đicemū așșá, ramure domneđeescse plantate *alle domneđeirei născute din Domneđeū*. Le amū đice florī și lumine naturalī; dérō quomū accêsta? Accêsta este unū lucru que nu s'ar poté nequī spune nequī representá.“ (De Div. Nom., c. 2, § § 5.-7.)

Origene: „Trebue sō înțellegemū quō Fiiulū și Sântulū Duchū emană din aceeași surgînte de *Părintéscă divinitate*. (Comment. in Epist. ad Rom., c. 5.) „Dintr'accêstă surgînte vinū, și Fiiulū quare *este născutū și Duchulū quare purcede*.“ (De Princip., lib. 1, c. 2.)

Sântulū Atanasiū: „Credemū într'ua singură și aceeași domneđeire a Treimeī, quare vine *din singurū Tatălū*.“ (Epist. ad Serap.; § 28.) In aceeași epistolă, sântulū Atanasiū nu attribuesce dequātū singurū Tatălūi qualificațiunile de *principiū*, de *surgînte*. In opera sa contra Arianilorū (Orat. IV, § 1.) se exprime astū-felū: „Nu este dequātū *unū singurū principiū* allū Divinităței și nu *douē principie*: éccō pentru que este în Domneđeū *monarchiă* (monapxiá, unitate de principiū).“

Sântulū Basiliu: „Tatălū are uă existență perfectă; ellū este rădêcină și surgînte a Fiiulū și a Sântulū Duchū... Deși đicemū quō tóte suntū dela Domneđeū, nu este propriū dela Domneđeū dequātū Fiiulū *eșșitū din Tatălū*, și Duchulū *purcedêndū din Tatălū*; Fiiulū este *dela Domneđeū* prin nascere, și Duchulū, într'unū modū negrăitū.“ (Homil. Cont. Sabbel., §§ 4-7.)

Sântulū Gregoriū teologulū: „Déquō Fiiulū și Sântulū Duchū sîntū coeternī cu Tatălū, pentru que

nu sîntu qua ellu foră principiu? Fentru-quo ei suntu din Tatălū, deși nu dupō Tatălū.“ (Cuv. asupra teologiei.)

Sânțitulū Augustinū: „Din Tatălū priimesce Duchulū, de asemenea din Tatălū priimesce Fiiulū; quōquī, în accéstă Treime, Fiiulū este născutū din Tatălū, și Duchulū *purcede din Tatălū*; Tatălū singurū nu este născutū din nimenea și nu purcede din nimenea.“ (Tract. C. in Ioann.)

„Quândū Domnulū ȃice: *Vi lū-voiū trāmitte De-la Tatălū Meū*, arréttă quō Duchulū este allū Tatălū și allū Fiiulū; quōquī, dupō que aū ȃissū: *Tatălū Meū vi lu-va trāmitte*, adauge: *în numele meū*; dérō nu ȃice: *Tatălū meū vi lū-va trāmitte din partea mea*, prequumū ȃice: *Vi lu-voiū trāmite Din Partea Tatălū Meū*, arréttândū astū-felū quō principiu a tōtă divinitatea, séū mai bine a întregei divinități, este Tatălū.“ (De Trinit., lib. IV, c. 20, § 29.)

Poteá fericitulū episcopū allū Hipponei sō explicce mai lámuritū quō ȃicîndū quō Sântulū Duchū este *allū Fiiulū* ellū nu înțellegeá quō *purcede dintr'ênsulū qua dintr'unū principiu*, quí quō veniá numai dela dênsulū ad extra, dupō quumū amū expusū?

Intr'uă altă operē (Cont. Maxim., lib. II, c. 14, § 1), sânțitulū Augustinū mai ȃice âncō: „Din Tatălū este Fiiulū; de asemenea din *Tatălū este Sântulū Duchū*; ellū este dintr'*Accella din quare purcede*.“ Sântitulū Augustinū n'aū ȃissū *dintr'acceia*.

Sântulū Paulinu allū Nolei: „Sântulū Duchū și Cuvêntulū lūi Domneȃeū, de uă potrivă Domneȃeū și unulū și altulū, remânū în accellași șefū, și vinū din Tatălū *unica* lorū *surginte*, Fiiulū prin nascere, și Duchulū prin purcedere; ei și-pêstréȃă fiă-quare at-

tributul lor *personal*, și mai currându sântu differiți dequâtū divisați între dênșii.“ (Epist. 3, ad Amand.)

Mai avemū âncō de a menționá pre Párinții quarī recunnoscū quō Sântulū Duchū purcede din Tatálū și quarī, în accellași timpū, *Excludū*, fiã implicitū, fiã explicitū idea quō ellū purcede și *Dela Fiiulū*.

Sântulū Basiliu: „Sântulū Duchū este unitū cu Fiiulū, și 'și-ține ființa dela autorele seū, dela Tatálū din quare purcede; atributulū seū personal are dérō qua caracteriū distinctivū: *de a fi cunnoscūtū* dupō Fiiulū și cu ellū, și de a 'sī-avé existența dela Tatálū. Fiiulū, quare *face so cunnóscemū* dupō ellū și cu ellū pre Sântulū Duchū quare *purcede din Tatálū*, nu are, în ceaa-que privesce atributulū seū distinctivū, nemica în de comunū cu Tatálū și cu Sântulū Duchū.“ (Sântulū Basiliū, epistola 38 cōtră fratele seū Gregoriū, § 4.)

Se poteá expune mai clarū quō Tatálū este surginta unică în Divinitate; quō fiã-quare persónă în în Domneđeū și-are caracteriulū *personal* propriū, ne-communicabile unei persóne differite; quō Fiiulū nu are nemica în de comunū cu Tatálū în ceaa-que constitue atributulū personal allū Tatálui; quō accestū atributū este de a fī surginte *unică* a Fiiului *prin nascere*; a Sântului Duchū *prin purcedere*, quō Duchulū este numai *cunnoscūtū* seū *manifestatū* prin Fiiulū?

Accellași doctore se mai exprime âncō astū-felū: „Mī-represintū, în Sântulū Duchū, uã rudeniã cu Tatálū, *pentru-quō purcede din Tatálū*, și uã alta cu Fiiulū, *pentru-quo* citescū: *Déquo nu are quine-va duchulū lui Christos, accella nu este allū lui*.“ (Id., Homil Cont. Sabell., § 6.)

Rudenía cu Fiiulă nu consiste d'érö dequätü în *manifestațiunea și communicarea* Duchului prin Christos.

Sântulă Gregoriü Teologulă: „Cea que Tatălă, Fiiulă și Sântulă Duchă aüü de obște, este de a fi necreați și Domneđeü; pentru Fiiulă și Sântulă Duchă, este *de a fi din Tatălă*; d'érö cea-que este *proriü Tatălă* este de a fi nenăscutü; Fiiulă, de a fi născutü; Sântulă Duchă de a purcede.“ (Orat. in Laud. Her., § 32.)

„Fiiulă are tóte quâte are Tatălă, *afföră de a fi causă*; și totü que possede Fiiulă aparține Sântului Duchă, *afföră de qualitatea de Fiiü* și de totü que este ñissü corporal despre Fiiulă pentru mântuirea mea. (Orat. in Aegypt. adv., § 15.)

Deci, dupö sântulă Gregoriü, ființa divină aparține cellorü trei persóne; d'érö fiă-quare persónă se distinge de celle-l-alte dóue printr'unü attributü *personal* séü hypostaticü, și nu póte quine-va confunde attributele personală, föră a confunde persónele, și prin urmare, föră a negá Treimea. Attributulă personal allü Tatălă este *de a fi surginte* séü causă; allü Fiiului *de a fi născutü*; allü Sântului Duchă, *de a purcede*. A atribuí Fiiului, fiă directü, fiă indirectü, qualitatea de a fi *causă*, este a 'i-dá atributulă personal allü Tatălă, este a confunde persónă sa cu a Tatălă. D'érö, a ñice quö Sântulă Duchă purcede dintr'ensulă, într'unü modü óre-quare, este a affirmá quö participă la aceea-que face caracterilă distinctivü allü Tatălă, este a negá Treimea.

Sântulă Gregoriü allü Nissei: „În sânta Treime, *uă singură și aceeași persónă*, Tatălă, nasce pre Fiiulă și produce pre Sântulă Duchă.“ (Advers. Graec. Excomm.)

„Duchulū este unitū cu Fiiulū în accestū sensū quō ammēndouī sūntū necreatī; și quō aūū qua *principiū* allū finței lorū pre Domneḃeulū tutorū lucrurilor; dérō se distinge de dēnsulū în aceeaa quō ellū purcede din Tatālū altū-felū dequātū Fiiulū unicū, și este *manifestatū* prin Fiiulū.“ (Cont. Eunom., lib. 1.)

Sânḃitulū Augustinū: „Tatālū nu s'aū micūșoratū născūndū pre Fiiulū, quī aū trassū din sinulū seū pre unū altū ellū ênsuși, astū-felū înquātū quō remâne cu totulū întregū și locuesce cu totulū întregū în Fiiulū. De assemenea, Sântulū Duchū este *unū totū provenindū dintr'unū totū (integer de integro)*. Ellū nu se depărtedă nequiquumū de *ACCELLA* din quare purcede, quī este cu *ELLŪ*, așșá prequumū este din *ELLŪ*, fōră a *LŪ*-păgubí întru nemica părăsindu-*LŪ*, și fōră a căstigá nemica rămânēndū în *ELLŪ*.“ (Epistola 170, § 5.)

Sânḃitulū Augustinū ar fí vorbitū la plurarū de ar fí creḃutū quō Sântulū Duchū purcedeá din Tatālū și din Fiiulū. Dérō, nequi-uá-datā ellū nu vorbesce dequātū de Tatālū, de îndatā que tratédă despre *purcederea* propriū ḃissă.

Rusticu, diaconū allū Bisericeī romane: „Tatālū aū născutū, dérō ellū nu e născutū; Fiiulū este născutū, dérō *ellū nemica n'aū născutū quare so fiā coeternū*; Sântulū Duchū *purcede din Tatālū*, dérō nemica coeternū nu este născutū seū purcesū dintr'ênsulū. Unii din cei vechi adăngeaū atributelorū accésta: „Dupō quumū Duchulū n'aū născutū pre Fiiulū în unire cu Tatālū, totū așșá Sântulū Duchū nu purcede din Fiiulū, dupō quumū purcede din Tatālū.“ (Cont. Aceph. Disput.)

Rusticu, quare trāiá în secululū allū VI-le, nu voiesce sō se pronunțe în privința purcederei *din Fiiulū*; ellū constatā numai quō *cei vechi* nu uă admitteaū, și expune doctrina assupra atributelorū divine

astü-felü înquâtü sǒ se excludă accéstă pretinsă purcedere. Déquǒ, în secululü allü VI-le, și la Roma chiarü, opiniunea purcederei *ex Filio* erá uă simplă opiniune în privința quăreia se buccuraá fiă-quare de libertatea sa, quumü se póte pretinde quǒ accésta erá uă *dogmă* a Bisericeï primitive? quumü aü potutü trece în stare de dogmă uă assemenea opiniune?

În secululü allü IX-le, Anastasiu, bibliotecariulü papeï, explicaá prin *trămitterea în lume* purcederea *ex Filio* pre quare Oriintele uă imputaá Occidentelü quǒ aü admissu-uă; ellü negaá cu modulü accesta doctrina purcederei *din Fiiulü*, așșá prequumü ea aü trecutü în stare de dogmă în Biserica romană. (Anast. bibl., Epist. ap. Ioann. diac.)

Este affǒră de tǒtă îndouiéla quǒ tradițiunea catolică s'aü exprimatü în privința relațiunilorü între Tatalü, Fiiulü și Sântulü Duchü, așșá înquâtü sǒ determine clarü acceaa-que constitue unitatea lorü de ființă și attributele lorü personalî. Din mărturia sa recesse quǒ Fiiulü nu póte nequî directü nequî indirectü sǒ participe la atributulü *de principiü* în Treimea; quǒ nu póte quine-va sǒ lu-facă sǒ participe (la accestü atributü), mai multü séü mai puçinü depărtatü (d'une manière plus ou moins détournée), fǒră a attacá distincțiunea fundamentalé quare existe între persónele divine, și fǒră a distrüge Treimea.

Accéstă doctrină fiindü sciută, se întrébă quine-va quumü póte sǒ învețe Biserica romană doctrina sa despre *filioque* fǒră sǒ védă quǒ în accellași timpü ea négă Treimea în quare cu tǒte accestea voiesce sǒ credă.

Biserica romană merge mai departe; ea pretinde quǒ tradițiunea catolică i-este în favórea ei. Amü arřttatü mai susü prin que procedări teologii sei aüü

potutü rădicá uă attare pretensiune. Studiele nóstre assupra Părinților aũ distrussü subterfugiele lorü celle mai subtili. Este fórte evident într'addevărü quõ tóte expressiunile de quarí s'aũ servitü Părinții Bisericeí, în affórá de expressiunile evangelice quarí desemnéã *purcederea* eternă propriü ñissă, nu însemnéã dequâtü *trămitterea*, missiunea Sântului Duchü în lume, *dela Tatălü, prin Fiulü*; seü qua interpretü allü Fiului seü allü Cuvântului pentru a răspândí în sufflete *Addevărulü*, expressiune eternă a Ființei eterne, adequõ Cuvântulü. Nü e mai puçinü evidente quõ Părinții n'aũ înțellessü dequâtü în accestü sensü expressiunile *Duchulü Fiulü*, de quarí attâta de multü aũ abusatü teologií romaní.

Dérõ, sõ examineđe quine-va textele que adducü teologií romanismului pentru a și-atribuí tradițiunea eatolică, și se va convinge quõ nu este nequí-unulü din elle quare sõ nu se póta întórque în contra lorü cu avantagiü, desvélindü subterfugiele la quarí aũ recursü pentru a le interpretá în favórea lorü.

Va fí lucru plihicosü pentru lectorii nostri de a intrá cu noi în discussiunea tutorü textelorü alterate pre quarí Biserica romană și-aũ sprijinitü falsa sa dogmă. Noi amü exspusü principii generalí cu adjutoriulü quãrora cei que vorü voi sõ întreprindã accestã lucrare uă vorü poté face fõrã difficultate. Orí-quare ar fí teologulü romanistü pre quare lu-arü avé suptü mânã, nu va poté sõ le scape (din mânã), de îndatã que 'și-vorü adduce a minte de indicațiunile que amü datü.

Va poté quine-va cu tóte accestea sõ întêlnescã ícî collo óre-quarí texte quarí vorü páre mai favorabili eresiei romane. In accestü casü, va trebui sõ se urre la surginte. Atttunci va remâné cu totulü uimitü

vădându quō textele în questiune aũ fostũ seũ essențial falsificate, seũ absolutũ inventate.

Vomũ citá în privința accēsta quâte-va exemple.

Printre celle que trãmisiũ synoduluĩ dela Aix-la-Chapelle invocará în favórea adaussuluĩ, în presența papeĩ Leon allũ III-le, se afflã accēsta pre quare ei lũ-đicũ quō lu-aũ trassũ din *Expunerea symboluluĩ*, de sãntitulũ Ieronymũ: „Duchulũ quare purcede din Tatãlũ și din *Fiulũ* este coeternũ cu Tatãlũ și cu Fiulũ și le este egal în tóte.“ Accēste cuvinte nu se afflã nequĩ în opera citatã, nequĩ în celle-l alte opere alle sãntitului Ieronymũ. La synodulũ dela Florența, Romanii citaũ accēstũ textũ qua fiindũ trassũ din *Professiunea de credința* a papeĩ Damasũ: „Noi credemũ în Sãntulũ Duchũ quare purcede din Tatãlũ și din *Fiulũ*... Mãngãiatoriulũ purcede din Tatãlũ și din *Fiulũ*.“ Papa Damasũ, în *Professiunea sa de credința*, đice tocmai contrariulũ și affirmã quō Sãntulũ Duchũ purcede numai din *Tatãlũ*.

Unulũ din cei mai mari teologi ai Occidentelui, canonisatũ de Biserica romanã suptũ numele de sãntulũ Toma Aquinatulũ, aũ citatũ, în opera sa *contra Grecilorũ*, mai multe texte de alle sãntului Atanasiũ pre quarĩ pretinde quō le aũ trassũ din discursurile pronunțate de accēstũ Pãrinte în synodulũ dela Nicea, și din epistola sa cõtrã Serapion. Nequi-unulũ din textele accēstea nu existe, dupõ quomũ convine întru accēsta și unũ criticũ quare aparține Bisericeĩ romane, Casimir Oudin(1).

Alți gravi teologi, qua Bellarmin și Vasquez, aũ appellatũ, dupõ Toma Aquinatulũ, la unũ passagiũ din epistola sãntului Atanasiũ cõtrã Serapion, și accēstũ passagiũ nu existe(2).

(1) Casim. Oud. Dissert. de script., Thom. Aquinat.

(2) Bellarm., De Christ., lib. II; Vasquez, In Prim. Part. Thom.

Alte texte aũ fostũ interpolate, seũ în manuscrip-tele Pãrinților, seũ în primele edițiuni, spre a întãri doctrina romanã. Vomũ citã în particulariũ unũ pasagiũ din sãntulũ Atanasiũ (*allũ treile discursũ contra arianilorũ*); unũ altulũ din accellași Pãrinte (*Epistola cotrã Serapion*); unũ textũ allũ sãntului Ambrosiũ (*Tratatulũ despre Sãntulũ Duchũ*); unulũ allũ sãntului Gregoriũ allũ Nissei (*assupra Rugãciuneĩ domnescĩ*); unulũ allũ sãntitului Ieronymũ (*Explicațiunea symboluluiũ*); unulũ allũ sãntitului Augustinũ (*Tratatulũ despre Treime*); unulũ allũ sãntului Ioanne Damascenũ (Istoria lui Barlaam). Aũ mersũ (papistii) chiarũ pẽnõ a adange pre *Filioque* în epistola lui Fotiu cõtrã Michael, regele Bulgarilorũ. În tõte aceste texte citate de teologii occidentali, aũ adaussũ pre *Filioque*, și s'aũ constatatũ attãtũ de clarũ quõ accestã adopțiune s'aũ fãcutũ în evulũ međiũ, inquãtũ s'aũ scosũ (affõrã) din edițiunile mai bune chiarũ fãcute în Occidente și de erudiți pãrtinitori ai purceder *Filio*. Mai multe din aceste passage dér aũ dispãrutũ din tesele relative la accestã questiune, dérõ altele aũ remassũ.

Unũ teologũ romanũ âncõ în vietã, Pãr. Peronne, citedã epistola papei Hormisdas cõtrã Iustinianu, în 521, și pretinde quõ în accestã epistolã trebue sõ se citescã quõ sãntulũ Duchũ purcede *din Fiulũ*. Cu tõte acestea, Mansi quare aũ datũ uã edițiune completã a *Synõdelorũ* de P. Labbe, Mansi, alle quãruĩ sentimente romane sũntũ cunnoscute, convine quõ cuvintele și *din Fiulũ* aũ fostũ intercalate de uã mãnã strãinã.

Accellași teologũ citedã unũ pasagiũ din Didymũ allũ Alexandriei, favorable tesei sele. În secululũ allũ nõuẽle, Ratramn, monachũ din Corbia, citã

accellași textū în quare nu se afflă cuvintele favorabili adaussului; ceaa-que probédă quō în secululū allū nouēle, accesțū textū nu erá âncō interpolatū.

Accellași teologū citédă qua trassū din sântulū Basiliu *contra lui Eunomiu*, unū textū dejá citatū la Florența contra Grecilorū. Âncō din aceea epocă, Marcu allū Efesului probaá quō accellū textū nu se afflă de locū în manuscriptele grece mai bune. Astăđi erudițiunea aū datū dreptate lui Marcu allū Efesului. In edițiunile mai bune făcute în Occidente, s'aū admisū textulū așșá prequumū ellū 'lū-sustțineá; ceaa-que nu împedică pre Părintele Perrone de a lū-citá cu alterațiune.

Allături cu textele alterate de Păr. Perrone, sō punemū pre alle cellorū alți teologī și în particulariū pre allū D. Pitzipios, unū Grecū vëndutū Romei și allū quărui pamfletū contra Bisericei orientale aū fostū compusū apprópe totū de teologī romanī, și imprimatū de Propagandă.

Accesțū din urmă faptū este constatātū de ênsăși cartea; cellū d'ântâiū aū fostū constatū prin ênsuși autorele quândū Roma, satisfăcută quō aū căpētatū dela ellū aceea-que doriá, refusâ de a continuá a lū-mai plătí.

Pitzipios citédă accesțū textū pretinsū din sântulū Basiliu:

„Accestă expressiune: *Tatălū aū creatū lumea prin Fiiulū*, nu arréttă nequi-quumū imperfectiunea puterei Tatălui; nequi éroși nu micșorédă lucrarea Fiiului, quí ea arréttă unitatea voinței. Astū-felū expressiunea *creatū prin Fiiulū* nu attacă nequi-quumū, quí ea attestédă cauza primitivă.

„Prequumū și accesțū termenū: Sântulū Duchū *purcede din Tatălū prin Fiiulū*, n'are de scopū nequi

de a calificá de imperfectă purcederea din Tatălă, nequí de a presentá qua slabă purcederea din Fiiulă; quí ea demonstréđă unitatea voinței. Astú-felú inquátú expressiunea *prin Fiiulă*, nu atacă nequí-quumú, quí confirmă cauza primitivă.“

D. Pitzipios trămitte la sântulú Basiliu, *Assupra Sântulú Duchú*, cōtră Amfilochiú, c. VIII.

Noi amú verificatú passagiulú. Amú găssitú în sântulú Basiliu prima parte quare se raportă la acțiunea creatrice și la Fiiulú. Quátú despre partea a dóua quare se raportă la Sântulú Duchú și la purcederea sa, nu este unú singurú cuvêntú despre acésta în sântulú Basiliu. Inventatu-aú D. Pitzipios ênsuși accestú textú, séú 'lú-aú împromutatú dela unú altú falsificator? noi nu scimú. Déró unú faptú sigurú pre quare fiă quare lu-va poté verificá, este quó textulú citatú nu existe în sântulú Basiliu.

Textulú sântulú Cyrillú: „Fiiulú lui Domneđeú prin natură este allú lui Domneđeú, quóquí este născutú din Domneđeú Tatălú, și Sântulú Duchú 'i-este de asemenea propriú; ellú este într'ênsulú și *purcede dintr'ênsulú*, dupó quumú este înțellessú quó *purcede și din ênsuși Domneđeú Tatălú*.“

Textulú grecú este datú de D. Pitzipios quare trămitte la sântulú Cyrillú, *Commentariulú profetuluí Ioil*. Ellú n'are nequí de quumú sensulú que i se attribuesce. Sântulú Cyrillú, explicândú cuvintele profetuluí: *Voiú respândi Duchulú meú*, etc., expune quó, în Iisus Christos nouulú Adamú, Sântulú Duchú *au fostú comunicatú* naturei umane și quó. *au fostú așșá*, prin Iisus Christos, principiulú regenerărei nóstre. Quátú despre *purcedere*, nu se *dice* unú singurú cuvêntú, nequí în accestú passagiú nequí în celle-l-alte opere alle sântulú Cyrillú.

Sântulū Gregoriū allū Nissei aū explicatū în *quinquē discursurī Tatālū nostru sēū rugăciunea domnescă*. D. Pitzipios aū cređutū quō acceste din urmă cuvinte însemnăđă *rugăciunea dominecei*; aū trunchiatū unū textū în ceaa-que ellū numesce *Discursū assupra rugăciuneī dominecei*. In zadarū ar căută quine-va textulū indicatū de D. Pitzipios în celle quinquē discursurī alle sântului Gregoriū allū Nissei. Se găssece, din contra, în allū treile discursū, uă colónă întrégă contrariă systemului *purcedereī ex Filio*.

Trebue sō observămū, pre lōngō accēsta, quō textulū falsū allū D. Pitzipios nu probăđă nemica, pentru-quō întrēnsulū citimū numaī accēsta: „Sântulū Duchū vine din Tatālū, și este probatū quō vine și din Fiiulū, quōquī este đissū quō accella quare nu are duchulū lui Christos nu este allū lui.“ Nu este vorba aici dequātū de Duchulū întru quātū *este comunicatū* chrestinilorū. Cu addevēratū nu erá trebuință de ostenéla de a trunchiá unū textū pentru a adjunge la accestū resultatū.

Éccō uă nouă probă de educațiunea D. Pitzipios și a teologilorū Romei. Ei citéđă accestū pretinsū textū allū sântului Atanasiu: „Sântulū Duchū vine din Tatālū și din Fiiulū; ellū nu aū fostū nequī făcutū nequī creatū (de dēnșii); ellū nu e născutū, quī purcede dintr'ēnșii.“ Ei arréttă accestū textū qua fiindū trassū din *Omologațiunea credinței*. Ar crede quine-va, la prima vedere, quō este vorba de uă operē teologică a marelui episcopū allū Alexandriei; în realitate nū e nemica. D. Pitzipios, quare este Grecū, aū tradussū prin *omologațiune* cuvēntulū grecū quare, în românece, însemnăđă *professiune*, și aū numitū *omologațiune de credință* profesiunea de credință cumnoscută suptū titlulū de *Symbolulū sântului Atanasiū*.

Toți erudiții convinū în unanimitate, și este demonstratū quō accestū symbolū aū fostū compusū de unū scrietorū quare n'ar fī anterior seculului allū șessele.

Noël-Alexandru expune cu perfectiune tóte rațiunile quarī aū decisū pre erudiți sō nu considere symbolulū în questiune qua fiindū allū sântului arhiepiscopū allū Alexandriei; ellū face în particular accéstă observare importantē: quō nequī sântulū Cyrillū allū Alexandriei, nequī synodulū dela Efesū, nequī sântulū Leon, nequī synodulū dela Chalcedon, n'aū oppusū accestū symbolū ereticilorū Eutichiū și Nestoriū, alle quārorū errorī sūntū cu tóte accestea expuse într'ênsulū și combătute fórte categoricū. Sântulū Cyrillū, în particular, quare aū ședutū pre accellași scaunū qua sântulū Atanasiū, n'ar fī neglessū de sigurū de a oppune ereticilorū accéstă înaltă autoritate. „Trebue sō adaugemū pre lōngō accéstă, continuă Noël-Alexandru, tăcerea Latinilorū quarī n'aū oppusū accestū symbolū Grecilorū, pēnō în timpulū lui Gregoriū allū IX-le,“ adequō *pēno în secululū allū treispră-decele*. „Póte quine-va crede, într'addevērū, đice accellași istoricū, quō de s'ar fī privitū qua sigurū quō accestū symbolū erá allū sântului Atanasiū, nu s'ar fī servitū (neminea) de dēnsulū qua de uā săgēttă contra Grecilorū *schismatici*, quōquī accestū argumentū n'ar fī fostū de uā mică greutate, din cauza autoritățēi de quare se buccură sântulū Atanasiū în amēndouē Bisericele?“ (Natal. Alex., Hist. eccl., saecul. IV, Cap. IV, § X.) — Tillemont (Mem. eccl., t. VIII. nota 34, p. 668) observă cu multă dreptate quō eresiele lui Nestoriū și Evtichiū sūntū de assemenea cu claritate indicate și combătute în symbolulū *đissū* allū sântului Atanasiū, quāși a lui Ariū, și quō n'aū potutū quine-va sō se exprime așșă *teologicesce* prequamū

face în acestŭ symbolŭ, dequâtŭ dupŭ condemnarea accesorŭ eresie, adequŭ quândŭ synódele dela Efesŭ și dela Chalcedon aŭŭ elucidatŭ tóte questiunile râdicade de accesti ereticŭ și quândŭ aŭŭ *definitŭ* addevărata credință. Ellŭ ar fŭ potutŭ sŭ adange lŭngŭ eresiele lui Evtichiŭ și Nestoriŭ, și pre a monotelițilorŭ quare de assemenea este într'ênsulŭ combătutŭ și quare nu fŭ condamnatŭ definitivŭ dequâtŭ în synodulŭ allŭ șesesele ecumenicŭ, la finitulŭ seculului allŭ șeptele. Symbolulŭ *dissŭ* allŭ sântului Atanasiŭ nu póte dérŭ sŭ dateđe dequâtŭ din secululŭ allŭ șeptele.

Printre învęțați, unii lu-attribuescŭ lui Eusebiu allŭ Vercellei, alții lui Anastasiŭ Sinaitulŭ, alții *verunuŭ teologŭ anonymŭ francesŭ, din timpulŭ lui Pepin seŭ Carolu Cellŭ Mare*. (Natalis-Alexandru, loc. cit.)

Păr. Quesnel, în a patru-spră-đece dissertațiune a sa assupra operilorŭ sântului Leon, lu-attribuesce lui Vigiliŭ allŭ Tapsului. Anthelmi aŭ combătutŭ accéstŭ opiniune și aŭ attribuitŭ susŭ-dissulŭ symbolŭ lui Vincent din Lerini. Dérŭ accéstŭ opiniune aŭ fostŭ lăpędatŭ de toți erudiții seŭ apprópe de toți.

Printre multele probe que s'aŭ datŭ pentru a probá quŭ symbolulŭ attribuitŭ sântului Atanasiŭ nu este allŭ accestuŭ sântŭ doctore, scrietoriŭ occidentalŭ nu ne aŭŭ datŭ âncŭ una quare este cu tóte acceslea otărítore, quŭ adequŭ doctrina lui *Filioque* quare într'ênsulŭ este învętatŭ este contrariă doctrinei que sântulŭ Atanasiŭ aŭ expusŭ în operile selle autentice, și în particulariŭ în *Epistola sa cotră Serapion assupra Sântului Duchŭ*.

Este fórte evidinte, din differiții autori quărora se attribue symbolulŭ *dissŭ* allŭ sântului Atanasiu, quŭ savanții nu sântŭ de accordŭ assupra epocei

în quare s'aũ compusũ accéstã professiune de credință.

Vossius (Dissert. de tribus symb.) affirmã positivũ quõ cellũ d'ântãiu scrietorũ quare 'lũ-attribui sãntulũ Atanasiu este Abbon, avvã (egumenũ) allũ monastirei lui Fleury, în secululũ allũ đecele. Dérõ Tillemont observã quõ accestũ symbolũ aũ fostũ citatũ în accellași modũ în secululũ allũ nõuẽle, de Hincmar de Reims, și de Ratramn și Enea în operile que aũ compusũ pentru appërarea adaussului *Filioque* în symbolulũ dela Nicea.

Așșã dérõ numai dela accéstã discussiune symbolulũ s'aũ attribuitũ sãntului Atanasiũ. Ellũ erã anterior accestei epoce, și Tillemont đice quõ „*se crede quõ allũ patrule și allũ șessele synodũ dela Toleda, în 633 și în 638, aũ împromutatũ dintr'ensulũ diverse expressiunĩ.*“

Cea mai înaltã origine que s'ar poté atribui symbolulũ *đissũ* allũ sãntului Atanasiũ ar fĩ dérõ secululũ allũ șeptele. Tillemont crede quõ póte sõ dateđe din secululũ allũ sessele, dérõ în accellași timpũ mãrturesce quõ nu se gãssesse vre uã expressiune dintr'ensulũ dequãtũ în synódele din Ispania din secululũ allũ șeptele.

Este de însemnatũ quõ prima sa aparițiune în istoriã concordã cu epoca în quare se agitã questiunea lui *Filioque*, și quõ accéstã aparițiune aũ avutũ locũ, în Ispania, la accelleași synóde dela Toleda în quarĩ pentru prima órã fũ învẽțatã doctrina lui *Filioque*. Unũ altũ faptũ de asemenea sigurũ și quare are cea mai mare importanță, este quõ erudițiĩ admittũ în genere quõ ellũ aũ fostũ scrissũ în latinesce și quõ nu póte emanã dela unũ altũ grecũ quare ar fĩ cunoscutũ accéstã limbã, quõquĩ nu se gãssesse

într'ênsulă nequi-ună *ellenismă*. Que va mai multă, există în grecesce mai multe texte differite de acestă symbolă, ceaa-que probăđă quă ellă n'ău fostă compusă într'accéstă limbă, quí ău fostă tradussă din latinesce de mai mulți autori differiți, și quă Oriintele 'lă-ău priimită dela Occidente, affóra de cuvintele *Et Filio*.

Așșă déră symbolulă đissă allă sântulă Atanasiu nu este allă acestuă sântă doctore; ellă nu este *anterior* doctrinei lui *Filioque*; ellă este număi, quăși însuși *Filioque*, anterior seculului allă năuăle în quare adaussulă trecă din Ispania în Francia; ellă este *contimpurană* cu doctrina lui *Filioque*; și luă probabile nascere în aceaași țerră și în accelleași circumstanțe. Nu 'lă-atribuă nimenea sântulă Atanasiu înainte de secululă allă năuăle.

Teologia romană appellăđă întră accéstă la sântulă Ioan Chrysostomă quare ar fi đissă în *Discursulă* seă *assupra Intrupăreă* (citiți: *assupra nascereă*) *Domnulă Nostră*: „Iisus Christos ău venită între noi; ellă ne ău dată Duchulă *quare purcede dintr'ênsulă*, și a luată corpulă nostră.“ Acestă textă, affóra de cuvântulă: *quare purcede dintr'ênsulă*, quare nu se affă în nequi nă parte a operiloră sântulă Ioan Chrysostomă, acestă textă, đicemă, este imitată după passagiulă în quare sântulă patriarchă allă Constantinoplei đice cu totulă simplă: „Ellă ău luată corpulă nostră, și ne ău dată Duchulă seă.“ Trebue să aibă quine-va bună voință pentru a vedé într'ăă assemenea frasă purcederea *ex Filio*.

Éccă acumă ună textă attribuită sântulă Epifaniă și quare ar fi trassă din opera intitulată: *Encouratus*. „Trebue să credemă quă sântulă Duchă *purcede din Christos* seă *dintr'ammëndouă* (din Tatălă și din Fiiulă) pentru-quă Iisus Christos đice: „*Quare purcede din Tatălă și accella va lua dintr'allă meă*.“

Noi amă deschisă *Encoratus* allă sântului Epifaniū, și în ellă amă afflată ceaa-que urmədə: „Nu sântă doui Fii, quōquī Fiiulū este unicū. Așșă, Sântulū Duchū este Duchulū Sântū și Duchulū lui Domneđeū quare este purrorea cu Tatălū și cu Fiiulū, nu străinū domneđeirei, quī existēndū prin Domneđeū, și *purcedēndū din Tatălū și priimindū dela Fiiulū.* (§ VI.)

„Duchulū *purcede din Tatălū și priimesce dela Fiiulū.* (§ VII.)

„Și Sântulū Duchū de assemenea este unicū, ne-usurpândū nequī numele de Fiiū, nequī titlulū de Tată, quī numitū Duchulū Sântū și nestrăinū Tatălui; quōquī ênsuși Fiiulū 'lū aū numitū: *Duchulū Tatălū,* și aū đissū: „Quare *purcede din Tatălū și quare va priimi dintr'allū meū,*“ pentru qua sō nu fiă cređutū străinū Tatălui și Fiiului, și sō se sciă quō *are acceaași substanță și acceaași domneđeire.*“ (§ VIII.)

Dintr'acestū din urmă passagiū este trassū textulū *trunchiatū și falsificatū* de teologia romană. Sântulū Epifaniū nu attribuesce într'ênsulū *Purcederea* dequātū Tatălui, și ea 'lu-face sō învețe *Purcederea ex Filio.* Accesta este tocmai contrariulū de ceaa-que învétă sântulū episcopū allū Chyprulū.

Pitzipios aū îndrăsnitū întru accesta sō appelleđe la liturgia orientală în favórea eresiei romane a lui *Filioque.* Unulū din textele selle falsificate este trassū din legenda sântului Dionysiū Areopagitulū scrișă de Metafrastū, operē quare nu ține de cărțile de officiū alle Bisericei orientali. Que đicū accelle texte? Quō Sântulū Duchū este *imaginea Fiiulū;* quō Iisus Christos aū *trămissū* pre Sântulū Duchū preste națiunile necredincióse pentru a le converti; quō Sântulū Duchū este fluvialū Domneđeirei *venindū* din Tatălū prin Fiiulū în lume; quō Duchulū este duchulū

Fiiului și allă Tatălui; quō Fiiulū aū trāmissū pre Duchulū seū în lume. D. Pitzipios traduce prin *a purcede* și *purcedere* cuvintele quarī însemnădă trāmit-
 terea Sântului Duchū în lume; quātū despre cuvên-
 tulū evangelicū: *quare purcede* (Ecporévetai), nu lu-
 gässesce quine-va uă singură dată întrebuițatū pen-
 tru a desemná actulū Fiiului trāmîtândū pre Sântulū
 Duchū. Accéstă observare este cu attātū mai impor-
 tantē cu quātū liturgia orientălē aū fostū scrissă în
 aceeași limbă quası Evangelia. Déquō autorii acce-
 stei liturgii arū fī voitū sō exprime purcederea *ex Fi-
 lio*, quumū ne amū poté dumeri quō eī n'aū întrebui-
 țatū cuvêntulū quare, în Evangelia, însemnădă *a pur-
 cede*? Dérō, eī nu lu-întrebuițedă nequi-uă singură dată
 pentru a exprime acțiunea Fiiului relativū de Sântulū
 Duchū. Accésta nu împedică pre autcre de a vedé
 pretutindene *purcederea*. Duchulū Sântū este de ac-
 ceași substanță cu Tatălū și cu Fiiulū; ellū aū prii-
 mitū dela Fiiulū, quare este *addevêrulū essential*, *ac-
 cestū addevêrū* pentru a inițiá lumea în cunnóscerea
 sa; prin *addevêrulū* pre quare 'lū-aū addussū în lu-
 me, Sântulū Duchū este imaginea Fiiului, quare este
 addevêrulū. Éccō tótă doctrina quare reesse din ru-
 găciunile publice alle Bisericei orientali. Quātū de-
 spre *purcederea ex Filio*, nu se affă unū singurū cu-
 vêntū quare sō se referescă la dēnsa.

Sō terminămū accéstă nomenclatură de falsifica-
 țiuni printr'ua ultimă quare aū fostū făcută de unū
 teologū romanū âncō în viêtă, într'ua operē a unū
 episcopū russū âncō în viêtă.

Intr'ua operē intitulată: *Incercare de conciliațiu-
 ne între Biserica latină și Biserica grécă neunită*, D.
 avva Tilloy, doctore în teologiă și în dreptulū ca-
 nonicū, și scrietorū fórte cunnoscūtū în Francia, în

partitulă ultramontană, aă încercată de a probă eresia romană a lui *Filioque* cu ajutoriulă texteloră falsificate. Intru accésta ellă appellédă in fine la uă profesiune de credință pre quare uă attribuesce Bisericeii russe. Să citămă cuvintele selle: „Monseniorulă Macariū este quare, fōră să voiéscă fōră îndouielă, 'mi-procură accéstă mărturiă. In *Teologia sa ortodoxă*, ellă citédă uă *profesiune de credință* pré bine cunoscută, imprimată de mai multe oră, și, pentru mai multă siguranță, teologulă russă *indică edițiunea pre quare ellă uă preferesce; a nume aceea pre quare Kimmel* aă inseratū-uă în *Libri symbolici Ecclesiae orientalis*, dedicate comitelui Protassof și publicate la Iena în 1843. Deschidū cartea *la loculă indicatū de Monseniorulă Macariū*, și citescū: . . .“ Urmédă două passage trasse din *prima profesiune de credință* atribuită lui Gennadiu, patriarchū allū Constantinopolei, și in quară se învêță într'addevêrū *purcederea din Tatălă și din Fiulă*.

Mai înainte de a ne ocupă de valórea și de autenticitatea *profesiunei de credință* in questiune, trebue să examinămă prealabil déquō Pré Sântitulă Macariū aă datu-uă, in *Teologia sa ortodoxă*, qua priimită de Biserica Russă; déquō aă *indicatū passagele* citate de D. avva Tilloy; déquō aă *recommandatū* ellū *edițiunea lui Kimmel*. Doctorele nostru uă afirmă; și noi afirmămă, quă trebue să fī perdutū *quine-va tótă pudórea* pentru a îndrăsní să spună una qua accésta. Doctorele nostru n'aă *indicatū*, fiindu-quō nu 'i-conveniá, loculă in quare Pré Sântitulă Macariū ar fī vorbitū despre *profesiunea de credință* in questiune. Noi vomă dá *indicațiuni precise* și se vorū *poté verificá*. N'aă vorbitū de *dénsa in Teologia ortodoxă* *învētatulă și venerabilulă episcopū-teologū*, qui

în *Introducțiunea în Teologia ortodoxă*, quare formé-
qlă uă operé a parte. In a dóua parte a acesteí o-
pere, intitulată despre *Surgințile teologiei ortodoxe*,
secțiunea III, capitululú allú IV-le, doctulú teologú
vorbesce despre *expunerile credinței*. Aceste expu-
neri sântú de dóuē classí: 1-iú accellea quarí appar-
ținú vechei Biserice ecumenice infallibile; 2-le accel-
lea quarí aparținú Bisericeilor particulari și quarí
nu aúú meritú dequátú intru quátú sântú conforme
cu celle d'ântáiu. Printre *expunerile* de a dóua classé,
distinge pre accellea quarí sântú commune întregei
Biserice orientale și pre celle quarí sântú particulari
Bisericei ruse. Ellú indică qua commune întregei Bi-
serice orientale dóuē expunerí de credință, quarí nu
aúú nequi-unú raportú cu aceea quare este citată de
D. Tilloy, appoi accellea quarí sântú coprinse: în *ju-
rământulú episcopilorú*; în *Questiunile dogmatice* pen-
tru Iudeii și Sarracinii quarí intrá în Biserică; în *pro-
fesiunea de credință* pre quare uă recitédă membrii
cellorú-l alte Biserice quándú intrá în Biserica orto-
doxă; în *formula de excommunițațiune*. Nequi-una
din aceste expunerí de credință nu are raportú cu
aceaea pre quare aú citatu-uă D. Tilloy.

Celle pre quarí Pré Sântitulú Macariú le indică
qua aparținéndú în particulariú Bisericei Russei sântú:
1-iú *Catechismulú cellú Mare* compusú de Pré Sân-
țitulú Filaretú, Mitropolitulú Moscovei, și publicatú
de Sântulú Synodú; 2-le opere de controversă publi-
cate de aceeași autoritate, qua *Convorbirile* compuse
de Pré Sântitulú Filaretú allú Moscovei; *Pétra cre-
dinței*, etc.

Pré Sântitulú Macariu observă pre urmă *în notă*
quó nu póte dá quine-va *carte simbolică* a unei Bi-
serice dequátú uă *expunere de credință* publicată de

toți aceeaia quarî se află în capulū acesteî Biserice, și nu de unū episcopū în particulariū, orî-quare ar poté fi celebritatea sa. „Pentru accésta, adauge ellū, teologii străini aūū mare greșșélă quândū punū printre cârțile symbolice alle Bisericeî de Ressařitū, etc., etc.“

Invētatulū teologū, dupō que aū citatū quâte-va exemple de confessiuni de credință curatū particulari, se exprime astū-felū: „Accésta este greșșéla que aū făcutu-uă de currēndū Kimmel, în publicațiunea ope-reî selle intitulată: *Libri symbolici Ecclesiae orientalis*, Ienae 1848.“ (*Introduțiune în Teologia ortodoxă*, p. 609 edițiune de Paris 1857.)

Astū-felū Pré Sântitulū Macariū blamédă pre Kimmel pentru-quō aū datū qua expunerî de credință alle Bisericeî orientali, operî quarî nu merită accestū titlu. Nu menționédă nequi-quumū, printre profesiunile de credință alle Bisericeî orientali în general, séu alle Bisericeî russe în particulariū, *prima profesiune de credință*, atribuită lui Gennadiū și inserată în colecțiunea lui Kimmel; are grige de a stabili quō profesiunile de credință *alle particularilorū* nu potū appartine *Bisericelorū*, și D. Tilloy preinde quō ellū aū recunoscutū qua profesiune de credință a Bisericeî russe *prima profesiune* a lui Gennadiu din quare aū citatū extracte; și quō aū recomandatū edițiunea lui Kimmel!

Quumū sō caracterisāmū uă assemenea proceda-re? Și appoi dupō que aū imputatū savantulū teologū russū contrariulū de ceea-que ellū aū invētatū, D. Tilloy îndrăsnesce sō se exprime astū-felū: „Dupō uă attare mărturire din partea Monseniorului Macariū, are quine-va dreptulū de a se mira quō savantulū prelatū aū consacratū mai bine de uă sută pagini de

alle teologiei selle *pentru* a susține uă doctrină diametral oppusă doctrinei din *confessiunea de credință* pre quare uă APPROBĂ și a quărei ORTODOXIĂ uă RECUNNÓSCE!“ Quătă neroșșunare în accestü tristü și pëccătosü limbagiü! Dêrö D. Tilloy se covêrșesece âncö în ceaa-que urmédă: „Uă attare contradicțiune într'unü prelatü privitü cu dreptate qua unulü din ceï mai învêțați teologi ai Bisericei russe ar fî neexpl-cabilë déquö nu amü scí quö *prejudiciële de sectă, chiarü într'unü teologü, aũ fôrte adesea mã multă domniã assupra spirituluï dequätü logica.*“

Éccö demnulü corollariü allü uneia dintre celle mã grösse minciuni que ne aũ fostü datü de a gässí în operile ultramontane, attätü de fecunde cu tôte ac-cestea în falsificațiuni și în imputări calomniöse.

Quätü despre *professiunea de credință* citată de D. Tilloy, 'și-pöte quine-va pune accéstă questiune: Quine îi este autorele? Kimmel aũ publicatü dóuë pre quarî le attribue lui Gennadiu, patriarchü allü Constantinoplei. Cea d'ântâiü este în formă de dia-logü între patriarchulü și sultanulü Mohammed. Dintr'-accéstă D. Tilloy aũ trassü textele selle favorabili *purcederëi ex Filio*. Intr'a dóua, discursulü este continüü, și doctrina este oppusă formal *purcederëi ex Filio*. Kimmel n'aũ probatü autenticitatea nequï-uneia din elle. La pagina 8 a *Prolegomenelorü* selle, ellü dice, fõrã a dá probe, „quö patriarchulü pare a fî scrissü pre cea d'ântâiü *professiune de credință*; și quö sultanulü querêndu-i-uă pre urmă *în scrissü*, ellü uă retractă, uă prescurtă, și *Se PARE* quö aũ publicatu-uă într'accéstă din urmă formă.“ Que însem-nédă acceste cuvinte alle professorelui protestantü? que garanțiã de autenticitate ne offerescü elle?

Unŭ faptŭ sigurŭ, și quare nu pŭte fŭi contestatŭ, este quŭ Georgiu-Scholariŭ, quare fŭi appoi patriar-
chulŭ Gennadiŭ, dupŭ que aŭ slăbitŭ puçinŭ în sy-
nodulŭ dela Florença, se declarâ attâtŭ de pe façiã în
favŭrea doctrinei orientali, dupŭ reïntornarea sa la
Constantinopole, înquâtŭ Marcu allŭ Efesului, ênsuși,
îi încredințã grigea ortodoxiei dupŭ mŭrtea sa; este
sigurŭ quŭ Georgiu Scholarius, nefiindŭ âncŭ patri-
archŭ, se arrettâ demnulŭ emulŭ allŭ lui Marcu allŭ
Efesului quãruia îi-pronunțã elogiulŭ funebru, și îi-
compuse epitafiulŭ. Pŭte crede quine-va quŭ accestŭ
vigurosŭ appërãtorŭ allŭ doctrinei orientali, accestŭ
adversariŭ allŭ *latinismului*, sŭ fŭi compusŭ uã profes-
siune de credințã în quare sŭ fŭi affectatŭ de a se în-
tinde assupra *purcederei ex Filio*?

Prima profesiune de credințã atribuitã lui Gen-
nadiŭ nu pŭte fŭi dërŭ a lui. De ar fi și a lui ea n'ar
avé importanțã qua profesiune de credințã a unei Bi-
serice. D. avva Tilloy aŭ luatŭ dërŭ unŭ apocryfŭ
qua pre uã scriere seriŭsã, și aŭ lipsitŭ dela ãmple-
nirea primelorŭ datorii de onŭre litterariã, pretinđendŭ
quŭ Pré Sântitulŭ Macariŭ aŭ datŭ accestŭ apocryfŭ,
que emanéđã dela unŭ particulariŭ, qua pre uã pro-
fessiune de credințã recunoscutã de Biserica Russiei.

Din lucrarea que amŭ fãcutŭ, noi sântemŭ în
dreptŭ sŭ tragemŭ acceste dŭuë conclusiuni:

1-iŭ Tradițiunea catolicã ãnvéțã uã doctrinã for-
mal contrariã doctrinei Bisericei romane assupra pur-
cederei Sântului Duchŭ.

2-le Teologii romanŭ n'aŭŭ potutŭ ãntru accésta sŭ
appelleđe la tradițiune dequâtŭ alterândŭ sensulŭ
textelorŭ seŭ falsificându-le.

A TREIA ERESIĂ A PAPALITĂȚEI

Séu Doctrina Sa

IN PRIVINȚA ÎNTRUPĂREI.

Nu credemū quō ar poté quine-va resonabil contestá ceaa-que amū stabilitū în privința eresiei papalităței, relativă la sânta Treime. Teoriile pretinse filosofice cu ajutoriulū quārora s'au încercatū de a justificá adausulū lui *filioque* în symbolū nu supportă examinarea. De abbiá chiarū mai întellege quine-va quō s'au încercatū accestū felū de probe într'ua Biserică quare învétă quō Treimea este unū mysteriū necoprinsibil, și quō proba tradiționalē este singura admissibilē quândū este vorba de a constatá existența unei dogme revelate.

Noi nu vomū perde timpulū a discutá teorii quarī se raportă la uă dogmă necoprinsibilē. Amū întrebuintatū singura metodă raționabilē expunēdū, suptū tóte raporturile, și în tóte detaliele selle, tradițiunea constantē a Bisericei chrestine.

Dogma papalē fiindū contrariă acestei tradițiunii este uă eresă.

Dela prima dogmă fundamentālē a chrestinismului, trecemū la a dóua, adequō, la mysteriulū Întrupărei. Papalitatea aū impusū Bisericeilorū occidentali mai multe eresie destructive acestei dogme.

Sō expunemū mai ântâiū în que consiste ea.

Tóte Bisericele chrestine aū professatū și professēdă quō Cuvēntulū, a dóua persónă a Treimeī, s'au făcutū omū; quō aū luatū unū corpū omenescū

și unŭ sufletŭ omenescŭ; quŭ s'au arrättatŭ în lume suptŭ numele de *Iisus*, și cu qualificaținea de *Christos*.

Sântŭ dörö în Iisus Christos două nature, domneșcă și omenescă. Cu tôte acestea, nu este dequätŭ unŭ *Iisus Christos*, adequŭ, uă singură persónă într'ênsulŭ; accéstă persónă este aceea a Cuvântului, astŭ-felŭ înquätŭ Iisus Christos, Domneșeu-omŭ, este numitŭ cu dreptate *Fiiŭ allŭ lui Domneșeu*.

Nestoriŭ au contradissŭ accéstă invătătură chrestină. Ellŭ nu îndrăsnî, qua vechii Gnosticî, sŭ spună pre faciă quŭ sântŭ în Iisus Christos *două persóne*, dörö atribuî fiă-quăreia din celle două nature uă stare attätŭ de deosebită înquätŭ poteá quine-va fórte bine sŭ conchidă dintr'accéstă quŭ ellŭ consideraá pre fiă-quare natură qua uă personalitate. Ellŭ mergeá pênŭ la a separá întru attâta natura omenescă de natura domneșcă înquätŭ pretindeá quŭ domneșirea trebue sŭ fiă adorată separatŭ de omenire.

Déquŭ, în persóna unică a lui Iisus Christos, s'ar poté separá omenirea de domneșire, este fórte evindinte quŭ accéstă omenire nu ar meritá cultulŭ de latríă quare nu se datoresce dequätŭ lui Domneșeu; quŭquî, separată de domneșire, omenirea este creatură și nu este Dumneșeu. La accéstă consequință tindeá Nestoriŭ quare voiá sŭ facă din omulŭ în Iisus Christos, uă persónă omenescă, deosebită de persóna domneșcă.

Pentru a respunde eresiei selle, Biserica trebuia sŭ proclame quŭ uă singură adorațiune se adressédă lui Iisus Christos, pentru-quŭ nu este într'ênsulŭ dequätŭ uă persónă quare este aceea a Fiiului lui Domneșeu. Accéstă este cea-que decise synodulŭ ecumenicŭ dela Efesŭ.

Allū quinquile și allū șesșele synode ecumenice proclamară accellași addevărū, conformū cu învățătura Bisericeī primitive, allū quăreia organū eră sântulū Atanasiu allū Alexandriei quândū đicea: „Noi nu adorămū unū lucru creatū, quī pre stōpânulū lucrurilor create, pre Cuvântulū lui Domneđeū întrupatū, deși ênsuși corpulū consideratū separatū, face parte din lucrurile create, cu tôte acestea ellū aū devenitū corpulū lui Domneđu; noi nu adorămū accestū corpū, dupō que l'amū despărțitū de Cuvântulū; de asemenea, nu separămū pre Cuvântulū de corpū quândū voimū sō lū-adorămū; quī sciindū quō *Cuvântulū trupū s'aū făcutū*, recunnōscemū de Domneđeū pre Cuvântulū existēndū în corpū.“ (S. Ath. Epist. ad Adelph., § 3.) Astū-felū este dogma definită de attunci de synódele ecumenice, și admisă de tôte Bisericele, împreună și de a Romei.

Nu este necessariū de a ne intinde mai multū pentru constatarea unū punctū de credință que nu este contestatū. Pentru a probá quō papalitatea aū fostū eretică în privința accestui punctū, trebuie numai sō demonstrămū quō, allătura cu învățătura comunē, ea aū addaussū una particulariă, quare distruge radical dogma unităței de persónă în Iisus Christos, quō ea nu adoréđă pre Iisus Christos cu uă singură adorațiune quare se raportă la persóna sa domneđeéscă; quō addresséđă unū cultū special omenirei selle și chiarū la părți din corpulū seū, a nume ânimeī, și addresséđă accestei ânime, lăssândū la uă parte persóna domneđeéscă, unū cultū de latriă.

Déquō vomū probá accestū faptū, va trebui sō conchidemū dintr'ênsulū quō papalitatea aū învățatū și impusū Bisericeilorū occidentali uă eresă mai deplorabilē âncō dequâtū Nestorianismulū.

Quâte-va cuvinte asupra originii Sacrei-Ânime sîntîu necesare pentru înţelegerea cellorî que vomîu avé de đissû.

Cellû d'ântâiû teologû quare aû învęţatu-uă este unû iesuitû numitû La Colombiere, mortû în 1682 Ellû erá confessore allû unei monachiî din congregţiunea đissă a *Visitaţiunei*, şî numită Maria Alacoque. Părintele La Colombiere împrumutâ penitentei selle uă mulţime de revelaţiuni, quarî trecurâ, din cârtiile selle, în mai multe publicaţiuni făcute de iesuiţi, şî în vieţa Mariei Alacoque, publicată de Languet episcopû de Soissons, episcopû iesuitû de uă mai fi fostû vre-uă dată şî iesuitû.

Quândû Languet publicâ accéstă operě, fû din cauza accéstă unû aşşă de mare scandalû înquătû, în unire cu preutulû dela Sântulû Sulpiciû din Paris, fratele seû, se grăbi de a face sô disparâ exemplariile. Quâte-va cu tóte accestea se vëndusse, şî apărû dupô elle uă traducţiune italiană. Papa Clemente allû XIV-le uă condemnâ numaiu dequătû în 1772.

Maria Alacoque, monachiă din Paray-le-Monial, în diocesa Autunului, morisse din 1690.

Din acceste date, se vede quô cultulû Sacrei-Ânime nu se urcă la uă pré-înaltă antiquitate; la finitulû seculului allû optu-spră-đecele, papalitatea âncô nu 'i-erá favorabilě.

Dérô iesuiţi se puseră attâtû de bine pre lucru dela accéstă epocă, înquătû cultulû quare aveá predilecţiunea lorû făcû răpeđi progresse. Scopulû lorû evidinte erá de a stabili Nestorianismulû. Doui din Părinţi lorû, Hardoin şî Berruyer, învęţasse accéstă eresă. Pre quândû episcopii, uniţi cu papa, condamnaá operile accestui din urmă scrietorû, bunii Părinţi fă-

ceaŭ sŏ se publice în secretŭ uă a dóua edițiune (1). Neputëndŭ bravá (nesocotí) pre faciă autoritatea ecclesiastică printr'ua învătătură teologică evidente eretică, ei recuseră *la devoțiune* (pietate) pentru a insinuá errórea lorŭ suptŭ uă piosă apparință, și, prin istoririle lorŭ supranaturali, îi dederă qua unŭ felŭ de consecrațiune divină. Berruyer fŭ părăsitŭ; părintele La Colombiere și Maria sa Alacoque i-condusseră mai sigurŭ la accellași scopŭ.

Maria Alacoque pretindeá quŏ ei i se revelasse devoțiunea cŏtră Sacra-Ănimă. Intr'ua đí cândŭ ea erá la rugăciune înaintea sântelorŭ taíne, Iisus îi-đisse, arrettându-i ânima sa, quŏ quere dela ea quŏ Vineri dupŏ Sărbătórea sântelorŭ Taíne sŏ fiă consacrată cultului ânimei selle, qua recompensă a doveđelorŭ de iubire que ellŭ dedesse ómenilorŭ; adresséđă-te, continuâ ellŭ, servitoriului meŭ Părintele La Colombiere, iesuitulŭ; spune-i din partea mea sŏ lucređe din quătŭ i va fí possibile qua sŏ stabiléscă accéstă devoțiune, pentru a face accéstă plăcere ânimei melle. Maria Alacoque comunică Păr. La Colombiere missiunea divină que priimisse și adausse: Iisus Christos speră multŭ dela Compania vóstră.

Compania iesuiților, dupŏ que 'și-aŭ delegatŭ astŭ-felŭ din partea lui Iisus Christos, missiunea de a stabili devoțiunea cŏtră Sacra-Ănimă, lucră întru accéstă prin tóte međlócele selle ordinarié.

Mai ântâiŭ revelațiunile se îmmultíră, déquŏ este sŏ credemŭ Păr. La Colombiere și istoricului Languet. Maria Alacoque, dupŏ dênșii, petreceá nopti aproape întregi *în convorbiri amoróse cu pré iubitulŭ seŭ Iisus*. Uă dată, ellŭ 'i-permise de a și-réđimá ca-

(1) Veđi, pentru probe, Istoria nóstră a Bisericei Francei.

pulü pre peptulü seü și 'i-querü ânima sa. Ea consimți; attuncî Iisus uă luă, uă puse într'a sa, pre urmă 'i-uă înappoiă. De attuncî, ea simți uă durere continuă în partea pre unde eșșisse și intrasse ânima sa. Iisus uă sfātuî de a *și-lăssa sânge quândü durerea ar appuca-uă pré tare.*

Maria Alacoque 'și-dede ânima lui Iisus printr'unü actü în bună formă pre quare 'lū-semnă cu sângele seü în kypulü accesta: „Sora Margareta Maria, uenică a domneșeescei iubiri a adorabilelui Iisus.“ În scâmbulü accestui actü, Iisus 'i-făcû unü altulü prin quare uă constituî moștenitóriă a ânimeî selle pentru timpü și pentru eternitate: „Sö nu 'ți-pară rëu, 'i-șisse ellü, 'ți-permittü de a dispune de dënsa după placulü teü, tu vei fî jucăria buneî melle plăceri.“ La acceste cuvinte Maria Alacoque luă unü cuțitașü și scrisse (cu ellü) pre peptulü seü numele lui Iisus *în caracterie mari și aduncî.*

Uă dată, 'i-appărü sânta Feciöră, ținëndü în brașeele selle pre prunculü Iisus. Ea 'i-permise de a lū-mângâiă și de a lu-ținé în brașee. Maria Alacoque 'i-șisse, între alte lucruri interessanți, quö ea voiesce a fî întemnițată în ânima lui pënö quândü 'și-va plătfi tôte datoriele selle.

Languet se întinde fôrte pre largü assupra promissiunei de căsătoriă intervenită între Iisus și Maria Alacoque, assupra logodirei și cununiei. Respectulü pentru lectorii nostri ne opresce de a cită expressiunile de quarî s'au servitü episcopulü iesuitü.

Surorile Mariei Alacoque n'aveaü, după quätü se pare, attâta rîvnă pre quätü ar fî fostü de doritü. Dêrö devoțiunea cötră Sacra-Ânimă suppliniă restulü; așșă, înaintea accestei devoțiuni, diavolulü fû forțatü de a uă tullf din monastire, nu fôră a dá josü per-

dellele și vergellele dela grilagiulū corului. Trebuiá cellū puçinū sǒ committă uă sburdălnicfă, părăsindū locurile.

Gravulū istoricū Languet povestese aceste frumóse lucruri fǒră a ríde. Ellū ne spune quǒ în prima vineri a fiă-quărei lunī, durerile din cóstă alle eroinei selle fiindū fǒrte viui, ea 'și-lăssaá sânge, după quumū Iisus uă sfătuisse. Numai ellū nu s'auă gūnditū quǒ lăssările de sânge fiindū practicate în fiăquare lună, dela aparițiunea din 1674, pēnǒ la mórtea Mariei Alacoque în 1690, ar urmá quǒ ea 'și-ar fí lăssatū sânge de *uă sută nouē-decī și două de orī* în onórea Sacrei-Ânime. Déquǒ ea nu s'auă prăpăditū suptū unū attare tratamentū, accésta fǒră îndouielă este âncǒ prin minune.

Iesuiți, dândū uă origine ceréscă devoțiunei cǒtră Sacra-Ânimă, profitaū de împregiurare pentru a recomandá celle-l-alte doctrine alle lorū de predilecțiune. Pre quātū bunii părinți sūntū de riguroși pentru cei quarī nu iubescū Compania lorū, pre attāta sūntū de îndurători pentru cei-l-alți. Déquǒ virtuțile cellorū d'ântaiū nu le servescū nequi-quumū pentru mântuire, pēccatele cellorū de allū douile nu li-potū vettēmá de îndată que ei aūū iubitū piósa Societate. Așșá, Maria Alacoque vǎdū uă dată purgatoriulū, și fū pré fericitá de a întélni uă mulțime de sufflete quarī n'aveaū pre dēnsele dequātū accésta etiquettă: *Ellū n'auă urritū pre Domnulū* (citiți: Compania lui Iisus). Déquǒ este de adjunsū de a nu urri pre Domnulū pentru a se mântui, trecūndū prin purgatoriū, este fǒrte evidente quǒ nu vorū fí condamnați dequātū accea quarī vorū fí urritū sânta Companiá.

Nemaculata-Concepțiune trebuiá neappĕratū sǒ fiá recomandatá de Sacra. Ânimă. Maria Alacoque uă

făceá sǒ intre în spiritũ prin međloculũ unorũ mici billete que trebuiá quine-va sǒ le înghiță qua pre pilule. Ea scieá dérǒ fratelui seũ quare erá preutũ: „Noi amũ promissũ quǒ vei luá billetele que 'ți-trămittũ, quâte unulũ, în fiá-quare đí, pre nemâncate, și quǒ vei sǒvêrși seũ vei face sǒ se sǒvêrșescă nóuē liturgii, în nóuē sâmbete, în onórea Namaculatei-Concepciuni, și totũ attâtea liturgii de alle Patimeí, în nóuē vineri, în onórea Sacrei-Ânime. Credũ quǒ nimenea nu va perí din cei que cu deosebire i se vorũ consacrá.“

Se scie quǒ iesuiții sântũ fórte darnici de mântuire pentru toți acceia quarí consimtũ sǒ urmeđe orbesece ordonanțele lorũ. Sângele rescumpêratorũ nu mai are nequĩ-uá valóre în mântuirea omului, de îndatã que uá invocațiune cǒtrã Sacra-Ânimã și cǒtrã Namaculata-Concepciune ți-assigurêđã mântuirea.

Vomũ revení assupra accestui subiectũ cu occasiunea eresielorũ Bisericeí romane, contrarii doctrineí catolice assupra rescumpêrarei.

Amũ poté citá uá mulțime de miracule fórte singulare povestite de *cordicolĩ* (adoratorii ânimeí), pentru a stabili originea divinã a cultului lorũ de predilecțiune (1); dérǒ ar fi inutile de a căutã sǒ probãmũ quǒ eresia nestorianã, ascunsã suptũ devoțiunea cǒtrã Sacra-Ânimã, este datã qua uá revelațiune divinã; nimenea nu uá contestã în Biserica romanã, mai alessũ astãđi quãndũ prin favórea lui Piu allũ IX-le, Maria Alacoque este trecutã în numerulũ sântelorũ.

(1) Trebuie cititũ Languet, în Viéța Marieí Alacoque, și Cultulũ amóreí divine seũ devoțiunea cǒtrã Sacra-Ânimã a lui Iisus, de Fumel, episcopũ allũ Lo-deveí. Dela acceste dóuē operi, s'aũ publicatũ cu sutele și altele unele mai ridicule și mai eretice dequãtũ altele.

Pentru a stabili quō ânima corporală a lui Iisus este în realitate obiectū allū cultului, este de adjunsū de a arruncă uă căutătură de ochiū pre prima carte que 'ți-esse înainte relativă la accéstă devoțiune. Se adressédă cōtră ea qua cōtră uă ființă deosebită în tôte litaniile și rugăciunile que i se adressédă. Citesce accollo quine-va, de exemplu: „Ânimă a lui Iisus, bogată cōtră ceī que te invocă! Ânimă a lui Iisus, iertarea peccatorū nōstre, etc., etc., međlocesce pentru noi!“ Uă invocă quine-va în cerū, în Eucharistiă, pretotindine pe unde este Iisus Christos; ea are rugăciunile ei specialī; face dintr'ênsa unū obiectū separatū pre quare 'lu-offeresce Tatălui, Fiiului, Sântului Duchū; vorbesce despre *palpitațiunile* selle despre *dilatațiunea* sa; afirmă quō ea aū fostū formată din sângele lui Davidū; quō este țesută din fibre de uă deosebită sensibilitate; quō mișșicarea sa este lină, etc. etc. (1)

Unū iesuitū, Păr. Galifet, aū cercatū sō scuseđe cultulū datū Sacrei-Ânime prin accella pre quare Biserica romană 'lū-dă *corpulū* lui Iisus Christos în serbarea Sânteī-Taine, numită de poporū Fête-Dieu (Sêrbătórea lui Domneđeū séu Domneđeescă prin excellentă). Este sigurū quō accéstă sêrbătóre este numită în cărțile liturgice romane: *Festum Corporis, Serbatórea Corpulū*. Assupra acesteia, Părintele Galifet raționédă astū-felū: „Singurulū și propriulū obiectū allū Sêrbătórei-lui-Domneđeū este *corpulū* lui Iisus Christos: de unde trebue sō conchidemū quō *nu s'aū instituitū accéstă sêrbătóre a nume pentru a onora persóna lui Iisus Christos quí pentru a onora carnea sa, corpulū seū*, pentru-quō nequī suffletulū,

(1) Veđi adunare de differite exerciție de pietate în onórea pré sânteī Ânime a lui Iisus; Devoțiunea cōtră Sacra-Ânimă, etc. etc.

nequă divinitatea, nequă persóna nu sîntu obiectulū formal allū accestei sêrbători. Obiectulū directū și imediatū *este corpulū* pré sântū allū lui Iisus Christos în mysteriū (1).“

Păr. Galifet raționédă bine. Intr'addevărū, déquō Biserica romană aū stabilitū sêrbătórea *corpulū* lui Iisus Christos, fōră privire la persóna divină, ea aū potutū stabili și pre a Sacrei-Ânime. Numai, din raționamentulū Păr. Galifet resultă dóuē probe în locū de una în sprijinulū nestorianismulū Bisericei romane.

Nimenea nu 'și-făcū illusiune la Roma în pri-vința caracteriulū ereticū allū devoțiunei cōtră Sacra-Ânimă. Așșă, quātū iesuiți sollicitară stabilirea unei sêrbători a Sacrei Ânime, quererea le fū respinsă de Congregațiunea Riturilorū. Dupō accestū eșecū, pățitū în 1697, ei asteptară trei-đeci de anni pentru a adressă uă nouē querere; dērō profitară pre largū de accestū restimpū pentru a respândi devoțiunea nouă în poporulū ignorantū și bigotū. Icónele, medaliele, cărticellele, miraculele, profețiile, predicele, exhortațiunile la confessional, congregațiunile, tóte acceste međlóce prin quarī iesuiți prepară doctrinele que vo-iescū sō le véđă definite, fură întrebuintate. Têrrâ-mulū fiindū astū-felū preparatū, dóuē quereri sîntū adressate una dupō alta pentru stabilirea sêrbătorei, în 1727 și în 1729.

Congregațiunea Riturilorū aveá atunci qua promotore allū credinței pre Prosper Lambertini quare fū în urmă papa Benedictū XIV. Ellū erá instruitū și puçinū iesuitū. Făcū sō se respingă quererile. Ellū este quare aū conservatū ammênuntele accestei affa-

(1) Devoțiunea cōtră Sacra-Ânimă, Cart. II, c. 2.

Nota Traduc. Cărțile din accéste note sîntū tóte scrise în limba francesă.

ceri în opera sa intitulată: *Despre Canonisațiunea Sântiloră*. Déquô quere quine-va, dice ellă, uă sër-bătóre pentru Sacra-Ănimă a lui Iisus, pentru que n'ar quere una și pentru *sacra cóstă*, pentru *sacri ochi*, și chiară pentru *ánima sânteï Fecióre*?

Accésta din urmă este astăđi în usă în Biserica romană. Benedictă allă XIV-le nu se îndouia quô ceaa-que lui i se păreá ridiculă, s'ar poté institui de Domneđeă.

Eșeculă iesuților nu 'i-descoragiă. Miraculele se înmulțiră; s'au făcută mai alessă mare scomotă de pestilența dela Marsilia. Această orașă aveá, în 1722, episcopă pre ună vechiă iesuită numită Belzunce, quare nu părăsisse Societatea, qua attâția alții, dequâtă pentru a uă serví mai bine în episcopată (1). I se inspirasse (de Societate) idea de a dedică orașulă seă episcopal Sacrei-Ănime, pentru a oprí flagelulă. Ellă făcă accéstă consecrațiune cu uă preparare quâtă se póte de scomotósă. Quare 'i-fă rezultatulă? Roma nu se mișșică de locă; iesuitulă Galifet și Languet, contemporani ai faptului, đisseră cu timiditate quô flagelulă aă *incepută a diminua*, din đia consecrațiunei. Déră trebuiá que-va mai pozitivă; pentru accésta Drouas, episcopă de Toul, elevă allă lui Languet, assigură, în 1763, quô contagiunea încetasse din ênsăși đia consecrațiunei. În 1823, M. de Quelen, archiepiscopă allă Parisului, affirmaá quô contagiunea aă încetată la momentă.

Astăđi tótă lumea, în Biserica romană, priimesce accéstă miraculă *subită*. Această faptă, fórte bine ex-

(1) Se scie quô iesuții sântă dotați de uă așșă de admirabilă des-interessare înquâtă, rămânendă iesuți, nu potă fi episcopí: numai sântă mai multe maniere de a fi iesuți, și cu cerulă și cu des-interessarea, se potă face accomodamente.

ploatată, servi foarte multă propagărei nouei devcțiunii și prepară instituirea sêrbătorei.

Două papi, amici ai iesuiților, Clemente allă XI și Clemente allă XIII, făcură celle d'ântăiū concessiuni. Acesta din urmă făcū sō i se adresede scrissori dela quâți-va episcopi polonesi; presuppuse quō aū primitū una dela Filippū allū V-le, regele Ispaniei, quare, fiindū despre accēsta însciințatū, declară quō accēstă pretinsă epistolă eră apocryfă. Iesuiții, papa și ministrulū seū Torregiani eraū în accestū complotū întunecosū. Cu tōte acestea, Clemente allū XIII-le nu îndrăsnī sō stabilēscă uă sêrbătore în onōrea ânimeī *materiale* a lui Iisus Christos; ellū autorisă numai, în 1765, uă sêrbătore în onōrea ânimeī *symbolice*, adequō, a amōrei Mântuitoriuului pentru ómeni. Cu tōte acestea, decretulū seū fū interpretatū în sensulū cultuluī datū ânimeī materialī de Fumel, episcopū allū Lodevei. Roma intervenī prin organulū canonistuluī Blasi quare publică, în 1771, uă dissertațiune în scopolū de a stabili quō cultulū ânimeī materialī nu este autorisatū. De atunci, papa Piu al VI-le făcū uă declarațiune analogă.

Accēsta probēdă cu evidentă quō Roma nu 'și-făceă nequī-quumū illusiune assupra naturei nouuluī cultū și assupra eresiei pre quare accestū cultū uă accoperiá; spre a scăpá, adoratoriī ânimeī cređură quō trebue sō đică quumū-quō ei adoră ânima în accestū sensū quō ea este unită ypostaticesce cu divinitatea, și nu luaū séma quō se exprimeau quası Nestoriu quare *adoraa pre cellū visibile din causa celluī invisibile*. Intr'addevērū, ânima materialē eră totū-de-una în ochiī lorū obiectulū directū allū cultuluī celluī noūū. Ei nu îndrăsniaū sō đică cu iesuitulū Berruyer: „*Jesu Christi humanitas est in se directe et in recto ado-*

randa et cultu latrīae prosequenda;“ dērō nu făceaū mai pucinū din ânima materialē *personificată* obiectulū directū allū cultului lorū; cōtră dēnsa și-adresaū rugăciunile lorū. In sfōrșitū, urcându-ne la originea devoțiunei, este evidentē quō ânima materialē este obiectulū exclusivū allū cultului. Pār. Galifet uă affirmă în modulū următorii: „Este vorba despre ânima lui Iisus Christos în însemnarea sa propriă și naturalē și nequī de quumū metaforicā. Iisus Christos vorbesce despre ânima sa real înțellēssă (în revelațiunile Mariei Alacoque); accēsta este arrettatū prin acțiunea que uă face descoperindu-și ânima și arrettându-uă; ellū vorbesce despre accēstă ânimă pre quare uă descopere și uă arrettă; pre accēstă ânimă voiesce ellū sō uă onorămū, și quăreia voiesce sō i se facă sērbătōre. Nu se pōte luā într'unū altū sensū cuvēntulū ânimă repetitū de mai multe ori în accēstă revelațiune, fōră a face arrettatū violență cuvintelorū și acțiunilorū lui Iisus Christos. De altrămintē, este învederatū, în vieța venerabilei mame Margareta (Maria Alacoque) quō, în tōte locurile în quarī vorbesce despre accēstă devoțiune, ea aū luatū totū-de-una ânima lui Iisus în sensulū natural. Éccō dērō *obiectulū sensibile* allū devoțiunei que Iisus Christos voiesce sō stabilēscă (1).“

Doctrina Pār. Galifet quare erā doctrina tutorū adoratorilor ânimei, prevală asupra tăcerei Romei.

Cea mai mare parte dintre episcopī, la finitulū seculului allū XVIII-le, dederă ordine pentru a stabilī în diocesele lorū cultulū Sacrei-Ânime, și arrettară ânima materialē qua obiectū allū cultului; compuseră serviție quarī fură inserate în Breviariele (Mo-

(1) Despre excellența devoțiunei cōtră Ânima adorabilē a lui Iisus Christos.

litvenice) și Liturgiările dioceselor lor; lăssară să se respândescă cârticelle, rugăciuni, *exerciție de pietate*, în quarî ânima materială eră dată quătū de explicitū posibil qua obiectū de adorațiune.

Dupō revoluțiunea francesă, devoțiunea cōtră Sacra Ânimă devenî punctulū de unire allū tutorū accellora quarî se declaraū pentru *tronū și altarū*; vaste asociațiuni se întemeiară, semi-politice, semi-religiöse; cultulū Sacrei Ânime căpētă astū-felū uă nouă importanță, și cu quătū se întindeă, se accentuaă cu mai pucinū menagementū în sensulū nestorianū. Papii intrară pre accēaași calle. Indulgențele fură acordate cu abundanță nouului cultū; se pretinse quō nōua devoțiune eră destinată a învinge impietatea, quāși quândū cei quarî, arū refusă de a fî discipli ai lui Iisus Christos, s'arū appucă să deviiă ai Mariei Alacoque.

În ȕillele nōstre, Maria Alacoque aū fostū pusă în catalogulū sântilorū de Piu allū IX-le. Accéstă beatificațiune este aprobarea directă a revelațiunilor și a doctrinei selle. Dērō, fiindū-quō este imposibile de a rădică cea mai mică îndouielă despre ceaa-que Maria Alacoque întellegeă prin *ânimă* lui Iisus Christos, Roma aū părăsitū distincțiunile teologice alle lui Clemente allū XIII-le și alle lui Piu allū VI-le pentru a proclamă ânima materială a lui Iisus Christos demnă de adorațiune, fōră nequi-uă privire la persōna divină, conformū cu doctrina Mariei Alacoque, explicată de La Colombiere, Galifet, cei doui Languet de Sens și dela Sântulū Sulpiciu din Paris, Fumel și sute de alți doctori cordicoli.

Astū-felū accéstă doctrină nu mai pune astăȕi pre nimenea în îndouielă. Amū poté cită mai multe opere autorisate quarî uă probēȕă pēnō la evidentă. Preferimū să dămū cuvēntulū unui episcopū quare, acumū

quâte-va ȃille (1), se exprimeá astũ-felũ într'unũ ordinũ publicatũ pentru a închiná diocesa sa Sacreĩ-Ânime:

„Preste quâte-va ȃille, Biserica, dupõ que aũ încongiuratũ cu omagieie credinȃei Ńi iubirei selle *corpulũ* Mântuitoriului totũ-de-una viũũ pentru noi în sânta Eucharistiã, va adressá *adoraçiunĩ specialĩ* *co-trã sacra ânimã a lui Iisus, co-trã accestã ânimã purrura palpitãndã* pentru noi de simȃciune (tendresse) Ńi de iubire.

„Pentru a respunde duplei nõstre nature, accestã devoȃiune, qua tõte celle-l-alte, are unũ duplu obiectũ, *unulũ material Ńi sensibil*, altulũ spiritual. *Mãĩ ânțaiũ este ênsãŃi ânima materialẽ a lui Iisus*, din cauza unirei selle cu divinitatea. *Omenirea întrẽgã a dumneȃescuului nostru Mântuitorũ este, într'addevẽrũ, obiectulũ adoraȃiunei nõstre. . .*

„*Quumũ dero ânima lui Iisus nu ar poté fi obiectulũ unuĩ cultũ special?* Nu numai quõ este unitã cu divinitatea, dero nu este ea totũ *ceaa-que este mãĩ excellinte în creaȃiune?* Nu este ea *partea cea mãĩ nobilẽ a sãnteĩ omeniri* a Cuvântului întrupatũ? Nu este *surginȃea vieȃei selle fysice?* Aũ nu *dintr'accestã ânimã aũũ eșșitũ tõte picãturele de sãnge vër-satũ pre cruce Ńi ni s'aũ datũ de a lu-adunã în potiriulũ eucharisticũ?* Accestã ânimã *în fine, împunsã pre cruce de lancea soldatului, nu ne presintã ea una din ranele celle mãĩ attingutorie alle dulcelui nostru Mântuitorũ?*

„*Déquõ ânima materialẽ a lui Iisus Christos este dejã demnã de tõte omagieie nõstre, que va fi dé-quõ, conformãndu-ne limbagiului universal, vomũ con-*

(1) Ordinulũ episcopului de Mans, cu data de 16 Maiũ 1872.

siderá accéstă ânimă qua scaunulū, qua emblema și symbolulū amórei infinite a Cuvântulū cellū eternū, a amórei lui Domneđeū făcutū omū pentru noi?“

Episcopulū quare aū pronunțatū assemenia cu-vinte în zadar se întinde assupra unirei omenirei cu Cuvântulū și assupra ânimei symbolice, ellū n'aū afirmatū mai puținū: quō omenirea lui Iisus Christos în ea-ênsăși *este adorabilē*; quō *corpulū* este adorabile; quō ânima este adorabilē; quō elle nu sântū adorate *cu uă singură și aceeași adorațiune* quare sō se adressede *persónei divine*.

Este addeveratū quō episcopulū de Mans nu în-vetă uă doctrină quare sō fiă a lui personalē; doctrina sa este doctrina Bisericei sēlle, dupō quumū are grijea de a uă și declará.

Dérō, accéstă doctrină este eretică, și aū fostū condamnată de ammêndouē synódele ecumenice dela Efesū și dela Constantinopole.

Cellū d'ântâiū din acceste synóde aprobâ a opta anatemă a sântulū Cyrillū în quare se condemnaá accella quare n'ar adorá pre Emmanuel séu persóna divină Iisus Christos *cu uă singură adorațiune*.

Allū douile synodū ecumenicū de Constantinopole se exprime astū-felū: „Déquō quine-va susține quō Iisus Christos trebue sō fiă adoratū în fiă-quare din naturele selle, așșá înquâtū sō introducă dōuē adorațiuni, una a lui Domneđeū, cea-l-altă a omulū în Iisus Christos, în-locū de a adorá cu uă singură și unică adorațiune, pre Cuvântulū întrupatū și natura omenéscă pre quare 'și-aū făcutū-uă propriă și a sa, așșá prequumū Biserica, printr'uă tradițiune constantē, totū-de-una aū cređutū și aū păđitū, sō fiă anatema.“

Cordicolī caută sō scape de accéstă condemnațiune, pretinđendū quō adorațiunea lorū nu se adre-

sedă animei din cauza unirei ypostatice a omenirei cu domneđeirea. Nestoriu alergă la aceeași subterfugiū, dupō quumū 'i-impută Teodotū allū Ancyrei în plinū synodulū dela Efesū, dēro accestū subterfugiū nu împedică pre Părinți de a condamnă errorile lui, quōquī nu recurgeă la dēnsulū (la subterfugiū) dequātū pentru a dissimulă divisiunea que stabiliă în persóna unică a Cuvēntulū întrupatū.

Biserica Romană divide nu numai persóna unică a Cuvēntulū pentru a dá fiă-quăreia din celle două nature uă adorațiune, dēro divide și pre ênsăși natura omenescă pentru a adoră separatū ânima materială a lui Iisus Christos; ea merge dēro mai departe dequātū êusuși Nestoriu, și eresía sa este âncō și mai monstruósă.

A PATRA ERESIĂ
A
PAPALITĂȚEI

Séu Doctrina Sa

IN PRIVINȚA RESCUMPĂRĂREI.

Credința Bisericeii privitorii la rescumpărare consiste întru a crede quô omenirea cădută prin păccatul original aũ trebuitũ sô fiã rescumpăratã prin Iesus Christos quare se offeri pentru ea sacrificiũ lui Domneđeu pãrintele seũ.

Așã dero prin Christos singurũ omenirea aũ fostũ rescumpăratã.

Rescumpărarea este applicatã fiã-quãruĩ omũ în particulariũ prin meritele međlocitoriului; și aceste merite 'i-sîntũ attribuite *gratuitũ*. De accollea vine cuvântul de *gratiã* prin quare se desemneđã ajutoriul divinũ quare rescumpăra natura omenesca, uã purificã și uã sãntesce.

S'aũ rãdicatũ discusiunii assupra faptei omenescei produse suptũ influența grației. Unii n'aũ vëđutũ într'enska dequãtũ unũ curatũ effectũ allũ grației, aũ consideratũ accestã grația qua causa unicã și necesariã a faptei bune, libertatea ne mai existendũ de dupo cãdere.

Alții aũ pretinsũ quô omulũ 'și-aũ conservatũ libertatea, séu liberulũ seũ arbitriũ pentru bine, dupo cãdere; quô grația nu 'i-ar fi absolutũ necesariã; quô accestã grația chiarũ nu 'i-s'ar accordã dequãtũ

qua recompensă a buneî usări de libertate; quō omulū, prin urmare, merită, prin actele selle libere, grația și justificarea.

In fine, este uă doctrină intermediariă după quare omulū într'addevărū 'și-aū conservatū liberulū seū arbitriū după cădere, dērō accesțū liberū arbitriū nu pote lucră în realitate pentru bine dequātū prin grația quarea 'i-dă energia sa, quare grația este accordată de Domneđeū, după voința sa.

Luther aū susținutū prima opiniune; Pelagiu pre a dóua; Biserica catolică aū învățatū pre a treia.

N'avemū trebuința a intră în sutele și miiele de questiuni secundarie rādicare cu privire la liberulū arbitriū și la grația. Va fī de adjunsū quō amū indicatū pre cele trei doctrine principalī de quarī se allipescū accelle questiuni.

Este sigurū quō tótă opiniunea, după quare omulū ar avé, prin meritulū acțiunei selle, inițiativa justificațiunei selle, este împrotivitóriă doctrinei Bisericeī și este contrariă dogmei despre rescumpărarea *gratuită* a omenirei prin sacrificiulū omulū-Domneđeū.

Cu accéstă doctrină, Pelagiū fū ereticū. Ellū nu attribuiá lui Domneđeū *inceputulū* justificărei, quí actulū omulū quare ar afflá în ellū-ênsuși causa primariă a grației și a mântuirei, în buna usare de liberulū seū arbitriū. In accesțū systemū, rescumpărarea nu mai eră necessariă; quōquī déquō omulū póte *merita* prin sine ênsuși prima grația, ellū póte meritá pre a dóua și chiarū mântuirea.

Quândū sântitulū Augustinū, episcopulū Hipponei, dedusse aceste consequențe evidinți și logice din systemulū pelagianū, nimenea, în sinulū Bisericeī, nu îndrăsnī sō lū-sustină pre față; dērō uniī teologī recusseră la subtilități pentru a mântiné în secretū uă

doctrină que trebuiaŭ să uă anatematiseđe, suptŭ pedepsă de a nu mai fii chrestini. Pre quătŭ questiunile erau de grelle, pre attâta eră de lesne de a rădică difficultăți. Dérô pre quândŭ uniŭ atribuiaŭ actului omenescŭ pré mare valóre, alții se avventuraŭ într'ua pretinsă explicațiune a acțiunei divine, și mergeaŭ pênô a admite unŭ decretŭ nevincibil quare ar face din omulŭ căđutŭ creatura privilegiată séu condamnată de Domneđeŭ, fôră qua acțiunea sa să aibă întru accéta cea mai mică parte.

Dérô accestŭ fatalismŭ nu este mai puçinŭ opusŭ addeveratei doctrine chrestine dequătŭ pelagianismulŭ francŭ séu deghisatŭ.

In evulŭ međiŭ, scolasticii reînviară, în Occidente, questiunile grației și liberului arbitriŭ quarŭ agitasse Biserica în secululŭ allŭ V-le. Discussiunile lorŭ remaseră apprópe închise între murii scólelorŭ teologice. Toma Aquinatulŭ, quare deveni marele dascălŭ allŭ accesorŭ scóle, nu eră pelagianŭ, și, suptŭ accestŭ raportŭ, ellŭ contribuŭ la susținerea îndestullŭ de curată a doctrinei ortodoxe cu privire la rescumpărare.

Dérô de óră-que dominicanii urmaŭ doctrina lui Toma Aquinatulŭ, iesuiții, antagonistiŭ lorŭ, trebuia să învețe unŭ altŭ systemŭ, dupô unŭ usŭ adoptatŭ de timpurŭ în sinulŭ Companiei lorŭ, și quare consistea întru a urmá, suptŭ tóte raporturile, uă liniă quare să nu fiă a celorŭ-l-alti. Attuncŭ se presintă părintele iesuitŭ Molina cu cartea sa *De concordantiâ gratiæ et liberi arbitrii*. Dominicanii uă attacără în numele lui Toma Aquinatulŭ; de accollea celle dóue scóle a tomistilorŭ și a molinistilorŭ quarŭ 'și-făcură unŭ resbellŭ crâncenŭ.

Pentru a 'i-pune unŭ capătŭ, papiŭ Clemente allŭ VIII-le și Paulu allŭ V-le convocără faimósele adu-

nări sėu congregațiunii *de Auxiliis*, adequō, *de adiutorie* accordate de Domneđeū omului.

Celle două teorii fură desbătute în-de-lungū; molinistii sėu iesuiții remaseră acci învinși, dero ei stăruiră cu îndrăsnelă; împedigară, prin intrigele lorū, condamnarea pelagianismului deghisatū, învęțatū de părintele lorū Molina, și continuară de a 'lū-învețá în tóte scólele lorū.

Luptei dominicanilorū, din secululū allū XVI-le, urmă, în secululū allū XVII-le, lupta scólei Portului-Regal quare adoptă, qua expressiune a sântóseii doctrine, uă mare carte pre quare Jansenius, episcopulū Iprei (dYpres), uă intitulasse *Augustinus*. Accesta eră unū resumatū fórte amplu, cu explicațiunii, allū întregi doctrine a sântitulū Augustinu, episcopulū Hiponei, contra lui Pelagiū.

Scrietorii Portului-Regal afflară numeróse adiutorie la dominicani, benedictini, oratoriani, și se vedđu appărēndū de-uă-dată uă enormă cantitate de opere teologice și ascetice, pamflete, scrieri de totū felulū, în quarī molinismulū se daá qua pelagianismū, dero deghisatū cu tótă astuția iesuitică.

Fóra a priimi doctrinele și raționamentele coprinse în tóte acceste operi, este evidente pentru cei quarī aū cititū într'ensele, cellū pučinū uă parte, și quarī aū înțellessū cartea lui Molina, quō accestă din urmă operē este cu siguranță pelagiană și quō ea atacă directamente dogma rescumpărarei, punēndū în libertatea umană uă inițiativă a binelui quare *merita* prima grația.

În secululū allū XVII-le, iesuiții eraū în culmea puterei lorū. Ei dominaū pre papī, și se insinuasse pre lōngō regii, principii cei mai puternici, dómnele celle mai influenți, cu titlulū de confessori. Accestă

lume mare coruptă appreciaă pre bunii părinți quarî compusesse pentru dênșii uă mulțime de miei proceduri, prin quarî i poteă addormi seú illusioná consciința, in međloculú cellorú mai infame immoralitáti, și (prin quarî poteă) combiná împreună lucrurile lui Domne-deú și alle diavolului.

Iesuiții arruncară pre quâți-va đintre teologii și dintre pamfletarii lorú contra adversarilorú molinismului; dérô se vedură de grabă quô erau învinși pre terrâmulú spiritului quası pre allú sciinței. Combinară dérô que-va quare trebuiá sô 'i-conducă mai siguru la scopulú lorú.

Ei aveau în mână pre unulú din părinții lorú quarî părăsise în aparentă compania lorú spre a uă poté servi mai cu folosú intrându în Universitatea Parisului. Ellú se numia Cornet. Ellú nu trebuiá sô fiă bănuitú de pré multă parțialitate pentru compania, pentru quô uă părăsise. Iesuiții aú abusatú pré multú de acestú međlocú pentru qua sô se mai potá lăssá quine-va astăđi sô fiă întrú accésta înșellatú, af-fórá numai déquô nu va arrettá multă bună-vointă. Dérô, la începutulú seculului allú XVII-le, se poteă lăssá quine-va qua sô se înșelle. Așșá dérô Rev. Păr. Cornet priimí dela iesuiți quinquí propositiuni pre quarî diceá quô le-aú extrassú din *Augustinus* allú episcopului Iprei, și quare coprindeau otrava sub-țire a unei doctrine abominabili, quare nu erá alta de-quâtú fatalismulú și negațiunea libertăței umane.

S'aú căutatú accelle quinquí propositiuni în *Augustinus* și nu s'aú pututú gássí. Attuncí iesuiții și amicii lorú respunseră quô, deși nu sântú acolo formal, totuși elle arú resumá tótá doctrina cárței, și urmăriră la Roma condamnarea ei. Li s'aú atribuitú uă procedare perfectamente demná de dênșii pentru a

face pre papa sǎ cređă quǎ accelle quinquē propozițiunii s'arǔ afflǎ în cartea lui Jansenius. Eī ar fī pusǔ sǎ se imprime uǎ paginē a cǎrței cu modifițațiunii și intercalațiunii, cu caracterē vechī și pre uǎ cǎrtiǎ vechiǎ, și ar fī intercalatu-uǎ în exemplariulǔ suppusǔ papei, quare astǔ-felǔ s'ar fi convinsǔ quǎ accelle quinquē propozițiunii s'arǔ afflǎ în realitate în *Augustinus*. Buniū pǎrinți 'și-aǔ bǎtutǔ jocǔ attǎtǔ de adesea-orī de *cellǔ Infallibil*, înquǎtǔ međloculǔ de quare li se imputǎ quǎ s'aǔ servitǔ pentru a lu-înșellǎ nu are nemica quare sǎ pǒtǎ mirǎ pre cei quarī 'i-cunoscǔ.

Francia aveǎ attunci unǔ rege dupǔ quomǔ le trebuiǎ lorǔ, despotǔ, *fǎciarnicǔ* și corruptǔ. Se servirǎ cu folosǔ de aceste trei qualitǎți alle lui Ludovicǔ allǔ XIV-le. Eī scusarǎ adulteriele și desfrēnǎrile selle, cu condițiunea qua ellǔ sǎ facǎ penitențǎ pre *spatele jansenistilorǔ*, dupǔ quomǔ đice ducele de Saint-Simon. Appoi, fǎcurǎ pre regalulǔ lorǔ afiliatǔ sǎ privescǎ scǒla Portului-Regal qua pre unǔ focariǔ de opozițiune. Ludovicu allǔ XIV-le, astǔ-felǔ preparatǔ querǔ dela Roma condemnațiunea Portului-Regal; ellǔ reunī quǎți-va episcopī curtenitori, și le impuse demersurile celle mai umilitǒrie cǒtrǎ curtea de Roma; accēsta, quare nu refusǎ nequī-uǎ-datǎ nemica nequī regilorǔ nequī episcopilorǔ quarī se umilescǔ, se grǎbi de a arruncǎ fulgerile selle. Iesuīții eraǔ intermediarii între celle dǒuē curți. Se serviaǔ de influența curței de Francia pentru a învinge ceaa-que, la Roma, le poteǎ face vre-uǎ opozițiune; se serviaǔ de curtea de Roma pentru a înfricoșǎ în Francia pre rǎpștitori și a le impune nota de eresǎ.

Celle quinquē propozițiunii furǎ condemnate într'unǔ modǔ general de Innocentiǔ allǔ X-le.

Portulū-Regal deslucí diversele sensuri amfibologice alle iesuiţilor, şi puse netedă questiunea. Intr'unū sensū forţatū, quare erá allū iesuiţilor, propositiunile eraū eretice şi scóla le lăpědaá. In sensulū resonabil, quare erá allū lui Jansenius, elle nu exprimeá dequátū doctrina catolică, şi scóla le admitteá.

Roma, şi nevrěndū iesuiţii, se mulţamiá pre accéstă declaraţiune. Dérő Ludovicū allū XIV-le, împinsū de episcopii scí curtenitori, intervení. Ellū querū curţei de Roma de a face unū ereticū maí multū (ceaa-que cu addevěratū nu erá pré necessariū) şi de a dēclará quō sensulū datū de iesuiţi cellořū quinquí propositiunii erá allū lui Jansenius. Roma nu uă credeá póte de-locū; dérő quumū sō se împrotivěscă unū mare rege şi unorū episcopi gallicani quarí querū sântului Scaunū, fórte respectuosū, uă decisiune de credinţá? Alexandru allū VII-le făcū dérő Formulariulū pentru a obligá sō se credá quō sensulū iesuiţilor ar fí allū lui Jansenius.

Se numí accéstă questiunea de *faptū*. Scóla Portulū-Regal făcusse distincţiune, cu multă dreptate, între acceste dóuē questiuni: Cutare sensū este ellū ereticū? cutare este ellū sensulū autorelui? Prima questiune este questiunea *dreptului*; a dóua, a *faptului*.

Dérő iesuiţii ţineaū pré multū sō facă din adversarii lorū *eretici* pentru a le permite de a se apărá printr'unū međlocū așșá de resonabil. Teologii totū de-una făcusse distincţiune, quası Portulū-Regal, între *faptū* şi între *dreptū*; chiarū teologi iesuiţi, qua Petau şi Sirmond, se făcusse culpabili de accéstă pretinsă eresá. Dérő împregiurările se scâmbasse; şi dupō politica iesuitică, doctrinele nu aūū valóre dequátū dupō împregiurări.

Distincțiunea între *faptă* și între *drept* fû dero condamnată de Alexandru allu VII-le. Dero atunci unu mare numără de episcopii francesi, quaru nu erau curtenitori, se declarară contra doctrinei romane. Ludovicu allu XIV-le impuse episcopiloru curtenitori uă suppunere absolută. Cei-l-alți episcopii trebuiră sô tacă pentru a nu 'și-atrage neplăceri, séu negoțiară în secretu pentru a face sô se explice séu sô se revóce actulu romanu. *Patru* numai scrisseră ordine contra formulariulu. Curtea deseccă contra loru amenințările și asprele procedări. Ea 'i-afflă neclătiți. In fine fû nevoită de a cedă înaintea energiei loru. Papa Clemente allu IX-le revocă ceaa-que făcuse Alexandru allu VII-le; Ludovicu allu XIV-le, fericitu quô s'au scăpatu de uă affacere quare 'i-causasse attâta grige, puse de turnă uă medaliă pentru a transmite posterităței ammintirea păcei.

Dero iesuiții, cu timpul, 'i-scâmbară dispozițiunile. Medalia fû *revădută* și *corrésă*; și, quându iesuitulu Menestrier făcû pompósa sa operă asupra medalielorú din domnia lui Ludovicu allu XIV-le, nu dede dequātu medalia apocryfă (1).

Dupô mórtea lui Ludovicu allu XIV-le, inimiciu iesuiților prinseră coragiú. Infamulu Dubois, și regentulu nu mai puçinú infamú, se serviră de discussiunile teologice, quându pentru a înfricoșá, quându pentru a satisface curtea de Roma. Dubois dintr'accésta căștigă pělăria de cardinal și scaunulu arhiepisco-

(1) Cu tóte aceéstea, iesuiții nu fură la înălțimea abilităței lorú tradiționale în accésta impregiurare. Ei nu se gúndiră la colțulu medaliei addeverate; accéstu nenorocitú colțu se afflă astăzi în museulu Monetei, și vine în sprijinulu sincerităței scriitorilorú dișși Jansenisti. Iniquitatea 'și-au mințitú sieși. Se póte consultá Istoria nóstră a Bisericei Franciei și Istoria nóstră a Iesuițilorú asupra tutorú accesorú fapte.

pal de Cambrai. Alți episcopi, *murdari* qua de Mailly de Reims, séu *ambitioși* qua de Bissy de Meaux, affară de acci accellași profitu. Jansenismulū deveni, pre rōndū, uă fantasmă quare opriá curtea de Roma, séu uă monetă currentă pentru a plăți favorile selle.

Iesuiții nu urmăriaū dequātū unū scopū, în medloculū accestorū intrige și scandale, approbațiunea doctrinei lorū pelagiane. Ei 'și-adjunseră scopulū într-unū modū indirectū făcūndū sō se condamne vechia doctrină catolică prin bulla *Unigenitus*.

Condamnāndū accéstă doctrină, se proclamaa doctrina oppusă. Patru episcopi appellară contra accestei bulle la viitoriulū synodū generalū; dērō toți cei-l-alti uă promulgară qua regulă de credință. Unii voiră sō uă interpreteđe; dērō, pentru a 'i-fixá sensulū, este destullū de a scí quō ea aū fostū obținută de iesuiți, în favórea molinismulū. Ea este dērō promulgațiunea pelagianismulū în Biserica romană.

Iesuiții, prin bulla *Unigenitus*, obținură condemnaarea doctrinei catolice, dērō într'unū modū indirectū. Ei nu îndrăsniră sō propună papei de a consacrá explicitū molinismulū séu pelagianismulū, dērō lū-făcură sō înțellégă quō ar fí de mare necessitate sō se condamne uă carte în quare accéstă eresă erá combătută. Accéstă carte erá intitulată: *Reflexionū moralū assupra Nouului Testamentū*; autorele ei erá părintele Quesnel, preutū allū Oratorinulū. Accéstă congregațiune erá cu deosebire detestată de iesuiți. Cardinalulū de Berulle uă fondasse pentru a ținé în respectū pre a lui Ignatiū de Loyola, și ea 'și-îndepliniá missiunea în așșá modū inquātū sō merite urra accellora pre quarī voiá sō 'i-discrediteđe.

Impunēndū condamnarea cărței părintelū Quesnel, iesuiții obțineau unū îndonitū resultatū: umiliaū uă

congregațiune ostilă, și glorigică doctrina părintelui loră Molina. Clemente allă XI-le eră pré amică allă iesuiților pentru a nu cedă sollicitărilor loră. Ellă publică dérő bulla *Unigenitus* pentru a condamnă uă sută și una propozițiună trasse din cartea părintelui Quesnel.

Déquă aceste propozițiună sântă false și condamnabili, propozițiunile *contradictorie* sântă addevărate și conțină sănătosa doctrină. Este de adjunsă dérő de a indică sensulă oppusă sensulă lui Quesnel pentru a cunnósce doctrina romană.

Să aplicămă accéstă procedură la mai multe propozițiună:

Propozițiune condamnată:

„Que remâne ună suffletă quare aă perdută pre Domneđeă și grația sa, dequătă păccatulă și urmările selle; uă orgoliósă sārăciă, uă lipsă leneșă; adequă, uă neputință generală spre lucrare, spre rogăciune și spre totă binele.“

Doctrina contradictoriă este accéstă: Ună suffletă quare aă perdută pre Domneđeă și grația sa, 'i-remâne poterea de a lucră pentru mântuirea sa, de a se rogă cu efficacitate și de a face totă binele.

Dérő accéstă doctrină romană nu este altă quava dequătă pelagianismulă și negățiunea acestoră doctrine revelate: „Föră mine, nu poteți face nemica. (Ioann 15. 5)“ Quine se va mântui? la ómenă accéstă este cu neputință érő la Domneđeă tóte sântă cu putință. (Matth. 19. 26.) Mulți voră căută să între pre pórtă cea strimptă și nu voră poté. (Luc. 13. 24.) Și încredere qua accéstă avemă prin Iisus Christos cōtră Domneđeă, nu quă amă fí capabili de a formă prin noi-ênșine, vre uă bună cugetare, qua dela noi ênșine; quí, Domneđeă este quare ne face capabili. (Paul.

II, Corint. 3; 4. 5.) Proposițiunea părintelui Quesnel nefiindă dequătă expressiunea, și âncă slăbită, a doctrinei revelate, urmédă quă Roma, condemnându-uă qua *eretică*, aū commissă ea ênsăși uă eresă.

Proposițiune condamnată:

„In zadară poruncesci, Domne, déquă nu dai tu ênsuși aceea-que poruncesci.“

Doctrina contradictoriă este accésta: Tu nu comandă în zadară, Dómne, și noi n'avemă trebuință de tine pentru a execută ceaa-que tu comandă. După doctrina romană, grația este déră inutilă, și Scriptura aū gressită de ne aū învătătu ceaa-que urmédă: „Nimenea nu pôte veni la mine, de nu 'lă-trage pre ellă tatălă meă. (Ioann. 6. 44.) Domneđeă este quare lucrédă în noi voința și acțiunea. (Paul. cōtră Filipp. 2, 13.)“

Nu este accollea pelagianismulă cellă mai puțină deghisată?

Proposițiune condamnată:

„Da, Dómne, tóte sântă possibili accelluia, în quare tu 'i-faci pre tóte possibili, făcându-le într'ênsulă.“

Doctrina contradictoriă: da, Dómne, tóte sântă possibili accelluia quare lucrédă prin ellă ênsuși și fōră grația ta.

Așșă déră, totă-de-una pelagianismulă cellă mai incontestabile și negațiunea doctrinei revelate: „Eă pre tóte le potă în accella quare mă fortifică. (Paulă cōtră Filipp. 4. 13.) Domneđeulă păcei sō vă dispună spre totă binele, qua sō faceți voia sa, ellă ênsuși făcându în voi, prin Iisus Christos, ceaa-que 'i-place. (Paulă cōtră Ebrei 13, 21.)“

Proposițiune condamnată:

„Numai prin grația lui Iisus Christos noi sântem ai lui Domneđeu: grația suverană fără quarea nu póte quine-va nequĩ-uă-dată sǒ mărturisescă pre Iisus Christos, și cu quarea nequĩ-uă-dată nu 'lũ-tă-găduiesce.“

Doctrina romană oppusă accestei propozițiunii:

Noi putem fi ai lui Domneđeu fără grația lui Iisus Christos, fără rescumpărare, prin urmare. Póte quine-va sǒ mărturisescă pre Iisus Christos fără uă grația suverană quare sǒ ne luminede și sǒ ne fortifice; póte quine-va tǎgădui pre Iisus Christos chiarũ quândũ Domneđeu ne dă uă grația quare ne determină sǒ usămũ de libertatea nóstră completă pentru a lu-mărturisi.

Accestă doctrină face învederatũ grația inutilẽ; ea este oppusă accelleia pre quarea noi amũ stabilitu-uă prin textele de mai susũ alle cǎrților sânte, lǒngǒ quarĩ mai putem adauge pre accesta: „Nime-nea nu póte mărturisi quǒ Iisus este Domnulũ, fǒră numai prin Sântulũ Duchũ.“ (Paulũ I. Corint. 12. 3.)

„Grația póte sǒ repaređe totulũ intr'ũ clipă, pentru-quǒ accesta nu este altũ que-va dequátũ voința a totu-putinte a lui Domneđeu quare commandă și quare face totũ que ellũ commandă.“

Accestă propozițiune este commentariulũ litteral allũ accestei sentințe a Scripturei: Domneđeu este quare lucrǎdă în noi pre *a voi* și pre *a face* (adequǒ voința și acțiunea) dupǒ voia sa.“ (Paulũ cǒtră Filipp. 2. 13.)

Condemnându-uă, Roma refusă lui Domneđeu puterea de a face pre suffletũ sǒ simțã influența sa intr'unũ modũ destullũ de energicũ, pentru a lu-decide negreșitũ qua sǒ voiescă și sǒ lucređe; accesta vrea sǒ đicã a negá grația ênsăși, și a professá pre façiã

eresia lui Pelagiū quare daá omului libertatea, nu numai de a face totū felulū de bine, dērō de a resistá a-totū-putinței divine. Pre acestū prostū orgoliū 'lū-învătă Roma, de îndată que condamnă qua eretică propositiunea în quare este expusă doctrina contradictoriă. Ea 'lū-mai învătă âncō condemnândū propositiunea următóriă:

Proposițiune condamnată:

„Quândū Domneđeū însocēse commandamentulū seū și cuvântulū seū exteriorū de unctiunea spiritului seū, și de forța interiórē a grației selle, ea lucrédă în ânimă suppunerea pre quare uă quere.“

Astū-felū Roma refusă pre Domneđeū de a operá în ânima omenescă suppunerea, quândū ellū 'și-însocēse commandamentulū de forța interiórē a grației selle. Accéstă vrea sō đică a negá accéstă grația *efficace* quare aū fostū totū-de-una uă dogmă a Bisericeī și quare este grația propriū đissă, adequō adjuatoriulū divinū urmatū de effectulū seū, prin adhesiunea voluntariă a omului la mișșicarea que Domneđeū 'i-imprime.

Proposițiune condamnată:

„Sēmênța cuvântului pre quare mâna lui Domneđeū uă udă 'și-dă totū de-una fructulū seū.“

Roma aū vėđutū nă eresia într'accéstă propositiune; în ochii seī doctrina addevērată consiste dērō întru a đice quō sēmênța cuvântului udată de Domneđeū nu 'și-dă fructulū seū. Attuncī que face ea cu accéstă învėtatură scripturariă: „Cuvântulū quare esse din gura mea nu se va întorná nequī-quumū la mine fōră de fructū; quī ellū va face totū ceaa-que eū voiescū, și va produce effectulū pentru quare 'lū-amū trāmissū.“ (Isaia 55, 11.) „Nequī cellū que plantédă, nequī cellū

que udă este que-va; qui totulū vine dela Domneḃeū quare dă crescerea., (Paulū I. cōtră Corint. 3, 7.)

Proposițiune condemnată:

„Credința este prima grațiă și surgintea tuturorū cellorū-l-alte.“

Roma învétă dérō quō este uă grațiă quare precede credința. Quare este aceea grațiă? Quumū sō conciliām doctrina sa cu a sântului Paulū quare ḃice formal: „Pentru a se apropiá (omulū) de Domneḃeū, trebuie mai ântâiū *so crédă* quō este și quō recompensédă pre ceī que 'lū-caută.“ (Paulū cōtră Ebrei 11, 6.) „Iisus Christos ne aū datū *prin credință* intrare în grațiă.“ (Paulū cōtră Rom. 5. 1, 2.)

Proposițiunea condemnată este evidente aceeași: qua alle sântului Paulū. Proposițiunea romană le este contrariă. Ea este dérō eretică și oppusă formal doctrinei revelate.

Proposițiune condemnată:

„Toți pre quâți Domneḃeū voiesce sō 'i-mântu-escă prin Iisus Christos, sântū infallibil mântuiți.“

Déquō accéstă proposițiune este condemnabilē, trebuie sō admittemū pre céstă-l-altă qua addeverată: Toți pre quâți Domneḃeū voiesce sō 'i-mântuiescă prin Iisus Christos nu sântū infallibil mântuiți, adequō, voința formalē a lui Domneḃeū nu 'și-obține effectulū seū. Cu tóte acestea citimū în Scriptură: „Voința Tatălui meū quare m'aū trāmissū este qua sō nu perdū pre nequī-unulū din ceī que mi 'i-aū datū; qui sō 'i-înviedū pre toți în ḃiua cea de appoi.“ (Ioann. 6. 39.) „Pre quarī Domneḃeū mai înainte 'i-aū cunnoscutū, mai înainte 'i-aū și otăritū sō fiă conformī imaginei fiului seū; érō pre quarī mai înainte 'i-aū otăritū, pre accestia 'i-aū și chiămatū; și pre quarī 'i-aū chiă-

mată, pre accestia 'i-aŭ și justificatū și gloriſicatū.“
(Paulū cōtră Rom. 8. 28, 29, 30.)

A pretinde cu Roma quō Domneḃeū nu pōte nequī sō predestineḃe, nequī sō chiāme, nequī sō justifice, nequī sō glōrifice, pre accea în privința quāro-ra voiesce sō lucreḃe astū-felū, vrea sō ḃică a negă puterea divină suptū pretextulū de a appērá libertatea omulū; quāși quumū, suptū influența divină, libertatea pentru bine n'ar fī mai mare de quātū suptū influența căderei originale și a urmārilor selle.

Suptū pretextū de a appērá libertatea umană, Roma invēță fōră a se turburá pelagianismulū cellū mai puḃinū dissimulatū. Numāi fiindū-quō se mulțamiā de a condamnă propozițiunii fōră de a formulá propriiele selle doctrine, ea speraá sō facă illusiune și sō înșelle pre adeptiī seī.

Accēsta cu addevēratū s'aŭ și întēplatū.

Propozițiune condēmată:

„Numāi grația lui Iisus Christos este quare face pre omū propriū pentru sacrificiulū credinței. Fōră accēsta, nemica dequātū necurățiā, nemica dequātū nedemnitare.“

Propozițiunea contradictoriā quare exprime doctrina romană este accēsta: Este altū-que-va dequātū grația lui Iisus Christos quare face pre omū propriū pentru sacrificiulū credinței; fōră grația, omulū pōte fī curatū și demnū înaintea lui Domneḃeū.

Déquō accēstă doctrinā este addevērată, grația este nefolositorīă, și Pelagiū ar fī potutū sō fiā âncō mai *pelagianū* dequumū n'aŭ fostū, fōră a eșși din addevērū. Cu tōte accestea noi citimū în Sânta Scripturā: „Eū sum vița, voi mlădițele; cellū que rămâne întru mine, eū rămânū întru ellū și multă rōdă aduce; pentru-quō, *foră mine nu poteți face nemica.*“

(Ioann. 15. 5.) „Grația s'aũ datũ fiã-quãruia dintre noi, dupõ mësura darului lui Iisus Christos, pentru qua sõ crescemũ întru tóte în Iisus Christos.“ (Paulũ cõtrã Efes. 4. 7. 15. 16.) „Tótã grația excellentã și totũ darulũ cellũ perfectũ vine de susũ, și cobõrã dela pãrintele luminelorũ.“ (Iacob. Epist. 1. 17.) „Fõrã credința, este imposibile de a plãcé lui Domneđeũ.“ (Paulũ cõtrã Ebrei 11. 6.)

Proposițiune condamnatã:

„Primulũ effectũ allũ grației botezului este de a ne face sõ murimũ pëccatului; astũ-felũ înqnãtũ spiritulũ, ânima, sensurile, sõ nu aibã pentru pëccatũ mãi multã viêtã dequãtũ alle unui mortũ pentru lucrurile lumei.“

Sântulũ Paulũ n'aũ ñissũ altũ-que-va: „Ne amũ *îngropatũ* cu Iisus Christos prin botezũ pentru *a muri pëccatului*; pentru qua, prequumũ Iisus Christos aũ înviatũ pentru gloria pãrintelui seũ, așșã și noi sõ âmblãmũ întru înnouirea vieței.“ (Paulũ cõtrã Rom. 6. 4.) „Cugetați la lucrurile cerului și nu la alle pãmêntulũ; quõquĩ *ați muritũ*, și viêtã võstrã este ascunsã cu Iisus Christos în Domneđeũ.“ (Paulũ cõtrã Coloss. 3. 3.)

Condemnãndũ accéstã doctrinã, Roma afirmã quõ viêtã lumescã, dupõ botezũ, se póte accordã cu viêtã chrestinã, și quõ cu cerulũ, se potũ face accommodãri.

Iesuițiĩ quarii fãcurã bulla *Unigenitus*, nu poteaũ uitã de a invêtã într'ênsa uã doctrinã de quare usëđã așșã de largũ façiã cu amiciĩ lorũ. Este addevëratũ quõ, déquõ este vorba de inimiciĩ lorũ, doctrina accommodãrilorũ și a toleranței devine cea mãi orribilã dintre eresii.

Proposițiune condamnatã:

„Que pôte fi quine-va alta dequâtü întunerecû, dequâtü râtëcire și pëccatü fõrã lumina credinței, fõrã Iisus Christos și fõrã dragostea sa.,,

Dëquõ accëstã propozițiune este falsã, accëstã este addeveratã: Fõrã credință, fõrã Iisus Christos, fõrã dragoste, pôte fi quine-va fõrã întunerecû și fõrã pëccatü.

Pôte-se învëță pelagianismulü într'unü modü mai clarü și a se negã mai formal doctrina revelatã? nu citimü într'addeverü în Sânta Scripturã: „Scopulü preceptulü este dragostea quare nasce dintr'uã ânimã curatã, dintr'uã bunã consciință și dintr'uã credință sincerã.“ (Paulü I. cõtrã Timot. 1. 5.) „Fõrã credință, este imposibile de a plăcé lui Domneđeü.“ (Paulü cõtrã Ebrei 11. 6.) Eü sântü callea, addeverulü și vieța. Nimenea nu vine cõtrã Tatãlü dequâtü prin mine.“ (Ioan. 14. 16.) „Iubirea lucrurilor pãmëntesci este mórte, și iubirea lucrurilor spirituali este vieța și pace; cei que trãescü dupõ corpü nu potü plăcé lui Domneđeü.“ (Paulü cõtrã Rom. 8. 5.)

Propozițiune condemnatã:

„Credința justificã quãndü lucrëđã; dérõ ea nu luerëđã dequâtü prin dragoste.“

Roma, condemnãndü accëstã propozițiune, afirmã quõ se pôte justificã quine-va fõrã credința lucrãtõriã prin dragoste. Prin urmare ea învëță, mai explicitü qua Pelagiü, quõ omulü pôte fi justificatü fõrã credință și fõrã dragoste. Cu tóte accëstea, n'aü învëtatü sântulü Paulü accësta: „Noi în poterea credinței sperãmü sõ priimimü dela Sântulü Duchü dreapta; quõquî, în Iisus Christos nequî tãiãrea împregiurü nequî netãiãrea împregiurü pôte que-va; quí *credința quare este însufflețitã prin dragoste.*“ (Paulü cõtrã Galat. 5. 5.) „De voiü împãrti tótã averea mea sã-

racilorū; de voiū dá corpulū meū spre ardere, érō dragoste nu amū, tóte acestea întru nemica nu 'mî-servescū.“ (Paulū I cōtră Corint. 13. 3.) „De așū vorbí tóte limbele ómenilorū și alle ângerilorū érō dragoste nu amū, nu sîntū dequâtū qua unū kymbalū resunătorū.“ (Paulū I. Corint. 13. 1. 3.)

Ne oprimū aici, în examinarea bullei *Unigenitus*. Noi n'amū avutū intențiunea nequî de a luá appērarea cauzei Păr. Quesnel séu a doctrinei selle; nequî de a disputá contra lui Molina. Dîcemū numaî: éccō uă bullă *doctrinală*, priimită în tótă Biserica romană qua *regulă de credință*. Intr'ênsa se condamnă uă óre-quare doctrină. Accéstă doctrină este dérō în contradicțiune cu doctrina Bisericeii romane. Prin urmare, noi potemū luá accéstă bullă qua expressiune a credinței acestei Biserice.

Oppunêndū quâtorū-va din propozițiunile condamnate propozițiunii contradictorie, resultă quō Biserica romană învétă pelagianismulū.

Dérō fiindū sciutū quō accéstă eresă aū fostū considerată totū-de-una qua attentătóriă la dogma rescumpărării, noi conchidemū quō Biserica romană este eretică în accestū punctū; quō ea négă formal necessitatea rescumpărării și a grației pre quare sacrificiulū Mântuitoriului aū meritatu-uă omenirei; quō négă prin urmare, fiă directū fiă îndirectū, una dîn bazele essențiali alle chrestinismului.

Biserica romană professădă, în privința nematiculatei concepțiunii a sânteii Fecióre, uă doctrină formal oppusă dogmei ruscumpărării. Intr'addevērū, este lucru allū credinței quō tótă omenirea, *foră nequî-uă excepțiune*, este isbită de unū vițiū original, quare vițiū e transmissū prin actulū ênsuși allū nascerei. Urmedă quō omenirea, în persóna lui Iisus Christos, n'aū

participatū nequī quumū la vițiulū comunū, pentru-
quō ea n'aū fostū născută dupō legea comunē. Dé-
rō sânta Fecióră aū fostū născută dupō accéstă lege;
așșá dérō, ea aū fostū zămislită cu vițiulū nedeslipitū
de natura umană; quō ea va fí fostū purificată, din
sinulū mamei selle, qua Ieremia și qua Ioanne Bote-
zătorulū, despre accéstă nu e vorba. Dupō bulla lui
Piu allū IX-le din 8 Decembre 1854, quare promul-
gâ zămislirea *nemaculată* a sântei Fecióre, ar trebui
sē credemū *quo ea n'aū fostū zămislită în pēccatulū
original*; quō aū fostū absolutū *preservată* de dēnsulū,
astū-felū înquâtū n'ar fi avutū trebuință de purifica-
țiune. Intr'addevērū, déquō ea ar fi avutū trebuință de
purificațiune, accéstă ar fí provenitū din causa quō
zămislirea sa n'ar fí fostū *nemaculată*. Déquō n'aū a-
vutū uă assemenea trebuință, accéstă ar proveni din
aceea quō ea nu face parte în realitate din omenire.
Unū doctore allū Bisericeī romane, M. Newman, aū
trassū accéstă consequință din dogma dela 1854, și
aū susținutū, în fația Bisericeī romane quare nu 'lū-
aū condematū, quō începēndū dela bulla din 1854,
Treimea aū fostū completată prin sânta Fecióră rādi-
cată la rangulū divinū.

Cu tóte numerósele inovațiuni que papalitatea
aū introdussū în doctrina catolică, nequī-uă-dată ea nu
indrăsnisse sō promulge pre fația *uă dogmă nouă*;
ea conservaá totū-de-una uă óre-quare pudóre doctri-
nalē, și 'și înveliá inovațiunile selle cu unū vélū qua-
re le accoperiá în destullū de bine. Piu allū IX nu
are pudorī de accestea pre quarī le voiū numi *cato-
lice*. Ellū aū promulgatū, în 1854, uă dogmă nouă,
și aū avutū grije de a spune episcopilorū reuniți
împregiurulū lui qua *nesque copii din corū*, dupō ex-
pressiunea perfectaminte dréptă a avvei Combalot,

quõ definesce dogma în virtutea propriei selle autorităței.

Biserica romană, prin organulū șefului seū, și cu assentimentulū tutorū episcopilorū seī, aū fostū dērõ dotată, în 8 Decembre 1854, cu uă dogmă nouă. Dērõ nu s'aū temutū de a afirmá quõ accéstă dogmă nouă n'ar fí dequátū uă vechiă doctrină catolică, quare ar aparținé unei *tradițiunī latente* a Bisericeī, și pre quare bulla n'ar face alta dequátū de a uă adduce la lumină (1). Ba chiarū aū cutedatū sõ pretindă quõ Biserica catolică orientălē ar professá doctrina rãdicatã de Piu allū IX-le la starea de dogmă.

Nu ne va fí anevoiã de a stabilí quõ Piu allū IX, prin bulla sa din 8 Decembre 1854, aū proclamatū uă dogmă absolutū nouă, și quõ Biserica romană, acceptându-uă, professédã uă eresã contrariã dogmei rescumpãrãei.

Spre a combate, nu numai bulla lui Piu allū IX-le, quí și pre teologiī quarī aūū intreprinsū sõ uă appere, sîntemū datorī sõ stabilimū regulele totū-de-una urmate în Biserică pentru definițiunile dogmatice.

Iisus Christos nu este nequī-quumū unū filosofū, inventator allū unui systemū priimitorū de perfecționăminte indefinite, dupõ progressulū sciențelorū și allū spiritului umanū; ellū este fiulū lui Domneđeū, Cuvêntulū întrupatū, expressiunea eternului și essențialului addevěrū, quarele aū eșșitū din sinulū Tatãlui, și s'aū coboritū pentru a luminá pre totū omulū que vine în lume. Doctrina lui Iisus Christos este dērõ addevěrulū; ea nu póte fí prin urmare dequátū unū

(1) Piu allū IX-le însãrcinã pre M. Malou, episcopū de Bruges, de a susține accéstã tesē. M. Malou aū fãcutu-uã în dõuē volume combãtute de noi într'uã operē intitulatã: Noua dogmã în preșența Scripturei sãnte și a tradițiunei catolice.

depositū încredințatū lumei, după frumoasa expresiune a sântului Paulū (1. Tim. VI. 20): „O Timotee! strigă ellū cōtră iubitulū seū ucenicū, o Timotee! pășesce depositulū, evitândū profanele înnouiri de cuvinte!“

Sō ascultămū pre sântulū Vincent din Lerini comentândū aceste cuvinte dumnezeesci (§ XXII):

„Este necessariū de a aprofundá cu cea mai mare sūrguință aceste expresiuni alle apostolului: O Timotee! ȕice ellū, *pășesce depositulū, evitândū profanele înnouiri de cuvinte*. O! este în accellași timpū exclamațiunea și a prevederei și a dragosteī. Ellū prevedeá într'addevērū errorī viitoare pre quarī, mai dinainte, le deplângeá. Quine este accestū *Timoteiū* astăđi, déquō nu, în general, tótă Biserica, și în special *totū corpulū* șefilorū quarī sūntū datorī sō posedá ênșiși și sō facă cunoscută și altora addevērata sciință a cultului divinū?

Que vorū sō ȕică aceste cuvinte: *Pășesce depositulū?* *Pășesce*, ȕice ellū, din cauza furilorū, din cauza inamicilorū, qua nu quumū-va, în timpulū somnului ómenilorū tei, ei sō sémene neghină preste accestū grăū curatū pre quare Fiiulū omului 'lū-aū semēnatū în câmpulū seū. *Pășesce depositulū*, adauge ellū. Que este accestū depositū? Este acceaa-que ȕi s'aū încredințatū, și nu ceaa-que tu ai inventatū; ceaa-que tu ai priimitū, și nu ceaa-que este fructū allū cugetărei telle; accesta este unū lucru quare nu vine dela intelligentă, quí dela învățământū; quare este resultatulū, nu allū usurpațiunei unui particulariū, quí allū unei tradițiuni publice; unū lucru quare aū venitū pēnō la tine, dérō nu pre quare lu-ai produsū tu; faciá de quare tu nu trebuie sō fiī, autore quí păđitoriū; nu fundator, quí sectator; nu conductor quí disciplu.

Pădesce depositulū, adequō conservă tesaurulū credinței catolice intactū și curatū. Sō nu pēstređi în tine și sō nu conferesci altora dequātū ceaa-que ți s'aū încredințatū. Tu ai priimitū aurū, dă aurū: nu voiescū qua sō 'mī-dai una în locū de alta: nu voiescū qua în locū de aurū, tu sō mī-dai cu înșellăciune plumbū séū aramē: nu voiescū que-va quare sō sémene cu aurulū; eū voiescū chiarū aurū. O Timotee! o episcope! o teologule! o doctore! déquō grația lui Domneđeū ți-aū datū geniū, facilitate, sciință, fi Beseleelulū tabernaclulū spiritual: despică petrele prețiose alle dogmei domneđesci; adună-le cu fidelitate; ornédă-le cu înțelepciune; fâ-le mai strălucitorie, mai frumoșe, mai grațioșe; expunerea ta sō facă qua mai bine sō se înțellégă acceaa-que se credeá mai înainte într'unū modū mai obscurū; posteritatea sō se felicite quō vede mai clarū ceaa-que antiquitatea veneraá fōră a înțelege. Cu tóte accestea, sō predai acceaa-que ai învățatū; astū-felū înquātū vorbindū într'unū modū nouū, sō nu grăesci lucruri nouē.

„Dérō sō revenimū la apostolulū (§ XXIV): *O Timotee, đice ellū, pădesce depositulū, evitândū profanele înnouiri de cuvinte. Evită-le, đice ellū, qua pre uă viperă, qua pre uă scorpiă, qua pre unū basiliscū, de témă qua, nu numai sō nu te attingă, dérō nequī sō te védă și nequī sō te adjungă cu sufflarea lorū. Que însemnéđă a evita? Cu assemenea persóne, nu mânca, (I. Corint. V.). Que mai însemnéđă âncō a evita? De vine quine va la voī, și nu adduce accéstă învățatură. . . . (II. Ioann.) Quare învățatură, de nu învățatura catolică și universală, que remâne una și acceaași, în tóte viacurile, prin curata tradițiune a addevărului, și quare trebuie sō duređe purrorea, fōră a se sfōrși vre-uă dată? Que trebuie dérō sō faceți ac-*

celluia quare nu presentedă accéstă învățatură? Nu 'lă-priimiți în casa vóstră; nu 'lă-salutați, quoquă cellū que 'lă-salută, se face părtașū faptelorū lui cellorū relle.

„Apostolulū adauge: *Profanele înnouiri de cuvinte*; adequō accellea que n'aū într'ênsele nemica sântū, nemica religiosū, quarī sântū cu totulū străine tabernacululū Bisericeī, quare este templulū lui Domneđeū. *Profane înnouiri de cuvinte!* înnouiri *de cuvinte*, adequō de dogme, de lucruri, de opiniuni ccontrarie vechimeī, antiquităței. De priimesce quine-va acceste înnouiri, *trebue neappēratū* qua credința sântilorū Părinți sō fiă violată preste totū seū în mare parte; *trebue neappēratū* sō đică quō toți credincioșiī din tóte viacurile, toți sântiī, toți bărbațiī curați și înfrēnați, tóte feciórele, toți clericiī, preuțiī și episcopii, milliónele de marturisorī, marea armată a mucenicilorū, attâtea cetăți, attâtea populațiuni attătū de celebre și numeróse, attâtea insule, provinciī, regi, popóre, regate, națiuni, apprópe tótă lumea în fine quare aū fostū încorporată la Iisus Christos prin credința catolică, aū fostū în ignoranța unū mare numărū de secole, aū rătēcitū, aū blăstematū, n'aū sciutū que trebuiá sō crédă. *Evită*, đice apostolulū, *profanele înnouiri de cuvinte*, adequō accellea pre quarī catolicii nequī-uă-dată nu le aū priimitū, nequī le aū urmatū, și quarī nu sântū dequātū din domeniulū ereticilorū. Intr'addevērū, que eresiá nu s'aū născutū suptū cutare nume, în cutare locū, în cutare timpū? Quine aū întemeiatū eresii, de nu accella quare mai ântâiū aū ruptu-uă cu învățatura *vechiă, universală și unanimă* a Bisericeī catolice?“

Accestū admirabile commentariū allū cuvintelorū sântulū Paulū stabilește cu deplinătate quō doctrina

catolică este unū *depositū* încredințatū Bisericeî, și quō, pentru a distinge accéstă doctrină de orî-que invențiune umană, sîntū trei meșlōce: *antiquitatea, unanimitatea, universalitatea.*

E destullū qua uă doctrină sō fiă nouă, pentru qua ea sō nu pōtă face parte din *depositulū* încredințatū Bisericeî de Iisus Christos; din punctulū de vedere catolicū, *innouirea* (innovațiunea) este dērō necessariamente unū semnū de falsitate. „Totū que e nouū, đice sântulū Vincent de Lerini, totū despre quare nu s'aū auđitū nequī-quumū vorbindu-se mai înainte nu aparține religiunei, aceea este uă ispită.“ (§ XX.)

Lucrulū astū-felū fiindū, urmēđă accellași sântū (§ XXI), nu mē potū îndestullū mirá de nebuńia unorū ómeni, de impietatea și orbirea spiritului lorū, de pasiunea lorū pentru erróre, quare 'i-face sō nu se mulțămescă cu regula de credință quare aū fostū dată uă dată și priimită din vechime; lorū le trebuie que-va nouū și ér nouū; ei voiescū necurmatū sō adauge, sō scâmbe, sō scadă que-va în religiune; quası quândū dogma cerescă quare aū fostū uă dată revelată nu le ar fí de adjunsū; quası quândū accéstă dogmă ar fí uă invențiune umană que n'ar poté sō adjungă la perfecțiune dequâtū prin modificațiunī și chiarū corecțiunī continue. Oraculele divine le strigă cu tóte acestea: *Nu trece preste otarele que ți aũ pusū Părinți tei* (Prov., XXII). *Nu pronunța contra judecătoriulū teū* (Eccles., VIII). Accella quare strică gardulū șerpele 'lu-va mușcă (Eccles., X). Și accestū cuvēntū apostolescū prin quare, qua cu uă sabiă spiritualē, tóte criminalile innouiri alle tutorū ereticilorū aũ fostū și vorū fí totū-de-una tăiate! *O Timotee, păđesce depositulū, evitândū profanele în-*

nouiri de cuvinte și opozițiunile unei științe false și numai aparente, alle quărorū fãgãduințe aũũ fãcutũ pre mulți so'șĩ-pãrdã credința (I. Timot., VI, 20, 21). Și în urma unorũ assemenea cuvinte se mai gãssescũ ómenĩ quarĩ aũũ capulũ destullũ de tare, uã încãpẽ-ținare și uã înderẽtnicĩã în destullũ de neĩnduplecate, quõ nu se sdrobescũ suptũ acceste cuvinte cãđute din cerũ, quõ nu se strivescũ de accestã greutate nesuferitã, quõ nu se sfõramã de accestũ cõocanũ, quõ nu se facũ una cu pãmẽntulũ de accestũ fulgerũ! *Evitã, đice-ellũ, profanele ĩnnouiri de cuvinte!* Ellũ nu đice lucrurile vechie, antique; și arrẽttã, din contra, quõ de elle trebuie sõ se lipescã Intr'addevãrũ, dẽquõ trebuie sõ se evite ĩnnouirea, trebuie sõ se urmeđe anti-quitatea.“

Sũntũ unĩ quarĩ, pentru a scãpã de considerațiunile victoriõse alle sãntulũ Vincent din Lerini, aũũ alergatũ la subterfugie. Eĩ pretindũ quõ óre-quarĩ ĩnnouiri, quarĩ le sũntũ iubite, s'arũ afflã în *stare latentẽ* în profundimile tradițiunei; eĩ reclamã în favõrea lorũ caracteriulũ sacru allũ antiquitãței, și pretindũ quõ Biserica trebuie sõ le adopte qua pre unũ progressũ legitimũ în expunerea doctrineĩ. Bulla lui Piu allũ IX-le favorisẽđã accestã doctrinã, quare nu tinde la nemica mai puđinũ dequãtũ la a struncinã caracteriulũ visibilitãței necessariũ Bisericeĩ chreștine. Pãrtinitorĩ accesteĩ errorĩ quarĩ ĩndrãsnescũ sõ se ĩntemeide pre sãntulũ Vincent de Lerini sõ asculte și sõ ĩnțellẽgã pre accestũ mare teologũ allũ Bisericeĩ catolice; eĩ vorũ afflã acceaa-que trebuie sõ se ĩnțellẽgã prin cuvẽntulũ *progressũ* în Bisericã (§ XXIII).

„Đice põte quine-va: Nu põte fĩ nequi-unũ progressũ religiosũ în Biserica lui Christos? Sõ fiã unulũ, și âncõ unulũ fõrte mare! Quine este omulũ attãtũ de pismașũ

și inimicū allū lui Domneḃeū pentru a 'lū-împedică? déró trebue qua accesta să fiă unū addevăratū progressū allū credinței și nu uă scâmbare. Este de esența progressulū qua obiectulū sō crēcă în ellū ênsuși; scâmbarea, din contra, consiste în transmutațiunea accestui obiectū într'unū altulū. Sō crēcă déró, și multū, intelligința, sciința, înțelepciunea fiă-quăruia și a tuturorū, a omulū și a Bisericei întrege, cu îmulfirea vremilorū și a seculilorū; déró *so rămână în natura lorū*, adequō în aceeași dogmă, în accellași sensū, în accellași sentimentū.⁴

Dupō profundulū nostru doctore, progressulū religiosū nu se raportedă déró la ênsăși dogma. Cea-que s'aū creḃutū din vechime nu pōte fi nequī scâmbatū, nequī măritū (augmentatū), nequī micūșoratū; numai spiritulū umanū pōte respândi, assupra unorū questiuni nedespărțite de uă dogmă, mai multă lumină; éccō în que consiste progressulū. Vincent din Lerini explică ênsuși cugetarea sa într'unū modū admirabile (Ibid.).

„Desvoltarea corpurilorū sō servescă de modelū progressulū religiosū allū suffletelorū; accestea mărindu-se cu anni remânū cu tōte accestea accelleași. Este uă mare differință între flōrea tinereței și maturitatea bêtrâneței; cu tōte accestea, cei que sântū bêtrâni sântū aceeași quarī aū fostū tineri; și deși starea și modulū de a fi sântū differite, natura și persóna sântū totū-de-una accelleași.

„Dogma religiunei chrestine sō urmede acceste legi alle progressulū; sō se consolidede cu anni, sō se întindă cu timpulū, sō se mărescă cu etatea, sō rămână cu tōte accestea curată și inviolabilē, sō nu se scâmbe, sō nu se pérđă nemica din cea-que 'i-este propriū, sō nu suffere nequī uă scâmbare în defini-

țiune... Este permisă de a îngriji, de a pili, de a lustrui dogmele filosofiei ceresci, dero este ua crimă de a le scamba, de a le trunchia, de a le mutila. So le incongiore quine-va de evidentă, de lumina, de claritate; dero este necessariu qua elle so 'și-conserve plenitudinea loră, integritatea loră, esența loră.“

Astă felă, progressulă religiosă consiste în desvolutarea lumineloră assupra unui obiectă, assupra unei dogme cunnoscute, și nu în descoperirea unei dogme necunnoscută antiquitatei.

Întellegemă quă accestă teoriă a progressului nu atacă în nemica regula *antiquitatei*, primulă semnă de veritate pusă de Vincent de Lerini, pentru dogma catolică. Așșă ellă se applică principalmente în opera sa a face să se vedă quumă toți episcopii santei Biserice, moștenitori ai veritatei apostolice, iubiră mai bine să se trădece pre ei ênșiși dequătă credința *betrânei universalități* (§ V); și quumă îndrăsnela innouirei profane fū sdrobotă suptă autoritatea *antiquitatei sacre* (§ VI). S'aă potută observă în passagiele que amă citatū quă afforă de antiquitate, accestū primū semnă allū veritatei, Vincentū din Lerini mai arréttă âncă alte două: *universalitatea* și *unanimitatea* mărtuririloră în Biserică; ellă expune într'ună modă forte clarū acceste trei principie quară formédă mai quası *criteriulă* dogmei catolice, în passagiele următoare:

„Adesea, dice ellă (§ II), și cu multă zelă și atențiune, amă întreată pre bărbați distinși prin sântitatea și doctrina loră, quumă așă poté, cu adjutoriulă unei regule sigure, să deosebescă addeverulă credinței catolice de errorile eresiei; mai toți 'mire-spunseră totă-de-una quă déquă eă seă oră-quare altulă amă voi să scăpămă de cursele errorei și să ne ținemă tari în addeverata credință, ar trebui să ne în-

tărimū credința în două moduri, cu grația lui Domne-
 deū: ântâiū prin autoritatea legei divine, și appoi prin
 tradițiunea credinței catolice... și în Biserica catolică
 chiarū, trebuie să avemū mare grige qua să nu îm-
 brăccișămū dequātū ceaa-que s'au cređutū *pretutin-*
dene, totū-de-una și de cotră toți. Acecaa, în adde-
 vērū, este cu addevēratū și propriū *catolicū*, dupō
 quumū uā demonstră forța și însemnarea cuvēntului *ca-*
tolicū, que vrea să đică plenitudine, universalitate.
 Noi vomū urmā dērō credința catolică, conformându-
 ne cu acecaa-que are pentru sine *universalitatea, anti-*
quitatea, unanimitatea. Vomū urmā *universalitatea*,
 déquō vomū mărturisí quō numai singurā aceaa cre-
 dință este addevērată, quare este professată de tōtă
 Biserica, în totū universulū; vomū urmā *antiquita-*
tea, déquō nu vomū părăsí nequī-uā-dată sentimentele
 que cu evidentă le-auū susținutū strămoșii și părinții
 nostri; în fine, vomū urmā *unanimitatea*, déquō în ên-
 sesi lucrurile vechie vomū urmā definițiunile și sen-
 tințele tuturorū sēu apprópe alle tuturorū episcopilorū
 și învățătorilorū.“

Quândū uā discusiune se râdică în Biserică, de-
 toriā unū chrestinū catolicū este, dupō sântulū Vin-
 cent din Lerini (§ III), de a se lipí mai ântâiū de
 antiquitate, quare evident nu pōte fí ammăgită de
 fraudele innouirei. Déquō în antiquitate descoperē qui-
 ne-va mai multe opiniuni, trebuie să se allipescă de
 decretēle pre quarī le au datū din vechime Biserica
 universalē; déquō nu suntū assemenea decretē, trebuie
 să examineđe opiniunile doctorilorū quarī trăiră în
 diverse timpuri în împărtășirea Bisericei, și să credă,
 fōră nequī-uā îndouielă, ceaa-que toți, cu unū una-
 nimū consimțimētū învățară *pre faciă, adese ori* și
 cu *statornicia*. Cartea sântului Vincent din Lerini au
 fostū totū-de-una privită în Biserică qua expressiunea
 eugețarei generale.

Tótã tradițiunea catolicã este conformã cu dênsa. Amũ potẽ citã apprópe pre toți Pãrinții Bisericeii. Ne vomũ mulțãmí de a indicã opera sântului Ireneũ *contra Eresielorũ* și tractatulũ *Despre Prescripțiunĩ* allũ lui Tertullianu. In aceste dõuẽ magnifice opere, queștiunea este tratatã cu claritatea și eloquența que le-amũ observatũ în *Avertimentulũ* sântului Vincent de Lerini.

Nequi-unũ doctore, nequi-unũ episcopũ, nequi-unũ teologũ n'aũ cutedatũ sã attace accẽstã sublimã teoriã a credinței chrestine.

Pentru a applicã acceste regule catolice la bulla lui Piu allũ IX-le, datorimũ sã examinãmũ quare aũ fostũ credința *vechiã, universalẽ, unanimã*, în privința concepțiunei santei Fecióre.

Marturii accestei credințe sũntũ Pãrinții Bisericeii. Déquõ Pãrinții Bisericeii aũ invētatũ unanimũ și în tóte timpurile uã doctrinã contrariã accelleia din bulla lui Piu allũ IX-le, dintr'accẽsta va urmã neapãratũ quõ accẽstã bullã conține uã doctrinã nõuẽ și prin urmare ereticã.

Piu allũ IX-le pretinde quõ doctrina nemaculatei concepțiunii este coprinsã în sãnta Scripturã și în tradițiune.

Quasí ereticii despre quarĩ vorbesce sântulũ Vincentũ din Lerini, ellũ sbõrã prin tóte cãrțile santei Scripture, dela Genese pẽnõ la Apocalypse, pentru a 'și-stabilí opiniunea sa; dérõ, din tóte textele que indicã, nu ne tememũ de a spune quõ *nu este nequi-unulũ singurũ* quare sã fiã fostũ applicatũ la concepțiunea santei Fecióre de Pãrinții Bisericeii.

Dérõ amũ priimitũ dintru începutũ în Biserica catolicã quõ sãnta Scripturã trebue sã fiã interpretatã conformũ cu tradițiunea tutoiũ secolelorũ. Déquõ

nequi-unulū dintre Părinții Bisericei n'aū applicatū la concepțiunea sântei Fecióre passagiele indicate în bullă, cu que dreptū i le ar applicá quine-va astăđi?

Noi uă spunemū tare și fōră témă quō vomū remâné roșșiunați, *nequi-unulū* din Părinții Bisericei, începēndū cu timpurile apostolice, n'aū applicatū concepțiunei sântei Fecióre *nequi-unulū* din textele sântei Scripture; ceaa-que n'aū împedicatū pre Piu allū IX-le de a đice: „Quō Biserica catolică, colóna addevēru-lui, aū privitū *totū-de-una* innocența originalē a Feciórei qua uă doctrină coprinsă în depositulū revelațiunei... după quumū uă attestă monumentele antiquităței Bisericei orientală și occidentalē.“

Déquō ar fi fostū așșá, ea ar fí fostū privită *din vechime, universal, unanimū*, qua uă dogmă.

Dérō bulla ênsăși quare creadă accéstă dogmă nu probéđă ea singură quō înainte de 6 *alle idelorū lui Decembre din anulū* 1854, ea (dogma) nu existeá?

De ar fí addevēratū, după quumū s'aū đissū în bullă, quō toți Părinții aū vėđutū accéstă dogmă în Scriptură și aū proclamatu-uă toți, quumū se face quō aū fostū ea negată în cursū de uă miă patru sute de anni chiarū în Biserica romană?

Dérō cu greșșelă se invócă mărturia Părinților.

Totū que s'aū indicatū în bullă qua applicāndu-se concepțiunei sântei Fecióre se raportă la innocența vieței selle, la virginitatea sa, la sântirea sa în sinulū mamei selle, la maternitatea sa divină; dérō, uă repetimū, nu se afflă *unū cuvēntū, unū singurū cuvēntū*, în monumentele tradițiunei Bisericelorū orientală și occidentalē, în cursulū primelorū dōuē-sprădece secole, quare sō aibă cellū mai micū raportū cu concepțiunea.

Déquõ credemũ pre M. Parisis, episcopũ d'Aras, dogma concepþiunei nemaculate erá în tradiþiune *qua uã astrã învãlitã pre quare toþi nu uã distingeau.* Accãsta este uã mãrturire în favórea cellorũ que noi affirmãmũ, adequõ quõ Pãrinþii Bisericeii nu aũ vorbitũ de-locũ de concepþiune. Numai, M. Parisis voiesce sã ne facã sã înþellegemũ quõ suffletele privilegiate vedeau suptũ scórþa óre-quãrorũ expressiunii dogma pre quare obþtea credincioþilorũ nu uã ðoriau.

Accestũ systemũ þi afirmaþiunea bullei cadũ suptũ greutatea sdrobotóriã a întregii tradiþiunii catolice; quõquĩ este sciutũ quõ toþi Pãrinþii Bisericeii, *forã nequiuã excepþiune*, aũ susþinutũ, qua învãtãturã a Bisericeii, uã doctrinã diametral þi evidente oppusã zãmislirei nemaculate a sãnteii Fecióre.

Intr'addevãrũ ei aũ affirmatũ :

1-iũ Quõ numai Iisus Christos *singurũ*, în natura sa umanã, aũ fostũ fõrã de peccatulũ original;

2-le Quõ accestũ peccatũ aũ fostũ transmisũ *tutorũ* descendentilorũ lui Adamũ, fõrã nequiuã excepþiune;

3-le Quõ accestũ peccatũ aũ fostũ transmisũ omenirei prín nascere.

De unde urmãdã quõ sãnta Feciórã, nascutã pre callea ordinariã, aũ trebuitũ neappãratũ sã fiã zãmislitã cu peccatulũ original, þi quõ Iisus Christos, în natura sa umanã, aũ fostũ fõrã accestũ peccatũ, pentru quõ ellũ s'aũ nascutũ dintr'ua feciórã.

Astũ-felũ este doctrina constantã a tutorũ Pãrinþilorũ Bisericeii, prequomũ uã vomũ vedã-uã îndatã.

Mulþi dintre accesii Pãrinþii aũ susþinutũ chiarũ quõ sãnta Feciórã aũ commisũ peccate actuali în cursulũ vieþei selle.

Sântitulă Augustină, este addevărată, într'ună pasagiă pre quare (ună) în modă falsă 'lă-au applicată la concepțiunea nemaculată, nu voiesce să se facă mențiune de sânta Fecióră quândă este vorba despre peccatulă actual (de Natura et gratia, c. XXXVI); dero sântulă Ioanne Chrysostomă este de uă părere contrariă (de Mundi creat., orat. VI, § 10), și dice pozitivă, în mai multe din operile selle, quă Maria se făcū vinovată de peccatū. Tertullianu nu este mai puțină pozitivă (de carne Christi § 7), și mai mulți alți Părinți, prequomă sântulă Ambrosiu (in Luc. lib. II), sântulă Gregoriă allă Nissei (de Occ. Dom.), sântulă Basiliă (Epist. CCLXI, ad Optim. Episc., § 9), sântulă Paulină allă Nolei (inter Epist. August., CXXI), și mulți alți, inclină în favorea acesteii opiniuni.

Quândă n'arū fī dequātă accestii Părinți quarī sō nu fī admissă concepțiunea nemaculată, numărulă lorū este în destullă de mare și autoritatea lorū destullă de considerabilă pentru qua sō potă conchide quineva quă, assupra accestui punctū, tradițiunea n'ar fī fostū nequi-uă-dată universală și unanimă.

Dero ênșiși Părinții quarī nu voiescū qua sânta Fecióră sō fī peccatuită, chiară iertabil, în cursulă vieței selle, nequi-uă-dată nu aū admissă, privilegiulă que s'ar voi astădi sō se impună qua uă dogmă.

Noi vomă cită quâte-va passagie din Părinți, spre a stabili celle trei puncte que amă indicatū qua resummată a tōtă doctrina lorū:

Tertulliană (de Anima, § 41):

„Dumneđeū singurū este fōră de peccatū: Christos este *singurulă* omă quare este fōră de peccatū, pentru-quă Christos este Domneđeū.“

In cartea sa De Carne Christi (§ 16, 17, 20), Tertullianu susține quă peccatulă este necessariaminte

allipitū de carnea omenéscă procreată pre callea ordinariă a nascerei; și quō carnea lui Christos fū singura curată, pentru-quō fū zămislită de uă Fecióră și prin lucrarea Duchului Sântū.

Accéstă doctrină este doctrina *tutorū* Părinților Bisericeî fōră excepțiune. Éccō que đice Origene (O-mil., VII, in Levit.): „Orī-quine intră în lume prin callea ordinariă a nascerei, prin accésta chiarū, aū fostū întinatū în tatălū seū și în mama sa, pentru-quō neminea nu este fōră întinăciune, nequī chiarū copillulū de uă đí. Numai Iisus Christos *singurū*, *Domnulū nostru*, aū fostū zămislitū *foră de pēccatū*.”

Ellū învétă aceeaași doctrină în mai multe alte locuri alle operilorū selle (O-mil., V, in Jerem.; Comment. in Ioann.).

Sântulū Ilariū Pictavianulū (de Trinit.):

„Fecióra aū fostū zămislită prin poftă; ea dérō aū avutū trebuință de a fi renăscută spiritualmente și purificată de pēccatū.”

Sântulū Ireneū (adv. Haeres., lib. IV, c. XVI):

„Numai Iisus Christos *singurū* aū fostū fōră de pēccatū, deși ellū s'aū arrēttatū cu asemēnarea peccatului.”

Sântulū Cyprianū (epist. de Baptism. parvul.):

„Totū copillulū que vine în lume prin nascere contractédă pēccatulū primului nostru părinte, și este suppusū decretului de mórte quare aū fostū pronunțatū contra lui Adamū și a Evei.”

Sântulū Ambrosiū (in Luc., lib. II, § 55):

„Printre toți cei que sântū născuți din muieri, nemenea nu este perfectū sântū dequātū Domnulū Iisus: *ellū singurū*; prin modulū *negrăitū* cu quare aū fostū zămislitū, și prin puterea infinită a domneđescei Ma-

iestăți, n'aũ contractatũ emntagiunea vițiului quare cor-
rumpe natura umană.“

Sântulũ Atanasiũ (in Luc. :

„Iisus Christos aũ fostũ sântũ într'unũ modũ *cu totulũ singular*, quõquĩ accestã differințã aũ fostũ între ellũ și cei-l-alti sãnți, quõ ellũ aũ priimitũ *santitatea cu natura*.“

Sãntitulũ Augustinũ (de Peccat. remiss., lib. II):

„Numãi Iisus Christos *singurũ* nu aũ avutũ nequi-uã-datã pëccatũ; ellũ nu aũ luatũ carnea peccatului, deși aũ luatũ din mama sa uã carne *quare era a pëccatului*; quõquĩ aceeaa pre quare ellũ aũ luatũ uã din mama sa, sãũ aũ purificatu-uã mai înainte de a uã luã, sãũ aũ purificatu-uã luãndu-uã.“

Accellași pãrinte ðice aiurea (adv. Julian.):

„Pofta prin quare Iisus Christos nu aũ voitũ sã fiã zãmislitũ aũ fãcutũ propagarea rãului în neamulũ omenescũ, pentru-quõ corpulũ Mariei, *deși venitũ prin accestã poftã*, nu aũ transmissu-uã cu tôte acestea corpului pre quare ea nu lu-aũ zãmislitũ prin ea....

„Corpulũ Mariei aũ fostũ zãmislitũ prin callea poștei, dërõ ea n'aũ luatũ nequi-uã parte la nascerea pruncului pre quarele ea ênsãși lu-aũ zãmislitũ fõrã de poftã. . . .

„Pëccatulũ original trece în *toți* ómenii; dërõ ellũ n'aũ potutũ trece în accestũ *corpũ unicũ*, pre quare sãnta Feciõrã lu-aũ zãmislitũ altũ-felũ dequãtũ prin poftã. . . .

„Așșã corpulũ lui Iisus Christos 'și-aũ trassũ mortalitatea sa din mortalitatea mamei selle; dërõ ellũ nu aũ trassũ dintr'ênsa otrava pëccatului original, de vreme que n'aũ fostũ zãmislitũ prin callea poștei.... *Ellũ singurũ* s'aũ nãscutũ omũ fõrã unũ vițiu de quare nu este lipsitũ nequi-unulũ dintre cei-l-alti ómenii.“

Sânțitulū Augustinū mai ȃice âncō (Op. imperf. contra Julian., lib. VI):

„Maria mama lui Domneȃeu, din quarea Iesus Christos s'au întrupatū, au fostū născută prin pofta trupescă a părinților sei (de carnali concupiscentia parentum nata est).“

Pelagiū imputaă sânțitulū Augustinū quō sup-pune pre sânta Fecióră diavolului prin pēccatulū ori-ginal. Déquō fericitulū doctore ar fí admissū con-ceptiunea nemaculată, ar fí desmințitū pre adversari-ului sei. Departe de aceea, ellū convine quō Maria au fostū suppusă împērăției diavolului prin necessitate de natură, dérō quō au fostū smulsă dintr'aceea împērăția prin *nōua nascere* que ea au priimitū în Iesus Christos.

„Noi nu suppunemū, ȃice-ellū, pre Maria diavolu-lui prin nascerea sa, pentru-quō accéstă nascere au fostū stērsă prin grația *renascere*.“

Póte quine-va, dupō cuvinte attātū de formalī al-legă accestū textū în quare sânțitulū Augustinū nu voiesce qua sō fiă vorba de sânta Fecióră, quândū se vorbesce de pēccatū? Prin contextū, este evidentē quō sânțitulū doctore nu vorbesce dequātū de pēccate ac-tuali; nu póte quine-va, affóră de accésta, sō 'i-dee uă mai mare extindere fōră a pune pre sânțitulū Au-gustinū în contradicțiune cu ellū-ênsuși. Nimenea nu s'au îndonitū vre-uă-dată, în Biserică, quō sânta Fe-cióră nu au fostū suppusă legei morței. Sânțitulū Au-gustinū nu hesită de a privi accéstă mórte qua pre consequența pēccatulū original.

„Maria, copillū allū lui Adamū, ȃice ellū (in Psalm., XXIV, § 3), au muritū *din causa pēccatulū*; Adamū au muritū *din causa pēccatulū*; și corpulū Domnului, pre quare ellū 'lu-au priimitū din Maria, au muritū *pentru a sterge pēccatele*.

Eusebiu allū Emesiei (de Nativit. Dom. Homil., II):

„Nimenea nu este fōră de pēccatulū original, nequī chiarū mama Rescumpēratoriului lūmei. Iisus Christos *singurū* este affōră din legea pēccatulū.“

Sântulū Fulgențiū (de Incarnat. et Grat.):

„Corpulū Mariei, quare aū fostū conceputū în iniquitate prin callea ordinariă a naturei, fū de sigurū unū corpū de pēccatū (caro fuit utique peccati).“

Bedū (Homil. in Ioann.) affirmă quō totū omulū conceputū prin callea ordinariă se împărtășese de pēccatulū lui Adamū.

Alcuin (lib. I, Sent., c. XVIII):

„Deși corpulū lui Iisus Christos aū fostū luatū din accella allū Feciórei, *quare fuisse corruptū prin pēccatulū original*, Iisus Christos, cu tóte acestea, nu aū fostū culpabil de pēccatulū original, *pentru-quo* zămislirea sa nu aū fostū opera poștei trupesci.“

Anselmū (cur Deus homo):

Deși concepțiunea lui Iisus Christos aū fostū curată și fōră de pēccatulū quare este allipitū de pofta corporalē, Fecióra, cu tóte acestea, din quarea corpulū lui Iisus Christos aū fostū luatū, *aū fostū zămislită în iniquitate*, mama sa aū zămislitu-uă în pēccatū.“

Hugues de Saint-Victor (in Summ. sent. Tract. I., c. XVI):

„In privința cărnei cu quarea Cuvēntulū s'aū unit, se întrébă déquō ea aū fostū mai ântâiū suppusă pēccatulū în Maria. Sântitulū Augustinū uă affirmă. Dérō în momentulū în quare ea fū separată de a Mariei, fū durificată pe Duchulū-Sântū de totū pēccatulū și de tótă applicarea cōtră pēccatū. Ellū purifică și pre Maria de totū pēccatulū, dérō nu de tótă inclina-

țiunea cōtră pēccatū; cu tōte accēstea, ellū slābī at-tāta de multū accēstā inclinațiune, înquātū se crede quō ea nu aū pēccătuitū dupō acceaa.“

Este trebuință de a citā mai multe mărturii pen-tru primele dōnē-spră-dece secole alle Bisericeī?

Noī affirmāmū *quo nu este unū singurū Părinte de aī Bisericeī* quare sō susținā uā altā doctrinā de-quātū acceaa quare este copriusă în textele que amū citatū.

Trămittemū pre cei que arū mai hesitā âncō de a crede la opera pre quare Vincent de Bandellis uā compuse în secululū allū XV-le assupra questiuneī que ne ocupă, și în quarea ellū aū indicatū mai bi-ne de patru miie de texte de alle Părinților, de al-le papilor, de alle doctorilor și de alle teologilor, quarī facū autoritate în Biserică, și ellū este departe de a fī sleitū materia. Multe din textele de aici de mai susū nu sūntū indicate de ellū. Quumū se face dērō quō în bullā s'aū dīssū *quo părințū și scrieto-rū ecclesiasticī, instruiți prin învેtāmintele cerescī, nemica nu aūū avutū mai scumpū în cărțile lorū de-quātū de a proclama pre întrecute și de a predica dogma concepțiuneī nēmaculate?*

Noī amū căutatū în accēste cărți alle Părinților și alle scrietorilor ecclesiasticī, și amū afflatū într-ênsēle cu totulū contrariulū de ceaa-que bulla affirmă, și nu amū afflatū nemica în favórea dogmeī pre qua-rea ea uā proclamă.

Quândū chiarū s'ar citā (ceaa-que nu este) nes-quarī texte formalī în favórea doctrineī bulleī; quândū chiarū accelle texte arū fī attātū de numeróse quātū celle que i sūntū contrarie, bulla pentru accēsta nu ar fī mai legitimă; quōquī attunci nu ar fī fostū nequī uā-datā în Biserică uā credință *constantē, universalē,*

unanimă, cu privire la concepțiunea sântei Fecióre; de unde ar urmă quõ uã opiniune assupra acestuî punctũ nu ar poté fí obiectulũ unei definițiuni dogmatice din partea Bisericeî.

Bulla se întemeiađă pre predecesorii lui Piu allũ IX-le și pre tradițiunea Bisericeî romane.

Sõ vedem quare aũ fostũ accestã tradițiune.

Sântulũ Innocențiu 1-iũ (ap. Aug. cont. Julian.) susține quõ pëccatulũ original aũ fostũ comunicatũ tutorũ oamenilorũ fõrã excepțiune, quarĩ s'aũ nãscutũ prin callea ordinariã.

Sântulũ Gelasiu 1-iũ (adv. Pelag.) professedã aceeași doctrinã în cartea sa contra lui Pelagiu: „Este *proprietatea Meluluĩ nemaculatũ*, đice ellũ, de a nu fí avutũ nequĩ-uã-datã nequĩ-unũ pëccatũ.“

Sântulũ Leon cellũ Mare đice și repetẽ adesea (serm. I, II, V, in Nativ. Dom.):

„Iisus Christos, *singurũ* între toți fiii ómenilorũ, 'și-aũ conservatũ, nãscũndu-se, innocența sa *pentru-quo ellũ singurũ* aũ fostũ zãmislitũ fõrã poftã trupéscã.“

Sântulũ Gregoriũ cellũ Mare nu are altã doctrinã. Noi amũ poté indicã sute de texte în diversele selle operi. Sõ citãmũ numai pre acesta, trassũ din Moralile selle (in Job., lib. XVIII):

„Accella *singurũ* s'aũ nãscutũ cu addevëratũ sântũ, quare, pentru a învinge natura, nu aũ fostũ conceputũ prin callea ordinariã.“

Papa Innocențiu allũ 2-le (serm. in Assumpt.):

„Gloriõsa Feciõrã aũ fostũ conceputã în pëccatũ, dérõ ea aũ conceputũ pre fiulũ seũ fõrã pëccatũ.“

Papa Innocentiu allũ III-le (serm. in Purif.), comentãndũ aceste cuvinte alle Scripturei: „Duchulũ Sântũ va supraveni în tine,“ đice:

„Duchulū Sântū venisse dejá într'ênsa, quândū, fiindū âncō în sinulū mamei selle, *ellū 'i-purificâ sufletulū seū de pëccatulū original.*“

Accellași papă face acestū parallelū între Eva și Maria (serm. in Assumpt.):

„Eva aū fostū formată fōră pëccatū, dérō ea aū zămislitū în pëccatū; Maria aū fostū zămislită în pëccatū, dérō ea aū zămislitū fōră pëccatū.“

Papa Innocențiu allū V-le se exprime în acesti termenii în privința sântei Fecióre (Comment. in Lib. III Sentent.):

„Pré fericita Fecióră aū fostū sântită în sinulū mamei selle, nu mai înainte de unirea sufletului seū cu corpulū seū, pentru-quō ea nu erá âncō capabilē de grațιά, nequī în momentulū chiarū allū acesteii uniri, pentru-quō, déquō ar fi fostū așșá, ea ar fi fostū fōră de pëccatulū original și nu ar fi avutū trebuință de rescumpërarea lui Iisus Christos, necessariă tuturor ōmenilorū, ceea-que nu trebuie sō se dică. Qui trebuie sō credemū cu pietate quō ea aū fostū purificată prin grațιά și sântită dupō pré puçinū tempū dela accestă unire: spre exemplu, în aceeași di seū în aceeași oră, nu cu tōte acestea în momentulū chiarū allū unirei.“

Astū-felū fū, în cursulū primelorū douē-spre-dece secole alle Bisericeii, doctrina scaunului romanū, qua doctrinā *constantē, universalē, unanimă* a tutorū Bisericeilorū din Oriinte și din Occidinte.

Cōtră secululū allū XII-le, se începū a se vorbi în Biserica occidentalē despre concepțiunea nemaculată. Canonicii dela Lyon cređendū quō trebuie sō celebrēde în Biserica lorū uă sērbătore în onórea *concepțiunei sântei Fecióre*, Bernard, egumenulū dela Clairvaux, le adressă assupra acesteii innouiri uă epistolă severă, în quare ellū nu este dequātū ecolū

tradițiunei catolice, susținându în modu solemnü quõ sânta Feciórã aũ fostü zãmislitã în pëccatulü original. Vomü citã quãte-va passagie din accéstã epistolã (Epist. CLXXIV, ad Can. Lugd.):

„Aũ fostü necessariü qua Maria sõ fiã sântitã dupõ que aũ fostü zãmislitã, spre a se poté nasce în sântitatea *pre quare nu uã avussete în zãmislirea* quare aũ precesü nascerea sa. Veĩ ñice quõ nascerea sa, deşĩ posteriõrẽ comunicã sântitatea sa zãmislireĩ selle, quarea este ântãia dupõ ordinea temporilorü? Accéstã nu se póte; quõqui sântirea Marieĩ, *quarea aũ urmatü dupõ zãmislirea sa*, aũ potutü fórte bine sõ se întindã assupra nascerei selle; dérõ nu s'aũ potutü urcã, printr'unü effectü retroactivü, pënõ în timpulü zãmislireĩ selle.

Bernard nu vede dequãtũ unü međlocü de a sustinẽ opiniunea concepțiunei nemaculate, accella adequõ de a ñice quõ Maria aũ fostü zãmislitã cu lucrarea Sântului Duchü; dérõ ellü adauge îndatã: „Uã assemenea assertiune este *neauditã*, şĩ pentru qua sõ vorbescü limbagiulü Bisericeĩ, totü-de-una infallibilẽ, ñicü quõ ea aũ zãmislitü, dérõ nu ñicü quõ s'aũ zãmislitü dela Sântulü Duchü. . .

„Puçini sântü quarĩ s'aũ nãscutü sãntĩ, dérõ *nequi-unulü* nu s'aũ zãmislitü în sântitate, affõrã de *Accella* quare, trebuindü sõ sãntescã pre ómenĩ şĩ sõ expieze pëccatulü, trebuiã *singurã* sõ fiã fõrã de pëccatü.“

In întregã epistola sa cõtrã canonicĩ din Lyon, Bernard, conformü cu doctrina tutorü Pãrințilorü, afirmã quõ sânta Feciórã, nãscutã prin callea ordinariã, aũ contractatü pëccatulü original de quare ea aũ fostü purificatã mãi înainte de nascerea sa.

Invățatul starecū afflaá în accéstă doctrină unū argumentū puternicū pentru a se oppune sērbătorei Concepțiunei: dupō ellū, nu se poteá solennisá singurulū momentū în quare Maria fuisse suptū împērátia pēccatului.

* * *

Biserica romană professédă, relativū de meritulū faptelorū omenesci, indulgențele și purgatoriulū, doctrine formal contrarie dogmei catolice a rescumpērării.

Noi vomū avé occasione de a tratá acceste questiuni cu ammēnuntulū quāndū vomū expune errorile și eresiele papalitáței relativū de mystere și de viéta viitorii. Nu avemū dérō alta de făcutū, pentru momentū, dequātū sō indicāmū acceste errorī întru ceaque elle aū de contrariū dogmei rescumpērării.

Errórea primară quarea este surgintea cellorū-lalte consiste în accésta: quō sântiū aū avutū merite *supra-abundanți* quarī formédă unū *tesaurū* que este la dispozițiunea papei, și pre quare 'lū-împărtesce dupō quomū înțelege ellū, fiă viilorū, fiă morșilorū, prin meșloculū *indulgențelorū*.

Accéstă noțiune a indulgențelorū, fundatā pre meritele *supra-abundanți* alle sântilorū, este contrariā accestui principiū catolicū: quō nimenea nu are înaintea lui Domneđeū *meritū personal*, și quō totū meritulū nostru nu este dequātū meritulū lui Iesus Christos ênsuși quare ni este applicatū, și prin quare singuri noi obșinemū mântuirea.

Vomū expune mai târșiū, cu tóte ammēnuntele necessarie, doctrina romană assupra indulgențelorū, basatā pre uā pretinsā supra-abundanță de merite omenesci, și pre applicațiunea accesorū merite accellora quarī nu le-aū avutū. Vomū pune în lumină

disproporțiunea que existe între faptele disse *meritorii* și între favorile spirituală que li sunt acordate; immoralitatea traficului acestor indulgențe tarifate la Roma cu un cynism revoltător; aplicațiunea acestor favori seú indulgențe sufletelor din *purgatoriú*.

Vomú expune transformațiunile que aú sufferitú accéstă doctrină a purgatoriului de quare Biserica romană face astăzi unú astú-felú de abusú.

Ne vomú mulțánni, pentru momentú, de a observa quó tóte aceste errorí emaná din falsulú principiú allú meritului faptelorú omenesci, și quó accéstú falsú principiú este directú contrariú doctrinei rescumpărării.

Accéstă doctrină póte fi astú-felú resummatá, în ceaa-que concerne fapta omenescá:

Numái prin Iisusú Christos, *uniculú* rescumpărătorú, *uniculú* medlocitorú, noi putemú să ne justificámú. Numái *într'ênsulú* noi putemú fi, adequó identificându-ne cu dênsulú *prin credință*.

Déró, pentru qua accéstă credință sô ne unescá cu Iisus Christos, trebuie qua ea sô fiá addevăratá, adequó sô ne facá sô practicámú commandamentele seú virtuțile que sântú prescrisse într'ênsa.

Faptele nóstre celle bune nu aúú puterea de a ne *justifica* prin elle ênsele; quí elle sântú consequința necesariá a addevăratei credințe, și accéstă credință, manifestându-se prin fapte, ne unesce cu Rescumpărătorulú quare ne justificá.

Credința quare ne excitá la bine este unú darú dela Domneđeú; ea ne aú fostú meritată prin Iisus Christos; totú que este bunú în noi vine déró dela grația lui Domneđeú, în Iisus Christos; și, fôră accéstă grația,

noi nu putem face nemica bună și utile pentru mântuirea noastră.

Este foarte evidente quō admittēndū *unū tesaurū* compusū din merite *supra-abundanți* alle sântilorū, quare tesaurū pôte fi distribuitū viilorū și morților que arū fi în lipsă de dēnsele, dupō voința papei, prin indulgențe, se contradice pre față doctrina catolică dupō quare nequi-unū omū nu pôte fi justificatū dequātū prin meritele unicului međlocitorū, Domnulū nostru Iisus Christos. Astū-felū :

1-iū Prin doctrina sa assupra grației;

2-le Prin doctrina sa assupra nemaculatei zămisliri a santei Fecióre;

3-le Prin doctrina sa assupra meritului supra-abundante allū actului umanū,

Biserica romană professēdă trei eresii formal și directū oppuse dogmei rescumpărēi.

ERESII ȘI ERRORI

Alle

PAPALITĂȚEI

PRIVITÓRE LA MYSTERIE

I.

Botezulă și Confirmațiunea

Sântă în boteză orrôndueli essențiali de quară nu se pôte quine-va dispensá fôrá qua mysteriulă sô fiă nullă.

Sântă altele quară, fôrá a fi absolută essențiali, sântă de origine apostolică. Trebuie sô fiă pëstrate, și nu le pôte quine-va desființă fôrá a fi cu lipsă de respectă cötră ênșiși apostolii și cötră primii loră successori.

In fine este uă a treia categoriă de orrônduele séu datene pre quară aũ fostă quine-va oblegată sô le modifice după circumstările de timpă séu de locă.

De accéstă a treia categoriă se ține, de exemplu, fixarea ȃlileloră în quare botezulă pôte fi administrată. In primele secole, attunci cândă credincioșii erau mai puçină numeroși și erau recrutați printre adulți, se administraá botezulă în fiă-quare Biserică, uă-dată pre annă, la Pasci. Biserica luândă extensiune, trebui sô 'lă-administrede, nu numai la Pasci, quí și la ȃiua Quinquidecimei. Se adausse mai appoi la aceste dó-ně serbători și a Botezului și a Nascerei Domnului; appoi celle-l-alte serbători principali alle Biserice; in fine se decise quă botezulă ar poté fi administrată in fiă-quare ȃi.

Totü aşşá aũ fostü şí cu botezulü copiilorü. Mãi ântâiü nu se botezaá dequâtü adulţii dupö ispitirile catecumenatului; dérö de îndatã que se vëdurã mãi multe generaţiuni de chrestinî în accelleaşî familii, se presuppuse dcrinţa copiilorü, pre garanţia familielorü, şî 'i-botezã.

Accestü usü se urcă în secolele primare.

Prin riturile (orrönduecele) essenşiali que nu se potü abolí (desfiinţá) fõrã a face mysteriulü nullü, noi vomü indicá formula: „In numele Tatãlui şî allü Fiiului şî allü Sântului Duchü“ şî intrebuintarea apei naturalí.

Dérö, allãturea cu acceste riturî essenşiali, sântü unele quarî, deşî nu aũü uã aşşá de mare importanţã, sântü attãtü de respectabili şî attãtü de antique, inquãtü uã Biserica nu le póte abolí fõrã a 'şî-atrage imputarea meritatã de innovaţiune şî de nereverenţã cõtrã tradiţiunile apostolice.

Printre acceste riturî, vomü indicá dóue principalí: Întreita affundare în apã, şî unirea cellorü dóue mysterie allü botezului şî allü confirmaţiunei.

Papalitatea s'aũ fãcutü culpabilë de abolirea accesorü dóue instituţiuni în Bisericile occidentali.

Nu s'ar poté fixá într'unü modü absolutü sigurü epoca precisã în quare s'aũ pãrãsitü, în Occidente, practica apostolëscã a întreitei affundãri baptismale. Este probabile quö accestã innouire s'aũ stabilitü puçinü quãte puçinü, şî nu în puterea unui decretü de datã sigurã.

In tóte cãrţile ritualí seü pontificali manuscripte de quinquî sute de annî şî mãi susü, nu se menşionëdã dequâtü botezulü datü prin affundare (1). Se póte affirmá prin úrmare quö, în secululü allü XIV-le,

(1) Dom Martene uã affirmá, acumü apprópe dóue secole, despre manuscripte quarî attuncî aveau uã datã de trei sute de annî. De antiqn. Eccl. Rit. Lib. I. C. 1. art. 14, § 6.

se conservaá âncõ ritulũ apostolicũ în administraþiunea botezului.

Se conservaá întreita affundare în usũ în antiquitate, seũ se botezaá printr'ua affundare unicã?

Ereticulũ Eunomiũ, la finitulũ seculului allũ IV-le, fũ cellũ d'ântâiũ quare învêþa quõ botezulũ trebuiá sõ fiã administratũ printr'ua affundare unicã (1). Douĩ discipuli ai accestui ereticũ, Teofroniũ și Evtychiũ, contribuirã mai alessũ la respândirea accestei înnouiri.

Ea se respândi în Occidinte, astũ-felũ înquãtũ, la finitulũ seculului allũ VI-le, se urmaá în modũ indiferente celle dõuẽ rituri de ua singurã affundare seũ de trei. Leandru, episcopũ de Sevilla, în Ispania, consultãndũ în privinþa accesta pre Gregoriũ cellũ Mare, episcopulũ Romei, accesta 'i-responduse quõ s'ar potẽ urmã legitimũ ori-quare dintre acceste dõuẽ obiceiuri(2).

Allũ patrulã synodũ dela Toleda merse mai departe, și decretã quõ ar trebui sõ se boteze printr'ua singurã affundare (3). Hildephonsũ, archiepiscopulũ Toledai (4), dã qua motivũ allũ accestui reglãmentũ, quõ ereticii, prin întreita affundare, aveaũ intenþiunea de a divisã essenþa divinã.

Suptũ accellași pretextũ episcopii Ispaniei adauserã *filioque* în symbolũ, fõrã a reflectã quõ voindũ sõ înveþe unitatea de fiinþã, ei attacaũ Treimea Personelorũ.

Usulũ ispaniolũ nu pẽtrunsese în Francia, în secululũ allũ IX-le. Intr'addevãrũ, la accestã epocã, doctulũ Alcuin se rãdicã contra lui prequumũ și contra

(1) Act. Concil. I. Constantinopol.; Sozomen. Hist. Eccl. L. VI. c. 26.

(2) Gregor. Magn. Epist. Lib. I. Epist. 41.

(3) Concil. Toletan. IV. C. 6.

(4) Hildeph. Annotat. de Cognit. Bapt. Lib. I. C. 117.

adaussului lui *flioque*, și blamâ cu severitate *eresie-le ispaniole* (1).

Walfrid blamâ de asemenea, la aceeași epocă, înnouirea ispaniolă (2); dérö, în 868, unü synodü din Worms 'i-luâ appërarea, și affirmâ quö ammëndouë obiceiturile de trei affundări seü de una singurâ arü fí de uâ potrivâ legitime (3).

Obiceiulü unei singure affundări se conservasse în Francia, în diocesa de Saint-Malo, pênö în secululü alü XVII-le (4). La finitulü seculului allü XIII-le, preuții din diocesa d'Angers 'și-permissesse de a botezá, unii printr'uâ affundare unicâ, érö alții tornândü apă assupra cellorü que se botezaü. Episcopulü Nicolas Gélant, în synodulü seü din 1275 (5), blamâ aceste dóuë obiceiuri și ordonâ de a se urmá ritulü apostolescü allü întreitei affundări.

Dupö acestü documentü, se vede quö botezulü prin tornare de apă începeá a fí administratü de unii preuți, la finitulü seculului allü XIII-le, dérö quö acestü obiceiü erá consideratü qua blamabile. Se în-têmplaá quâte-uâ-datâ quö, pentru a dá botezulü, se affundaá numai de trei orí capulü catecumenului în apă (6). Acestü obiceiü se conservasse la Milanü pênö în secululü allü XVII-le. Acesta fû probabil ritulü intermediariü între affundare și tornare de apă.

Incepëndü din secululü allü XIV-le, botezulü administratü prin tornare de apă se stabilí în totü Occidintele, fõrâ qua papalitatea, a quãrei autoritate erá accí de toți reccunoscutâ, sõ i se împrotivescâ. Ea tre-

(1) Alcuin. Epist. 69 ad Lugdun.; Epist. 81 ad Paulin.

(2) Walfrid. De reb. Eccl.

(3) Conc. Wormat. C. 5.

(4) V. Statut. Guillelm. ann. 1620.

(5) V. D'Archery Spicil. T. XI.

(6) Hieron. Dialog. adv. Luciferian.

bue prin urmare să pórte responsabilitatea unei în-nouiri contrarie ritului apostolescū allū administrărei botezului.

Noi nu pretindemū quō botezulū, administratū prin *tornare* séū prin *stropire* este *invalidū*. Unii Greci aūū pretinsu-uă, dérō alții Greci și immensa maiori-tate a ortodoxilorū priimescū qua *validū* botezulū administratū în modulū acesta. Se scie quō, în Bise-rica primitivă, se botezaū astū-felū bolnavii quarī nu se poteaū scollá din patū și quarī în monumentele an-tique suntū desemnați suptū numele de *clinicī* (culcați pre patū din causă de bólă). Biserica n'ar fī confe-ritū botezulū în modulū acesta, chiarū bolnavilorū, déquō ea 'lū-ar fī consideratū qua *nullū*. Este de ob-servatū quō ea nu 'lū mai reînnouíá. Numaī nu se ad-mitteá in clerū cei que astū-felū fuisse botezați, și botezulū *clinicilorū* nu erá însoțitū de *punerea mâ-nelorū*, adequō de confirmațiune.

Dupō aceste dispozițiuni, que le găssimū în cel-le mai vechi documente canonice, este evidente quō botezulū administratū *clinicilorū* prin *stropire* séū *tornare*, deși erá *validū*, erá cu tóte acestea consideratū qua defectuosū, în acestū sensū quō nu erá administratū dupō ritulū apostolescū. Acestū botezū erá unū bo-tezū *de necessitate*, și nu unū botezū *regularū*.

Potere-ar quine-va să đică quō papalitatea aū po-tutū introduce séū aū potutū lăssá să se introducă nepedepsitū, în Bisericile suppose autorităței selle, unū botezū consideratū qua *defectuosū* de Biserica pri-mitivă? quō ea aū potutū decide quō unū botezū ad-ministratū în modū *defectuosū* și în *casuri de neces-sitate*, ar poté în modū *licitū* să devină botezulū or-dinariū și legal?

Póte quine-va afirmá quō botezulū romanū ac-tual este *validū*, dérō quō elū este *illicitū*. Fōră în-

douință, cei-que aũ fostũ condamnați prin nascerea lorũ qua sã priimescã unũ assemenea botezũ nu potũ fi responsabili despre accesta înaintea lui Domneđeũ; fõrã îndouință, ei nu trebuie și nequĩ quõ potũ face qua sã se *reboteze*, pentru-quõ botezulũ que aũ priimitũ este *validũ* și pentru-quõ botezulũ este *unicũ*; dérõ papalitatea este culpabilẽ quõ aũ priimitũ și aũ învõtãtũ qua botezũ *ordinariũ*, unũ botezũ *illicitũ*, administrãtũ în affõrã de ritulũ apostolescũ.

Dupõ celle que noi amũ ñissũ mãi susũ, se põte fixã finitulũ seculului allũ XIV-le și începutulũ cel-lui de allũ XV-le qua epoca în quare se stabili in-novarea. Așșã se mãi gãssesce âncõ, în multe Biseri-ce anteriõre accestei epoce, baptisteriele que serviaũ pentru botezulũ prin affundare. Acceste bêtrãne petre sũntũ qua attãtia marturi muți ai innouirei romane.

Incepẽdũ cu începutulũ seculului allũ XV-le, accestã inovațiune se respãndisse attãta de multũ în-quãtũ, în allũ XVI-le, protestanții quarĩ aveaũ pre-tensiunea sã readducã Biserica la puritatea sa primi-tivã, uã acceptarã și uã puserã în practicã. Astãđi âncõ, acceia dintre dẽnșii quarĩ botézã, uã facũ prin *tornare de apã seũ* prin *stropire*, și adesea, în certe secte, cu uã așșã ușiurință, înquãtũ se põte quine va îndouĩ déquõ botezulũ lorũ põte fi considerãtũ qua real, déquõ nu este ellũ unũ deșertũ simulacru de mysteriũ.

Biserica anglicanã admite în principiũ celle dõuẽ rituri sacramentali allũ affundãrei seũ allũ tornãrei pentru copii, dupõ quumũ pãrintzii declarã quõ accestũ copillũ este *forte seũ slabũ*. Ea admite de asseme-nea pre ammẽndõuẽ riturile pentru adulți (1).

(1) V. Cartea de Rugãciuni la Botezulũ publicũ allũ copiilorũ și la Botezulũ adulțilorũ (în franșusesce).

Dérõ se póte afirmá quõ innovaþiunea romanã au fostõ respectatã, ãi quõ affundarea nu este în usõ în accestã Bisericã.

Teologiã romanã îndrãsnescõ sõ affirme astãþi quõ *este lucru allõ credinþei* quõ botezulõ administratõ prin *tornare* seõ *stropire* este validõ. Raþiunea que uã daõ ei în sprijinulõ accestei assertiunii este quõ, *de quãte-va seculè* (1), Biserica romanã 'lõ-administrãdã aããã. Synodulõ dela Tridentõ au fãcutõ chiarõ unõ canonõ pentru a declarã *anatema* pre accella quare ar ðice quõ Biserica romanã, *mamã ãi învãþãtorã a tutorõ Bisericelorõ* nu professãdã uã doctrinã addevãratã în privinþa botezului. (2)

Synodulõ dela Tridentõ, curatõ romanõ, erã judecãtorõ ãi parte în accestã causã. Pentru a fã exactõ ellõ ar fã trebuitõ sõ fiã mãi modestõ ãi sõ reclame numã indulgenþa pentru ritulõ baptismale que 'lu-luaã suptõ protecþiunea sa. De asemenea, si teologiã romanã arõ trebui sõ se arrãtte mãi modesti, ãi sõ se applice numã a stabili quõ botezulõ Bisericei lorõ este *validõ*.

Quãtõ despre *licitatea sa*, nequã propoziþiunile lorõ îndrãsneþe, nequã anatema synodului dela Tridentõ nu uã vorõ potã stabili, quõquã este illicitõ accëaa-que s'au stabilitõ de uã autoritate necompetinte, contrariõ cu învãþãmintele apostolice, ãi cu tradiþiunile primitive, conservate de chiarõ Biserica romanã, pãnõ în secululõ allõ XIV-le.

Pentru a fã completõ, trebue sõ recunnõscemõ quõ papalitatea n'au condamnãtõ ritulõ apostolescõ allõ

(1) Ab aliquot saeculis, ðice Pãr. Perrone, De Baptism. c. 1. Proposit. 2. Accestõ teologõ acceptã chiarõ finitulõ seculului allõ XIV-le qua epoca innovaþiunei. (ibid.)

(2) Concil. Trident. De Baptism. C. 3.

affundărei. S'ar poté dérõ, chiarũ în Biserica romană, sõ boteđe quine-va în modulũ accesta. Se póte đice cu tóte accestea quõ lucrurile aũũ adjunsũ în așșá punctũ, în accéstă Biserică, înquátũ unũ preutũ quare ar voi sõ administređe botezulũ prin affundare, ar fĩ consideratũ *qua unũ novatorũ* și ar fĩ probable condemnatũ de episcopulũ seũ *qua unũ rebellũ* contra Bisericeĩ. Ar fĩ curiosũ sõ se vedã unũ preutũ occidental tratatũ de *novatorũ*, pentru-quõ aũ urmatũ unũ ritũ apostolescũ abolitũ numai de quinquĩ sute de anni și printr'unũ simplu obiceiũ contrariũ.

Acceia quarĩ, în Biserica romană, voiescũ sõ manținã *vechia credință și vechiele riturĩ* sũntũ priviți *qua novatorĩ*. Accéstă străinã restornare a lucrurilor are *qua* causã mania papilorũ de a scãmbá totulũ în numele Bisericeĩ pre quarea uã identificã cu dênșii. Prin accéstã procedare, ar face quine-va din apostoli și din Pãrinții Bisericeĩ attãția novatorĩ și eretici. Nu este dérõ de mirare quõ Biserica romană considerã *qua* at-tari și *qua apostafi*, pre acceia quarĩ urmẽdã tradițiunile apostolilorũ, alle Pãrințilorũ și alle synódelorũ Bisericeĩ primitive.

Teologii romanĩ aũũ voitũ sõ explice motivele quarĩ aũũ addussũ pre Biserica romană sõ abolescã ritulũ apostolescũ allũ botezului. Sõ ascultãmũ pre unulũ din cei din urmã, dintre cei mai savanți, dintre cei mai autorisați, pre pãrintele Perrone, professore de teologieã la accellũ collegiũ romanũ que se dã *qua* marele centru allũ sciinței teologice în Occidente: „Multe și pré grave rațiuni aũũ addussũ pre Biserica romană sõ adopteđe ritulũ tornãrei; mai ântãiu usulũ quare se stabilisse fórte lesne de a conferi așșá botezulũ și quare luasse attãta putere înquátũ *tóte cãrțile rituali*, editate cõtrã finitulũ seculului allũ

XIV-le, prescriiū sō se administreḡe botezulū prin tornare (1); pre urmā grigea que trebuiá quine-va sō aibā de etatea fragedā a pruncilorū quārora affundarea le ar poté fí vĕttĕmātóriā.“

Aū trebuiū dĕrō uā miā treī sute de annī Bisericeī romane pentru qua sō vĕḡā quō affundarea po-teā fí vĕttĕmātóriā copiilorū; ea permite āncō de a le fí vĕttĕmātóriā, pentru-quō nu condamnă affundarea; ĩn fine tōte Bisericile orientali āncō n'āi vĕḡutū una qua accĕsta.

Pārintele Perrone adauge pre ceste-l-alte raḡiuni: „Trebuieā sō se evite pericolulū de a ĩnnĕcā copiii quarī arū fí potutū sō cadā dĭn mānele ministrului ĩn fundulū baptisteriului, ceaa-que s'āi ĩntĕmplatū de multe-orī, si sō se preĭntimpine aceeaa qua nu apele baptismali sō se ĩtineḡe, aceeaa-que erā uā rea prevestire, dupō quumū s'āi observatū la botezulū lui Constantinu Copronymū; dĕquō accĕstū accidentū s'ar ĩntĕmplatū, nu s'ar poté reĭnnouī apa dequātū cu multā ostenĕlā (*gravi labore*) pentru-quō ea este consacratā prinr'uā rugāciune destullū de lungā.“

Cu greū pōte ḡine quine-va rĭsulū citindū accĕste nimicuri alle gravului teologū. Inconvenientele de quarī vorbesce ellū nu āi frappatū pre Biserica romanā ĩn cursū de treī-sprā-dece secole, ḡi n'āi frappatū āncō de-locū pre Bisericile orientali. Cu addeveratū, ĩn secululū allū XIV-le, ĩn plinū evulū meḡiu, Biserica romanā devenĭsse fōrte prudentĕ.

Sō continuāmū citaḡiunea pārintelui Perrone:

„Trebuieā sō se ḡinā sĕmā de pudōrea femeielorū dupō aboliḡiunea ministeriului diaconeselorū.“

(1) Am vĕḡutū quō Dom Martene, multū mai savantū assupra manuscriptelorū dequātū Pār. Perrone, nu este aḡḡā de affirmativu.

Nu s'ar poté găssí, pentru a înlocuí pre díaconese, monachíe séu femei virtuóse, pentru casulú, prerarú dela secululú allú XIV-le încóci, allú botezului unei adulte?

Accéstá rațiune este demná de celle precedenți.

Teologulú romanú continuá:

„Trebuieá abolite inconvenientele quarí resultaū, mai alessú în țerrele de Nordú, din botezulú administratú prin affundarea în apă rece (1).“

Quine împedicá de a botezá în apă caldă? Biserica Russiei, quare botéză prin affundare, inghiaçiá ea copiii?

Attarí sântú rațiunile de nemica și ridicule prin quarí teologii romaní aūu voitú sô legitimeđe innovațiunea Bisericei lorú.

Appoi chiarú cândú motivele arú fí fostú mai grave, nu va fí pentru accéstá mai puçinú addevératú: 1-iú quô Biserica romană, fôrá a avé dreptulú, aū abolitú ritulú apostolescú allú botezului; 2-le quô botezulú seú, deși *validú* este *illicitú*.

Uă gravé erróre s'aū introdussú în Biserica romană relativú de mysteriulú confirmațiunei.

Vechiulú obiceiú, ðice Dom Martene (2), obiceiú quare s'aū perpetuatú mai pênó în timpulú nostru, erá de a dá mysteriulú confirmațiunei copiilorú îndată dupó botezú. Nu-numai ritualurile și pontificalile uă attestá, dérô âncó și toți Părințií quarí aūu scrissú assupra accestuí subiectú.

Rațiunea accestuí obiceiú, este quô prin botezú *se nasce quine-va* numai pentru vieța regenerată, și quô are trebuința de puterea Sântului Duchú *pentru a cresce și a deveni omú perfectú*. Dupó Sânta Scrip-

(1) Perron. Loc. supracit.

(2) Dom Martene, *De antiqu. Eccl. Rit. Lib. I. C. 2, art. 1.*

tură, trebuie quine-va să se renască în același timp din apă și din Duchulă. Se renasce din apă prin meșlocul botezului; se renasce din Duchulă prin meșlocul confirmațiunei.

Consultându cele mai vechi sacramentare (molitvenice) occidentale, capătă quine-va proba quă vechia Biserică latină professaă aceeași doctrină qua Biserica orientală actuală, în privința unirei celor două mysterie allă botezului și allă confirmațiunei, a administrărei și a ministrului lor.

În vechiul sacramentariu gelasianu, editat de cardinalul Thomasi, se găsesce, după ritul botezului, ritul confirmațiunei. Accollo citește quine-va această regulă: „De trei ori vei affundă pruncul în apă; pre urmă cându va fi scos din baia (botezului), pruncul se va însemnă cu chrisma pre cap de prentă quare va dice: „Domneșeu Totu-Putintele, Tătală Domnului Nostru Iisus Christos, quare te au re-născut din apă și din Sântul Duchu, și quare ți-au acordat iertarea păcatelor telle, te unge cu „chrisma mântuirei, în Iisus Christos, Domnul Nostru, pentru vieța eternă.“

În sâmbăta sântă (cea mare), cându botezul se daă în modu solemn, episcopul adăugeă uă rugăciune pentru a quere cele șapte daruri alle Sântului Duchu.

Deră addevăratul mysteriu allă confirmațiunei eră administrat prin ungerea cu chrisma; și ênsuși episcopul făceă această ungere cându daă ellu confirmațiunea (1). Ellu uă daă de ordinariu în sâmbăta cea mare cu botezul. Într'un vechiu manuscris

(1) Codex S. Remig. Rem. (mss. din seculul allu VIII-le). Ap. Marten. Lib. I. C. 2, art. 18.

din secululă allă IX-le (1), se indică rugăciunea următoră pentru conferirea confirmațiunei:

„Domneșeule Totă-Putinte eterne quare ai binevoită de a renasce pre servii tei accestia aicia presentă din apă și din Sântulă Duchă, și quare le ai dată iertarea pēccateloră, trămitte din ceră preste dēnșii pre duchulă teă septiformă, pre sântulă teă mângâiatoriă, pre duchulă înțelepciunei și allă înțelegeri, pre duchulă svatului și allă puterei, pre duchulă sciinței și allă pietăței; îple-î de duchulă temerei de tine și, în bunătatea ta, însemnădă-î cu semnulă cruci pentru viēta eternă.”

Este evidentă quă accēstă formulă este aceeași qua cea din sacramentariulă gelasiană citată mai sus; numai cu que-va mai multă detaliată.

Ea este indicată, cu ușore modifițațiuni, qua formulă a confirmațiunei, qua să fiă recitată de episcopă, la botezulă solennă din ajjunulă Pasceloră, seă de preută după botezulă ordinariă (2).

Este de observată quă, în officiulă botezului, așa quomă este ellă administrată astădă în Biserica romană, s'au conservată ungerea cu chrismă și rugăciunea indicată în tôte ritualurile și sacramentariile vechi occidentali pentru formula mysteriului confirmațiunei. Dintr'accēstă trebuie să conchidemă quă accēstă mysteriă este încă și astădă conferită de preută, îndată după boteză, după vechiulă obiceiă.

Cu tôte accēstea, se învță astădă, în Biserica romană, quă episcopulă singură pôte să deă confir-

(1) Codex Parthen. (mss din secululă allă IX-le). Ibid.

(2) Lib. Sacrament. monast. Moisacens.; mss, Gemmet. și alte vechi manuscripte nă attribuescă episcopulă; altele nă attribuescă preutulă; V. Cod. Gladbac.; Ritual. Lemovic.; Vet. Missale Rom. ad usum Minorum; Rit Cadom.; Rit. Ambrosian. ap. D. Martene, de antiq. Eccl. Ritib. Lib. I. C. 1, art. 18.

mașiunea, și quō preutulū nu uă conferesce, deși face ungerea cu chrisma și unesce la accēsta și rugăciunea în usū, din timpū immemorial, pentru a uă administrá, și de quarī s'aū servitū pentru accēsta pēnō în secululū allū XIII-le (1).

Trebue sō ne urcāmū destullū de susū pentru qua sō afflāmū originea accestei errorī. Intr'adevērū, din secululū allū IX-le, patriarchulū Foțiū imputáá episcopulū Romei, Nicolaiū I-iū, quō învétă quumū-quō este interđissū preuților de a conferí confirmașiunea. „De unde vine accēstă lege? điceá ellū (2); quine este întemeiătoriulū ei? Fy-va unulū dintre apostolī? Fy-va unulū dintre Părinți? Fy-va vre-unulū dintre synóde?“

Nu se poteá dá accestei legi nequi-una din acceste originī și se póte cugetá quō unii episcopī căutaū, din secululū allū IX-le, sō abuseđe de dēnsa în profitulū autorității lorū pre alle quārei prerogative căutaū sō le exageređe.

Fōră îndouiélă, episcopulū erá quare, la începutū, daá botezulū, la óre-quarī đille solemne; și totū ellū erá, prin urmare, quare daá confirmașiunea nouilorū botezați. Dérō quāndū usulū se stabilī de a se administrá botezulū în tóte đillele și pretutindene, preutulū 'lū-administrá și, cu ellū, și confirmașiunea.

Imputarea adressată de Foțiū episcopulū Romei dá de gūnditū quō într'accēstă biserică s'aū începutū sō se reserve episcopulū administrarea confirmașiunei. Dérō nimenea nu îndrășnī, nequi sō rādice positifū preutulū puterea de a conferí accestū mysteriū, nequi sō scāmbe riturile unite allū botezulū și allū confirmașiunei. Pentru accēsta se gāssescū urme de

(1) D. Martene. Lib. I. c. 1, art. 1. § 3.

(2) Fot. Epist. ad omnes Episcop.

alle vechiului obicei pînă în secolul allă XIII-le; și s'aũ conservatũ pînă astăzi riturile unite alle celorũ douẽ mysterie.

Preutulũ continuã astũ-felũ, în Biserica romanã, a administrã confirmațiunea, și continuã încă și astăzi de a uã administrã, ceaa-que nu împedicã pre episcopĩ a uã repetĩ cu riturĩ nouĩ. Se pôte d'érõ dice quõ Biserica romanã professédã, în privința confirmațiunei, acceaași erróre pre quarea uã professau rebotezãtorĩ în privința botezului.

Teologĩ occidentali invetã astăzi quõ episcopulũ singurũ pôte administrã mysteriulũ confirmațiunei. Fõrã a voi sõ nege absolutũ puterea preutulũ, *Catechismulũ synodulũ din Tridentũ* invetã quõ episcopulũ *este ministrulũ ordinariũ allũ accestũ mysteriũ*, și face raționãmiute a quãrorũ consequența logicã este accestã: quõ numai episcopulũ singurũ pôte conferĩ accestũ mysteriũ. În accestũ catechismũ, se preține quõ se urcã accestã doctrinã în secolulũ allũ III-le. Cea mãi mare parte din buccãțile indicate sũntũ apocryfe. În celle-l-alte, episcopii Romei parũ quõ se allipescũ cu deosebire de accestã ideã; quõ episcopulũ erã la începutũ ministrulũ botezului și allũ confirmațiunei administrate în modũ solennũ; quõ botezului, trebuindũ sõ fiã administratũ în fiã quare đĩ din cauza numãrului eredincoșilorũ, erã bine de a reservă episcopului administrarea confirmațiunei. De accollea, opiniunea fõrte erronatã quõ ellũ este ministrulũ ei *ordinariũ*. Ar fi fostũ mãi dreptũ de a dice *extraordinariũ*, pentru-quõ lui 'i-era rezervatũ de a uã administrã în modũ solennũ. D'érõ cuvẽntulũ *ordinariũ* aũ trecutũ în teologia romanã.

Cellũ d'ântãiu documentũ autenticũ în quare administrarea confirmațiunei este consideratã quã uã

prerogativă a episcopatului, este din secolul allă V-le, este epistola episcopului Romei, Innocențiu I-iu, cōtra episcopulū Decențiu. Este de observatū quō Innocențiu se rādicăă contra unū obiceiū allū preuților din Eugube, în Italia, quariī conferiaū confirmațiunea. Obiceiulū urmatū la Eugube eră și în Biserica de Cagliari, la finitulū secolului allū VI-le; Sântulū Gregoriū-cellū-Mare (Epist. ad Januar. Caralit.) lū-blamă, dupō quumū Innocențiu blamasse pre cellū din Eugube. Este de observatū cu tōte accestea quō sântulū Gregoriū nu condamnaă în ellū-ênsuși obiceiulū Bisericei din Sardinia. Fiindū-quō accestă Biserică, quası cea din Eugube, eră suburbicariă, adequō dependentē de patriarcatulū romanū, episcopii Romei blamaū unū obiceiū contrariū obiceiului Bisericei pre quarea diocesele suburbicariē uă consideraū qua Biserica-mamă. Dérō de unde veniă accestū obiceiū urmatū, chiarū în diocesa Romei? Evidinte din acceăși surginte din quare venisse în tōte Bisericele, adequō, din putera recunoscută preuților de a administrá confirmațiunea.

Epistolele sântului Innocențiu și sântului Gregoriū-cellū-Mare probédă quō la Roma aū începutū erórea quarea aū năvălitū appoi în tōte Bisericele occidentali.

Dérō este necessariū de a observá quō sântulū Gregoriū-cellū-Mare nu priviá prerogativa rezervată episcopului în Biserica romană dequâtū qua fiindū de dreptū ecclesiasticū; într'addevērū, ellū consideraá qua validă confirmațiunea dată de preuții din Cagliari, aș-sá dupō quumū se vede din epistola citată mai susū.

In secolulū allū IX-le, quândū Orientalii începura sō impute Latinilorū înnouirile lorū, Nicolaiū I-lū, episcopū de Roma, scrisse episcopilorū din Francia

rogându-i să le răspundă. Ratramn, egumenul al lui Corbiei, fu însărcinat cu răspunsul. El a admis că quod imputarea Grecilor în privința confirmării era întemeiată; dar o ușa scusă zicându quod această este un simplu obicei ecclesiastic și nu o lege divină (1).

Obiceiul trecut în stare de dogmă, și un mare număr de teologi romani pretind astăzi quod preutul nu poate nequid dată să administreze validă confirmarea chiar când episcopii și însuși papa i-ar da în această delegație (2). Cu toate acestea, se admite în de obște quod preutul poate, cu delegația papei, să conferască validă confirmarea.

Attare este starea actuală a teologiei în Biserica romană: quod adequod este *lucru al credinței* quomodo numai singurul episcop are puterea de a conferi confirmarea (3), și se sprijinesc această asserțiune pe un canon al sinodului din Trident (4).

Se vede că drumul a făcută questiona în Occident din secolul al VI-le. Atunci, sântul Gregoriu-cellul-Mare privia quod validă confirmarea dată de preuți.

În secolul al IX-le, Ratramn nu privia de quod qua ușa curată datenă ecclesiastică usul de a rezervă episcopului prerogativa de a administră această mysteriu.

În evoluția mediului, teologia, reprezentată principalmente prin Toma Aquinatul (3 Part. quaest. 72. art. 2), admite quod preutul ar potă da confirmarea prin delegație. Astăzi, nu se mai vorbește de drep-

(1) Flodoard. Hist. Rhem. Lib. III. C. 7; Ratramn. Contra Graecos.

(2) V. Juenin. Comment. hist. et dogmat. de sacrament. Dissert. III. quaest. V, § 3.

(3) Perron. Tract. de confirmat. C. 2.

(4) Conc. Trident. Sess. 23, C. 7.

țului preutului și se învétă *qua unū que de credință* quō numai episcopulū singurū are poterea de a confirmá. Se încercá chiarū de a basá accéstă pretin-să putere pre sânta-Scripturá (Fapt. Apost., c. 8), adequō de a uă presentá qua pre uă prerogativă *de dreptū divinū*.

În presența acestorū fapte, este fórte evidente quō Biserica romană aū scâmbatū doctrina relativū de questiunea ministrului confirmațiunei.

De altă parte, noi amū stabilitū quō, ritulū confirmațiunei fiindū lăssatū printre riturile botezului, așa șá quomū se administréđă ellū âncō și astăđi în Biserica romană, se repetesce unū mysteriū quare nu póte fí repetitū, chiarū dupō doctrina Bisericeī romane.

În fine, errórea reconfirmanțilorū 'și-are originea sa în purtarea papei Nicolaiū I-iū, quare ordoná de a repetí accestū mysteriū Bulgarilorū quarí fuisse confirmáti de preuți greci, dupō datina tutorū Bisericeilorū din Oriinte. Părintele Perrone scuséđă accéstă purtare prin accestū singulariū motivū: quō Bulgaria ținendū de patriarcatulū occidental, erá dreptulū papei de a delegá preuți pentru a dá confirmațiunea, și nu allū lui Foțiū, patriarchū de Constantinople. Teologulū iesuitū aū uitatū dóuē lucruri: primulū, de a probá quō Bulgaria appartineá patriarcatulū de Occidente; allū douile, quō preuți aveau trebuință de delegațiune pentru a administrá confirmațiunea.

Errorile romane nu potū învederatū sō prevaleđe contra addevêrului, așa quomū ellū aū fostū admissū, din tótă vremea, în tóte Bisericele orientali, și în Bisericele occidentali pênō în secululū allū IX-le; se póte chiarū đice pênō într'allū XIII-le. Accestū addevêrū consiste în accésta: quō preuți aū, în virtutea

chirotoniei lorū, puterea de a conferi mysteriulū confirmățiunei.

Doctulū părinte Morin (Exercitat. de confirmat.) aū probatū, totū așșá de bine quașí părintele Martene, quō, în Occidente, preuții aū confirmatū, qua în Oriinte.

Înainte sciinței a acestorū doui erudiți de prima ordine, fōră a mai socoti pre mulți alți, scrietorii occidentali rezonabili trebuie sō se incline.

Făcutu-s'aū bine quō s'aū retrassū preuților exercițiulū puterei lorū?

Pentru a respunde la accéstă questiune, este de adjunsū de a considerá douē lucruri: ântâiū, quō se priviá la începutū mysteriulū confirmățiunei qua așșá de utile înquâtū se blamaá aceea quari întârđiaū de a 'lū-priimi; allū douile, quō, astăđi, în Biserica romană, *regula* este de a 'lū-ammână pēnō la etatea de doui-spră-dece anni, și quō s'aū întēplatū adesea quō, în urma negligenței episcopilorū, unū mare numărū de credincioși nu 'lū-aū priimitū dequâtū într'ua etate înaintată séu nequī-de-quumū.

Accésta nu s'ar fí întēplatū déquō fiă-quare preutū ar fí administratu-uă cu ocasiunea dărei botezulū.

Noi vorbimū așșá din punctulū de vedere romanū; quōquī, în realitate, toți credincioșii sūntū confirmați de preuți quândū sūntū botezați, și confirmățiunea episcopalē nu este dequâtū unū *falsū mysteriū*.

Pentru a resumá considerațiunile que precedū, este incontestabile: 1-iū quō preuți aū datū confirmățiunea validū attâtū în Biserica latină primitivă quâtū și în Biserica grécă; allū 2-le quō accéstū mysteriū erá totū de una administratū în accellași timpū cu botezulū.

Separându cele două mysterie și amănându în-definită confirmațiunea, după fantasía episcopului, și retrăgându preutului *dreptul* de a conferi acestu mysteriū, Biserica romană s'au făcutu culpabilē de uă duplă errore fôrte gravē. Ea professedă *implicitu* uă a treia errore, aceea a *reconfirmanților*, quându las-să, în officiulū botezului, rugăciunile și ungerea prin quarī preutulū și episcopulū conferiaū la începutu confirmațiunea.

Errórea oppusă puterei sacerdotale neatingându nequī-quumū în modū radical accéstă putere, urmédă de accí quō preutulū continuă de a confirmá de îndatā que ellū îndeplinesce riturile stabilite pentru ad-ministrațiunea acestuī mysteriū.

Episcopulū pretinđându, din partea sa, sō confe-réscă accellași mysteriū, urmédă quō mysteriulū este repetitū contra tuturorū regulorū.

II.

Eucharistia

Eucharistia este ritulū sacru stabilitū de Iisus Christos, în ammintirea jertvirei selle de pre Calvarū, și în scopulū de a comunicá disciplilorū seī corpulū seū datū și sângele seū vĕrsatū pentru mântuirea lumei.

Pentru a se suppone preceptulū datū la ultima Cină, Biserica, dela începutu, aū alessū pânea și vinulū qua symbole alle ritulū jertvirei și împărtășirei cu corpulū și sângele lui Iisus Christos. Pentru a se suppone accelluiași preceptū, păstorele Bisericei aū binecuvĕntatū accéstă pâne și acestū vinū, pomenindū cuvintele pronunțate de Iisus Christos la Cina cea

din urmă, și rogându-se, după exemplul său, pentru qua binecuvântarea de susă să fiă uă domneștească consacrațiune pentru symbolele mâncărei mystice.

Considerându diversele rituri alle Bisericeleorū orientali și alle Bisericei romane într'unū modū general și superficial, ar poté quine-va crede quō existe, între celle d'ântâiū și cea din urmă, accordū perfectū. Cu tôte acestea nu este așșá. Biserica romană 'și-aū permissū, în privința mysteriului quare este basa a totū cultulū chrestinū, scâmbări numeróse și multipliccate quari 'i-aū denaturatū essența. Ea s'aū făcutū âncō culpabilē și de mai multe eresii.

Scóla Portului-Regal aū publicatū uă doctă operē suptū titlulū de *Perpetuitatea Credinței Bisericei catolice cu privire la Eucharistiá*. Autorii aū avutū de scopū de a stabili contra protestanților addevărulū doctrinei occidentali prin mărturia Bisericeleorū orientali desinteressate în luptele Occidentelū. Noi dămū plinā și întrégă dreptate lui A. Arnault și savanților seī collaboratori. Numai, uă restricțiune avemū de făcutū elogielorū nóstre, quō adequō autorii *Perpetuităței Credinței* n'aū judecatū despre doctrina Bisericei romane dequâtū după cei mai mari teologi ai acestei Biserice, și nu aū ținutū în destullă socotelă de doctrina usualē și populariă a acestei Biserice. Cu tôte acestea accésta din urmă e doctrina quare este cu addeveratū professată.

Uă revistă retrospectivă assupra credinței occidentale va arruncá luminē assupra acestei questiuni.

În secululū allū IX-le, se rădicâ în Francia uă discussiune fórte viiă în privința *modulū de a fi* allū lui Iisus Christos în mysteriulū Eucharistiei. Originea acestei discussiuni se urcă la Paschase-Ratbert, egumenū allū monasteriului Corbiei. Acesta erá u-

nulă dintre bărbații cei mai însemnați ai epocii (1). Multă vreme moderatorii alți scólei suptă egumenii Adalhard, și Wala, ellă contribuissă puternicū qua sǒ deé monastirei Corbia înalta reputațiune de quare se buccuraá în secululă allă IX-le.

Paschase-Ratbert făcū mai multe opere. Cea mai celebră este aceea quare are de titlu: *Despre Corpulă și Sângele Domnului*. Ellă uă adressă lui Warin, supranumitū Placidus, egumenū allă Nouei-Corbii, și discipululă seū.

Paschase-Ratbert scrisse opera sa într'unū stylă simplu în favórea accellora quară nu eraū âncǒ instruiți în litterele umane și quară locuiaū în mǒnăstirea Nǒua-Corbia. Scopulă seū erá principaliminte de a înlesni instructiunea tineriloră Saxonă que se cresceaū accollo. Opera nu este nequă-quumă polemică, quí curatū dogmatică. Autorele expune într'ênsa simplu doctrina Bisericei și învétă principaliminte trei lucruri: quǒ Eucharistia este addevăratulă corpă și addevăratulă sânge allă lui Iisus Christos; quǒ substanța pânei și a vinului nu mai remâne accí dupǒ consecrațiune, și quǒ corpulă eucharisticū allă lui Iisus Christos este accellași que s'auă născutū din Fecióra Maria. Este impossibile de a vorbi mai clarū dequâtū Paschase-Ratbert assupra fiă-quăreia din acceste questiuni.

„Trebue sǒ se crédă, dice ellă (2), quǒ dupǒ sânfire, aceea-que se arréttă âncǒ pâne și vinū nu este cu tóte accestea altū-que-va dequâtū carnea și sângele lui Iisus Christos. Addevărulă ênsuși aū certificatū accésta discipuliloră seī prin acceste cuvinte: „Ac-

(1) Sǒ se vedă Istoria nǒstră a Bisericei Franciei, t. III, paginile 374 pênǒ la 382.

(2) Pasch. Ratb., De corp. et sang., passim.

ceasta este corpulă meü pentru vieța lumei.“ *Mysteriulă Eucharistiei* este în accellași timpü *addevëru* și *figură*; *addevëru*, pentru-quö ellü conține în realitate *addevëratulă* corpü și *addevëratulă* sânge allü lui Iisus Christos; și *figură*, pentru-quö preutulă, jertvindü în tôte ðillele mellulă pre altarü, *înfăciședă ammintirea* sacrificiulă que Iisus Christos 'lă-au offeritü uă-dată pre cruce. Scâmbarea (prefacerea) quare se face pre altarü se operedă prin puterea accestui cuvëntü: „*Hoc est corpus meum*, aceasta este corpulă meü, pentru-quö aceasta este unü cuvëntü domneðescü și a totü-puternicü. De asemenea prin cesta-l-altü cuvëntü: „*Hic est sanguis meus*, aceasta este sângele meü,“ ceaa-que eră mai înainte vinü și apă devine sânge și accellași sânge quare aü fostü datü disciplilorü. Dé-quö mî-queri rațiunea accestui mysteriü, eü n'amü alta sö țî-daü dequätü puterea și voința lui Iisus Christos, și credința mea este în privința accesta tötă sciința mea.“

Nimenea, în epoca în quare scrieá Paschase-Ratbert, nu contestaá ceaa-que ðiceá ellü despre prezența reală și despre scâmbarea (prefacerea) substanței quare se operedă în mysteriulă Eucharistiei; déro ðicândü quö „corpulă lui Iisus Christos, real presinte în Eucharistiă, este accellași corpü quare s'au născutü din Fecióra, accellași quare aü sufferitü pre cruce și quare aü eșsitü gloriosü din mormëntü,“ ellü dede locü la uă discussiune importantă. Mulți Părinți ai Bisericei, sântulă Ambrosiü în particulariü, vorbisse în accellași modü și neminea nu se legasse de valórea expressiunilorü; déro în secululă allü IX-le, dialectica lui Aristotele, quare începeá sö fiă multü studiată, introdusses-se în limbagiulă scientificü uă precisiune quare degeneraá quâte-uă-dată într'unü pedantismü ridiculă și

făcea pre quine-va să găsescă dificultăți în propozițiunile cele mai simple.

Nu se găsi dero a fi în destullu de justu de a dice quō corpulū eucharisticū este accellași que saū născutū din Feciōra, și se găsi quō ellū ar differi de accella în privința modulu de a fi.

Amalariū, quare publicā *Tractatulū* seū *despre officiele (slujbele) ecclesiastice* în accellași tempū quāndū Paschase-Ratbert publicaā pentru ântâia oră *Tractatulū* seū *despre corpulū și sângele Domnuluū*, făcuse subtili distincțiuni assupra a trei *moduri de a fi* quarī poteaū conveni corpuluī luī Iisus Christos (1).

Acceaa-que diceā ellū nu attacaā întru nemica dogma catolică a prezenței reale, dero poteā să dee locū la neterminabili discusiuni, qua totū que este de pură subtilitate. Floru (2), diaconū din Lyon, intrā dero în luptă contra luī Amalariū și 'lū-denunță într'unū synodū unde se afflaū Drogon allū Metzuluī, Hetti allū Treverilorū (Treves), Aldric allū Mansuluī, Alberic allū Langrei și Raban, egumenulū Fuldei; acceste savante personagie nu condamnarā nequī-quumū pre Amalariū și dederā din contra operilorū selle e-logie meritate. Floru nu se socotī bătutū și denunță din noū pre Amalariū Părinților dintr'unū synodū quare se ținū la Quiercy. Aceestia întrebândū pre celebrulū liturgistū de ar poté să și-sprijinescă opiniunile selle pre nesquarī passagie de alle Părinților, și accesta declarândū cu franchise, quō n'ar poté, subtilitățile selle fură declarate periculose (3).

(1) De Officiis Eccl., lib. III, c. XXVI.

(2) N'aū fostū între Floru și Amalariū dequātū uā simplă discusiune liturgică. Floru făcuse, quāși Amalariū, unū tractatū despre Liturgiă.

(3) Hist. litt. de France, t. V.

Quâtū de puçinū ar examinā quine-va cuvintele lui Amalariū, 'i-este lesne de a se convinge quō ellū nu attacaá nequī-de-quumū prezența realē a corpului lui Iisus Christos în Eucharistiă. Ellū vorbesce din contra despre accéstă dogmă în modulū cellū mai clarū (1).

A treia carte mai alessū despre *Officiile ecclesiastice* (2) este plină de marturī formalī în favórea credinței catolice.

În epistola sa cōtră Gunthar, Amalariū nu se exprime mai puçinū clarū. Accestū tēnērū 'i-imputasse quō se împărtășesce pré desū și quō scuipă pré currēndū dupō que s'aū împărtășitū. Amalariū, pentru a respunde la accéstă de a dóua imputare, ñice quō ellū are unū temperamentū lymfaticū și quō este pentru ellū uă necesitate de a scuipá adesea; pentru accésta, adauge ellū, déquō, cu tóte precauțiunile selle, ar scuipá vre uă părțiceá din Eucharistiă, Dumneđeū nu 'lū-va învinovăți; și în fine, essențialulū este de a priimī corpulū lui Iisus Christos cu uă ânimă curată. Quâtū despre prima imputare, Amalariū respunde lui Gunthar quō vechiele canóne ordonaū de a se îm-

(1) Usserius, savantū protestantū, convine întru accésta, dérō adauge quō accésta fū causa pentru quare fū condamnatū la synodulū din Quierey. Usserius aū uitatū sō spună unde aū găssitū accestū faptū.

Blondel, ministru protestantū, quare aū făcutū pre Paschase-Ratbert autorele dogmei prezenței reale și a transsubstanțiațiunei (prefacerē), pretinde quō în synodulū dela Quierey, Floru și Amalariū fură adversariū lui Paschase. Aceste differite personaje aveaū opiniuni contradictorii, dérō puçinū 'i-passă lui Blondel. În dorința de a găssi adversariū lui Paschase-Ratbert, ellū înregistrēqlă pre cea mai mare parte dintre bărbațiū celebri din accéstă epocă. Unū lucru sigurū, este quō nimenea n'aū contestatū ceaque Paschase-Ratbert aū ñissū despre prezența realē, affórá póte de Joan Scot. Blondel n'aū înțellesū nemica din discușiunea quare avū locū în secululū allū IX-le în privința Eucharisiei.

(2) Sō se vedă mai alessū Capit. XXIV din cartea III.

părtăși quine-va orî de quâte orî ar assistá la sântulū sacrificiū seú sō declare cuvântulū pentru quare se abține.

„Tu ai urmatū, 'i-đice ellū (1), consiliulū lui Genadiū allū Marsilliei quare îndemnă pre credincioși sō se împărtășeseă în tóte dominecele, a nume pentru quō nequî ellū ênsuși nu aveá obiceiū de a se împărtășî în tóte đillele. Mai de grabă sântulū Augustinū trebuesce consultatū. Acestū sântū doctore, vorbindū de cei que se împărtășescū în tóte đillele și de cei que nu credū quō uă potū face în tóte đillele, đice quō nu trebuesce sō se condamne unii pre alții.“

Amalariū nu se îndouia de-locū, și cu dreptate, despre sentimentele sântitului Augustinū assupra prezenței reale. Nu fî totū așșá cu unū tēnerū monachū numitū Frudegarde, pentru quare óre-quarî expressiunî alle fericitulū doctore eraū uă ocasiune de turburare și de neliniște. Frudegarde (2) erá disciplu allū lui Paschase-Ratbert, și 'i-scrisse pentru a 'i-expune textele sântitului Augustinū que ellū le credea contrarie prezenței realî.

Egumenulū Corbiei 'i-respunse fórte înțeleptesce quō pentru a înțelege accelle texte obscure alle sântitului Augustinū, ar trebui sō le appropie de accel-lea în quarî ellū vorbesce mai clarū, și quō cu modulū acesta, ellū va vedé îndată quō sântitulū doctore admite cu siguranță prezența reală. Ellū 'i-citéđă în particulariū acceste cuvinte trasse dintr'unulū din discursurile selle: „In pânea eucharistică, priimiți

(1) Amal., Epist. ad Gunth.

(2) Blondel s'aū grăbitū de a pune pre Frudegarde printre adversarii lui Paschase-Ratbert, quarî combătură voinicesece contra invențiunei acestui egumenū. Trebue sō aibă quineva b un ă-v o i n ț á pentru a face istoria în modulū acesta.

ceaa-que aũ fostũ spẽnduratũ pre cruce, ŝi în pœcarũ, acceaa-que aũ cursũ din cõsta lui Iisus Christos.“ Paschase-Ratbert allaturã la accestã epistolã unũ extractũ din commentariulũ seũ assupra sãntului Matteiũ, în quare ellũ vorbesce de Eucharistiã.

Quãndũ Paschase-Ratbert aũ publicatũ pentru a dõua órã tractatulũ seũ despre Eucharistiã cõtrã anulũ 844, se agitã din nouũ în scõlele teologice questiunea nu a *prezenței reale*, quí a *modului de a fi seũ a formeĩ* corpului eucharisticũ allũ lui Iisus Christos.

Mõnãstirea Corbiei possedeã atunci unũ bãrbatũ de înaltã capacitate a nume Ratramn. Accestũ monachũ affectõnaã mãi alessũ questiunile difficili (1) ŝi arđetõrie ŝi se afflasse în desaccordũ cu staregulũ seũ assupra questiunei nascerei lui Iisus Christos. Ratramn, fõrã a attacã prerogativele virginali alle sãnteĩ Mame a lui Iisus Christos, pretindeã quõ nascearea Domneđeũ-omului s'ar fĩ operatũ într'unũ modũ natural. Paschase-Ratbert fãcũ uã carte pentru a lũ-combate ŝi a probã quõ accestã nascere s'aũ operatũ într'unũ modũ supra-natural ŝi miraculosũ (2). Ratramn fũ învinsũ în accestã luptã, pãrãsi Corbia ŝi se retrasse în mõnãstirea de Ferrieres, lõngõ celebrulũ egumenũ Lupũ, amiculũ seũ. Lupũ scrisse lui Paschase-Ratbert pentru a 'lũ-reconciliã cu disciplulũ seũ (3);

(1) Ratramn avussesse uã discussiune cu unũ monachũ allũ quãruĩ nume nu se scie ŝi quare pretindeã quõ toĩ ómenĩ n'arũ avẽ quãtũ unũ singurũ ŝi accellaŝi suffletũ. (Sõ se vedã Hist. litt. de France de Bened., t. IV, paginile 258, 259.)

(2) Veđi D. Luc d'Acheri, Spicileg., t. I, nov. edit.; Pasch. Ratb., De Part. Virg.; Ratramn., De Nativit. Christi.

(3) Lupu scrisse trei epistole lui Paschase-Ratbert (Lup., Epist. 56, 57, 58). Noĩ credemũ quõ monachulũ de quare vorbesce-ellũ erã Ratramn. Ellũ erã legatũ cu accesta din urmã, dupõ quumũ se vede dintr'ũã epistolã que'ĩ-adressã ŝi quare ne aũ fostũ conservatã. (Lup., Epist. 79.)

dérö piosulü egumenü allü Corbiei murî cötră accéstă epocă și Ratramn attaccâ opiniunea sa în privința corpului eucharisticü allü lui Iisus Christos. Carolü Pleşuvulü, quare i-plăceá sǒ se ocupe de questiunî de teologiá și de filosofîá, și quare citisse opera lui Paschase-Ratbert, voî quası Ratramn sǒ 'și-pună opiniunile selle în scrissü. Attare fû ocasiunea cǎrței savantului monachü intitulatá, quası a lui Paschase: Despre Corpulü și Sângele Domnului (1).

Dupǒ que aü explicatü termenii de quarî trebuie sǒ se servéscá, Ratramn pune clarü celle dóuë questiunî que și-le propune de a le resolve. Prima este accéstă: „Corpulü și sângele que credincioșii priimescú în Biserică se lucrédá elle mysteriosü séü într-u addevǎrü, adequǒ așșá înquátü sǒ fiá într'ênsele que-va mysticü quare sǒ nu se póta vedé dequátü cu ochii credinței. Séü totulü se operédá accí într'unü modü attátü de evidinte înquátü ochii corpului descoperü totü așșá de bine quası aí credinței ceaa-que se operédá.“

Ratramn respunde quǒ este que-va mysticü în modulü cu quare mysteriulü eucharisticü se operédá și quǒ nu este accessibile sensurilorü nóstre dequátü prin *accidenți* séü speçe (2). Acceste speçe séü aparințe sântü pânea și vinulü, în vreme que substanța, visibilé numaî pentru ochii credinței, este aceeaa a corpului și a sângelui Domnului.

(1) Ratram., Lib. De Corp. et sang. Dom. (Veđi Natal. Alex., t. VI, diss. 13.)

(2) Cuventulü speçiě, species, aü fostü tradussü prin cuvântulü figurá séü prin altele analoge, de protestanți. Înțelege quine-va quǒ cu accéstă metodá se potü gǎssi multe frase oppuse dogmei catolice în operile celle mai ortodoxe. Erá facile mai alessü de a le gǎssi în cartea lui Ratramn, în quare ellü'si-propunea de a tratá nă questiune attátü de subtilé.

Assupra accestui punctū voiá sǒ attace ellū pre Paschase-Ratbert. Ellū face dǎrǒ uá distincțiune subtilē pre quare nu uá făcusse piosulū egumenū allū Corbiei; dupǒ Ratramn, corpulū eucharisticū este cu addevǎratū accellași *substanțial* que s'aũ nǎscutū din Fecióra, dǎrǒ nu este accellași *accidental*, adequǒ, quātū despre *forma*, despre *modulū de a fi* și despre *attributele* cu quarī ellū este dotatū. Ellū nu attacaá *prezența realē*; din contra, totulū in cartea sea, titlulū chiarū, probǎdǎ quǒ ellū nu se gǐndiá a uá contestá; ellū spune positivū quǒ privesce qua uá crimē singura cugetare de a negá prezența realē (1). Discusiunea erá dǎrǒ assupra unei questiuni cu totulū secundariá, și fǒrte pu-

- (1) Se pǒte consultá assupra accestui punctū, maī alessū n-le 9, 10 și 12 din cartea sea.

Este fǒrte de mirare quǒ cartea lui Ratramn aũ fostū lǎssatǎ protestanților qua uá carte ereticǎ. Se gǎssescū intrǎnsa de sigurū multe expressiuni de quarī pǒte quine-va abusá, și accǎsta erá inevitabile quāndū tratǎdǎ quine-va materia prequumū aũ tratatu-nǎ ellū; dǎrǒ quāndū examineři cartea in ea ǎnsǎși și quāndū nu perři din vedere discusiunea quare se rǎdicasse in timpulū seũ, accǎstǎ carte, attátū de obscurǎ in apparința, devine clarǎ. Din 1559, censorii cǎrților stabiliți de synodulū din Tridentū classarǎ cartea lui Ratramn printre cǎrțile eretice. Cardinalulū du Perron fũ de aceeași pǎrere și fũ copiatū de attuncē, apprópe, de toři quarī vorbirǎ despre dǎnsa. Teologii din Douai, cu tǒte accǎstea, din anulū 1571 gǎssisse accǎstǎ operē bunǎ, affǒrǎ de quǎte-va expressiuni pre quarī ei nu le ințellegeaũ, pentru-quǒ questiunea istoricǎ nu erá ǎncǒ completū limpeditǎ. In 1655, de Sainte-Beuve, professore in Sorbona, fũ cǎllū d'ǎntǎiũ quare se declarǎ pre faciǎ pentru cartea lui Ratramn. Ea fũ examinatǎ attuncē que-va maī de apprópe. De Mabilon făcǎ sǒ se vǎdǎ uá mulțime de false interpretațiuni que protestanți i dedesse in traducțiunile lorū, și cartea savantului monachū din Corbia inǎcepū sǒ sǐ reie loculū que meritǎ. Autorii Perpetuitǎței Credinței, cu tǒtǎ sciința lorū, nu aveǎu nǎ ideǎ justǎ de cartea lui Ratramn, pre quarea uá pǎrǎsǎiǎ din cauza obscuritǎței selle, și nu ințellessesserǎ perfectū discusiunea quarea se rǎdicǎ in secululū allū IX-le assupra Eucharistiei. Adversariĩ lorū, Blondel, Aubertin, etc., etc., uá ințellegeaũ multū maī puțin ǎncǒ.

țină importantă în ea-însăși; quocumque dequod Paschase-Ratbert, și cei que vorbissero despre Eucharistiă qua densusul, nu făcusero explicită distincțiunea lui Ratramn, ea eră de sigură în cugetul lor.

Cartea lui Ratramn făcū scomotū, și toți cei que se flattaū quō aūū fiă quātū de puțină pētrundere vorră sō 'și-spună cuvēntulū lorū assupra questiuneii que se rădicasse. Unulū dintre cei d'ântaiū de a intră în luptă fū Ioan, supranumitū Scot seū Erigenū, pentru-quō eră originariū din Scoția.

Accesta eră unū bărbatū puținū profundū, dērō îndestullū de instruitū, de unū spiritū singulariū și systematicū, și quare aveă talentulū de a întunecă at-tăta de multū questiunile que voiă sō le trateđe în-quātū finia prin a le face appropē neînțellesse. Ellū affectaă uă pētrundere quare nu eră de ordinarū de-quātū uă subtilitate puerilē, și credea quō vorbesce despre tōte într'unū modū profundū, pentru-quō nu se înțelegeă pōte totū-de-una nequē ellū pre ellū însuși.

Carolū cellū-Pleşuvū, quare moștenisse dela Carolū-cellū-Mare și dela Hludwig-cellū-Piosū amōrea de sciință priimī pre Scoțianulū în intimitatea sa, și 'și-făcea uă plăcere de a 'i-pune questiuni singularie, spre a face haz de respunsurile originalī que ellū 'i-daă totū de-una.

Ioan Scot, vedū-bine, (prequomū se crede,) voi sō întrēcă pre Ratramn în subtilitate, și în locū de a vedē qua ellū unū corpū eucharisticū differentū numai quātū în modulū de a fi allū corpului natural allū lui Iisus Christos, nu voi sō vedă, în mysteriulū altaru-lui dequātū *accidentī* și *figure* (1).

(1) Ereticulū Beranger mărturi quō cartea lui Ioan Scot 'i-fussesse fōrte vēttēmătōriă. Accestă carte fū condamnată în 1050 de synodulū din Vereeil, după quomū ne spune Durand de Troarn,

Ascelin (1), quare ne face mai alessu cunoscută cartea lui Ioan Scot, spune positivu quō ellu 'și-propuneă de a atacă credința comună assupra prezenței reale, dērō quō aveă grige de a 'și-ascunde eugetarea sa suptu apparențe de ortodoxiă. Cartea sa eră diametral oppusă cărței lui Paschase-Ratbert. Abbiă Ioan Scot uă publică și unū monachū din Fleury, numitū Adrevald, 'i-oppuse unū tractatū trassū din sânții Părinți (2). Este probable de asemenea quō pentru a lu-combate savantulū Haimon (3), episcopū d'Halberstat, scrisse *Tractatulū* seū *despre Eucharistiă*, în quare stabilī, în modulū cellū mai clarū, dogma prezenței reale atacatā de Ioan Scot.

Accesțu sofistū avū quâți-va părținitori (4); dērō errōrea sea fū disprețiată de toți bărbații însemnați que 'i-aveă atunci Biserica frankă (5).

și condamnată la focū de unū synodū din Roma din 1059. Savantulū de Marca pretinse quō cartea lui Ioan Scot eră aceeași qua a lui Ratramn, și accesță coniectură fū adoptată de savanții autori ai Perpetuităței Credinței. Dērō P. Mabillon și P. Noël-Alexandre, între alții, aū demonstratū quō cartea lui Ratramn eră differită de a lui Ioan Scot, si quō cea d'ântăiu eră ortodoxă. (Veđi Natal. Alex., diss. 13, t. VI; Hist. litt. de France de Bened., t. V., p. 338 și p. 424.)

(1) Ascelin., Epist. ad Berengar.

(2) Apud D. Luc d'Acheri, Spicileg., t. I, nov. edit

(3) Ibid. — Haimon lucră multū assupra santei Scripture. Ellū compuse de asemenea uă prescurtare de istoria ecclesiastică și fū unulū dintre cei mai docti scrietori ai epoei. (Veđi Hist. litt. de France, t. V, p. 111 și urm.)

(4) Hincm., de Praedest., c. XXXI.

(5) Protestanții (veđi Perpetuitatea Credinței) aū căutatū, se înțelege pentru que, sō pună în relief pre Joan Scot. „Toți istoricii, đicū-ei, mărturescū despre ellū quō aū fostū unū personagiū de mare spiritū și de mare eloquință, doctore consumatū în tōtă litteratura, preutū și monachū fōrte sântū, egumenū allū unei mōnăstiri de fundațiune regalē. Ei đicū chiarū quo s'au vėđutū uă luminē miraculosă pre loculū în quare ellū aū fostū uccisū, ceaa-que obligă pre monachi de a 'lū-transportă în Biserica cea mare si de a'i-face unū mormēntū onorabile lōngō al-

Opiniunea lui Ratramn quare, în fond, eră aceeași qua a lui Paschase-Ratbert, și differită numai în expresiune, fû mai bine priimită de savanți și adoptată în particulariū de Raban-Maur (1), ceea-que nu contribuî puçinū la mărirea onórei selle.

Epistola lui Raban cõtră Heribald allū Auxerreī nu lassă nequī-uă îndouiélă assupra naturei discussiunei quare se rădică în secululū allū IX-le în privința cărței lui Paschase-Ratbert. Epistola sa cõtră Eigil, Egumenū în Pruma, quare 'lū-consultasse assupra acelluiași subiectū, este âncõ și mai clară (2).

tarū, cu acestū epitafiū: „Aici jace Ioan, sântulū filosofū quare, în vieța sa, fû înavuțitū de uă minunată doctrină, și quare, în fine, avū onórea de a se sui, prin martyriū, la împărăția lui Christos.“

Protestanții aū confundatū pre Ioan Scot cu Ioan, egumenulū din Altenay. Ioan Scot nu fū nequī-uă-dată nequī monachū nequī intratū în Chirotoniă, dicū savanții autori ai Istoriei litterarie a Franciei (t. V., p. 418), și ar fi destullū attâta pentru a lū-distinge de doctulū Ioan, născutū în Saxonia, pre quare regele Elfrid lū-chiâmă, cõtră 884, din Francia în Anglia, și quare, dupõ que aū fostū capellanū allū acestui principe, deveni egumenū în Altenay și fū cu cruțime datū morței, ceea-que lū-făcū sõ fiă onoratū qua martyrū. Ceea-que aū contribuitū la confundarea a doui bărbați attâtū de differiți, este mai alessū numele de Sophista sēu de înțeleptū datū egumenulū din Altenay. Istoriculū contimpuranū Asser, quare aū făcutū enumerarea savanților pre quarī Elfrid 'i-chiâmă în Anglia, vorbesce a nume de Ioan din Altenay și nu ñice nemica de Ioan Scot. Noël-Alexandre mai alessū aū elucidatū forțe bine aceste difficultăți (t. VI, dissert. 14).

- (1) Se vede din epistola sa cõtră Heribald allū Auxerreī, quõ ellū fuisse consultatū assupra acestui punctū de acestū episcopū și de Eigil, egumenū din Pruma, și quõ ellū îmbrăççisă opiniunea lui Ratramn. De asemenea Blondel, credinciosū maniei selle, se grăbesce de a face din aceste trei personagie attâția inimiei ai prezenței reale și ai lui Paschase-Ratbert. Faptulū este quõ immensele opere alle lui Raban sântū pline de mărtuririile celle mai clare în favórea credinței catolice, și quõ ellū nequī nu se gîndesce chiarū qua sõ uă attace în passagiulū quare aū decisū pre Blondel sõ 'lū-pună printre adversariī lui Paschase.
- (2) Apud Mabill., Act., t. VI.

Ellü începe prin a stabili prezența reală qua un punct fundamental allü credinței catolice quare nu pöte fi negatü dequätü de necredincioși, și nu atacă pre Paschase dequätü assupra expressiunilor selle. Ellü arréttä în particulariü quö Iisus Christos nu sufere din noü de attâtea orî de quâte-orî se celebréđă sântele mysterie. Accésta erá una din consequințele exagerate que se trägeá din cuvintele lui Paschase-Ratbert și una din indicațiunile celle mai prețiose pentru a ne face sô apprețiamü controversa eucharistică din secululü allü IX-le. Mulți exageraü dogma prezenței reale pênö la a nu admite accí nemica figurativü. Autorii cei mai înțelepți, admittëndü qua toți catolicii prezența reală, recunosceaü cu tóte accéstea cu dreptate quö corpulü eucharisticü nu erá accellași întru quätü e vorba de óre-quarî attribute (ên-suşiri) și de *modulü de a fi*, și quö junghiarea sea este figurativă.

În secululü allü X-le, discussiunea fû reinnoită de Beranger, archidiaconü din Angers. Noi amü vëđutü quö, între Paschase-Ratbert și adversariü seü, nu erá vorba despre questiunea *prezenței reale*, quí despre *modulü de a fi* allü corpulü lui Iisus Christos în Eucharistiä.

Noi credemü quö Paschase-Ratbert nu daá dequätü unü sensü rezonabile la expressiuni qua accéstea, copiate din Părinți Bisericeü cei mai stimați: „Corpulü lui Iisus Christos quare este în Eucharistiä este accellași que s'aü născutü din Fecióra, que aü fostü crucifiptü, que aü înviatü.“ Ellü înțelegeá förä îndouielă quö erá accellași întru quätü e vorba de *ființa*, dérö nu întru quätü e vorba de *forma* seü de *modulü de a fi*. Cu tóte accéstea unü dintre disciplii seü luară accéste expressiuni în sensulü lorü rigurosü,

pretinseră quō corpulū eucharisticū ar fī, attātū întru quātū e vorba de *fințā* quātū și cu privire la *modulū de a fi*, accellași qua corpulū natural allū lūi Iisus Christos; se găssiră chiarū quarī împinseră accestū absurdū systemū pēnō la ultima consequințā și adoptară opiniunea monstruōsă a *stercoranismulū* (1).

Bărbații cei mai savanți, qua Raban în secululū allū IX-le și Gerbert în allū X-le, combătură accestū systemū a quāruī absurditate poteá, în ochiī cellorū simpli, sō recadă assupra dogmei catolice: cu tóte quō admitteră cu Biserica presentā realē, eī pretinseră cu dreptate quō corpulū eucharisticū allū lūi Iisus Christos, accellași qua corpulū seū natural întru quātū privesce *fințā*, nu este accellași întru quātū e vorba de *qualitățile accidentalī*, de *modulū de a fi*; quō ellū are aceea natură quasi spiritualē cu quare vorū fī dotate corpurile dreptilorū dupō înviārea generalē; quō ellū are *qualitățī supranaturalī* âncō și mai eminentī.

Attare este, întru addevērū, addevēratulū sentimentū admissū din tóte timpurile în Biserica catolică.

Pre quândū disciplīi, mai multū credincioși de quātū resonabilī, ai lūi Paschase-Ratbert, exageraū pēnō la absurdū sentimentulū accestui mare bărbatū, Ioan Scot adoptaá unū systemū diametral oppusū și de assemenea depărtatū de addevērata credințā catolică (2). Erá uă manīă pentru Ioan Scot de a voī totūde-una sō subtiliseđe mai multū de quātū alțiī; ellū attāta voī sō spiritualiseđe corpulū eucharisticū allū lūi Iisus Christos, înquātū nu 'i-mai lăssâ nequi-uă

(1) Systemū dupō quare corpulū eucharisticū allū lūi Iisus Christos ar fī suppusū lucrărei digestive a stomaculūi.

(2) Cartea lūi Ioan Scot s'aū perdutū. Dērō, de vreme que Béranger declară quō aū luatū opiniunea sa din cartea accestui filosofū, cunnōcemū astū-felū opiniunea lūi Ioan Scot prin a lūi Béranger.

realitate, seú cellú puçinú 'lú-redusse la uă realitate vagă și fantastică qua uă emanațiune curatú intelligibilé. In numele filosofiei și allú rațiunei, Ioan Scot daá uă desmințire sânteí Scripture quare affirmă uă realitate pozitivă, în vreme que stercoranistii mai multú seú mai puçinú exagerați contestaú filosofiei și rațiunei drepturile lorú celle mai legitime.

Dogma catolică, de uă potrivă depărtată de acceste dóuë exagerațiuni, dá în accellași timpú satisfacere și cuvântului divinú și rațiunei; quóquí cuvântulú lui Iisus Christos este clarú: „Accesta este corpulú meú, accesta este sângele meú.“ Drepturile rațiunei âncó sîntú respectate în dogma catolică sănétosú înțelléssă. Sensurile, într'addevêrú, nu attestă dequátú ceaa-que *li se arréttă*; mărturía lorú nu merge mai încollo de accésta, și numai printr'úă inducțiune, quarea nu este totú-de-una logică, noi ne formămú, dupó *apparința* unui obiectú, uă ideă despre *fința* ênsăși a accestui obiectú.

In faptele naturalí, accéstă inducțiune este adesea falsă. Cu attâta mai mare cuvântú, quândú unú avertismentú domneðeescú, clarú și formal, ne previne contra eí, sîntemú datorí sô ne abștinemú și sô ne mulțânnimú de a primí purú și simplu acceaa-que sensurile ne attestă, adequó *acceaa-que se arréttă*, acceaa-que cade suptú sensurí. Quátú despre realitate, quátú despre essentă, noi uă cunnóscemú în Eucharistiă prin mărturía divină quare nu contradice întru nemica mărturía sensurilorú, quarí ne attestă totú-de-una ceaa-que elle sîntú însărcinate de a attestá; și nequí-uă-dată nu se va probá quó ar fí contrariú rațiunei de a admite quó, suptú *apparințele* pre quarí le attestă sensurile nóstre, n'ar poté existá uă essentă alta dequátú acceaa que amú fí condușși de a deduce prin raționamentú, în casurile ordinarié.

Din punctulū de vedere allū filosofiei, quāși din punctulū de vedere allū credinței, Ioan Scot erá dérō în erróre. Ellū nu avū părținitori pênō în secululū allū XI-le. Cartea sa chiarū erá apprópe uitată quāndū Beranger uă trasse din pulbere și adoptâ sentimentele eretice que eraū desvoltate într'ênsa (1).

Beranger, mai ântâiū scolastru la Tours, unde 'și-căstigasse uă reputațiune meritată, devenisse archidiaconū allū Biscricei din Angers. Ellū aveá uă sciința reală; dérō, déquō e sō credemū pre unulū din adversarii seī (2), ellū ar fī mersū, assupra acestuī punctū, cu pretensiunile selle pré departe. Ellū făcea pre omulū extraordinariū, și mersulū seū trădaá în ellū multă deșertăciune: âmbłaá cu uă gravitate affectată, vorbiá cu emfasē și 'și-aveá mai totū-de-una capulū vērítū în glugă (unū felū de camilavcă la papisti), pentru a te face sō cređi quō cugetaá adūncū. Caracteriulū seū erá, în fine, fórte blândū, eloquința sa insinuantē; în moralile selle erá neimputabile, dérō înalta stimă que aveá de sciința sa 'lū-făcusse attâta de încăpēținatū în ideiele selle, înquâtū ținea la elle în interiorulū seū, chiarū quāndū erá oblegatū sō le părăsescă în publicū.

Beranger, dupō que aū studiatū suptū Fulbert de Chartres, se fixasse la Tours, pre a quăreia scólă uă făcū sō fiá una dintre celle mai celebre din Francia. Dupō que aū studiatū grammatica și filosofia, ellū se arruncâ în vastulū câmpū allū exegesei biblice (3).

(1) Quâți-va autori, între alți Păr. Mabillon și avva Pluquet, aū pretinsū quō Beranger cređusse în prezența reală și lăpēdasse numai transsubstanțiațiunea. Noi credemū quō acesti autori s'aū înșellatū și quō Beranger avū opiniunea quare fū admissă de Calvin și de sectatoriī seī.

(2) Guitmond. Cont. Berengar. lib. I.

(3) Guitmond. loc. cit.

Ellü nu adduceá de-locü în studiulü Scripturelorü cunnoscințele filologice și istorice que i-arü fi fostü necesarie pentru a le pëtrunde sensulü, quí numai uá subtilitate de dialectică quare nu poteá dequätü sô lü-conducă la systeme erronate. Ceea-que se și întêmplă. Fîindü-quô nu se applicaá, în lucrările selle bîbliche, dequätü qua sô gässéscă explicațiuni nóuë, fô-ră a ținé comptü de interpretațiunile tradițiionali quarî singure potü sô aibă uá valóre necontestabilë, ellü nu remase multă vreme întru addevëru.

Beranger citisse cărțile lui Ioan Scot, allü quărü spiritü subtile aveá multă analogiă cu allü seü; ellü citisse în particulariü cartea sa assupra Eucharistiei, și fiindü-quô nimenëa nu 'i-adoptasse conclusiunile eterodoxe, accésta fîu pentru Beranger uá rațiune de a le admite, și începü a le propagá. In locü dérö de a interpretá, qua tótă tradițiunea chrestină, cuvintele evangelice relative la Eucharistiă, ellü nu voî sô védă în accestü mysteriü dequätü uá simplă figură, seü uá presență curatü intelligibilë.

Beranger comunică mai ântâiü systemulü seü unorü scolarî săraci pre quarî ellü 'i-nutriá și pre quarî și-i allipisse prin liberalitățile selle; pre urmă trämisse pre accesti discipuli sô lü-respândéscă în diversele scóle alle Franciei.

Scolastrulü din Bec, Lanfranc, afflândü astü-felü quô Beranger învëtaá errorile lui Ioan Scot assupra Eucharistiei, se applică în scóla sa de a appërá credința catolică. Beranger, informatü de accésta, adresă lui Lanfranc uá provocare pre tërrâmulü teologicü în quare ellü se credeá forte.

„Frate Lanfranc, 'i-scrisse ellü (1), Engelramn de Chartres mi-aü raportatü quô tu ai desapprobá și ai

(1) Epist. Bereng. ad Lanf. — Ap. Labb. et Cossart. t. IX, pag. 1054.

tratá de ereticú sentimentulú lui Ioan Scot privitorú la mysteriulú altarului, în ceaa-que ellú se oppune sentimentulú lui Paschase pre quare tu lu-apperí. Frate, déquó accésta va fí așșá, ți-voiú spune cu francheță quó este nedemnú de tine de a raționá astú-felú, quóquí tu nu estí fõră intelligentă: se vede quó nequítu, nequí disciplii tei nu sînteți âncó în destullú de versați în sciința Scripturelorú. Măcarí quó nequí eú ênsumí nu sîntú îndestullú de abile, așú dorí totuși, de ar fí possibile, sò te audú vorbindú assupra accestuî punctú înaintea orí-quãrorú judecãtorí și orí quãrorú auditorí veí voi. Asteptãndú, gîndesce-te bine la accésta: déquó trateți de ereticú pre Ioan Scot a quãrú doctrinã eú uã approbú, trebue de assemenea sò daí accellași titlu lui Ambrosiú, lui Ieronymú și lui Augustinú, fõră a mai vorbí de mulți alții.“

Lanfranc trebuí sò priiméscã accéstã epistolã în momentul în quare plecaá la unú synodú que papa Leon allú IX-le lú-convocasse la Roma, și quare avú locú în Biserica de Latran. Ellú nu respunse dérõ lui Beranger quare, nesciindú de plecarea sa, 'i-scrisese uã a dóua epistolã în quarea ellú apprópe se applandaá quó aú oblegatú pre Lanfranc sò 'i-adopte opiniunile selle. Vanitatea sa lu-fáceá fõră îndouință sò crédã quó savantulú rugãtorú din Bec se dedesse înapoi dinaintea provocațiunei selle.

Purtãtorulú (1) accestei epistole, negãssindú pre Lanfranc, uã încredință clericilorú quarí, dupõ que aú cititu-uã, creðurã quó doctulú scolastru din Bec se unisese cu addevëratú cu sentimentulú eterodoxú allú lui Ioan Scot, 'și-formarã óre-quarí bãnuiele assupra puritãtei credinței selle și trãmisserã la synodulú din Roma epistola que 'i-fussesse adressatã.

(1) Lanf., lib. de corp. et sang. Domini, adv. Bereng., c. 4.

Accéstă epistolă fû citită în synodū, în quare se trată questiunea importantē a Eucharistiei.

Se pôte crede quō diaconulū Petru aveá în vedere errórea lui Beranger, quândū la synodulū din Reims făcū mențiune de óre-quarī eresii quarī aveau adeptī în Francia; de attuncī fōră îndouiélă (lumea bisericescă) s'aū ocupatū déquō Hugues de Langres, primulū adversariū allū lui Beranger, n'aū părăsitū synodulū de frica de a nu fī condamnatū qua simoniacū. Accestū episcopū, affându-se la synodulū din Roma, potū sō luminede pre episcopī assupra addeveratelorū opiniuni alle lui Beranger, contra quărui ellū se cređusse oblegatū de a publicá uă carte (1) pentru a apperá dogma catolică. Beranger fū condamnatū și citatū la synodulū din Vercella que se fixâ pentru tómnă annului 1050. Fiindū-quō epistola adressată de Beranger lui Lanfranc poteá dá locū de a fī bănuită credința accestuia din urmă, papa 'i-ordonâ de a 'și-expune sentimentele selle. Ellū uă făcū într'unū modū attâtū de netedū și attâtū de precisū, înquâtū totū synodulū fū satisfăcutū. Fiindū-quō Lanfranc cunosceá perfectū opiniunile lui Beranger, papa lu-oprī lóngō dēnsulū pēnō la synodulū dela Vercella.

Beranger, pre quândū 'lū-condamnaá la Roma, cutrăeraá Normandia (2) pentru a respândi pre accollo errorile selle. Nepriimindū nequī-unū respunsū de la Lanfranc, ellū credeá fōră îndouiélă quō se temeá quine va de a discutá cu ellū séu quō erá dispusū în favórea sea. Este probable quō ellū se dusse la Bec

(1) Lanf. loc. cit. -- Vid. etiam Mabillon. praefat. in saecul. VI, Bened. — Cartea lui Hugues de Langres se afflă printre operile lui Lanfranc, edit. de D. Lue d'Acheri, append. pag. 68.

(2) Durand. Troarn. lib. de corp. et sang. Christi, pars 9. — Inter Op. Lanf. append. pag. 106.

unde, negăssindū pre Lanfranc, visită noua mânăstire de Preaux, unde egumenulū Ansfroi avū orróre de doctrina sa; ellū se dusse de accollo la palatūlū lūi Guillaume, duce de Normandia. Guillaume nu aveá nequī uă pretensiune la teologiă; cu tóte accestea, fiindū-quó questiuinea erá gravě, ellū convocă pre toți savanții ducatulū seū la Brionna, spre a discutá cu Beranger.

Lanfranc nu erá accollo pentru a luptá cu antagonistulū seū; dérō doui dintre disciplii seī, Ascelin și Guillaume, 'i-ținurá cu demnitate loculū, și combăturá pre Beranger cu uă așșá vigóre, inquátū ellū fū obligatū de a conveni quó cartea lūi Ioan Scot conțineá errorī și quó nu uă citisse pre tótă întrégă.

Ellū se retrăgeá roșșionatū dintr'accéstă conferință unde orgoliulū seū sufferisse attâta de multū, quândū affâ la Chartres condemnațiunea doctrinei selle la synodulū din Roma, și citațiunea sa la synodulū din Vercella. Quândū ellū trecū la Chartres, se cunosceá déjà acci eșeculū dela Brionna și condemnațiunea sa. I se făcurá questionări malițiose, și ellū eșșí din orașū attâta de întērítatū, inquátū scrisse amicilorū seī epistole pline de celle mai violente invective contra papei și a synodulū seū.

Cu tóte accestea ellū trāmisse la Vercella pre doui din cei mai abili discipli ai seī pentru a 'lū-apperá. Spre a distruge supēráciosulū effectū que 'lū-produsse scomotulū eșeculū seū la Brionna, ellū publică uă pretinsă dare de sémă despre conferință, suptū formă de epistolă cōtră Ascelin, unulū din adversariī seī.

„Trecūndū pre la voi, 'i-dice ellū (1), mă decissemū de a nu disputá cu nimenea assupra Eucha-

(1) Epist. Berengar, ad Ascelin.; inter op. Lanfranc. not. p. 24, edit. d'Acheri.

ristiei, și unicul meu scop era de a referi despre această episcopiloră la quară mă duceam să 'i-găsesc. Éccö pentru que eü n'amü pututü să ñicü apprópe nemica în conferința unde tu reü ai făcutü quö te ai afflatü.“

Nu se vede într'accestü săracü preambulü vigorosulü luptătorü quare provoacă pre Lanfranc cu at-tăta îndrăsnelă.

„Totü pentru accellași cuvântü, continuă-ellü, n'amü voitü să strigü pré tare contra accellei damnable și sacrilege propozițiunii a lui Guillaume: *Totü omulü trebue so se appropie la Pasci de mésa Domnului.*

„Pentru qua să viiü la ceaa-que m'aü făcutü să scriü această epistolă, amü afflatü quö Guillaume se lăudaá quö m'aü forțatü să mărturescü quö Ioan Scot ar fi ereticü. Deé Dumneđeü să înțelegi quätü este de imprudentü și nepiosü de a tratá astü-felü pre accestü savantü! Paschase, să uă sciü bine, este singurulü quare 'și-aü imaginatü quö substanța pânei dispare completü în mysteriulü corpului Domnului; dé-quö tu cređi qua ellü, opiniunea ta este contrariă at-tätü simțului comunü quätü și doctrinei evangheliei și apostolului. Éccö totü que amü ñissü despre Ioan Scot în conferință: Dupö que amü declaratü quö n'amü cititü tóte operile selle, amü ñissü quö așü pote demonstrá quö ellü era catholicü în celle que amü cititü; și această uă voiü probá prin scrierile Părinților pre quară i-amü citatü în epistola mea cötră Lanfranc, unde amü pretinsü quö ar trebui să se trateđe acei Părinți de eretici, déquö s'ar dá această calificățiune lui Ioan Scot. Adăngeam quö déquö în scrierile selle s'ar găsși que-va neexactü, eü voiü condamnă fõră difficultate. Vorbiam sincerü și nu voiam să intru în privința această în discuțiune.

„Quâtū despre Guillaume, ellū mē întrebâ déquō așū sustinē cu addevēratū aceeste dóuē propositiūni que mi se attribuiaū: 1-iū cuvintele sântirei probēdă quō substanța pânei remâne în Eucharistiă; allū 2-le bastonulū pastoral nu este semnulū ingrigirei de sufletele încredințate accellora quarī 'lū-pórtă. Nequī uă dată n'amū înaintatū a doua propositiune; pentru cea d'ântâiū, tu poți sō țī-adducē a minte quō eū amū demonstratu-uă attâtū de clarū, inquâtū cellū mai micū scolarū capabile de a înțellege passabile însemnarea cuvintelorū ar poté sō mē înțellégă și sō facă și al-tora acceaași demonstrațiune.“

Dérō a nume tocmai assupra acestuī punctū fusse ellū confundatū, și ellū nu vorbiá cu attâta aplombū (încredințare, siguranță) dequâtū pentru a face illusiune accellora quarī arū voi sō 'lū-crédă pre cuvântū.

Ascelin nu lăssâ fōră respunsū epistola lui Beranger și restabilī addevērulū în totū que se petrecusse la conferință (1). Ellū 'i-impută, în particulariū, quō aū trunchiatū propositiunea lui Guillaume assupra obligațiunei que are totū credinciosulū de a se împărtăși la Pasci, quōquī Guillaume la accēsta pussesse uă condițiune: „Affórá numai déquō pentru peccatele selle, nu s'ar afflá nedemnū de unū banquetū attâtū de mântuitorū; ellū nu trebue sō se depărteđe ênsuși dela accēsta, quī numai din ordinulū duhovniculū seū.“

Trebuesce de a se luá în sémă conformitatea accestei doctrine cu acceaa quare fū mai târđiūū official decretată la conciliulū din Latran, supțū Innocențiū allū III-le. Crimele și desordinile quarī amă-

(1) Epist. Ascelini ad Bereng.; inter Op. Lanf. not. p. 24.

riaŭ pre Biserica occidentalē făcuse sō se pērdă progressivŭ piōsa datină que țineau credincioșii de a participă, în fiă-quare dominică, la banquetulŭ eucharisticŭ. Dejá, în secululŭ allŭ IX-le, Biserica aŭ fostŭ forțată de a arrettá qua obligatōriă accéstă participa-re pre quarea primii credincioși uă priviaŭ qua pre uă favóre; se făcuse atunci împărtășirea obligatoriă de trei orī pre annŭ: la Pasci, la ziua Quinqueci-meii și la a Nascerei Domnului. In secululŭ allŭ XI-le, se redussese dejá accéstă obligațiune numai la Pasci, și încă se afflau persoane quarī, qua Beranger, nu voiaŭ sō uă recunnōscă. Fiindŭ-quō, la accéstă epocă, nu erá unŭ decretŭ positivŭ assupra accestui punctŭ în Occidente, cei indiferinți adoptau accéstă opiniune desmățată, și pentru accésta fōră îndouielă la începulŭ seculului allŭ XIII-le, synodulŭ din Latran de-de decretulŭ quare este încă și astăzi în vigóre și quare nu făcŭ dequātŭ sō consacre unŭ usŭ dejá pusŭ de multă vreme în practică, dupō quomŭ se vede din epistola lui Ascelin.

Accestŭ autore, dupō que aŭ combătutŭ asserțiunile lui Beranger relativŭ de conferința dela Brionna, 'i-dice finindŭ: „Roșșese de a mai appērá uă carte quare aŭ fostŭ condamnată la Vercella într'unŭ synodŭ plenariŭ unde tu ênsuți ai fostŭ notatŭ de e-resiă.“

Synodulŭ dela Vercella (1) se ținuse într'adde-vērŭ la epoca fixată de papa. Cartea lui Ioan Scot fŭ accollo citită și condamnată în unanimitate, și disciplii lui Beranger fură confundați (combătuți quātŭ nu mai sciură que sō respundă) dela primele cuvinte que voiră sō pronunțe în favórea învêțatorului lorŭ.

(1) Lanfranc., lib. de corp. et sang. Domini, adv. Berangar., c. 4.

Eresia lui Beranger făcea mare scotoc în Fran-
cia. Acestă eresiarchă lucraă pre ascunsă qua să 'și-
mărească numărul sectatorilor săi, și adeptii săi a-
lergau în acestă scopă pre la principalile scóle. Ei
făcură ore-quari tentative la Liége, dero întâmpinară
în acestă orașă gardiană vigilanță ai credinței, pre
episcopul Deoduin, pre scolastrul Adelman și pre
solastrul Gozechin quare semnalădă cu energiă pro-
gressele erorei.

„Deschideți ochii, dice ellă (1), și vedeți dogme-
le perniciose, falsele opinii quari essă din academia
dela Tours unde presidă Beranger, acestă apostolă
allă Satanei! Vedeți șerpă que essă din cavernele ac-
cestui noă Babylon. Ómeni îmbătați de vinulă noă,
seă mai bine de veninulă acestui eresiarchă, mergă
în urma unoră înnoiri sacrilege și daă Scriptureloră
sensuri contrarie credinței. Ei dică, lucru gróznic de
auđită! quă domneșcescele misterie quari se sôvâr-
șescă pre altarele nóstre nu conțină dequată umbra
și nu addevărulă. Ei invetă accestă errore cu attăta
artificie, înquată amăgescă pre ună mare numără de
clerici nomași pre a quăroră simplicitate uă înșellă
seă le ațită curiositatea. Acesti novatori 'i-facă să
vedă suprafația Scriptureloră, qua pre uă calle sigu-
ră quare 'i-conduce la palătiulă întellepciunei, qua pre
uă potecă dréptă quare 'i-conduce la limanulă mân-
tuirăi. Dero de îndată que aă intrată pre accestă cal-
le, ei 'i-încureă în mrejele filosofiei loră sofistice și
în syllogismele loră capșiose, 'i-depărtădă din callea
mântuirăi și 'i-arruncă în abysă.“

Principalulă sectator allă lui Beranger eră Eu-
sebiu Brunon, episcopă d'Angers. Cei-l-alți episcopă

(1) Ap. Mabillon. Analect.

fură alarmați de progresele eresiei, și, în unire cu seniorii consiliară pre regele Enricū de a adună unū synodū la Paris. Ênșiși și ereticii 'lū-sollicitară (1); pentru accésta Enricū 'lū-convocâ pentru 16 Octobre (1050).

Deoduin, episcopū de Liége, affândū quō trebuia sō se țină accestū synodū, scrisse în privința accésta regelui Enricū. „Scomotulū s'aū răspânditū, ȕice ellū (2), în tótă Germania quō Brunon, episcopū d'Angers, și Beranger din Tours, reînnoindū vechiele eresie, pretindū quō corpulū Domnului nu este unū corpū real, quí uă umbră și uă pură figură; atacă căsătoría legitimă, și botezulū pruncilorū (3). Se ȕice de asemenea quō zelulū vostru pentru Biserică v'aū inspiratū de a convocá unū synodū pentru a 'i-convinge în publicū și a scăpá de accéstă pestilentă ilustrulū vostru regatū. Accestū proiectū este demnū de unū mare rege, și deé Domneȕeū qua sō puteți sō 'lū-executați și sō pedepsiți, dupō quomū merită, pre autorii accestorū blăsteme! Cu tóte accestea noi nu credemū quō voi uă veți poté face în synodulū vostru; quōquī Brunon este episcopū și nu póte fí condamnatū dequátū de papa. Éccō ceaa-que ne întristéȕă, pre noi credincioșii fii ai Bisericei: noi ne tememū quō dupō que veți fí ascultatū pre eretici în synodulū vostru, nu veți poté sō 'i-pedepsiți, quōquī dintr'acceaa va resultá unū mare scandalū pentru poporū, quare va crede quō n'aū fostū cu putința qua sō 'i-convingă accollo quine-va quō sūntū în erróre. Noi rugămū pre Maiestatea Vóstră de a nu luá în

(1) Cellū puĕinū accésta uă ȕice Deoduin în epistola citată acci mai josū.

(2) Epist. Deoduin; ap. Mabill. analect.

(3) Guimont, unulū din adversarii lui Beranger, ne spune de asemenea quō accestū ereticū atacaá căsătoría, și botezulū copiilorū.

sémă quererea que v'aũ făcutũ ereticii, quõquĩ ei nu sollicitã unũ synodũ dequãtũ pentru-quõ se ținũ asigurați quõ nu vorũ fĩ pedepsiți. Aveți dérõ grige de a face qua sõ fiã synodulũ vostru prealabil autorisatũ de papa, seũ mai bine nu vë gũndiți de-locũ qua sõ dați lãmuriri sectarilorũ: nu trebuie de gũnditũ dequãtũ a 'ĩ-pedepsi. Aũ trebuitũ sõ se asculte ereticii quãndũ questiunile nu eraũ âncõ bine approfondate; dérõ astãđi, que trebuința este de unũ synodũ pentru a lãmurĩ questiunii attãtũ de bine definite de synõde și de Pãrinți?"

Deoduin, dupõ que aũ citatũ mai multe passagie dela sãntulũ Cyrillũ, dela sãntulũ Ambrosiu și dela sãntitulũ Augustinũ assupra prezenței reale, cãsãtorieĩ și botezului copiilorũ, conchide astũ-felũ:

„Noĩ credemũ dérõ, quõ Brunon și Beranger trebuie sõ fiã priviți qua nesque eretici dejã condamnați. Voi nu mai aveți dequãtũ sõ deliberați cu episcopii vostri și cu aĩ nostri, cu împãratulũ amiculũ vostru și cu papa, despre punițiunea que ei uã meritã.“

Acceste din urmã cuvinte sũntũ de însemnatũ. In ochii lui Deoduin eresia atacã imperiulũ chrestinũ, și toți represintanții autoritãței trebuie sõ concurre la stingerea unei errorĩ funeste quare 'ĩ-ammenința unitatea sa.

Enricũ nu credũ quõ trebuie sõ ținã comptũ de de epistola episcopului de Liége, și synodulũ se ținũ la epoca fixatã (1). Accollo se afflã unũ mare numãrũ de episcopi, de clerici și de seniori. Regele ênsuși assistã. Beranger, în locũ de a se înfãcișã, dupõ quumũ priimisse ordinũ, se retrasse la Angers lõngõ Brunon, protectorele seũ. Pentru accãsta nu se procedã

(1) Durand. Troarn. Lib. de Corpore Christi, pars 9-a. — Inter op. Lanfranc., append.

mai puçinü la examinarea causei selle. Isembert, episcopü de Orleans, quare assistasse la synodulü din Roma unde Beranger fuisse condamnatü pentru prima órá, produsse uă lungă epistolă a ereticului: „Ordonăți disse ellü episcopilorü, qua sō se citescă accéstă epistolă. Nu cōtră mine aũ fostü ea scrissă; dérō amü prinsu-uă și amü luatu-uă cu forța dela purtătorulü quare trebuiá sō uă remittă unuia din amicii sei, a nume Paulü.“ Se crede quō accesta este Paulinü, primiceriulü Metzului. Accéstă epistolă fî citită, dérō Părinții synodului fură attâta de scandalisați de dēnsa, înquätü 'i-întrerupseră de mai multe orî citirea pentru a 'și-mărturí indignațiunea lorü. Se condamnă cu uă voce unanimă Beranger, adeptii sei și cartea lui Ioan Scot din quare ei 'și-trăsese errorile lorü. Se declarâ pre urmă quō déquō Beranger și sectatorii sei nu s'arü retractá, tótă armata Franciei, avēndü în capulü seü clerulü îmbrăccatü în ornămintele sacerdotali, va porní contra lorü spre a 'i-prinde, în orî-que parte arü fí, și a 'i-dá morței.

Dupō opiniunea comună, eresía erá uă crimă politică.

Fîindü-quō mōnastirea Sântului-Martinü erá uă feudă que țineá de regele, quarele purtaá (accollo) chiarü titlulü de stareçü, Beranger, în qualitatea sa de canonicü allü accestei mōnăstiri, 'i-erá immediatü subordonatü. Enricü 'lū-privâ dérō, dupō conciliulü din Paris, de veniturile la quarí aveá dreptü din bunurile mōnăstirei. Beranger, mai sensibil pentru perderea venitului seü dequätü pentru a credinței selle, scrisse egumenului Richard, amiculü seü, de a se interessá pre lōngō regele în favórea sa (1), și de a

(1) Epist. Berengar.; ap. D'Acheri spicileg. nov. edit., t. III. p. 400.

'i-spune quō ellū se va offerí sō probeđe quō Ioan Scot fuisse pre nedreptū condannatū la Vercella. „Regele, adauge ellū, trebue sō sciã quō Ioan Scot n'au scrissū dequãtū dupō rugãminteã lui Carolū cellū Mare, predecesorele seū, attãtū de zelosū pentru religiune. De témã qua sō nu prevaleđe errōrea bãrbaților grossi și ignorantī din vremeã acceã, ellū însãrcinã pre accestū savantū bãrbatū qua sō cullégã din Scripture cu que sō 'i-scape đin rãtēcire.“

Ioan Scot scrissesse, într'addeverū, din ordinulū lui Carolū cellū Pleșuvū: accesta nu erã uã probã quō cartea sa erã fōrte catolicã.

Beranger reclamã âncō și sprijinulū tesauraru-lui mōnãstirei Sântului-Martinū. „Dẽquō aĩ occasione, 'i-dice ellū (1), de a vorbĩ regelui, aibĩ bunetatea de a pune unū cuvẽntū în favōrea mea, pentru a excitã liberalitatea sa, pietatea sa, compãtimirea sa, și a lũ-face sō mẽ despãgubescã, prin vre-uã generositate, de paguba que mi-au fãcutū, mie quare sũntū unū clericū allū Bisericeĩ selle.“

Se pōte crede quō ellū sollicitã de asemenea protecțiunea lui Frolland, episcopū de Senlis; cellū puçinū accestū episcopū reeșși de a face pre regele sō credã quō Beranger erã unū preutū virtuosū quare n'ar fĩ persecutatū dequãtū de invidioși geloși de meritulū seū. Frolland (2) însciințã pre Beranger despre succesulū que avussesse pre lōngō regele, și fi-îndū-quō erã bolnavū în momentulū quãndū 'i-sericã, ellū se recomandã rugãciunilorū selle. Frolland nu erã fōrã îndouielã pãrtinitorū allū errorilorū lui Beranger; este probabile quō stima sa pentru persōna accestui ereticū lũ-fãceã sō interpreteđe într'unū modū

(1) Ap. Mabill. praef. in saecul. IV. Bened.

(2) Ap. D'Acheri spicileg. t. III. p. 399.

binevoitorü nesque opiniunii condannabili. Ori-quumü ar fî, creditulü seü pre lîngö regele împedicâ qua decretulü Synodului din Paris sö nu fiä pusü în executare. Beranger rëmase cu töte accestea lipsitü de titlulü seü canonicü; dëro episcopulü d'Angers, amiculü seü, lü-fäcusse archidiaconü allü Bisericeï selle dejä de multä vreme (1).

Föra îndouielä cöträ accestä epocä Beranger primî uä epistolä dela Adelman, scolastrulü din Liège, și quare fû appoi episcopü de Bressa. In numele vecheï lorü amicitie și a venerabilelui lorü invëțatorü Fulbert, ellü 'lü-conjurä, în epistola sa, de a nu turburä Biserica predicändü uä detestabilë eresä.

„Te numescü, fratele meü, 'i ñice ellü (2) cu töte quö estî mai tënëru dequätü mine, din causa dulceï intimitäți în quare amü viețuitü la Chartres, la scöla venerabilelui nostru *Socrate*. Platone multämiä natureï quö lü-aü fäcutü sö se nascä în timpulü Socratelui seü; dëro noi, cu mai multä dreptate ne putemü gloricä de allü nostru, de accestü bärbatü attätü de chrestinü, attätü de catolicü, pre a quäruia înțelepciune, viețä sântä, doctrinä salutariä le amü experimentatü, și quare ästäđi förä îndouielä rögä pre Domnulü pentru noi. Ellü de sigurü 'și-adduce aminte de noi, ne conjurä äncö de a merge, pre urmele sänțilorü Pärinți, cöträ sânta cetate în quarea locuesce accuma, förä a ne lässä qua sö rätëcimü în cärräri-le erroreï. Nu 'ți-adducî a minte de accelle conversațiunii mișcätörie que aveä ellü cu noi, în grädinița sa, lîngö oratoriü (biserică); accelle lacrimi mäntuitorie que vërsoä ellü quändü ne vorbiä și pre quarü

(1) Ellü aveä accestü titlu în 1040 quändü assistä la sänțirea Bisericeï din Vendôme. — V. Mabil. praefat. in saecul. VI. Bened.

(2) Biblioth. PP., t. XXIII.

î le smulgeá (produceá) credința sa și dragostea să pentru noi? Domnul, scumpul meu frate, sō te preserve de a nu intrá în accelle cãi întunecōse pre quarī ni le indicaá pãrintele nostru Fulbert! O! de ar dá Domneđeũ sō fiã minciunoși acecia quarī publicã pre-totindene quō tu esti separatũ de unitatea Bisericeĩ, și quō ai sentimente contrarie credinței catolice în privința corpului și sângelui Domnului jertvitũ în fiã-quare đĩ pre altarũ, în totũ pãmêntulũ. Dupō dênșii, tu ai đice quō ceaa-que se offeresce pre altarũ nu ar fĩ nequĩ addevêratulũ corpũ nequĩ addevêratulũ sânge allũ lui Iisus Christos, quĩ numai uã figurã și uã assemênare.

„Audiñdũ vorbindu-se despre accêstã sîntũ accuma douĩ anni, mẽ chotãriĩ sō țĩ-scriũ și sō te întrebũ qua sō afflu dela tine ênsuți quumũ merge lucrulũ. Dêrō fiindũ-quō amiculũ teũ Paulinũ, primiceriulũ Metzului, este que-va mai apropiatũ de tine, lu-rugaĩ sō se însãrcineđe cu accêstã și 'mĩ-promisse. Ellũ nu aũ fãcutũ nemica pênō accuma, dêrō Domneđeũ mi-aũ înlesnitũ uã altã ocasiune de a 'țĩ-scrie. Te conjurũ dêrō, pre milostivirea lui Domneđeũ, și pre memoria scumpului nostru Fulbert, de a nu turburã nequĩ-quumũ pacea Bisericeĩ catolice pentru quare attãtea miie de martyri și attãția sãnți doctori aũ luptatũ, și pre quare attãta de bine aũ appêratu-nã, inquãtũ toți ereticĩ aũ remasũ roșșijunați.“

Adelmann stabilește appoi credința catolicã în privința Eucharisticii, dupō cuvintele Scripturei.

Se credeá la Liége, dupō quumũ uã attestã epistola lui Deoduin, quō Beranger refusaá de a crede în realitatea corpului eucharisticũ allũ lui Iisus Christos, pentru-quō ellũ ar fĩ de pãrerile vechilorũ gnosticĩ, quō Mântuitoriulũ n'ar fĩ avutũ dequãtũ unũ corpũ

fantastică și curată aparentă (cu nălucire). Nu eră această ênsă opiniunea lui Beranger. Ellă admittea quă Iesus Christos avussete ună addevărată corpă și quă corpulă eucharistică este *addevărată* în acestă sensă quă nu e fantastică, dēră nu admittea quă acestă addevărată corpă se află *în realitate* suptă aparințele eucharistice, quí numai într'ună *modă inteligibile*, după quumă diceă Hugues de Langres (1). In acestă sensă respunse ellă lui Adelman. După que 'lă-au assigurată despre puritatea credinței selle, ellă adauge (2):

„Aī auđitū dīcūndu-se quă eū nu așū admite în Eucharistiă addevăratulă corpă și addevăratulă sânge allă lui Iesus Christos. Să scii quă eū totū-de-una amū fostū depărtatū de opiniunile manicheilorū. Accordāndū quă unū lucru pōte deveni corpulă și sângele lui Iesus Christos, trebuie neappăratū să accordū quă acesta este ună addevărată corpă, quăquī Iesus Christos aū avutū unū corpă omenescū și nu unū corpă fantasticū, după quumă credeaū ereticii. Eū dīcū quă, după Scriptură, pânea și vinulă devinū corpulă și sângele lui Iesus Christos, prin urmare nu potū negă quă după sânfīre pânea și vinulă nu arū fī, pentru *credință* și pentru *intelligință*, addevăratulă corpă și addevăratulă sânge allă lui Iesus Christos.“

Acceste cuvinte, în aparință attātū de formalī, coprīndeaū cu tōte accetea tōtă errōrea lui Beranger.

(1) Hug. Lingon. Tract. de corp. et sang. Dom. cont. Ber.; inter op. Lanf. append.

(2) Ap. Mabill. praefat. in saecul. IV. Bened. part. 2. § 38. — Noi nu scimū pentru que Pār. Mabillon nu privesce această epistolă qua respunsū la a lui Adelman și pentru que dice ellă, vorbindū de acestū respunsū (loc. cit. § 20): Quae epistola ad nos non pervenit. Epistola lui Beranger cōtră Adelman, pre quarea ellū uă citēdă mai departe, ne pare tocmai a fī acestū respunsū.

Déquõ ellũ ar fi fostũ catholicũ, n'ar fi ðissũ quõ pânea și vinulũ arũ fi corpulũ și sângele lui Iisus Christos, ceaa-que este falsũ; quí quõ corpulũ și sângele sũntũ în realitate suptũ aparinþele eucharistice; și fiindũ-quõ, dupõ ellũ, pânea și vinulũ arũ existá substanþial în mysteriulũ altarului, pânea și vinulũ *arũ* *represinta* pentru credinþá și pentru intelliginþá addevãratulũ corpũ și sânge allũ lui Iisus Christos; elle arũ fi (astũ-felũ) pentru credinþá și pentru intelliginþá, adequõ într'unũ modũ curatũ intelligibile, și nu în realitate. Beranger se serviá voiosũ de equivocuri pentru a 'și-ascunde addevãratele selle sentimente de cõtrã acecia pre quarĩ sciaá quõ nu 'i-póte numerá printre adeptiĩ seĩ (1).

Opiniunile lui Ioan Scot, susþinute de Beranger, fiindũ condamnate de papa și de episcopii occidentali, se priimĩ qua ortodoxã cartea lui Paschase-Ratbert. Dãrõ currẽndũ mulþi nã interpretarã într'unũ modũ exageratũ și cãðurã în ceaa-que s'ar poté numi *materialismulũ eucharisticũ*.

Oposiþiunea que întẽmpinã Beranger degenerã în reacþiune fanaticã. Materialismulũ prezenþei reale merse attãta de departe inquãtũ, déquõ ne referimũ la questiunile de detalliũ rãdicate de unũ mare numãrũ de teologi occidentali, putemũ affirmá quõ ei intru accãsta cãðurã în systemulũ pre attãta de necuratũ pre quãtũ de absurdũ desemnatũ, în evulũ mediũ, suptũ titlulũ de *stercoranismũ*. Nu voimũ nequĩ chiarũ sõ

(1) Autoriĩ quarĩ aũũ creðutũ quõ Beranger admitteã prezenþa realã, din cauza affectaþiunei selle de a se servi de cuvintele: A ddevãratulũ corpũ allũ Domnului, nu luasse a minte la imputarea nefundatã que i se fãcuse (lui Beranger) quõ nu admite, quãsi gnosticĩ, dequãtũ unũ corpũ fantasticũ. Beranger se appãrã de accãstã imputare, dãrõ nu admite pentru accãsta realitatea.

îndicămău questiunile discutate de accestî teologî; ne vomă mulțănnî de a trămitte (pre lectorî) la oper'a *practică* eea mai gravă și cea mai decentă que s'au publicatū assupra accestnî subiectū: *Tractatulū despre Sântele Mysterie* de Collet. Va găssî quine-va accollo defallî quarî vorū dá uă ideă despre questiunile tratate în operile mai puçinū grave și mai puçinū moderate.

Biserica Romană appucă pre povêrnișulū que 'i-imprimă mișcarea reacționară contra eresiei, și credința sa în prezența reală se transformă puçinū quâte puçinū într'unū materialismū totū așsa de oppusū addevêratei doctrine quası falsulū spiritualismū protestantū.

Cultulū que 'lū-dă ea Eucharistiei este uă probă despre accēsta palpabilă și necontestabilă. Accestū cultū are de obiectū special *corpulū lui Christos*.

Dupō quumū amū demonstratu-uă, quândū amū tratatū despre cultulū Sacrei-Ânime, nu pôte quine-va, fōră a căde în nestorianismū, sō deé unū cultū unciã din celle dōuē nature alle lui Iisus Christos; quōquî transformă accēstă natură în *persónă*. Dupō vechia doctrină catolică, *persóna* lui Iisus Christos merită unū cultū, pentru-quō accēstă persónă este divină. Natura divină a lui Iisus Christos nu pôte fî obiectulū unui cultū special; nu i 'lū-ar poté dá quine-va dequātū separândū accēstă natură de a Tatălui și de a Sântului Duchū; negândū cu accēsta, prin urmare, în Domneșeū, unitatea de natură seū de essentă.

Nequî natura umană a lui Iisus Christos nu trebue sō fiă obiectulū unui cultū special. Déquō separă quine-va accēstă natură de natura divină, nu remâne dequātū unū obiectū umanū, quarele nu are nequî-unū dreptū la cultū; que-va mai multū, transformă accēstă

natură în personalitate, și admite, de nu explicit, cellă puçină logică, două persoane în Iisus Christos, ceea-que constituiesce nestorianismul.

Éccõ pentru-que Biserica primitivă aũ voitũ qua cultulũ sã se deé numai persoanei divine a lui Iisus Christos, și aũ condamnatũ orĩ-que cultũ particulariũ datũ uneia din celle două nature suptũ pretextũ quõ accestũ cultũ s'ar adressá implicitũ persoanei.

Quumũ s'aũ pututũ lăssá dérõ Biserica romană sã fiã tẽrritã în errorile que sũntũ coprinse în cultulũ special que dă ea ânimei lui Iisus și *corpulũ seũ eucharisticũ*? Trebuie observatũ cu luare a minte quõ sãrbãtõrea instituitã într'unũ spiritũ de reacțiune contra systemulũ lui Beranger este a nume sãrbãtõrea *Corpulũ lui Christos*. Accesta este qualificațiunea sa liturgicã, dupõ quumũ se pôte vedé din *Liturgiariulũ romanũ*; diversele numiri que s'aũ datũ accestei sãrbãtori la unele națiuni, fõrã a fi mai exacte în elle-ênsele, nu aũ caracteriulũ official allũ celleia que aũ fostũ admissã în cãrțile liturgice alle Bisericei Romei.

Astãđi quãndũ acceste cãrți sũntũ impuse în tõtã Biserica occidentalẽ, nu pôte quine-va rãdicã nequi-uã discusiune relativũ de qualificațiunea admissã pentru sãrbãtõrea lui *Corpus Christi*. Attãtũ de puçinũ uã pôte quine-va rãdicã în Biserica romanã inquãtũ novatoriĩ quarĩ aũ lucrãtũ, în secolele allũ XVII-le și allũ XVIII-le, sã facã a se admite cultulũ Sacrei-Ânime, se autori-sãu de cultulũ stabilitũ și privitũ qua legitimũ allũ *corpulũ lui Christos*. Déquõ este legitimũ de a dá unũ cultũ special *corpulũ*, este de assemenea legitimũ de a dá unulũ și *ânimei* quarea este uã parte a corpulũ.

Accestũ raționãmẽntũ *ad hominem* poteã sã astupe gura teologilorũ romanĩ, quarĩ se oppuneaũ inno-

vărei iesuitice a cultului Sacrei-Ânime; dérö ellü nu are nequî uă valóre pentru catolicii *addeverăți*, adequõ pentru aceea quarî se ținü în doctrina primelorü se-cule și quarî condamnă de uă potrivă attätü cultulü *corpulü* lui Christos quätü și accella allü *ânimeî* sel-le, qua dóuë manifestațiunii alle doctrinei nestoriane.

Din sêrbătórea lui *Corpus Christi* aũ eșșitü di-verse alte rituri quarî aũ finitü prin a formá partea principalé a cultului romanistü. Procesionile și *Salu-tările Sântulü Mysteriü* aũ fostü formele celle mai solemne alle cultului, pênö în momentulü în quare elle aũ cedatü loculü la nesce devoțiunii mai noui și mai conforme cu falsulü sentimentalismü desvoltatü de direcțiunea iesuitică. Astăđi congregațiunile Sântului Mysteriü și Sântulü Mysteriü ênsuși nu mai aũ favorile poporului pietosü. Trebuesce accestui poporü *lunî alle Mariei, lunî alle Sacrei-Ânime, lunî de pe-lerinagie*. Aparițiunile de la Salette și chiarü celle dela Lourdes rêmânü de nemica înaintea Margaritei-Mariei Alacoque și a pelerinagiului dela Paray-le-Monial.

Cultulü Sacrei-Ânime, pusü mai ântâiü în allü doile planü, în anulü liturgicü, dupö allü lui *Corpus Christi*, aũ luatü acumü ântâietatea. Cultulü lui *Corpus Christi* este dejá acumü quamü bêtrâiorü, allü Sacrei-Ânime este în virilitatea sa juvenilé. Dêrö, în Biserica romană, quarea âncö se mai laudă quâte-uă-datä cu immutabilitatea sa în conservarea doctrinei revelate, nu iubescce nimenea nemica attâta de multü pre quätü ceaa-que este nouü și de currêndü inventatü.

Cu tóte accestea, cultulü lui *Corpus Christi*, seü adorațiunea specialé adressată corpului lui Christos, este âncö una din dogmele necontestate alle Biseri-

cei romane, și uă probă evidentă, palpabilă, quō ea aū rătécitū din credință.

Ea aū rătécitū în dōuē modurī, ântâiū pentru-quō professēdă astū-felū nestorianismulū, quası prin cultulū Sacreī-Ânime; affōră de accēsta, pentru-quō aū materialisatū, prin aceestū cultū, ceaa-que trebuiă sō conserve unū caracteriū de nematerialitate.

In Biserica catolică orientală, se crede în prezența reală a lui Iisus Christos în Eucharistiă, în împărțșirea reală cu corpulū și cu sângele lui Iisus Christos, suptū symbolele pânei și vinului sântite; se venerēdă pânea și vinulū sântite, se conservă cu respectū pentru bolnaviī quarī dorescū sō se împărțșescă (cu elle) mai înainte de a plecā în ceaa-l-altă lume; dérō ea nu aū materialisatū credința în realitate.

Este de adjunsū de a admite quō pânea și vinulū sântite rēmânū, pentru *sensurile nôstre*, aceaa-que eraū mai înainte de sântire, pentru a nu cădé în questiunile ridicule rādicatē de *materialistū* Eucharistiei, și în tōte errorile quarī sântū consequința lorū.

Realitatea este mai de grabă compromissă de-quātū appărată prin exagerațiunile materialiste alle Bisericeī romane. Addevērulū catolicū se afflă într'unū justū miđlocū între aceste exagerațiunī materialiste și între exagerațiunile disse *spiritualī* alle calvinistilorū. Acestea din urmă devinū attâta de subtili în-quātū excludū orī-que realitate chiarū *spiritulē*. Celle d'ântâiū sântū attâta de ridicule în-quātū facū din dogma prezenței reale uă impossibilitate, adequō, unū lucru pre attâta de nedemnū de Domneđeū pre-quātū de neadmissibil de rațiunea omenēscă.

Ammēnuntele în quarī noi amū intratū aūū indicatū douī currentī în doctrina Bisericeilorū occidentali:

umulă quare adjuge la falsulă spiritualismă allă lui Calvină; cella-l-altă la merialismulă romană.

Accesta din urmă este uă erróre cu attâta mai periculósă cu quâtă ea face dogma presentăi reale nepriimită de sănătósă rațiune.

Noi amă expusă în que modă Biserica romană aă fostă condussă la ună materialismă contrariă ad devăratei noțiunii a Eucharisticii, și quumă accestă materialismă aă condussu-uă la nestorianismulă que lă-professédă dândă *corpulă* eucharistică allă lui Christos uă adorațiune specială.

Acceste două erroră nu sântă negațiunea presentăi reale, déră elle uă denaturédă într'attâta înquâtă este quine-va în dreptă de a dice quă Biserica romană nu aă conservată addevărata noțiune a accestei presentă reale, măcară quă professédă accestă dogmă fórte explicită. Exagerațiunea, într'uă doctrină, nu este mai puçină perniciosă dequâtă micășorarea sa. Addevărulă catholică nu pôte fi nequă augmentată, nequă micășorată, ellă trebuie să remână accellași în tôte timpurile, și uă Biserică quare adauge unei dogme uă opiniune que uă denaturédă nu este mai puçină eretică dequâtă aceea quare seade din dogmă uă parte essentială.

După accestă principiū, Biserica romană este eretică în credința sa în presentă reală, quası Calvină. Déquă accesta din urmă aă exagerată spiritualismulă eucharistică pênă la a distruge realitatea, Biserica romană aă exagerată dogma presentăi reale în sensulă unui materialismă neadmissibile, și aă attribuită corpulă și sângelulă lui Christos, în Eucharistiă, ceea-que nu pôte conveni dequâtă pânei și vinulă, quară, după sântire, rămână *pentru sensurile nôstre*, accelleași qua mai înainte de sântire.

După această noțiune generală a credinței Bisericei papali, noi avem să examinăm pre celelalte errori alle selle relative la Eucharistiă. Elle sânt numerose.

Ea aș rătăcită (din credință): 1-iu cu privire la *materia* Misteriului, adequo, în que privesce pânea quare trebuie să fiă sântită; allă 2-le în privința *formei* Misteriului; adequo, în privința formulei de sântire; allă 3-le în privința împărtășirei s'au abbătut în trei moduri. Ea nu împărtășește pre credincioși din aceeași pâne sântită; refusă împărtășirea copiilor; nu conferesce împărtășirea dequâtă supțu speciă pânei, adulților, ba chiară episcopilor și preuților quară nu slugescă. Allă 4-le Ea s'au abbătut per-mittendă de a se celebră liturgi private; allă 5-le în fine, ea aș făcută în riturile liturgiei, scâmbări quară i-denaturădă spiritulă.

Să expunem aceste diferite eresii, errori, seă innouiri illicite.

În secululă allă XI-le, se mai ținea încă obiceiulă în Occidente de a sânti uă singură pâne, de uă dimensiune în destullă de mare și quare serviă pentru împărtășirea preutului și a credincioșilor. Cardinalulă Humbert atestaă această pozitivă în 1054, în opera sa în favorea pânei azyme îndreptată contra patriarchului de Constantinople Michael Cerulariū. Cu tôte acestea, cōtră finitulă accelluiasi seculă, Bernard, preută din Constanța, în notele selle assupra Chirotoniei romane, attestădă quă pânea eucharistică eră redussă, în timpulă seă, la mică proporțiună. În secululă allă XII-le, i se dedesse forma unei buccăți de monetă (1). În accellasi seculă se făcură *hostiōre* spe-

(1) Ernulp. Episc. Roff. Epistol. ad Lambert. ap. d'Acheri, Spicil., T. 2.

cial destinate credincioșilor, quarîi, de attunci, nu se mai împărtășiră din aceeași pâne cu preutulă (1).

La începută, pânea eucharistică de quare se serviă (Biserica) în Occidente eră, qua în Oriinte, pâne ordinară în quare se puneă alluată. Părintele Sirmond, iesuită, convine quă, în Occidente qua în Oriinte, pânea cu alluată fû în usă în cursulă primeloră nouă secele; quă Biserica romană scămbă usulă antiquă, din finitulă secululă allă IX-le până în prima jumătate a cellulă de allă ună-spră-decele (2).

Cardinalulă Bona (3) adoptă opiniunea părintelă Sirmond.

Părintele Mabillon emisse, este addevărată uă opiniune contrariă (4). Dēră noi n'avemă de a interveni în accestă discusiune, și constatămă numai quă argumentele părintelă Sirmond, acceptate de cardinalulă Bona așă fostă attătă de pușină distrusse de savantulă benedictină înquătă teologiă romană cei mă docti se refugiară într'ună systemă quare ar dá dreptate ammëndouoră opiniuniloră și quare consiste întru a dice quă, în primele secele, se serviă (Biserica) în modă indiferinte de pâne azymă seú de pâne cu alluată (5). Eă adaugă quă nequă greciă nequă latină n'așă dreptă astăđi de a scămbă obiceiulă Bisericei loră (6).

Accestă systemă nu este învederată dequătă ună međlocă de a scăpă *de faptulă* constatată de Sirmond și de Bona și după quare Biserica romană ar fî scăm-

(1) Eodem saeculo (Duodecimo), breviores hostiae quas populo communicanti distribuimus adhiberi coeperunt. (Juenin. Comment. de Sacrament. Dissert., IV., C., 1. Art. III, no. 4.

(2) Sirmond de Azymo.

(3) Bona. Rerum. Liturg. Lib. I., C. 23.

(4) Mabill. Praefat. ad saecul. III. Bened.

(5) Juenin. Comment. de Sacrament. Dissert., IV., C. I. Art. 4. § 5, no. 1.

(6) Ibid., § 3.

bată, cu începere dela finitulă seculului allă IX-le, vechiulă obiceiă urmată dintru începută de Biserica universală.

Addeverată sō fiă quō pânea azymă ar poté fi materia Eucharistiei?

Accēsta este uă questiune quare aū fostă fórtē viūū agitată, și ammēndouē opiniunile contradictorii aūū avutū numeroși și energici appērători. Noi nu uă vomă discută și Biserica nu s'aū pronunțiată asupra accēstui punctū. Trebue cu tóte accēstea sō facemū sō se observe quō este uă mare differință între pânea azymă, așșá quumū este fabricată ea, spre essemplu de Iudei, și așșá quumū fū fōră îndouielă în Biserica romană la începutulă innouirei, și între accēea quare este fabricată astăđi. Accēsta din urmă, este ea óre pâne, în accepciunea usuală a cuvēntului? Nu, învederatū. Este óre de adjunsū qua, într'ua compositiune de făină și de apă nesuppusă unei addeverate cóqueri, accēstă făină și accēstă apă sō existe, pentru qua sō numescă quine-va accēstă compositiune pâne? Uă póte quine-va sustiné; dérō se póte sustiné și contrariulă. De accollea resultă quō este nesigurū quō Biserica romană ar fi conservatū addeverata materiă a mysteriului eucharisticū, și quō sântirea sa ar fi validă.

Astū-felū ne pare quō trebue pusă astăđi questiunea între Biserica ortodoxă și Biserica latină. Ea căstigă necontestabil multă mai multă gravitate dequātu în epoca în quare Biserica orientală începū sō impute Bisericei latine quō se servesce cu pâne azymă, pentru-quō accēstă pâne erá attunci adddeverată pâne, măcarī quō nu conțineá alluatū; în vreme que, în urma modificatiunilorū la quarī azyma aū fostū suppusă, Biserica papală se servesce astăđi, pentru celebrarea Eucharistiei, de uă materiă quare nu póte fi pâne.

Întru ceea-que se ține de *forma* mysteriului, după cumu dîcî scholasticii Bisericeî latine, adequo, de formula sântîrei, existe uă deosebire fórte gravê între Bisericile de Oriînte și între celle de Occidente.

Se crede, în Biserica latină, quô pânea și vinul sînt sântîte de preutî în momentul în quare ellu face pomenire de instituirea mysteriului, și în quare repetê, *într'unu modu istoricu*, cuvintele instituirei: „Luați, mâncați, acesta este corpul meu... Beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu...”

Tôte Bisericile orientali, fôră excepțiune, credu quô sântirea nu are locu în momentul în quare preutul istorisese ceea-que s'aũ petrecut la ultima cină, quí quându, după que aũ invocat (chiãmat) pre Sântul Duchu, preutul 'lũ-rôgã qua sô binecuvîntede și sô sântescã darurile cu grația sa cea totu-puternicã.

Se pôte quine-va îndouî quô invocarea Sântulu Duchu existe în realitate în Liturgia romanã urmatã astãdi de totã Biserica latinã. Ea existe în multe liturgii vechi occidentali, spre exemplu, în liturgia ispaniolê seu mozarabicã. Ea existe încă în liturgia scoțianã. Dêrô pôte quine-va affirmã positivu quô ea existe într'unu modu equivalent în rugăciunile Canonulu romanu? noi credem quô se pôte quine-va îndouî despre accêsta. Va fi dêrô *îndouicla* în privința validitãtei sântirei în Biserica romanã, totu quãsf în privința materiei mysteriulu. Îndouicla nu ar existe dequô ar fi absolutu siguru quô Canonulu liturgiei n'aũ sufferitũ nequ-uã modifiãțiune dela secululu allu VIII-le încoci. Dêrô este una qua accêsta absolutu siguru (1)? Unu faptu siguru este quô vechiele

(1) Este chiaru siguru quô ellu aũ sufferitũ unu mare numeru de modifiãțiuni în mai multe Biserice. V. D. Martene, *De antiq. Eccl. Rilib. Lib. I., C. 4., art. 9.*

liturgiî atribuite sântului Iacobū și sântului Clemen-
te allū Romei, conținū invocarea cōtră Sântulū Duchū,
prequumū și a sântului Basiliū și a sântului Ioan
Chrysostomū. Póte quine-va crede quō vechia liturgiă
romană va fí făcutū *singură* excepțiune în Biserică (1)?

Este óre destullū de a đice, cu cea mai mare
parte a teologilorū romanī, quō Iisus Christos sânti
prin cuvintele instituirei? Noi nu ne tememū de a uă
spune quō accestū argumentū este ridiculū. Iisus
Christos pronunțandū aceste cuvinte: „Accesta este
corpulū meū... accesta este sângele meū...” nu le
pronunță într'unū modū *istoricū*, quí într'unū modū po-
sitivū quarī purtaū cu elle effectulū lorū. Póte quine-
va affirmá quō lucrulū s'ar petrece totū așșá și cu
preutulū?

Părintele Lebrun (2) aū emissū unū systemū in-
termediariū. Ellū affirmă quō sântirea se face cu pu-
terea cuvântului instituirei, dérō adauge quō rugăciu-
nea Bisericei este de asemenea necessariă pentru qua
effectulū sō se producă, și privesce qua formulă a
sântirei tótă rugăciunea *Quam oblationem...* quarea
ar coprinde de uă potrivă și invocarea Sântului
Duchū.

Assupra accestei questiuni, quası assupra questi-
unei cu pânea Eucharistică, se vede quō teologii ro-
manī cei mai gravi încercă óre-quarī međlōce de con-
ciliare, spre a ascunde prequātū va fí possibile posi-
țiunea neplăcută în quare Biserica lorū s'aū pusū prin
scâmbările selle continue.

(1) Se scie quō Sacramentariete Sântului Gelasiu și Sântului Grego-
rin-cellū-Mare, nu ne sântū cumoscute dequātū prin manuscripte
posteriori seculului allū optule, și quarī aū pututū fi interpola-
te, qua attâtea altele monumente, de copisti. Nu póte quine-va
dérō affirmá quō chiāmarea Sântului Duchū nu se afflaă într'eu-
sele dela începutū.

(2) Explication de la messe, t. I. Part. 4, art. 6.

Biserica romană aveá la începutú accellași obiceiú quası Biserica orientálē în privința dimensiunei pânei sântite. Dupó quumú amú stabilitú mai susú, ea în secululú allú XII-le sânti uá hostiá pentru preutú, și hostii mai mici pentru credincioși. Ea aú distrussú astú-felú unulú din celle mai attingutóre mysterie alle împărășirei. Sântulú Paulú 'lú-indicasse prin acceste cuvinte: „Pócarulú binecuvântărei, que amú binecuvântatú, nu este ellú împărășirea cu sângele lui Christos? și pânea que amú frântú, nu este ea împărășirea cu corpulú Domnului? Deși numeroși, noi nu sântemú dequátú uá singurá pâne, dequátú unú singurú corpú, noi toți quarí ne împărășimú dintr'ua pâne unicá.“ (I. Corint. X, 16, 17.)

Împărășirea dintr'ua singurá pâne eucharisticá este symbolulú unităței chrestinilorú quarí nu forméđá dequátú unú singurú corpú, în corpulú și sângele lui Christos cu quarí ei se împărășescú.

Prin invențiunea hostiórelorú pentru credincioși, Biserica romaná aú nimicítú unulú din celle mai attingutórie mysterie alle cumminecárei; ea aú consideratú qua neavenite cuvintele sântului Paulú quarí ar réttá attátú de clarú que importanță se daá, în timpulú apostolilorú, împărășirei dintr'ua pâne unicá sântítá; ea aú pusú la uá parte exemplulú lui Iisus Christos chiarú quare aú sântítú uá singurá buccată de pâne pre quarea uá distribuí apostolilorú sei.

Póte fí uá Biserică neimputabilé, cândú ea disprețuesce astú-felú exemplulú lui Iisus Christos, și unú obiceiú primitivú suptú quare apostolii vedeau unú attátú de attingutorú și attátú de profundú mysteriú?

Noi nu hesítamú déró de a uá spune quó Biserica romaná s'aú făcutú culpabilé, prin invențiunea

hostiilor pentru credincioși, de uă inovațiune fôrte blamabilă.

Ea s'aũ făcutũ de uă potrivă criminală, desființându împãrtășirea copiilorũ.

Quãndũ Bisericile occidentali, tãrrite în schismã de papalitate, se separarã de Oriintele catolicũ, elle perdurã întru attãta simțulu chrestinũ, înquãtu teologii lorũ imputarã Bisericelorũ orientali împãrtășirea copiilorũ qua unũ abusũ enormũ. Protestantii 'și-unirã clamorile lorũ cu alle Romanilorũ. Trebuie sã uã spunemũ quã ei erãũ mai interessãti dequãtu accestia din urmã de a strigã în contra *abusulu* Oriintelũ, quõquĩ ellũ le distrugeã teoria împãrtășirei *prin credință* cu corpulu și sãngelã lui Christos.

Usulu de a dá împãrtășirea copiilorũ nu aũ încetatũ, în Biserica romanã, dequãtu în secululu allũ XII-le (1). Conciliulu dela Tridentũ (2) recunnõsce antiquitatea accestui usũ; nu îndrãsnesce sã blameđe pre cei que lã-observãũ în bisericile în quarĩ se va fĩ conservatũ âncã în secululu allũ XVI-le. Numãĩ decise quã împãrtășirea n'ar fĩ *necessariã* mãntuirã copilorũ.

In accestã decisiune quãși în cea mai mare parte a accellora que aũ mai datũ, synodulu din Tridentũ se așșeđãã systematicũ allãturea de questiune. Nu erã vorba de a decide dequã copiii botezați poteãũ fĩ mãntuiți, fõrã a fĩ priimitũ împãrtășirea, quĩ dequã împãrtășirea le erã *necessariã* pentru a desvoltã într'ênșũ viãta chrestinã. Este incontestabile quã, consideratã astũ-felũ, questiunea nu sufferiã difficultate. In Bise-

(1) Recueil de jurisprudence, de Guy du Roussaud de Lacombe. V. Communion. Renaudot, Perpetuité de la foi sur les Sacraments. Cartea II. C. C. 8 și 9.

(2) Conc. Trident. Sess. 21. C. 4.

rica occidentală primitivă se credeă quō împărtășirea erá necessariă copiilorū în accestū modū, și ne este de adjunsū de a citá qua probe mărturirile multipliate alle sântitulū Augustinū și alle sântulū Innocentiu ântâiū, episcopulū Romei(1). Synodulū din Tridentū aū înlăturatū difficultatea, nevoindū sō blameđe nequī vechia doctrină occidentală, nequī usulū que se stabilisse în Biserica romană de trei séu patru secole, de a lipsí pre copii de împărtășire.

Din secululū allū XIII-le, unū synodū din Bordeaux opriá de a dá împărtășirea copiilorū, și prescrieá de a le dá în loculū ei la Pasci uă buccată de pâne binecuvântată (2).

Oprirea formulată de synodulū din Bordeaux trecū în restulū Bisericei romane. Protestantii conservândū accestă erróre romană, Bossuet le quereá motivulū, pentru-quō suprimerea împărtășirei pentru copii nu erá basată pre Scriptură, quí pre uă decisiune a Bisericei. „I amū întreatū, dice ellū(3), déquō *ACCESTŪ PRECEPTŪ: luați, mâncați, și beți dintru accesta toți*, pre quare ei 'lū-credū attátū de universal, nu privesce pre toți chrestiniī? Dérō déquō ellū privesce pre toți chrestiniī, quare lege aū exceptatū pre prunci, quarī fōră îndouielă sântū chrestini de vreme que sântū botezați?“

Biserica, dupō Bossuet, aveá dreptulū sō scâmbe usulū antiquū; dérō quumū póte Biserica desființă unū *Preceptū* domneđescū? Combătendū pre protestanți, episcopulū de Meaux biciuiá propria sa Biserică. Ar-

(1) Veđi Aug. De Peccat. Rem. Lib. III. C. 4; Sântulū Innocentiu Epist. 26 ad Synod. Milevit.

(2) Concil. Burdigal. ann. 1255.

(3) Bossuet, *Traité de la Communion sous les deux espèces*, deuxième partie. *Defense de la tradition sur la communion sous une espèce*, première partie. C. 5.

gumentulū seŭ *ad hominem* poteá fí bunŭ contra protestanțilorŭ; dérö que probedă ellŭ contra catolicilorŭ orientali quarí credŭ quö Biserica nu are dreptulŭ sö desființedeunŭ preceptŭ domneđescŭ? Déquö Biserica catolică nu are accesťu dreptŭ, quumŭ nă Biserică particulariă, quumŭ aceeaa 'lŭ-ar avé que se numesce romană?

Renaudot, quare cunnosceá bine antiquitatea chrestină și doctrina Bisericelorŭ orientali, se rădică cu multă energiă contra teologilorŭ moderni quarí aŭŭ socotitŭ qua abusŭ împărtășirea copiilorŭ. „Accesťa acusaťiune, đice ellŭ (1), cade assupra vechilorŭ părinťi ai timpurilorŭ cellořŭ mai înfloritöre alle Bisericei.“ Ellŭ adauge: „Nu póte quine-va, föřă a ignorá cu totulŭ vechia disciplină a Bisericei, sö se îndouiescă quö ea nu aŭ fostŭ astŭ-felŭ prequumŭ uă găssimŭ âncö și astăđi la Greci, la Syriani, Egyptiani, Abyssini, la Armeni și la toťi chrestiniŭ din Oriente, de orí-que limbă și de orí-que sectă arŭ fí. Accesťu consentimentŭ general face sö i se vedă universalitatea și antiquitatea despre quarí avemŭ unŭ mare numărŭ de probe.“

Renaudot probedă föřte bine, contra exageraťiunilorŭ öre-quărorŭ teologi occidentali, quö orientaliŭ aŭŭ remasŭ credincioși vechiei discipline, administrândŭ împărtășirea copiilorŭ; și quö ei n'aŭŭ învętatŭ nequiquumŭ quö unŭ copillŭ botezatŭ nu s'ar mântuŭ déquö nu se va fí împărtășitŭ.

Dérö doctulŭ orientalistŭ n'aŭ îndrăsnitŭ sö rădice questiunea *preceptulŭ divinŭ* allŭ împărtășireŭ pentru toťi chrestiniŭ föřă deosebire. Ellŭ voiá sö menageđe Biserica romană de quare țineá; pentru ac-

(1) Renaudot, Perpetuité de la foi sur les Sacraments, liv. II. C. C. 8. și 9.

césta nu aũ voitũ sã vedã dequãtũ uã questiune de disciplinã într'unũ usũ quare se întemeieđã pre Cuvântulũ ênsuși allũ lui Domneđeũ.

Attunci chiarũ quãndũ n'ar fĩ accollea dequãtũ questiune de disciplinã, ar poté quine-va totuși întreba cu que dreptũ Biserica romanã aũ desființatũ uã regulã *universalẽ* și a quãreia originẽ se urcã positivũ pẽnõ în timpurile apostolice.

Derõ Iisus Christos ordonãndũ, în modũ general, tutorũ disciplilorũ seĩ, de a se împãrtãși, póte quine-va spune quõ Biserica romanã observã accestũ comandamentũ, lipsindũ de împãrtãșire pre copii pẽnõ la etatea de đece seũ doui-sprã-đece anni? Ea nu are acceaași scusa qua protestanții, de vreme que accestia nu credũ în prezența realẽ, nu credũ dequãtũ într'ũã împãrtãșire *idealẽ*, prin credința accelluia quare se împãrtãșese. Dupõ accestũ systemũ, cellũ que se împãrtãșese trebuie sã sciã que face și sã aibã *credința subiectivã*. Derõ Biserica romanã crede în effectulũ produssũ de mysteriũ, în affõrã de dispozițiunile cellui que se împãrtãșese; de priimesce cu vrednicia ori cu nevrednicia mysteriulũ, ellũ se împãrtãșese cu corpulũ și sângele lui Iisus Christos, pentru îndreptarea sa seũ pentru condemnarea sa. Quunũ póte quine-va, quãndũ învẽțã uã assemenea doctrinã, sã lipsescã pre sufletulũ curatũ și nevino-vatũ allũ copiilorũ de împãrtãșirea cu unũ mysteriũ quare póte desvoltã de sigurũ într'ênsulũ spiritulũ chrestinũ și a 'i-communicã grația?

Se poté derõ đice quõ Biserica romanã n'aũ pututũ abolĩ împãrtãșirea copiilorũ fõrã a attentã la propria sa doctrinã asupra efficacitãței mysterielorũ; fõrã a attacã uã regulã univarsalẽ și apostolescã a disciplinei Bisericeĩ; fõrã a lipsĩ dela datoría cõtrã

preceptul divin allu împărtășirei impusă tutoru chrestiniloru.

Culpabilitatea sa este dero necontestabilă, și inovațiunea sa este contrariă sânteii Scripture și tradițiunei universale a Bisericeii catolice.

Ea s'au făcutu de asemenea culpabilă abolindă (desființandă) împărtășirea suptă celle două spece a pânei și a vinulu.

Pentru a appera inovațiunea Bisericeii romane asupra acestui punctu, s'au încercatū (unii) de a proba: 1-iu quă accēsta ar fi uă questiune de curată disciplină și quă Biserica ar fi pututū modifică disciplina sa asupra acestui punctu; allu 2-le quă s'ar împărtăși quine-va cu Iisus Christos întregū, ori de ar priimī împărtășirea suptă ammēndouē specele, ori de ar priimī-uă numai suptū una singură; allu 3-le quă în Biserica primitivă, s'au datū quâte-uă-dată împărtășirea suptū uă speciē, măcarī quă eră usū de a uă dá de ordinariū suptū ammēndouē.

Noi respundemū: 1-iu quă atunci chiarū cândū ar fi vorba numai de disciplină, Biserica romană, quare nu este de quātū uă Biserică particulariă, nu aveă dreptulū de a abolī uă regulă *universală și apostolésca* a Bisericeii catolice.

Respundemū allu douile, quă, cu tôte quă se admite quă priimesce quine-va pre Iisus Christos întregū, cândū se împărtășesce suptū una din celle două spece, nu este pentru accēsta mai puçinū addevēratū quă Iisus Christos au stabilitū mysteriulū suptū ammēndouē specele, cândū au dīssū tutorū disciplilorū sei: Luați, mâncați... Beți dintru acesta *TOȚI*. Nu se suppose dero *preceptulu divin* cellū que se împărtășesce suptū uă singură speciē.

Respundemū allu treile quă, atunci chiarū cândū faptele que se adducū înainte ar fi sigure și bine în-

țellesse, elle nu arū constituí dequâtū exceptiunii legitimate de necessitate, și nu arū face (alta) dequâtū a confirmá regula generală urmată de tótă Biserica.

Dupō que amū pusū astū-felū questiunea în modū general, sō uă examinămū în ammēnuntele selle.

Erá la începutū trei moduri de a priimí împărtășirea suptū speția vinului (1). Se sorbiá vinulū sântitū printr'ua țevă; seú se appropiaá potiriulū de buze; seú în fine, se priimiá pânea sântită immoiată în vinulū sântitū.

Accestū din urmă modū erá usitatū în totū Orientele. In Occidente se urmaá accellași usū în mai multe biserice. Allū treile synodū din Braga (2), 'lū-interđisse, în vreme que unū synodū din Tours (3) 'lū-prescrisse. Rațiunea que accestū synodū uă dá în sprijinū, este quō preutulū quândū distribuesce împărtășirea n'ar fí patutū đice fōră accēsta: *Corpulū și sângele Domnului so 'fi-fiă utili*. In secululū allū XII-le, usulū de a dá astū felū împărtășirea devenisse apprópe general (4), și erá privitū qua fōrte bunū, în accestū sensū quō credincioșii se împărtășeau astū-felū suptū amméndouē specele, fōră sō se expună de a vėrsá vinulū sântitū, dupō quumū accēsta se întemplaá adesea quândū se apropiaá potiriulū de buzele credincioșilorū. Cu tóte accēstea se făcură protestațiunii contra accestuī usū, quare nu fū dequâtū toleratū, mai alessū pentru copíi și bolnavi quarī nu po-teau priimí pânea sântită fōră a fí imbibată.

(1) D. Martene de Antiq. Eccl. Rit. Lib. I. C. 4, art. 8, § 13.

(2) Concil. Bracaren. III, can. 1.

(3) Ap. Burch. Lib. 5. C. 9.

(4) Ernulph. Epist. ad Lambert. ap. D. D'achéri Spicileg. T. 2; Renaudot, Perpetuité de la foi sur les Sacraments, Cartea VIII. C. 1 și urm.

Astü-felü erá âncö, in secululü allü XII-le, doctrina în Biserica romană.

Currëndü dupö accésta, usulü se stabilí puçinü quâte puçinü de a se distribuí împärtășirea suptü singura specié a pânei, și se suprimâ împärtășirea suptü speciá vinuluí. Monachii din Cîteaux (Cistercium) furá cei d'ântâiü quarí uă suprimarâ *official* în adunarea (chapitre) lorü generalé din 1261. Exemplulü lorü fû urmatü de întrégă Biserica romană. Póte-se justificá innovațiunea sa?

Cellü mai mare teologü allü Bisericeí romane, Bossuet, aü tratatü *ex professo*, contra protestanților, despre împärtășirea suptü ammëndoué specele. Accéstă questiune, dice ellü (1), „nu are dequátü uă dificultate aparenté, quare se póte deslegá printr'uă practicá constanté și perpetuă a Bisericeí și prin principie assupra quărora pretinșii reformati sîntü de accordü.“

Bossuet ar fí trebuitü sö lărgescá questiunea. Deși nu aveá în vedere dequátü pre *pretinșü reformati*, ellü sciá fórte bine quö Biserica catolică orientală erá de accordü cu dênșii assupra accestuî punctü, și pre quarea nimenea nu uă poteá tratá qua pre uă sectă protestanté. Dérö sö stämü în termenii fixați de Bossuet și sö examinämü déquö ellü aü probatü quö „practica și sentimentulü Bisericeí din primele secole“ aü fostü favorabilü practiceí și sentimentulü Bisericeí romane actuale.

Ellü afirmă quö „practica Bisericeí din primele secole este quö se împärtășiaü credincioșii suptü uná sêu suptü ammëndoué specele, fõră qua sö fi pretinșü quine-va vre-uă-dată quö lipsesce que-va împärtășirei,

(1) Bossuet, Tratatulü despre împärtășirea suptü ammëndoué specele.

quândū se priimiá numai suptū uă singură speciē.“
Que probă dă în sprijinulū acesteī assertiuni cele-
brulū episcopū de Meaux? Póte quine-va, dice ellū,
din cuvintele sântulū Luca și alle sântulū Paulū (1),
sō conchidă quō Iisus Christos dede corpulū seū în
decursulū cinei și sângele seū dupō cină. Corpulū și
sângele potū dérō sō fiă priimite separatū și effectulū
que trebuiá sō aibă priimirea corpulū n'au fostū sus-
pendatū pēnō quândū apostoliī sō priiméscă și sângele.

Noī vomū îndrăsní a dice, cu totū respectulū que
professămū pentru marele Bossuet, quō accestū rațio-
nāmētū este uă curată șicană.

Noī nu contestămū nequī-quumū quō Iisus Chri-
stos n'au datū separatū corpulū seū și sângele seū;
quō priimirea corpulū n'au fostū însoțită de effectulū
mysteriulū totū așșá de bine quası priimirea sânge-
lui. Nu este accésta questiunea. Noī n'avemū dérō
nequī-quumū de a intrá în discusiunea textulū sânt-
tulū Luca pentru a scí déquō corpulū fū datū în de-
cursulū cinei și sângele dupō cină; pentru a scí dé-
quō particula *sēū* în textulū sântulū Paulū equivaléđă
cu particula *și*, dupō quumū uă pretindeá, contra lui Bos-
suet, ministrulū Jurieu. Noī punemū questiunea într'unū
modū multū mai simplu, și întrebămū: Iisus Christos in-
stituitu-á mysteriulū seū suptū speciā pânei și suptū
speciā vinulū? Iisus Christos, quândū au datū corpulū
seū, díss'au ellū cōtră apostoliī seī, și în persóna lorū
cōtră tótă Biserica: *Luați, mâncați, aceasta este cor-
pulū meū?* Díssu-á ellū, quândū au datū sângele
seū, *Beți dintru aceasta TOȚI, aceasta este sângele
meū, allū legii cellei nouē, etc., etc?* Nu póte quine-
va sō răspundă dequátū afirmativū la acceste dóuē

(1) Luc. XXII, 20; Paul. I Corinth. XI, 25.

questiunii. Noi dintr'accésta conchidemũ quõ, pentru qua sõ rãmânã quine-va credinciosũ așședemântului lui Iisus Christos, trebuie sõ se împãrtășescã cu corpulũ seũ suptũ speçia pânei, și cu sângele seũ suptũ speçia vinului. Cu que dreptũ póte unũ teologũ pre-tinde quõ împãrtășirea cu corpulũ este de adjunsũ, quãndũ Iisus Christos aũ stabilitũ împãrtășirea cu sângele? Cu que dreptũ decide ellũ quõ mysteriulũ este completũ, quãndũ nu se îndeplinesce dequãtũ pre jumétate din ceaa-que aũ stabilitũ Iisus Christos? Cu que dreptũ decide ellũ quõ se împãrtășesce quine-va cu corpulũ și cu sângele, împãrtășindu-se suptũ uã singurã speçiẽ, quãndũ Iisus Christos aũ stabilitũ dóuẽ, una pentru corpulũ seũ și alta pentru sângele seũ?

Bossuet și cei-l-alti teologi romani quarã imputã attãtũ de viũ protestanților principiulũ lorũ de in-terpretațiune arbitrariã a Scripturelorũ, nu le dau ei exemplu despre uã assemenea interpretare? Iisus Chri-stos stabilește împãrtășirea suptũ dóuẽ speçe, și teo-logiã interpretedã Scriptura în acestũ sensũ quõ una singurã este de adjunsũ mysteriului. Cu que dreptũ dupõ accésta imputã ei protestanților quõ nu vedũ corpulũ și sângele eucharistice dequãtũ uã simplã fi-gurã și unũ symbolũ? Interpretãndũ astũ-felũ cuvîn-tele lui Iisus Christos, ei aũ cellũ puçinũ de a ad-duce înainte cuvêntulũ quõ Scriptura trebuie sõ fiã a-desea interpretatã așșã; în vreme que teologii romani nu recurgũ la uã interpretațiune simbolicã, și négã uã parte essentialẽ, clarã și pozitivã a textului ev-angelicũ.

Mysteriulũ într'addevãrũ se compune din dóuẽ părți, distincte este addevãratũ, dero unite într'unũ ac-cellași mysteriũ: împãrtășirea cu corpulũ și împãrtã-șirea cu sângele: *Luați, mâncați... Beți dintru ac-*

cesta TOTȚI; și accestă cuvântă *toți* nu este ellă clară și positivă? Este óre posibil de a 'lă-interpretă într'ună modă mystică, allegorică? Déquă teologiă romană respundă afirmativă, ei autorisădă tóte interpretațiunile allegorice alle protestanților. Iisus Christos aă distinsă împărtășirea cu corpulă de împărtășirea cu sângele; ellă aă instituită și pre una și pre alta qua parte integrantă a mysteriului. Aceste două puncte sântă de uă evidentă nevincibilă. Cu que dreptă déră aă decisă Biserica romană quă împărtășirea cu sângele nu este uă parte integrantă a mysteriului? Cu que dreptă pretinde ea quă nu se póte quine-va împărtășă cu corpulă fără a se împărtășă cu sângele? Attunci quândă accăsta ar fí addevărată, este óre pentru accăsta mai puçină sigură quă Iisus Christos aă distinsă două împărtășiri, quă aă stabilită două speciē? Cu quătă Bossuet insiste în aceea quă Iisus Christos aă lăssată intervală între celle două părți integranți alle mysteriului, cu attătă mai multă probădă quă Iisus Christos le aă distinsă, și quă Biserica romană are greșăelă quă reunesce dupla împărtășire cu corpulă și cu sângele suptă unica speciē a pânei, desemnată exclusivă de Iisus Christos numă pentru împărtășirea cu singură corpulă.

Este evidente quă instituindă separată împărtășirea cu corpulă și împărtășirea cu sângele, Iisus Christos aă voită să perpetuede memoria morței selle, a sacrificiului seă cellui sângerosă: corpulă mortă de uă parte, sângele vărsată de alta. A administră mysteriulă suptă uă singură speciē este déră a 'i-distruge economia lui cea dumneđească.

Addevărată să fiă quă, în Biserica primitivă, s'aă dată împărtășirea indifferent suptă una seă suptă amăndouă speciēle? Bossuet uă afirmă și dă qua pro-

be: împărtășirea bolnavilor; a copiilor; împărtășirea casnică, cându credincioșii aduceau eucharistia pentru a se împărtăși în casele lor; și chiar împărtășirea publică și solemnă.

Acceste probe sîntu elle solide?

Noi susținemu quō nu sîntu. Bossuet pretinde quō nu se împărtășia bolnavii dequātū suptū speția pânei. Intru accēsta ellū dă qua probă istoria bētrānului Serapion, istoriā raportată de sântulū Dionysiū allū Alexandriei. Accestū bētrānū fiindū apprōpe de mōrte, preutulū 'i-trāmisise printr'unū copillū uă parti-cea de eucharistiā, recommandāndū accestui copillū de a uă pune în apă și a 'i dá drumulū în gura bolnavului. Accēsta, dupō Bossuet, probēdă quō nu erá vorba dequātū despre împărtășirea suptū speția pânei.

In Biserica orientală, se împărtășesce și astăzi încă bolnavii în modulū indicatū de sântulū Dionysiū allū Alexandriei. Pentru accēsta 'i-face ea sō se împărtășescă numai suptū speția pânei? Nu, quōquī pânea sântită rezervată pentru bolnavi este imbibată de vinulū sântitū, quare s'aū uscatū cu pânea, quare este de dēnsa nedespărțitū, și quare se priimesce în accellași timpū cu pânea.

Fōră îndouielă, dupō quumū observă Bossuet, nu s'ar poté reservá speția vinului separatū; dérō ellū este fōrte bine conservatū cu pânea. Este vorba dérō de a se scí déquō datina actualē a Bisericei orientale vine din secolele primare, seū déquō ea s'aū stabilitū mai în urmă. Bossuet trebuiá sō se pronunțe pentru accēstă din urmă opiniune, spre a 'și-dá dreptate; dérō pre que probă s'aū sprijinitū ellū? Ellū afirmă quō mai alessū în secululū allū VII-le s'aū ivitū idea de a uní pânea și vinulū sântite. Promitte, în mai multe locuri alle tratatului seū de a probá ac-

cestu faptu; accumulédă contra greciloru, pre quaru 'i-numesce schismatici, expressiunile celle mai neplăcute și fórté nedemne de unu bărbatu attātu de distinsu prin geniulū seū. Ar fí fostu de preferitū sō deé purū și simplu proba quō Orientaliū nu ammeste-caū vinulū sântitū cu pânea sântită pentru reserva eu-charistică, mai înainte de secululū allū VII-le. Dé-rō, accéstă probă, Bossuet n'aū datu-uă și nequī nu poteá sō uă deé. Presuppunéndū quō în secululū allū VII-le, séū, prequumū đice ellū aiurea, *dupo schisma lorū*, s'ar găssi prima mențiune despre accéstă, trebuiva de acci sō se conchidă quō usulū s'aū stabilitū la accéstă epocă? Attunci Bossuet ar merită imputarea que uă face ellū protestanțiloru, quariu, đice ellū (1), „punū originea unui lucru în loculū în quare ei 'și-inkypuescū quō aūū găssitū prima mențiune despre dēnsulū.“

Este unu faptu sigurū quō, în Biserica orientală, nu se dá împărtășirea nequī-uă-dată suptū uă singură speciē. Ori-que ar đice Bossuet, nu se celebrédă liturgia Cellorū mai înainte sântite, în decursulū păressimeī, dequātu cu pâne sântită, imbibată de vinulū sântitū și preparată dominica pentru đillele sēp-tēmânei în quaru accéstă liturgiă trebue sō se celebre. Preutulū și credincioșii nu se împărtășescū dequātu cu accéstă pâne sântită astū-felū preparată. Copiū nu se împărtășescū numai suptū speciā vinulū, dupō quumū ellū âncō uă afirmă, quí suptū speciā vinulū înquare se afflă pārticelle din pâne sântită.

Usulū oriental se stabilí în Occidente dupō quumū amū stabilitū mai susū, și cei d'ântâiū quaru 'lū-recommandară điceaū quō accestu modū de împărtășire

(1) *Defense de la tradition sur la Communion sous une seule espece.* Ch. 36.

correspundeá mai bine cuvintelorü pronunțate de preutü quândü dá împărtășirea: *Corpulü și sângele Domnului*, etc.

Bossuet are unü raționamentü cu totulü oppusü raționamentului acestorü vechi teologi. Ellü pretinde quö nu se împărtășesce quine-va suptü ammëndouë speciile de îndată que vinulü sântitü s'aü uscatü în pânea sântită. Ellü voiesce qua sö *beé* quine-va în realitate, pentru a se împărtăși în realitate suptü speçia vinului. Trebuie sö mărturisimü quö accéstă opiniune este fórte nedemnă de unü teologü attätü de distinsü, și cuvintele de quarü ellü se servesce în mai multe rëndurü facü sö se vedă pênö la que punctü prejudiciulü și spiritulü de partită potü quâte-uă-datä sö orbescă chiarü pre unü bărbatü de geniü.

Pre accéstă manieră de a vedé a lui Bossuet n'aü împărtășitu-uă toți teologii occidentali. Renaudot, quare cunosceá multü mai bine dequätü Bossuet Biserica orientală și liturgiile selle, convine quö se împărtășesce quine-va cu addevëratü suptü ammëndouë speciile, quândü priimesce pânea sântită moiată în vinulü sântitü. Accestü usü, urmatü în totü Oriintele, este de sigurü anterior synodului dela Efesü, ñice Renaudot (1), pentru quö Nestorianiü quarü se despărțiră attuncü de Biserică, aü accellași usü, prequumü și toți chrestiniü orientali, Syriani, Etiopiani, Armeni. Se cređü de asemenea, în Occidinte, quö accestü modü de împărtășire nu vëttëmaá nequiquumü preceptulü împărtășirei suptü ammëndouë speciile, prequumü amü vëđutü. Opiniunea lui Bossuet nu este dërö conformă nequü cu doctrina Bisericei din Oriinte nequü cu aceea a vechei Biserice occidentale.

(1) Perpetuité de la foi sur les sacrements, liv. VIII.

Noi voioși admittemă quõ se împărtășesce quine-va cu Iisus Christos întregă, quândă se împărtășesce suptă uă specië; dérõ faptele addusse înainte în favórea accestei împărtășiri nu voră probá în favórea accestei împărtășiri dequátă déquõ se va stabili, séu quõ pânea sântită nu erá imbibată de vinulă sântitū, séu quõ pãrticelle din pânea sântită nu eraū în vinulă sântitū. In quátă vreme nu se va fí probatū aceste dóuë puncte, nu va poté quine-va sã conchidã nemica din împărtășirea copíiloră, a bolnaviloră, din împărtășirea prin case, séu din óre-quarí fapte în quarí împărtășirea solenně nu se daá, din cauza necessitãtei, dupõ tóte regulele ordinare.

Affórá de accésta, chiară de ar avé quine-va sã citeđe nesquarí exceptiuni, totuși totă nu se va probá prin aceea quõ Biserica romană n'au călcátă comandamentulă lui Domneđeū, și n'au abolitū unū usă apostolicū conservatū de ênsăși Biserica romană pê nõ în secululă allū XII-le. N'au đissū Iisus Christos vorbindū despre sângele seū suptă speciã vinului: „*Beđi dintru accesta TOTI?*“ Cu que dreptū đice Biserica romană, credincioși nu se voră împărtășí dintr'ênsulă; numai preuđi quarí voră celebrá liturgia se vor împărtășí cu dênsulă? Poteá quine-va sã stabiléscã uă regulă mai oppusă dequátă accésta unū preceptū formal allū lui Iisus Christos?

Pentru a legitimá actulă seū, teologií seí aū recursū la sofisme. Eí đicū, cu Bossuet, și mai pućinū bine dequátă ellū: Impărtășindu-se cu corpulă, se împărtășesce quine-va cu sângele; vechia Biserică aū practicatū, în certe împregiurări, împărtășirea separată. Dérõ prin aceste dóuë assertiuni, se scãmbã questiunea și nu se respunde la addeverata obiecțiune. Accéstă obiecțiune consiste în accésta: Iisus

Christos a stabilită pentru toți împărțirea suptă ammëndouă spețele; Ellă dintr'accéstă împărțire aă făcută uă datorită pentru toți disciplii seă. Nu pôte dero quine-va sô supprime una din speție, fôră a contraveni preceptului domneșcū.

A contestă sensulă acestuă preceptă, este a se aventură în interpretațiunile fantasiste alle sântei Scripture; este a lăpădă regula catolică a tradițiunei apostolice și universală; este a încetă de a fi *catolică* în addevăratulă înțellessă allă cuvântului; este a înlocuă sănătoșa doctrină printr'ună systemă.

Déquô Bossuet, cu totă geniulă seă, n'aă putută appără în realitate Biserica romană, quine (una qua accéstă) uă va poté întreprinde? Trebuie dero sô recunnoscemă quô accéstă Biserică aă călcată ună preceptă divină abolindă împărțirea suptă ammëndouă spețele; quô ea aă pusă ună systemă omenescă în înloculă addevărului catolică pre quare 'lă-respectasse în decursă de ună-spră-șece secole.

Pentru a completă ceaa-que amă șissă assupra împărțirei suptă ammëndouă spețele, nu va fi inutile de a examină tesele părintelui Perrone assupra acestuă subiectă. Se consideră astăđi, în Biserica romană, acestă iesuită qua unulă dintre marii teologi, și pôte cellă mai mare aă acestei Biserice. Operele selle aă dero uă fôrte mare importanță, de nu în elle-ênsele, cellă pușină qua expressiune a doctrinei Bisericei romane actuale.

Perrone (1) afirmă ântăiă quô „nequă (vre) ună preceptă allă lui Domneșcū, nequă necesitatea mântuirei, nu queră quô toți și fiă-quare dintre credincioșii lui Christos trebuie sô priimăscă și pre uă speție

(1) Perrone, tratatulă de Eucharistiă. Pars. 1, C. 3, prop. 4.

și pre alta alle pré-sântului mysteriū allū Eucharistiei.“ Noi amū tradussū textual. Ellū probédă accéstă tesē cu autoritatea synodului dela Tridentū quare dice *anatema* accellora quarī credū într'altū felū. Accéstă anatemă nu probédă nemica și nu înspăimântă pre acceia quarī nu privescū synodulū dela Tridentū qua ecumenicū. Proba nu este bună dequātū pentru romanistī, quarī n'auū trebuință de dēnsa, pentru-quō ei nu contestédă doctrina Bisericeī lorū.

Nequī-unū preceptū divinū nu existe, dice părintele Perrone, privitorū la împărtășirea suptū ammêndouē speciēle. Proba, este quō Biserica n'au vëdūtū nequī-uă-dată unū asemenea preceptū în textele evangeliice relative la Eucharistiă.

Teologulū iesuitū sprijinesce accéstă din urmă assertiune: 1-iū pre împărtășirea bolnavilorū; allū 2-le pre împărtășirea copíilorū; allū 3-le pre împărtășirea cea prin case practicată de credincioșii quarī adduceă Eucharistia în casele lorū, în vremea persecutiunilorū; allū 4-le pre împărtășirea publică chiarū, în óre-quarī ocasiuni.

În sprijinulū fiă-quăreia din acceste assertiuni, părintele Perrone citédă unele din faptele relatate de Bossuet în *Tratatulū seū despre împărtășirea suptū ammêndouē speciēle*.

Noi la accestea amū respunsū mai susū, și repetimū quō vinulū sântitū erá totū de-una unitū cu pânea sântită, în împărtășire; prin urmare, cellū que se împărtășia se împărtășia totū-de-una suptū ammêndouē speciēle. Nu este necessariū de a bé din potiriū, pentru a se împărtășí suptū speciā vinului. Teologii romani uă presuppunū totū-de-una pentru trebuța causeī lorū. În quātă vreme nu vorū fí demonstratū quō usulū actual allū Bisericeī orientale în privința

mîreî cellorū dóuë speçie nu aũ existatũ în secolele primare, eî nemica nu vorũ ff probatũ în favórea te-seî lorũ. Renaudot, prequumũ amũ vëđutũ-uã mai susũ, convine quõ accestũ usũ este anterior synodu-luî dela Efesũ. Déquõ ellũ erá în vigóre din începu-tulũ secululuî allũ V-le, și déquõ nu i se póte indicá originea, nu póte crede quine-va quõ ellũ vine din secululũ 1-iũ, din epoca apostolésã?

Pentru a scãpá de cuvintele attátũ de formalĩ pre quarĩ Iisus Christos le pronunțá quãndũ dede cu-pa disciplilorũ sei: *Beți dintru accesta toți*, Perrone pretinte quõ acceste cuvinte nu arũ privĩ dequãtũ pre acceia quarĩ arũ ff de façiã, séũ numai pre preuțiĩ quarĩ arũ officia. Déquõ cuvintele luî Iisus Christos, relative la speçia vinuluî aũ accestũ sensũ restrĩnsũ, pentru-que accellea que se raportã la speçia pânei: *Luași, mâncași*, arũ avé unũ sensũ general? Invede-ratũ Iisus Christos se adresaá accellorași persóne și în accellași modũ; cuvintele relative la speçia vinu-nuluî aũ chiarũ unũ que-va mai formal și mai po-sitivũ: *Beți dintru accesta TOȚI*. Déquõ cesteã din urmã nu coprindũ unũ preceptũ pentru toți chrestiniĩ, cu attátũ mai multũ nu conținũ celle d'ãntãiu, prin urmare împãrtãșirea nu este obligatoriã pentru cre-dincioși.

Cu tóte accesteã teologii romanĩ admittũ precep-tulũ împãrtãșirei. Eĩ sũntũ dérõ în contradicțiune cu eĩ ênșiși; (ba) que-va mai multũ, eĩ applicã cuvinte-lorũ Scripturei metoda de interpretațiune admissã de protestanți, mãcarĩ quõ condamnã accestã metodã.

Se vede de accollea pênõ unde póte tãrri (pre quine-va) appãrarea unei doctrine relle, și gymnasti-ca scholasticã la quare se dedã pãrintele Perrone nu va poté clãtinã raționãmẽntulũ nostru și doctrina Bi-sericeĩ catolice orientali pre quarea noi uã appãrãmũ.

Este foarte evidentă quō Iisus Christos nu se adresaá dequátū apostolilorū sei; quō lorū le ordonaá de a face ceea-que făcuse ellū; dérō, în persóna lorū ellū se adresaá cōtră tótă Biserica sa, quarea trebuiá, cu preuții, sō offerescă sacrificiulū nesângerosū, și, cu dênșii, sō priimescă pânea și vinulū sântite. Sōvêrșirea Eucharistiei este uă operē collectivă a Bisericei, și ênsăși liturgia romană confirmă accéstă doctrină, pentru-quō acțiunea credinciosilorū este acci unită cu acțiunea preutului officiante, în celebrarea sacrificiului.

Perrone nu pôte contestá quō practica generalē a Bisericei nu e favorabilē împărtășirei suptū ammēndouē speșiele, și quō Părinții n'aũũ invēțatū necesitatea împărtășirei suptū speșia vinului, dérō ellū crede quō se scapă de tóte textele prin međloculū unei distincțiunii scholastice: Părinții, ȓice ellū, n'aũũ vorbitū de preceptulū divinū allū împărtășirei suptū speșia vinului dequátū *într'unū modū largū, și nu într'unū modū rigurosū*; ei n'aũũ avutū în vedere unū preceptū *propriū ȓissū*. Ellū nu voiesce sō întellégă expresiunile dequátū într'unū sensū largū (*late sumpto*) și nu *într'unū sensū strictū*. Déquō sântulū Gelasiū, episcopulū Romei, decide, contra Manicheilorū, quō trebue sō se împărtășescă quine-va suptū ammēndouē speșiele, seũ sō nu se (mai) împărtășescă de-locū, accésta, ȓice părintele Perrone, nu privesce dequátū pre-Manichei quarī aveau orróre pentru vinū.

Cu așșá frumóse raționamente, se pôte quine-va scăpá de tóte doctrinele, de tóte textele, de tóte legile, de tótă istoria. Teologulū iesuitū dintr'accésta nu conchide mai puçinū, cu aplombū, quō preceptulū divinū allū împărtășirei suptū speșia vinului neexi-

stëndü, Biserica romană n'aũ gressitü de aũ suprimatü-uã pentru juste rațiuni (1).

Synodulü dela Tridentü aũ lovitü cu anatema pre acceia quarü arü ðice quõ ea s'aũ înșellatü și quõ n'aũ avutü juste resõne de a lucrá quumü aũ făcutü. Dérõ fiindü-quõ uã anatema pre nedreptü arruncatã se reintörnã la autoriü seï, noi ne permittemü de a examinã *justele* rațiuni que pãrintele Perrone aũ citatü, dupõ synodulü dela Tridentü, în sprijinulü supprimã-rei cupei pentru credincioși și pentru preuțiü quarü nu officiédã. Teologulü iesuitü iea mai ântãiu precauțiunile selle și afirmã quõ *Biserica* n'are nequü-quumü (datoriã) de a ne face cunnoscute rațiunile selle, și quõ datoriã nóstrã este de a uã ascultã fõrã a raționã. Noi vomü respunde quõ *Biserica romanã* nu este *Biserica*, quí uã Bisericã particulariã, quare nu se póte flattã quõ este infallibilë și quare nu are dreptulü prin urmare la a i se dá uã suppunere absolutã. Vomü (mai) respunde âncõ quõ episcopii synodulü dela Tridentü nu formaü nequü chiarü *Biserica romanã*, quí uã adunare de teologï mitrați, discutãndü fõrã luare a minte, și adesca într'unü modü scandalosü, și fõrã a se preocupã de singura questiune que aveã de resoltitü pentru a fí ecourile Bisericeilorü respective: *Quare aũ fostü credința totü-de-una credutã, totü-de-una transmissã?* Respunðendü la accéstã questiune *de faptü*, episcopii se identifica cu *Biserica* întrégã și sântü interpreți ei. Discutãndü, ei nu sântü dequãtü teologï mai multü seü mai puçinü învętați, și *Biserica* nu are nemica de amestecü în discusiunile seü divagațiunile lorü.

Pãrintele Perrone nu are măcarü ideã nequü despre addevãrata constituțiune a *Bisericei*, nequü de-

(1) Perrone, trat. de Eucharist. Pars. 1, C. 3, prop. 5.
15*

spre infallibilitatea sa, nequî despre natura decisiunilor ecumenice.

Sö venimü la *justele* rațiuni que aüü motivatü supprimerea împärtășirei suptü speția vinului.

Cea d'ântäiü, este temerea de a nu se vërsá vinulü sântitü, mai alessü quändü mulțimea cellorü que se împärtășescü este mare.

Accéstă temere poteá motivá uá modificațiune în distribuirea vinului sântitü, dérö nu supprimerea împärtășirei. In unele Biserice occidentali, quumü amü observatü mai susü, se admissesse practica orientälë, quare consiste întru a administrá împreună pânea și vinulü sântite, pentru a înläturá inconvenientulü semnalatü. Accéstă modificațiune poteá fí legitimü admissá de tötá Biserica occidentalë. S'ar fí evitatü cu kypulü aceasta inconvenientulü förá a abolí unü preceptü divinü.

A dóua rațiune: desgustulü seü repugnanța u-nora de a bé dintr'unü accellași potiriü dupö altii, seü de a se serví de aceeași țevá seü altü međlocü de sugere.

Pentru que sö nu se supprime împärtășirea suptü speția pânei, pentru-quö preutulü quare pune hostia (pânea sântită) pre limbá póte avé degetele murdare?(1) In Biserica romaná se poteá modificá *modulü* de a dá împärtășirea, déquö međloculü ordinariü aveá in-

(1) Casulü nu este chimericü, o, de ar fi numai attáta! Noí amü cumnosentü pre unü superior de seminariü quare 'și-udaá degetele cu saliva sa pentru a luá eu mai multá inlesnire din artoforiü hostia que trebuia sö uá puná pre limba celuiü que se împärtășia. Accestü procedeü ne desgustaa fórte. Unü mare numerü de preuți romani tragü tabacü, chiarü înainte de liturgiá, quâte-ná-datá chiarü in slujbá fiindü. Degetele lorü aüü pre densesle urmárite lui. Altii in mare numerü süntü murdari natural-minte. Așșá dérö, pentru que nu se abolesee împärtășirea suptü speția pânei in Biserica romaná?

conveniente, în urmarea scâmbărei moralilor (moravurilor) și a datenelor; dero nu se potea, pentru nesque inconveniente exteriori, să uă supprime.

A treia rațiune: extrema dificultate de a conservă vinul sântit, mai alessu în țerrele calde.

Biserica orientală nu conservă Eucharistia suptu speția vinului în stare liquidă, ceaa-que este imposibile în ori-que țerră; quí ea uă conservă imbibându pânea sântită que trebue să fiă conservată cu picături din vinul sântit. Cu modul acesta pânea și vinul se conservă tempu forte îndelungat. Este addevărat quō accestū međlocū ar fí difficile de întrebuintatū în Biserica romană, unde pânea sântită ênsăși nu se pôte conservă dequātū în decursul unui tempu forte limitat; dero nu trebuiă mai ântâiū să scâmbe pânea que trebuiă să servescă la sântire, și uă ar fí pututū conservă, unită cu vinul sântit în decursul unui timpū indefinit.

A patra rațiune: dificultatea, în unele țerrī, de a 'și-procură vinul.

În unele țerrī, nu 'și-procură quine-va cu înlesnire pânea, nequí chiarū grâulū pentru a fabrică azymele romane. Déquō rațiunea este bună pentru vinū pentru que n'ar fí ea bună și pentru pâne? În decursū de două-sprădece secole 'și-aū procuratū quine-va cu înlesnire pânea și vinulū în tóte țerrele pentru sântirea Eucharistiei, pentru que nu și le ar fí potutū procură din secululū allū XIII-le încóce totū quası mai înainte?

În ȕillele nóstre, accéstă rațiune, quare n'aū fostū nequí-nă-dată bună, aū devenitū ridiculă.

A quinqeua rațiune: constituțiunea unorū persóne quarī aū vinulū în orróre.

Scâmbatu-s'aū óre natura omenescă din secululū allū XIII-le încóce? Trebue, pentru unū casū parti-

ulariū quare nu se va presintá póte de dóuē orī într'unū seculū, sō se aboléscă unū preceptū divinū, uă disciplină apostoléscă? Acella pentru quare împărtășirea este imposibilē, nu este obligatū a se împărtășí. Pentru quō împărtășirea chiarū suptū speția pânei este imposibilē în unele împregiurări, trebui-va sō se desființede absolutū?

A șessea rațiune: *spontaneitatea* cu quare credincioșii aūū renunțatū la potiriū în momentulū abolițiunei, adegō, în decursulū secolelorū allū XII-le și allū XIII-le.

Accéstă spontaneitate aū fostū astū-felū înquátū abolițiunea împărtășirei suptū speția vinului aū fostū ocasiune de conflicte numeróse, de lupte sângeróse, quarī aūū finitū prin a râdicá Bisericei romane jumétatea adherenților sei, cu tóte adjutóriele que ea obținū dela principí pentru a arde și a măcellări precei-que făceaū opposițiune.

Trebue sō nege quine-va, orbitū de spiritulū de partitá, tótă istoria Bisericei romane, din secululū allū XII-le pēnō într'allū XVII-le, pentru qua sō îndrăsnească de a verbí de accéstă pretinsă *spontaneitate*.

A șepte rațiune: *audacia* ereticilorū quarī aūū îndrăsnitū sō accuse Biserica quō nu cunnósce séu quō disprețiédă legile lui Christos.

Astū-felū, pentru-quō, în sinulū Bisericei romane, bărbați s'aūū râdicatū quarī luară appērarea textelorū fórte clare alle Scripturei, și a practicei Bisericei primitive, accéstă Biserică aū găssitū într'acceaa unū motivū de a perseverá în innovațiunile selle, de a aruncá epitetulū de *etică* appēratorilorū Bisericei primitive, de a căleá în picióre sânta Scriptură și disciplina apostoléscă!

Trebue să citească uă asemenea asserțiune într'ună autore qua părintele Perrone, pentru a crede quō, în Biserica romană, aū îndrăsnitū quine-va să uă aducă înainte.

Dupō que amū examinatū celle *șapte motive* addusse înainte de accestū teologū în favórea desființării împărtășirei suptū ammëndouē speciële, póte unū omū de bunū simțū admite quō va fí avutū Biserica romană umbra (măcarī) unei addeverate rațiunī pentru a decretá accéstă abolițiune? Ea nu aū lucratū, într'accéstă împregiurare, qua într'attâtea altele, dequâtū suptū influența *spirituluī de innouire* que uă possede și uă dirige, de quândū ea s'aū separatū de Biserica primitivă, catolică și apostoléscă.

Amū expusū celle trei errorī alle Bisericeī romane assupra împărtășirei. Accuma, ne remâne de a probá quō ea s'aū abbătutū (gressesce) permittēndū de a se celebrá liturgiī private; și quō aū introdussū în riturile liturgiei scâmbări quarī 'i-denaturédă spiritulū.

În privința liturgiilor private, unū canonistū romanū (1), se exprime astū-felū: „Ușulū liturgiilor fōră cântare (adequō citite în șioptă numai de preutū = messes basses) n'aū începutū dequâtū în secululū allū IX-le. Nu erá în aceea vreme dequâtū uă biserică publică séu parochialē în fiă-quare orașū în quare se celebraá liturgia publică numită de attuncī parochialē.“

Este destullū de a 'și-arruncá quine-va uă căutătură de ochiū preste tóte liturgiele fōră deosebire, pentru a se convinge quō orī-que liturgiă trebuiá să fiă publică, și đissă cu voce înaltă, pentru-țuō tóte aceste liturgie nu sîntū, pentru qua să đicemū așșá,

(1) Gúy du Rousseaud de Lacombe, Recueil de jurisprudence, Vo. Messe.

dequâtă unŭ dialogŭ între celebrătorŭ, diaconŭ și asistenți.

Sântulŭ Iustinŭ în a două Apologiă a sa, nu menționéđă dequâtŭ liturgia de duminéca, la quarea luaŭ parte toți credincioșii. Dérő din secululŭ allŭ IV-le, sântulŭ Epifaniŭ priviá qua pre uă datená apostoléscă datina de a se celebrá liturgia de trei orŭ pre sêptemână: duminéca, mercuria, și vineria. Tertullianŭ, în cartea sa *Despre rugăciune*, menționéđă de asemenea pre aceste trei ȝille de liturgiă. Cu tóte acestea, în unele biserice, se celebraá liturgia sâmbăta și în óre-quari sêrbători de alle martirilorŭ, după quumŭ ne încredințéđă sântulŭ Basiliŭ (Epist. 289 ad Caesar. Patric.). Bisericele Alexandriei și a Romei condamná usulŭ de a se celebrá liturgia sâmbăta, și se țineaŭ de usulŭ primitivŭ allŭ cellorŭ trei ȝille pre sêptemână (1). Âncő, după istoriculŭ Socrate, Biserica Alexandriei nu permiteá mercurile și vinerile, dequâtŭ reuniuni în quarŭ se citiá și se commentaá sântele Scripture. Liturgia accollo nu se va fŭ celebratŭ dequâtŭ dominica. Sântulŭ Innocențiuŭ, episcopulŭ Romei (Epist. ad Decent.), condamná liturgia de sâmbăta, ba chiarŭ, după unŭ interpreți, și pre cea de vinerŭ.

Este addevératŭ quő, în Sacramentariéle (Molitvenicele) sântului Gelasiŭ și sântului Gregoriŭ cellŭ Mare, se affă liturgiŭ pentru sâmbăta. Dérő aceste colecțiuni aŭŭ trecutŭ prin mânele monachilorŭ copisti din evulŭ mediŭ pentru a adjunge pênő la noi. Adequő elle aŭ sufferitŭ modifițațiuni, după timpulŭ în quare aŭ fostŭ copiate. Este cu Sacramentariéle aceste totŭ așșá quási cu Chroniclele orientali în quarŭ monachii (occidentali) copisti intercalaŭ tradițiunile Bisericeilorŭ orŭ mônăstirelorŭ din Occidente.

(1) Socrat. Hist. eccl. Lib. V. C. C. 22, 34.

Cu tótă regula în general urmată a cellorū trei ȕille liturgice, se celebraá, în unele biserice, uă liturgiă în tóte ȕillele, séu în unele ȕille determinate (1).

Dérő, în Occidente, se stabili de timpuriú usulú pentru fiă-quare preutú de a celebra în tóte ȕillele. Aceestú usú datéȕă ȕin secululú allú X-le. In currëndú nu se mai multănniră cu uă liturgiă, și fiă-quare preutú celebraá attâtea de multe înquátú în secululú allú XI-le, se simȕi nevoia a 'i-oprí de a celebra mai multe de trei (2). Este fórte evidente quó tocmai pentru cuvântulú mulȕimei liturgiilor, trebuiá ső se stabiléscă usulú de a le celebra în șioptă și quátú se póte de rãpede.

Astú-felú aú fostú originea liturgiilor *foră cântare* (adequó ȕisse în șioptă) séu private quarí aú rămasú în usú în Biserica romană.

Biserica orientălă aú conservatú usulú primitivú allú unei singure messe séu liturgií publice și cântate, în duminecele, și mercurile și vinerile fiă-quareí șeptãmâni. Ea autoriséȕă de asemenea uă liturgiă la unele sėrbătorí, séu pentru deosebite resóne, și în celle-l-alte ȕille alle șeptēmânei.

Ea aú remasú astú-felú în spiritulú primitivú; tótă liturgia trebuindú ső fiă celebratá de preutú de obște cu credincioșii, și fiindú compusă din rugăciuni recitate alternativú de preutú, diaconú și credincioși, cu voce înaltă.

Biserica romană, din contra, aú pãrăsitú addevėratulú spiritú allú liturgiei, prin usulú liturgiilor în șioptă séu private. Liturgia devine astú-felú uă rugăciune particulariă. Papa Alexandru allú II-le încer-

(2) D. Martene, De antiq. Eccl. Rit. Lib. 1. C. 2. Art. 3.

(3) Ibid.

câ sǎ restabiléscă vechia disciplină decretândū (1) qua fiă-quare preutū *so nu cante* dequâtū uă liturgiă pre đí, dérǒ abusulū persistă și usulū actual, este quǒ fiă-quare preutū nu mai recitédă dequâtū *uă liturgiă în șioptă* pre fiă-quare đí, affǒră de điuă Nascerei Domnulū în quare recitédă trei.

Accestū usū datédă din secululū allū XIII-le (2). Unū lucru demnū de observatū, este quǒ, în epoca în quare preutulū celebraá mai multe liturgii, ellū erá oblegatū sǒ scâmbe altarulū pentru fiă-quare liturgiă (3).

Biserica orientalē nu permite de a se celebra liturgia de dóuē orí într'ua đí pre accellași altarū. Biserica romană păđiá vechia regulă, chiarū și dupǒ que aū abolitū pre altele nu mai pučinū antique și respectabile. Dérǒ astăđi, ea lassă libertatea de a đice, pre accellași altarū, attâtea liturgii quâte voiesce quine-va.

Póte quine-va đice quǒ tóte scâmbările quarí s'aūū operatū în Biserica romană suntū nevinovate, și quǒ ea nu s'aū făcutū criminalē permittēdu-le?

Sǒ lăssămū quǒ uă liturgiă în șioptă nu póte fi în realitate considerată qua uă liturgiă (4), séu *servitiū publicū*, appoi nequí nu póte quine-va sǒ uă celebre fǒră a se pune în opozițiune cu spiritulū Bisericeí primitive, și fǒră a expune pre preutū de a cădé într'ua rutină sacrilege. Nu este que-va rarū de

(1) Ap. Gratian., De Consecrat. Dist. 1.

(2) D. Marténe loc. cit.

(3) D. Marténe loc. cit.

(4) Numele accesta de liturgiă erá în usū la începutulū secululū allū patrulē pentru a desemná messa (occidentalilorū.) (Euseb. De Vit. Constant., lib. IV.) Accésta este destullū de a đice quǒ se urcaá și mai susū. P. Lebrun (Ceromonies de la messe iuit.) aū greșsitū dérǒ de aū affirmatū quǒ Grecii nu se serviaū de accestū cuvēntū dequâtū de uă miă patru sute anni. Ellū erá în usū în accéstă epocă.

a vedé preuți recitântu rugăciunile liturgiei cu uă rapiditate scandalósă, fõră spiritũ de credință, și numai pentru a căstigá emolumintele allipite de recitarea rugăciunilorũ. Acestũ abusu detestabile resultá necessariminte din oblegațiunea impusă preutulũ de a serví liturgia în fiă-quare đí fõră a fí ținutũ sõ observe riturile cultulu publicũ.

Nu se póte éróși considerá qua licite numerósele scâmbări que Biserica romană aũ făcutũ în riturile liturgiei. Vechiele liturgie există âncõ; elle suntũ cunnoscute și conservate de diversele Biserice orientali; nu are quine-va dequâtũ sõ le compare cu liturgia romană actualẽ pentru a se informá assupra modificațiunilorũ allũ quãrorũ obiectũ aũ fostũ liturgia romană (1). Nu póte quine-va studiá pre Pãrinții Bisericei occidentale primitive fõră de a se convinge quõ, în timpulu lorũ, liturgia occidentalẽ erá apprópe aceeaași qua liturgia Bisericei din Oriinte. Diferința nu erá dequâtũ în ammênunte quarí nu modificaũ nequí-quumũ economia generalẽ a riturilorũ.

Astãđi, quândũ vede quine-va celebrându-se liturgia orientalẽ, quarea aũ rãmasũ așsa quumũ erá în secolele primare, și quândũ vede appõ celebrându-se liturgia romană, 'i-este impossibile de a afflá între elle vre-unũ raportũ. Cu tóte acestea, quândũ approfondẽ accẽstã din urmã liturgiã și 'i-studiẽđã tóte riturile, póte regãssí aceeaa-que ea aũ conservatũ qua primitivũ, și cunnõsce astũ-felũ numerósele modificațiuni que aũ făcutũ în vechiele rituri.

Amũ eșși din subiectulu nostru de ne-am întinde assupra probelorũ que amũ poté dá în sprijinulũ

(1). Aceste modificațiuni suntũ indicate, cellũ puçinũ în parte, în marea operã a pãrintelũ Marténe assupra vechielorũ rituri alle Bisericei.

considerațiunilorū que precedū. Nequī-unnū omū, fiă quātū de puçinū instruitū, nu pôte contestá modificațiunile que sūntū indicate, chiarū de cōtră scrietoriū liturgistī aī Bisericeī romane. De altă parte, este de adjunsū, pentru a le înțellege importanța, de a apropiá liturgia romană de idea fundamentalē a liturgiei. Accéstă ideă aū fostū de a represintá vieța întregă și sacrificiulū Mântuitoriulū. Dérō, pôte quine-va sō vedă unū tabloū exactū și expressivū allū accestei viete și allū accestuī sacrificiū în riturile romane actuali? În vechiele liturgie, tóte ammēnuntele concurră întru a exprime perfectū și completū preceptulū exprimatū de Iisus Christos în aceste cuvinte: *Faceți accésta întru pomenirea mea*. Liturgia primitivă este dérō qua uă dramă mysteriósă în quare Christos apare în marile circumstanțe alle vieței selle pămēntesci, dela nascerea pēnō la înălțarea și împērăția sa cea viăcinică de a drépta Tatălū seū.

Liturgia romană, modificată, ciuntită, remânuită, în miie de moduri de uă miiă de anni încócī, exprime ea idea fundamentalē a addevēratei liturgie catolice? Este destullū sō vedī celebrāndu-se uă liturgiă în șioptă de unū preutū assistatū de unū *copillū din corū* pentru qua sō respunđi negativū.

Observāndū, chiarū pre urma liturgistilorū occidentali variațiunile actulū cellū mai importantū allū cultulū chrestinū, nu pôte quine-va dequātū sō se înspăimēnte *de patima nebună* de inovațiunī que possede pre Biserica romană dela separațiunea sa de Biserica catolică. Aceeaa-que te frappédă âncō citindū pre accesti liturgisti, este truda que ei 'și-daū pentru a explicá unele ceremonie a quārorū rațiune de a fi chiarū la începutū nu se înțellege. Explicațiunile que ei daū facū parte une-orī din cea mai înaltă fantasiă

mystică. Déquõ ei arũ fí approfondatũ mai multũ pre liturgistiĩ orientali, arũ fí întellessũ quõ acceste ceremonie, quarĩ accollo existã âncõ și astãđi, se presintã la dênșii în addeverata lorũ semnificațiune; și quõ déquõ elle sũntũ neînsemnate sêu apprópe neînsemnate, în Biserica romanã, cuvântulũ pentru accesta este în lãpêdarea sêu modificarea riturilorũ pre quarĩ acceste ceremonie trebuiaũ sã le representede sêu sã le însoçescã.

Cu privire la liturgiã, Biserica romanã n'aũ fostũ credinciosã dequãtũ în conservarea limbei latine. Dêrõ, și întrũ accesta ea âncõ s'aũ depãrtatũ de spiritulũ Bisericeĩ primitive. Credinciosii trebuindũ sã ieé uã parte largã la rituri și rugãciuni, urmêđã dintr'accesta quõ liturgiã trebue sã se celebrede, de nu în limbã usualẽ, cellũ puçinũ în limbã întellegãciosã. Astũ-felũ fiã-quare poporũ avêndũ limba sa propriã, aũ posedatũ totũ-de-una liturgiã în accestã limbã. La începutũ aũ fostũ dóue limbe principali în Bisericã: gréca și latina. Latiniĩ celebraũ în latinesce, și Greciĩ în grecesce. Astũ-felũ, în coloniile grecesce din sudulũ Gallieĩ, se celebraã âncõ liturgiã în grecesce în secululũ allũ VI-le. Cu quãtũ popórele đisse *Barbare* îmbrãççisarã chrestinismulũ, cu attãtũ se tradusse pentru dênșii liturgiã și sãnta Scripturã. Limba latinã ne mai fiindũ vorbitã în nequĩ uã parte, ar fí trebuitũ sã disparã din liturgiã. Dêrõ Roma, în locũ de a imitã pre Biserica primitivã, affectêđã de a uã contradice. Ea dêrõ aũ decisũ qua, în tóte bisericele occidentali, sã se celebrede în latinesce, cu tóte quõ credinciosii nu întellegũ de-locũ accestã limbã, și chiarũ preuții uã întellegũ puçinũ.

Poporulũ astũ-felũ este isolatũ de preutũ, și nu mai póte luã la sacrificiũ partea que i se cuvine.

Lucru de mirare! într'unu lucru antiquu pre quare Biserica romană voiesce absolutu sǎ lu-conserve fǎrǎ a lǎ-modificǎ, ea se depǎrtedǎ attǎta de multu de spiritulǎ Bisericeǐ primitive, prin accéstǎ conservațiune, quası prin innouirile selle. Accéstǎ este destullu pentru qua sǎ đicemǎ quǎ Spiritulǎ luǐ Domneđeuǎ aǎ pǎrǎsiti-uǎ, și quǎ ea nu mai este nequiquumǎ addeverata Biserica a luǐ Christos.

III.

PENITENȚA

Dupǎ doctrina Bisericeǐ romane, orǐ-quare mysteriǎ este compusǎ din dǎuǎ elemente essențiali: materia și forma (1). Materia este elementulǎ sensibil; forma, cuvântulǎ que determinǎ sensulǎ aplicațiunei elementului sensibil, și 'lǎ-constituesce mysteriǎ.

In mysteriulǎ penitenței, materia, dupǎ doctrina romanǎ, arǎ fǐ pǎccatele, și forma, absoluțiunea (deslegarea) preutulǐ (2). Affǎrǎ de elementele essențiali, penitența ar mai avǎ ancǎ trei pǎrți integranți și essențiali: contrițiunea (cǎința pentru pǎccate), mǎrturisirea și satisfacțiunea (3).

Accéstǎ scholasticǎ nu este nequiquumǎ exactǎ. Pǎccatulǎ, quare este rǎlǎ, nu pǎte fǐ materia unǐ mysteriǎ, adequǎ, a unǐ actǎ religiosǎ que comunicǎ (cuǐ-va) grația. Nu pǎte quine-va considerǎ qua fiindǎ allǎ essenței mysteriului dequǎtǎ pǎccatulǎ mǎrturisitǎ cu spiritǎ de pocǎința, adequǎ, mǎrturisirea în-

(1) Catechism. ad. Paroch., part. II, § 14.

(2) Ibid. De sacrament. poenit., §§ 17 ad 23.

(3) Ibid., § 23.

soțită de contrițiune. Accéstă mărturisire făcută cu sdrobire de ânimă este cu addeveratū actulū exterior quare, cu deslegarea preutului, constituiesce mysteriulū penitenței. Contrițiunea, séu sdrobirea de ânimă, este uă parte integrantē a mărturisirii; quōquī, fōră accéstă sdrobire de ânimă, mărturisirea n'ar fī nequīquumū unū actū religiosū și n'ar poté fī prin urmare unū elementū sacramental.

Proba, este quō déquō mărturisirea este uă simplă narrare a pēccatului, și nu este însoțită de sdrobire de ânimă, deslegarea preutului este inutilē, adequō quō mysteriulū este de nullū effectū.

Quâtū despre satisfacțiune, ea nu pōte fī uă parte integrantē a mysteriului, pentru-quō ea nu este dequâtū uă penalitate que vine în urma (subsequentē) mysteriului priimitū.

Biserica romană n'au pututū dérō consacrá uă asemenea teologieă sofistică, fōră a dá despre mysteriulū penitenței uă ideă fōrte erronată (1). In general, teologiele și catechismele Bisericeī romane aū acceptatū aceste errorī și învétă quō mysteriulū penitenței este compusū din patru părți: mărturisirea, contrițiunea, absoluțiunea și satisfacțiunea. Accéstă teoriă este opusă sănătosei noțiunii de Sacramentū séu Mysteriū, quare nu este dequâtū unū actū exterior sântificatū prin rugăciune.

Pentru a presentá uă noțiune exactă a mysteriului penitenței, este destullū de a dice: quō aceasta este mărturisirea pēccatorū făcută cu sdrobire de ânimă și priimită în numele lui Domneđeū de preutū, quare, în numele lui Domneđeū, dá deslegarea.

Dérō Biserica romană aū commissū, cu privire la penitență, errorī multū mai grave dequâtū nenorocita sa scholastică. Ea aū denaturatū mărturisirea

pênõ accollo înquâtũ aũ făcutũ dintr'ênsa unũ lucru immoral; s'aũ înșellatũ în privința contrițiunei sêũ a sdrobirei-de-ânimã reducându-uã la uã jumêtate sdrobire-de-ânimã pre quare ea aũ numitu-uã *attritiune*. Prin urmare ea dã absoluțiunei (deslegãrei) preutulũ unũ caracteriũ pré absolutũ, quãșĩ quãndũ ea n'ar fĩ simplu ratificarea exterióre a iertãrei accordate de Domneđeũ penitintelui, în vederea bunelorũ selle dispozițiunii. In fine, ea s'aũ înșellatũ assupra satisfãțiunei, ori denaturãndũ faptele de pocãința que pèceãtosulũ pocãitorũ trebue sã 'șĩ-impunã, ori înlocuindu-le prin pretinse indulgențe, quarĩ arũ produce effectulũ lorũ chiarũ în viêta viitóriã.

Sã expunemũ aceste diverse errorĩ.

Mãrturisirea, la începutulũ christianismului în genere se făceã în publicũ, și episcopulũ, dupõ que deslegaã pre credinciosũ, 'ĩ-impuneã penitențe publice proporțiunate cu pèceatele accusate. Noi nu vomũ examina déquõ mãrturisirea erã totũ-de-una publicã; déquõ ea nu erã obligatoriã dequãtũ numai pentru aceea quarĩ commissesse greșșele de notorietate publicã. Noi nu facemũ unũ tratatũ de mãrturisire. Va fĩ de adjunsũ dérõ de a face sã se observe quõ mãrturisirea erã mai alessũ înfãcișatã qua uã recunnõscere de culpabilitate și qua uã probã de cãire. Astũ-felũ este ea âncõ și astãđĩ consideratã în Biserica catolicã orientalã. Pentru accêsta accêstã Bisericã i-aũ conservatũ, întrũ quãtũ circumstãrile și moralile (moravurile) aũũ permissũ-uã, caracteriulũ seũ de publicitate; și ea ține mai multũ la umila recunnõscere de culpabilitate cu cãința, dequãtũ la detalliele greșșelelorũ commisse.

Biserica romanã s'aũ depãrtatũ de aceste regule alle antiquitãței chrestine făcũndũ din mãrturisire unũ actũ pentru qua sã đicemũ așșã clandestinũ, quare

se s^ov^or^oș^oș^osece în secretul^u unui fel^u de cuff^{er}^u n^u-mit^u confessional; que-va mai mult^u, ea d^ă att^âta im-
portanță detaliilor^u gres^șelelor^u, înqu^ât^u mărturisirea
a^u devenit^u un^u interrogatori^u inquisitorial, unde princi-
piele moralei și cuviințelor^u s^unt^u absolut^u date la parte.

Pentru a se convinge quine-va despre acc^esta, i-este de adj^uns^u s^o cit^esc^ă unele opere în general
privite, în Biserica romană, qua conductor^u siguri
pentru duhovnici, și operele de teologie^ă dⁱss^ă mora-
le, quare ar merit^ă mai bine titlul^u de immoral^e. N^oi
nu vom^u tr^ămitte pre quine-va nequⁱ-quum^u la ope-
rele Escobarilor^u, Busebaumilor^u, la alle altor^u ca-
suiști s^eu la alle apologistului^u lor^u P^ăr. Piro^t, pen-
tru a expune deplorabila stare a moralei que se ur-
m^ed^ă în confessionale; nu vom^u appell^ă la Sanchez
pentru a prob^ă qu^o duhovnicii romanisti nu trebue
s^o se de^e înappoi dinaintea detaliilor^u infame, quarⁱ
ar^u însp^ăim^ent^ă și ar^u face s^o roșșesc^ă pre bărbații
cei mai desfr^enați. S^o cit^esc^ă quine-va numai teolo-
gia lui Alfons^u de Liguorio, canonisat^u de curtea din
Roma, și acc^est^ă lectur^ă 'i-va fi de adj^uns^u pentru
qua s^o fi^ă pre deplin^u informat^u assupra casuisticeⁱ
și assupra questionariilor^u pentru usul^u duhovnici-
lor^u. Teologia pretins^ă moral^e a lui Liguorio este pu-
s^ă în mânele tinerilor^u teologi din seminarie; cardi-
nalul^u Gousset se făc^u propagatorul^u ei official în
Francia. Episcop^u și professorii de seminarie se de-
clar^ă pre fa^ăci^ă p^ărtinitorii ei; acc^eia quarⁱ u^ă critic^ă
s^unt^u att^ât^u de rarⁱ și att^ât^u de r^eu notați, înqu^ât^u
addev^erații romanisti ar^u fi ispitiți de a face dintr'^en-
șii nesque jansenisti, adequ^o, în cugetarea lor^u, cei
mai periculoși eretici que vor^u fi existat^u vr^e u^ă da-
t^ă. Prin canonisarea autorelui, Roma a^u luat^u doctri-
na lui supt^u protecțiunea sa, și a^u declarat^u qu^o ea
n'ar g^ăssⁱ într'ens^ă nemica de imputat^u.

Se p^ote d^er^o considerá teologia dⁱssá moralé a lui Liguorio, qua expressiunea cea mai exactá a doctrinei romane actuale, în ceaa-que privesce morala.

D^er^o, s^o deschidá quine-va accéstá teologiá, și, dela primele pagine, se va convinge qu^o ea nu este dequátü resumatulü doctrinei casuistilorü. Accesti teologi immoralí s^untü într'ênsa citați p^en^o la saturare, qua attâtea autorități respectabili pre quarí preutulü se p^ote sprijini pentru a luá nă decisiune consciințiosă. Se exaltédá într'ênsa probabilismulü, adequ^o systemulü în virtutea quăruia uă opiniune simplu probabilé p^ote fi urmatá în consciință, în concurență cu nă altă opiniune mai probabilé și mai sigură. Que se înțelege printr'ua opiniune probabilé? Acecaa quare se întemeiédá pre părerea unü *doctore gravü*? Și que este unü *doctore gravü*? Cellü d'ântâiü casuistü que țⁱ-esse înainte; Liguorio citédá pre cei mai discreditați qua pre attâția doctori gravi în sprijinulü tesorü selle. Astü-felü, este de adjunsü s^o aibă în partea sa părerea lui Sanchez, spre exemplu, séu a lui Escobar, pentru qua duchovniculü s^o p^otá lucrá consciințiosü, chiarü quândü doctori mai gravi, f^oră a exceptá pre părinții Bisericeii, arü susținé uă opiniune contrariă.

În que scopü aüü făcutü casuistiü, adequ^o iesuistiü, nomenclatura tutorü greșșelelorü possibili, și a tutorü circumstărilorü pre quarí imaginațiunile celle mai fecunde și celle mai immoralí le aüü potutü inventá? Fí-va accéstá în scopulü de a face s^o se practice virtutea cu mai multă severitate? Intențiunea lorü aü fostü cu totulü alta. Ei aüü voitü mai ântâiü s^o stabiléscă unü vastü systemü de inquisițiune; s^o cunnóscă în fondü, nu numai prin greșșelele commise, d^er^o și prin împregiurările lorü, gradulü de immoralitate, dis-

posițiunile celle mai intime alle accellora pre quarî 'i-mărturisiau, alle accellora quarî vorū fi fostū complici ai greșșelei, alle accellora chiarū quarî vorū fi fostū victime. Printr'acecaa, ei sciū ceaa-que potū face într'ua împregiurare dată, și de le este avantajosū de a se serví de penitenții lorū, utilisândū viciile lorū. Intr'accestū din urmă casū, ei se arréttā în în privința lorū de uā toleranță immoralē, pre quare uā facū sō trecā dreptū dragoste părintéscā. Penitenții quarî le sūntū devotați potū sō se deé la immoralități; Părinții aū totū-de-una bune resóne de a 'i-deslegá. Prequátū iesuitulū este de severū, s'ar poté dice feroce, cōtrā accella pre quare nu 'lū-póte privi qua pre unū adeptū și pre quare nu poté sperá quō lū-va căstigá, pre attátū este de blândū, de miososū, pentru accella pre quare 'lū-póte dirige dupō placulū seū. In mânele selle, confessiunea aū devenitū unū međlocū de corupțiune, uā scólā de immoralitate, unū instrumentū pentru a 'și-stabilí tyrannia sa asupra consciințelorū, și chiarū pentru a se face stópânū preste averea altuina.

Celle-l-alte congregațiuni ecclesiastice quarî se prăsescū cu prisosū în Biserica romană, sūntū affiliate iesuiților, nu sūntū dequátū forme diverse alle companiei lui Loyola, seū, cellū puçinū, aū imitatū spiritulū seū și tendințele selle.

Restulū clerului romanū aū fostū coruptū apprópe totū de spiritulū congreganistū; quōquī congreganistiū sūntū quarî 'lū învétă teologia, quarî președū în seminarie, quarî predică retragerile ecclesiastice. Fiă-quare duchovnicū face în micū acceaa-que congregațiunile facū în mare. Pentru preutū, quası pentru iesuitū, mărturisirea este uā inquisițiune; ellū spionédă printr'énsa pre parochianii seí; și se servesce de dēnsa pré adesea

pentru a satisface curiositatea sa immorală s'eu ap-
plecările selle roșșunose. Questiunile selle indiscrete
s'unt' un' scandal' pentru suffletele drepte quar' se
dep'art'ed'ă puçin' qu'ate puçin' de confessional; copi'ii
ênș'is'i da'ă, în acest' cuffed' de corrupç'ione, preste
idei pre quar' nu li le dedesse ânc' nequ'i-quum' des-
voltarea et'atei.

D'equ' un' preu'ti g'assese' în mărturisire occa-
siunea de a 'ș'i-satisface immoralitatea lor', al'tii cred'ă
qu' 'ș'i-îndeplinesc' u'ă datori'ă de consciin'ț'ă adres-
s'ând' penitenç'ilor' questiuni quar' fac' un' singular'ă
effect'ă în gura pioș'ilor' celibatar'i, închina'ți unei în-
fr'ên'ări perpetue, ș'i quar' n'ar'ă trebui s' sci'ă așș'ă
multe de acestea.

Quum' d'er'ă a'ă înv'et'at'ă ei att'atea la semina-
ri'ă? Causa este qu', nu num'ă li s'a'ă dat'ă în mân'i
teologia immoral'ă a lui Liguorio, d'er'ă li s'a'ă f'acut'ă
ș'i un' curs'ă special de immoralit'ățile assupra qu'ă-
rora vor'ă av'ă s'ă question'ede pre penitenç'ii lor'. Ac-
cest'ă curs'ă este numit'ă *diaconales*, pentru qu' ell'ă
se face unor'ă tiner'i de d'ou'ă-deci ș'ido u'i de anni quar'i
a'ă priimit'ă chirotonia de *diacon'ă*. Li se d'ă în mân'i
un' mic'ă volum'ă compus'ă *ad-hoc*. Accella de quare
se ț'in'ă mai în general a'ă fost'ă compus'ă de M. Bou-
vier, vechi'ă episcop'ă de Mans (1).

Ne vom'ă p'ăç'i cu totul'ă de a intr'ă în detaliul'ă
questiunilor'ă tratate în acest'ă fel'ă de opere. Este
vorba de greșșe'le all'ă qu'ărora chrestini'ă nequ'i nu-
mele nu trebue s'ă le pronunçe, dup'ă s'ântul'ă Paul'ă.
In Biserica roman'ă, se crede qu'ă trebue, nu num'ă
s'ă le num'esc'ă, d'er'ă ânc'ă s'ă fac'ă dintr'ênsele un'ă în-
v'et'am'ent'ă special.

(1) Se num'ă u'ă-dat'ă, în seminari'e, acc'esi'ă oper'ă a episcopului de
Mans: Porcellușul'ă Monseniorelui Bouvier. Ier-
tați-m'ă pentru acest'ă detali'ă caracteristic'ă.

N'ar trebui să se creadă quō tōte acestea nu potū fi privite dequātū qua unū abusū, și quō Biserica romană protestédă contra unorū astū-felū de immoralităṭi. Din profi-vă. In secululū allū sépte-spră-ḍecele, și allū optū-spră-ḍecele, episcopī și teologī încercară de a luptá contra va-lurilorū casuisticeī. Bossnet reeșși chiarū sō facă qua sō se condamne casuistii de clerulū din Francia. Dérō currentulū erá pré tare pentru qua sō 'lū-pótă oprí. Astăḍi casuistii aū fostū canonisaṭi în persóna lui Liguorio; regulele fixate de accestī casuisti sūntū în general (de toṭi) urmate, și 'și-póte quine-va face uă justă ideă despre ceaa-que aū devenitū mărturisirea în Biserica romană, arruncândū uă căntătură de ochi assupra questiunilorū que trebue sō fiă adressate din aceste căsuṭe obscure que se numescū confessionale. Noi nu i-vomū ḍice sō citéscă pre Sanchez pentru a se convinge despre accésta; quōquī accésta este uă operē attātū de murdară, inquātū omulū quare se respectă este obligatū de a uă închide dupō que aū cititū într'ênsa quâte-va capitule pentru a 'i-cunnósce caracteriulū. Dérō sō citéscă numaī accéstă teologiă a lui Liguorio que se pune în mânele seminaristilorū; sō citéscă detalliele que se afflă într'ênsa assupra preceptului allū șessele și allū nóuēle din decalogū și assupra căsătorieī; assupra îndatorireī de a adressá penitenṭilorū óre-quarī questiuni, și va remâné în de-adjunsū edificatū în privinṭa natureī mărturisireī în Biserica romană.

In locū de a fí uă umilē recunnós cere (mărturi-re) de culpabilitate, însoḱită de uă căinṭă sinceră, mărturisirea, mai alessū de quândū iesuitismulū domină și de quândū ellū este ortodoxia romanistă, aū devenitū, în Biserica romană, uă ocasiune de scandalū și de cădere și uă scólă de immoralitate.

Penitintele este obligatū a se căi pentru quō aū pēccătuitū; fōră accéstă căință, mărturisirea, quarea nu este dequātū semnulū căinței, și deslegarea preutului, sūntū nefolositorie. E recunoscutū în genere quō accéstă doctrină este addevărată. Dérō Biserica romană nu s'aū mulțānitū pre accéstă teoriā attātū de simplē. Ea aū voitū sō facă dissectiunea căinței. Ea aū gāssitū într'ēnsa unū sentimentū de durere și unū sentimentū de iubire; pre urmă ea aū vorbitū de acceste dōuē sentimente, quāși quomū durerea que uā resimte quine-va pentru gresssélă și iubirea que uā are pentru Domneđeū, arū poté fī assemēnate cu afecțiunile que exprimū acceste cuvinte quāndū este vorba de obiecte naturalī. Pre urmă ea aū voitū sō mēsure acceste sentimente, sō le determine întinderea mai multū sēū mai puçinū mare, și sō decidā la que proporțiunī ar trebui sō adjungā quine-va pentru qua sō merite iertarea pēccatului.

Ea dérō aū împărțitū căința în dōuē secțiunī: cea d'ântāiū, quare este *contrițiunea* perfectă; a dōua, quare este *contrițiunea* imperfectă sēū *attrițiunea*.

Contrițiunea este uā durere pentru pēccatului que aū commissū quine-va cu intențiunea de a nu 'lū-mai comitte (1). Astū-felū este definițiunea synodului dela Tridentū. *Catechismulū* romanū, ðissū *allū Synodului dela Tridentū* (2), are grige de a explicā quō durerea de quare vorbesce synodulū, nu este uā durere sensibilē, quī detestarea și urrīrea pēccatului. Trebuie sō ținemū comptū de accéstă explicațiune; pentru accēsta nu este mai puçinū addevăratū quō învețāmēntulū general datū în Biserica romană nu este conformū cu dēnsa. Sō citēscā quine-va cărțile de pietate re-

(1) Concil. Trident., Sess. 14.

(2) Catech. ad Paroch., part. II, de Poenit. Sacramento, § 32.

comandate credincioşiloră de episcopi, şi compuse de autori quăroră li se face uă mare reputaţiue de sânţeniă, şi nu va afflă într'ênsele dequătă tablourile şi amplificaţiunile allă quăroră resumată exactă este accesta: quă durerea que trebue sō aibă quine-va pentru pēccatū este unū sentimentū analogū cu accella que lu-încercă quine-va quândū este vorba de lucrurile naturalī, a quărorū perdere causēdă omulū uă durere simţitōriă. In predicele adressate credincioşilorū, nu se aude altă teoriă a contriţiunei.

Accéstă teoriă, dupō quarea pēccatulū nu s'ar iertă dequătă déquō ar încercă quine-va uă durere şi simţitōriă pentru-quō lu-aū commissū, are grave inconveniente. Accéstă durere este sō uă spunemū dreptū impossibilē, şi nu s'aū manifestatū nequī-uă-dată dequătū în nesque sufflete assupra quăroră imaginaţiunea aveă uă domniă, pre quarea nu uă obţine, în general, assupra cellorū-l-alte. A predică unū lucru imposibile qua necessariū, accéstă este curatū uă hypocripsă fōrte periculōsă din partea autorelui asceticū sēu a predicatorelui. Trebue sō fī auđitū quine-va în mărturisire pre nesque sufflete simple şi candide, quarī luaū litteral tablourile şi istoriele mai multū sēu mai puçinū veridice cu quarī li se nutriă imaginaţiunea lorū, pentru qua sō înţellégă quătū este de lesne de a conduce pre accēste biete capete slabe la desperare, şi dela desperare la alte rezultate adesea funeste. Neputēndū simţī accéstă durere simţitōriă pre a quărorū descripţiune uă citescū în operele đisse *de pietate*, elle 'şi-imaginēdă quō pēccatele lorū nu li sūntū iertate; quō aū commissū sacrilegie împărtăşindu-se, fōră a fī avutū îndestullă căinţă pentru greşselele lorū. Elle 'şi-facū despre Domneđeū ideele celle mai straniī, şi quarī arū fī nepietōse déquō buna lorū credin-

ță nu le ar scusá; elle se desnădăjduescă de a căpătá vre-uă-dată grația loră dela acestă Domneđu terrible, quare nu vede durere addevărată în suffletulă loră.

Pentru a veni în adjutoriulă acestoră sërmane (biete) capete, și a corregge teoria durerei sensibile, s'au recursă la alte međlőce de a obține iertarea. Printre aceste međlőce, trebuie să notămă indulgențele de quară vomă vorbi mai josă, și óre-quară practice exteriori quărora se attribuesce uă efficacitate extraordinariă. Astă-felă, cu cutare rugăciune cōtră sânta Fecióră, cu cutare *exercițiū* de pietate, cu cutare pelerinagiū, etc., etc., se capătă infallibil iertarea peccatului și chiară mântuirea eternă.

Astă-felă uă teoriă erronată conduce la alte teorii și mai reelle âncă.

Catechismulă Synoduluiă dela Tridentă, după que au deosebită durerea pentru peccatū de durerea sensibilă, probăđă, immediatū după accēsta, quă accēstă distincțiune nu este dequātū pentru formă; quăquă ellă vorbesce de durerea pentru peccatū, qua despre uă durere cu addevăratū sensibilă; uă compară cu aceea pre quare uă încercă uă mamă pentru perderea copillului seū, cu tóte quă în accellași timpū conviene quă contrițiunea póte fi addevărată, fōră qua durerea să fiă attātū de viiă; ellă nu voiesce să queră lacrimă; dérō declară quă aceste lacrimă sântū de doritū.

Poteá ellă să contradică mai bine dequātū așșă distincțiunea sa d'ântaiū. Déquă, într'ua operă în quare cei dela conciliū auă voitū să facă teologiă exactă și officială, s'au lăssatū să se tērrēcă în astă-felă de exageratiuni, mai póte quine-va să se mire de eccentricitățile predicatoriloră și scrietoriloră ascetici, și de

învățământulū quare este în general datū de cōtră duhovnicī?

Teoria iubirei de Domneḑeū nu este mai exactă în Biserica romană. Se face assemenea dintr'ênsa uă emoțiune sensibilē analogă cu aceeaa pre quare uă încércă quine-va în lucrurile naturalī; que-va mai multū, se pretinde a uă mēsurá, a 'i-fixá uă óre-quare întindere.

Astū-felū, în *contrițiunea perfectă*, iubirea trebuie să fiă rădicată pēnō la celle mai vaste proporțiunī, și attuncī pēccatulū este iertatū fōră deslegarea preutului. Dérō déquō iubirea de Domneḑeū și durerea pentru pēccatū sîntū mai puçinū vii, căința nu mai merită numele de contrițiune, quí numai accella de *attrițiune* (1). Accéstă attrițiune este durerea pentru pēccatulū commissū, *cu unū începutū* de iubire de Domneḑeū. In accestū casū, durerea și iubirea nu sîntū îndestullū de mari pentru a ne obținē iertarea dela Domneḑeū; dérō deslegarea (absoluțiunea) preutului supplinesce lipsa de contrițiune. Nu mai este attuncī preutulū quare declară quō Domneḑeū aū iertatū pēccatele, și se face interpretulū sentinței lui Domneḑeū, quí Domneḑeū quare ratifică sentința preutului. Botezulū ênsuși, deși sterge pata originalē, nu regenerédă pre omulū rēū dispusū, dupō quumū ñice sântulū Cyrillū allū Ierusalimulū, quare citédă întru sprijinire botezulū lui Simon Magulū (2); și deslegarea preutului va supplinī nesque sentimente quarī nu merită qua Domneḑeū să le accorde iertarea pēccatulū! Accéstă deslegare cu tóte accestea nu este mysteriulū întregū; ea nu este dequâtū uă parte integrantē a lui. Ea nu pôte avé valóre dequâtū déquō căința 'i-correspunde;

(1) Concil. Trident., Sess. 14, cap. 4.

(2) Sântulū Cyrillū Hieros. Procatech., §§. 1. 2.

după quomă formula: „In numele Tatălui, și allă Fiului și allă Sântului Duchă“ nu pôte produce effectă déquă apa nu este applicată cellui botezată.

Teoria romanistă se reduce déră la accésta: quă ună mysteriū pôte există, abstrațiune făcândū de ceaa-que i-face basa essentială, séū *materia*, după quomă dîcū scholasticii. Mărturisirea cu căință, quare este *accéstă materiă*, în mysteriulū penitenței, nu existe într'ună gradū sufficiente pentru qua Domne-deū să ierte, și cu tôte acestea *deslegarea*, quare este *forma* mysteriului, după quomă dîcū aceeași teologi, produce ună mysteriū completū și effectele selle.

Réua scholastică aū condussă astū-felū pre teologia romană să deé despre *deslegare* uă ideă absolutū erronată.

Accéstă *deslegare* nu este uă *simplă declarațiune* quă pēccatulū este iertatū; ea este ună actū positivū allū preutulū quare deslégă de pēccatū pre penitentele căitorū, în virtutea puterei que chirotonia preuțescă i-aū conferitū-uă. Formulele de *deslegare* așșă prequomū elle sîntū usitate în Biserica catolică orientală și în Biserica romană, probédă quă, în amēndouē Bisericile, se professédă în fondū aceeași doctrină assupra naturei *deslegărei* sacerdotale. Déră Biserica romană profesiédă uă gravē erróre învățândū quă uă căință *insufficientă* în ea-ēnsăși, devine *sufficientă* déquă i se însoșesce la dēnsa *deslegarea* preutulū. Intr'addevērū, accéstă *deslegare* nu este alta dequātū *forma* mysteriului; și accéstă formă nu pôte avé valóre dequātū déquă *materia* este ceaa que trebue să fiă. În mysteriulū penitenței, *materia* fiindū pēccatulū mărturisitū cu căință, déquă căința este *insufficientă*, *deslegarea* nu pôte face qua să fiă *sufficientă*; déquă accéstă căință este *insufficientă*, basa

mysteriului fiindă defectuósă, deslegarea este nullă; mysteriulă nu existe.

Biserica romană aũ făcutũ din satisfacțiune uă parte integrantă a mysteriului penitentei. Déquõ ar fí așșá, mysteriulă n'ar existá dequátũ cu condițiunea qua pedepsele satisfactorii sõ fiã împlinite și pëccatulũ sõ fiã reparatũ în totalũ. Dérõ, Biserica romană ênsăși admite quõ mysteriulă existe înainte de împlinirea pedepselorũ quarĩ potũ fí impuse penitintelui, sêu de reparațiunea greșșelei que va fí făcutũ ellũ apprópelui. Ea se multănnesc de a decide quõ esșentialulũ este sõ aibă quine-va intențiunea formală de a satisface. Déquõ intențiunea este de adjunsũ pentru qua mysteriulă sõ existe, este nelogicũ de a așședá satisfacțiunea printre părțile integranți alle acestuĩ mysteriũ; quõquĩ mysteriulă nu póte existe fõrã aceeaa que 'lũ-constituesce esșentialiminte.

Acceaa-que Biserica romană numesce intențiune sêu dorința de a satisface nu póte fí (que-va) deosebitũ de cãința, quõquĩ cãința pentru pëccatũ nu póte sõ existe fõrã intențiunea de a 'i-repará effectele.

Quátũ despre actele satisfactorie în elle ênsele, qua reparațiunea greșșelei făcută apprópelui sêu qua pedepsele canonice impuse de Biserică, acestea sũntũ consequința mysteriului penitentei, dérõ nu formedá uă parte integrantă a acestuĩ mysteriũ.

Biserica aũ determinatũ, suptũ numele de *pedepse canonice*, nesque acte exteriori de expiațiune que s'arũ impune pëccãtoșilorũ alle quãrorũ greșșele arũ avé caracteriulã de notorietate publică. Affõrã de accéstã, Biserica aũ indicatũ nesque practice de penitență, pre quarĩ ea aũ êngageatũ pre credincioși sõ le practice împreună și într'unũ accellași spiritũ de pocãința, qua ajjunãrile pãressimelorũ.

Prin posturi și alte fapte de penitență exterioră, credincioșii practică *virtutea penitenței*, se excită la căință, și se prepară astu-felū qua sō priimescă cu demnitate mysteriulū penitenței și allū iertărei pēccatorulū. Penitențele exteriori potū fí considerate, nu numai qua uă preparațiune cōtră mysteriū, dērō (și) qua unū međlocū de expiațiune, în accestū sensū quō, printr'ênsele, se asociedă quine-va la meritele sufferințelorū lui Iisus Christos.

Elle sîntū astu-felū unū međlocū de a satisface, în Iisus Christos și prin Iisus Christos, dreptatea lui Domneđeū.

În ceaa-que privesce *pedepsele canonice* impuse de Biserică unorū categorii de penitenți, elle sîntū punițiunea unorū greșșéle publice și grave, și de asemenea unū međlocū de a satisface, în Iisus Christos și prin Iisus Christos, dreptatea lui Domneđeū.

Biserica romană n'aū desființatū în principiū pedepsele canonice, dērō le aū lăssatū sō cadă în desuetudine, și le aū înlocuitū prin acceaa-que ea numesce *indulgențe*.

În principiū, Biserică accordaá pēccătoșilorū condamnați la penitențe publice, ușorări, orī din cauza bunelorū lorū dispozițiunii excepționali, orī pentru stăruințele martirilorū quarī međlociaū în favórea pēccătoșilorū, și a quărorū međlocire erá agreată de Biserică.

Cuvēntulū *indulgență* nu avū la începutū dequātū accestū sensū de ușorare a penitențelorū canonice. Dērō puçinū quâte puçinū, Biserică romană i-aū denaturatū caracteriulū, astu-felū înquātū astăđi, cuvēntulū *indulgență*, are unū sensū cu totulū differitū. Ellū însemnéđă aplicațiunea făcută unū individū a meritelorū lui Iisus Christos, a sântei Fecióre și a sânt-

ților. Aceste merite ară formá, prin supraabundența loră ună *tesaură* quare ar fí la dispozițiunea papei, și din quare ellă ar poté să scótă merite pre quarí le ar applicá după voința sa, la alții dequátă la aceea quarí le aă avută, quarí ară îndepliní óre-quarí condițiunii determinate.

Puterea papei, în distribuirea *tesaurului meriteloră supraabundanți* ar fí așșá de mare, înquátă ellă ar poté să le applice nu numai păccătoșiloră vii, dero și păccătoșiloră morți quarí ară fí condamnați să 'și-expieđe păccatulă loră într'ună locă numită *Purgatoriă* (1).

Vomă avé să examinămă mai târđfű doctrina erronată a *Purgatoriului*. Ne mulțănimă pentru momentă a înregistrá pretensiunea papei de a 'și-întinde puterea pênă în lumea cea-alaltă.

Doctrina indulgențeloră se întemeieđă pre uă falsă noțiune a meriteloră santei Fecióre și alle sântiloră que se pună claiă pre grămadă, într'ună *acellași tesaură* cu alle lui Iisus Christos. Accéstă eróre este contrariă sănătoșei doctrine a rescumpărerei și a justificărei, prin Iisus Christos, singurulă medlocitoră între Domneđe și omenirea culpabilă. Nime-ne nu are, înainte lui Domneđe, merită personal, fôră numai în Iisus Christos și prin Iisus Christos. Meritele santei Fecióre și alle sântiloră nu aă dero valóre dequátă prin Iisus Christos; atunci quomă poté quine-va să le numescă *supraabundanți*, și să le pună, într'ună pretinsă *tesaură*, allătura cu alle lui Iisus Christos de quarí ară fí deosebite, quărorale ară fí qua ună *supplimentă*. Déquă sânta Fecióra și sântii aă merite *supraabundanți*, ei aă fostă dero mai

(1) Concil. Trident. Sess. 26, Decret. de Indulg.

multū dequātū sânti, mai multū dequātū justificați înaintea lui Domneđeū? déquō meritele lorū supraabundanți potū fi applicate altora, ei dérō sântū într'unū gradū oare-quare, Međlocitorii, Rescumpărătorii accellora quărăora meritele lorū le sântū comunicate?

Affóră de accésta, nu vede quine-va partea strania que uă are accéstă doctrină a *meritului imputativu*, a unui meritū pre quare nu lu-are accella quare profită de dēnsulū?

Întellegemū fôrte bine qua justificațiunea sō nu aibă locū dequātū prin meritele Omului-Domneđeū; qua prin unirea Divinităței cu omenirea, în persóna Cuvēntului întrupatū, sō fiă omenirea rescumpărată, regenerată; qua totū omulū, prin unirea sa cu omenirea rescumpărată, sō devină în ochiū lui Domneđeū, grațiă regenerărei, uă ființă relevată, rescumpărată, justificată. Tóte acestea sântū resultatulū acțiunei rescumpărătorii a Cuvēntului făcutū omū, Dérō, sō așșede quine-va allătura cu actulū divinū quare regenerédă și justifică, nesque pretinse merite umane supraabundanți, accésta vrea sō đică a distruge tótă economia dogmei rescumpărei; quōquī accéstă dogmă consiste în accésta: quō noi n'avemū nequī-unū meritū dequātū prin Iisus Christos: quō nu căpētămū grațiă și justificarea dequātū prin Iisus Christos.

Noi scimū bine quō în teoriă, Biserica romană admite quō sântiū nu aūū meritū dequātū în Iisus Christos. Attunci pentru que sō li se recunnóscă (merite) *supraabundanți* quarī sō pótă fi așședate într'unū tesaurū allătura cu alle lui Iisus Christos?

Recunnóscemū de asemenea quō Biserica romană professédă quō indulgența nu iértă pēccatele *întru quātū ar fi vorba de culpă*, și de pedépsa eternă que i-ar poté fi qua urmare a ei; quī numai întru quātū

este vorba de pedepsele temporali que formédă *satisfacțiunea* pentru pëcatele iertate. Dérö, cu tóte distincțiunile subtili alle teologilorü sei, trebue sò recunóscemü quö, grațiã indulgențelorü, se póte quine-va dispensá de fapte de penitență. Dérö, faptele de penitență nu sîntü elle óre din poruncã domneđeescã, și póte quine-va a se flattá quö satisface pentru pëcatele selle fõrã a le împliní?

Nu este nequí-uã proporțiune între faptele de quarí se allăturã indulgențe, și între aceste favori spirituali. Pentru a stabili acestü punctü, n'avemü trebuință de a citá uã mulțime de indulgențe fórte singularie, qua sò nu đicemü ridicule, de quarí sîntü pline diversele tractate de indulgențe.

Ne va fí de adjunsü de a citá pre acestea, recunoscute qua autentice în tótã Biserica romanã și de cei mai gravi teologi.

1-iü Patru sute de đille pentru toți acceia quarí, dupö que s'aü mărturisitü assistã la marea liturgiã în điuã serbãtórei pré sântului *Mysteriü*; totü attâtea pentru acceia quarí, assistã la mánecãnda (ortrina) séü la vecernia accelleiași đille; uã sutã sésse-deci pentru acceia quarí assistã la una din orele cele mi-ce, și jumătate din tóte acestea pentru acceia quarí assistã la liturgiã séü la mánecãndã, etc., în decursulü octavei. Sixtu allü IV-le aü accordatü accelleiași indulgențe accellora quarí assistã la accelleiași serviție în điuã și în decursulü octavei *nemaculatei-concepțiuní*, și *Clemente* allü VIII-le accellora quarí assistã la servițiulü sântului nume allü lui *Iisus*.

Allü 2-le Sixtu allü IV-le aü accordatü trei sute de đille de indulgențe accellora quarí recitéđã cu pietate *litaniele* sântului nume allü lui *Iisus*, și dóue sute accellora quarí recitéđã pre alle sãnteí *Fecióre*.

Allū 3-le Șapte anni și două sute optă-deci de zile de indulgențe accellora quarī pörtă uă luminare (de cëră) seú unū sfeșnicū quândū se adduce sânta Impärtășire la bolnavi. Trei anni și uă sută două-deci de zile accellora quarī punū pre alții sō le pörte, neputându-le portá ei ênșșiși. Quinquī anni și două sute de zile accellora quarī însoçescū sânta Impärtășire fōră a portá luminare. (Innocent. XII, printr'unū indultū (privilegiū) din 5 Ianuariū 1695.)

Allū 4-le Indulgență plenariă uă dată pre lună, în ziua que 'și-vorū alege dupō placulū lorū, tutorū accellora quarī, fiindū mărturisiți, pocăiți și împärtășiți, vorū recitá într'aceea dí, în genuchī, *angelus Domini*, demânéta, la a miédí și séra la sunetulū clopotulū, și uă sută de zile de indulgență de quâte ori 'lū-va recitá quine-va de assemenea în celle-l-alte zile. (Benedictu XIII, prin indultulū seú din 14 Septembre 1724.) Accellași papă, prin epistolele selle *in forma brevis* din 5 Septembre 1727, aū întinsū aceeași indulgență la monachii quarī, fiindū ocupați cu nesquarī exerciție regularie pre quândū se sună de *Angelus*, lu-ar recitá în genuchī într'unū altū timpū. Benedictu allū XIV-le aū confirmatū aceeași indulgență în 20 Aprile 1742, și aū adaussū quō uă va căpétá quine-va recitându *Regina coeli* în timpulū Pascelui, cu versulū și rugăciunea *Deus, qui per resurrectionem*, etc., pentru aceea quarī uă sciū, astū-felū cu tóte accestea înquátū cei que nu sciū nequī *Regina* nequī accéstá rugăciune vorū căpétá și ei accéstá indulgență recitându *Angelus*. Va căpétá quine-va de assemenea indulgență, fōră a dice în genuchī ori *Regina coeli*, ori *Angelus* în decursulū timpulū pascal și în tóte duminecele annulū, pretotindene pre unde nu este obiceiulū de a recitá aceste rugăciuni în genuchī.

Allă 6-le Indulgență de uă sută de zile accel-
lora quarî se voră salutá, unulă dicândă *Laudetur*
Christus, séu lădată sô fiă *Christos*, érô altulă re-
spundëndă *In saecula*, întru toți viăcii, séu *amin*, as-
șá sô fiă, séu *semper*, totă-de-una. Aceceași indul-
gență pentru predicatorii séu pentru cei-l-alti credin-
ciosi quarî se voră silí de a introduce acestă modă
de salutare. Que-va mai multă, indulgență plenariă
la vremea morței pentru acecia quarî dupô que se
voră fi servită de acestă modă de a se salutá în
decursulă vieței loră, voră invocă cellă puçină din
ânimă, de nu voră poté cu gura, numenile lui Iisus
și allă Mariei. (Prin indultulă lui Sixtu allă V-le, re-
innouită de Benedictă allă XIII-le în 22 Ianuariă 1728.)

Ordinile religiöse (monachali) aă indulgențele
loră particulare.

Indulgențele se împartă: în locali, reali și per-
sonali. Indulgența locală se dă ună ore quare locă,
qua capellă, biserică, etc. Uă capetă quine-va visi-
tândă acestă locă și observândă tôte condițiunile în-
semnate de bullă; astă-felă înquătă déquô bulla or-
donă qua sô între omulă în realitate în biserică séu
sô facă accollo vre-ună exercițiă quare quere în realitate
accéstă intrare, qua bună ôră de a se împărtăși ac-
collo, de a visită quinquă altare, etc., nu va căpétă
nequi-quumă indulgența de nu va intră accollo în re-
alitate, măcară quô ar fi împedicată ori de violință
ori de mulțime; în vreme que déquô bulla quere nu-
mai de a visită biserică și de a se rugă accollo, va
căpétă indulgența făcându-și rugăciunea la usșă bise-
ricei în quare nu va poté intră, pentru-quô i se va
socotí pentru atunci quô aă visitatu-uă și s'aă ru-
gată accollo moraliminte vorbindă. Cândă uă bise-
rică pentru quare este dată uă indulgență cade în ru-

înă în parte, și se reedifică de asemenea (în parte), indulgența subsiste, pentru-quō și biserica subsiste. Dérō déquō biserica cade cu totalū și nu este nequiquumū restabilită, indulgența încetédă. Déquō se restaurédă biserica în accellași locū séu într'altulū, este mai sigurū de a se quere indulgențe nóuē, desși este probable quō celle vechie subsistă în primulū casū și chiarū în allū douile, quândū elle sântū acordate în vederea patronului unui attare locū, séu bisericeī que possede accollo uă communitate.

Indulgența realē este aceea quare se allipesce órequărorū lucrurī mobilī și treecutóre, qua metaniī, grău bincucvântatū, medalie, și accordatā credincioșilorū quarī pórtă acceste lucrurī cu evlaviă. Quândū acceste lucrurī se scâmbă, astū-felū înquātū sō înceteđe de a ff accelleași, dupō socotéla comunē a ómenilorū, indulgența încetédă; dérō déquō lucrurile subsistă și se vedū a ff accelleași, cu tótă scâmbarea que li s'aū întemplatū, indulgența subsistă. Astū-felū ar ff scâmbarea unorū metaniī la quarī s'ar pune uă ață nóuă, séu quâte-va bóbe mai puçinū dequātū celle que subsistă.

Indulgența personalē este aceea que se accordă immediatū unorū persóne în particulariū, séu în comunū persónelorū, spre exemplu, dintr'uă confrățiă. Acceste persóne potū căpétă astū-felū de indulgențe în orī-que locū ar ff, séu sănétose, séu bolnave séu murinde.

Noī nu vomū intră în detallie mai ammenunțite asupra indulgențelor. Cei que vorū voi sō sciă mai multū vorū poté citi, déquō aūū coragiulū, tratate specialī. Celle mai docte sântū alle părintelui Wolf, mai eunoscutū qua teologū suptū numele seū latinisatū de Lupus; alle părinților Théodore du Saint-Esprit, și Honoré de Sainte Marie.

Acceaa-que amū ñissū este de adjunsū pentru a stabilí tesa nóstră, adequō, quō indulgențele sîntū favorī cu totulū disproporționatē cu faptele prescrite pentru a le merită.

Pentru a legitimá indulgențele, teologii Bisericeī romane confundă indulgențele moderne alle accesteī Biserice cu accellea que Biserica primitivă accordaa péccătoșilorū căitorī, quariī, prin excellențele lorū dispozițiunii, meritaū sō li se ierte uă parte din penitențele publice fixate de canōne. Este fórte evidente quō Biserica quare aū stabilitū acceste penitențe, quare le aū determinatū natura și durata, 'și-póte modificá legislațiunea sa, în anumite împregiurări de locū, de timpū, de persōne. Dérō quāndū Biserica romană aū lăssatū sō cadă în desuetudine, nu numai penitențele canonice, dérō și penitențele generalī, recommandate tutorū chrestinilorū, qua ajjunările păressimelorū și abstenențele, póte quine-va sō (mai) susțină quō indulgențele selle arū fī acte de acceaași natură qua accellea alle Bisericeī primitive, scurtāndū pentru óre-quarī persōne durata penitențelorū publice?

Teologii Bisericeī romane raționēdă dérō fórte reū quāndū recurgū la acceste acte alle Bisericeī primitive pentru a legitimá indulgențele moderne.

Pentru a găssí quine-va originea accestorū indulgențe trebue sō se urce pēnō la finitulū secululū allū nóuēle (1). Uă dispozițiune a synodulū dela Tribur, apprópe de Mayența, ținutū în 895, este primulū documentū que se póte citá în sprijinulū facultăței de a 'și-rescumpērá, prin međloculū unei óre-quare summe de bani, penitențele canonice. De îndată que se permise qua sō scape quine-va de acceste penitențe

(1) V. Juenin. Dissert. de Indulgent. c. 2.; Morin. de Poenit.

prin plată, elle fură numai dequâtū abolite, și cano-nistiū occidentalī, qua Reginon și Petru Pictavianulū, nu se mai applicară dequâtū spre a determiná summa quare ar poté compensá cutare séū cutare pe-nitență.

Attare erá starea questiuneī la finitulū secululū allū decele. S'aū avutū grigea qua sō se înmulțescă anī de penitență în teoriă, în vreme que 'i-aboliaū în practică; astū-felū înquâtū canonistiū indicaū cu gra-vitate quē rugăciunī trebuia quine-va sō reciteđe, quāți bani trebuia sō verse, quāte loyiture trebuia sō 'și-administređe, pentru a compensá quinquī-deci, uă sută séū uă miiā de anī de penitențe canonice. De îndatā que poteá quine-va cu lesnire sō 'și-rescumpere așșá de lungī penitențe, deduceá dintr'accēsta natu-ralimente quō ar poté sō facă multe pēccate. Dérō quumū erá sō se concilieđe așșá de lungī penitențe cu limitele vieței umane? Una qua accēsta nu se po-teá, dérō se imaginā quō penitențele que nu s'ar îm-plinī în lumea accēsta vorū poté sō se împlinescă în cea-l-altă, și quō, âncō din vieța accēsta s'ar poté quine-va rescumpără pentru vieța viitorīā. De accol-lea aū eșșitū doctrina Purgatoriulū și a indulgențe-lorū applicabilī sufletelorū que arū sufferī în ac-cestū locū.

In secululū allū unū-spră-decele, se inventā *in-dulgența plenariă*, adequō, iertarea totalē a tutorū pe-nitențelorū que ar fī quine-va oblegatū sō le facă orī în vieța accēsta orī in cea-l-altă. Se recourse la ac-cestū međlocū pentru a excitá zelulū pentru cruciate. La synodulū dela Clermont, în 1096, unde fū procla-mată prima cruciată, papa Urbanu allū II-le, de ac-cordū cu episcopiī de fațiā, decise quō „căllătoria la Ierusalimū pentru liberarea acestei Biserice va ține

locu de ori-que penitență.“

În 1122, la primul synod din Latran, papa Callixtă allă II-le confirmă indulgența plenariă a lui Urbanu allă II-le și uă întinse și pentru aceea quară ară merge sō bată pre Musulmani în Ispania. În 1145, papa Eugeniă allă III-le uă confirmă din nouă, și în 1195, Clemente allă III-le făcū totū așșă.

Dupō Bernard de Clairveaux (1), scelerații, și impii, răpitorii, batjocoritorii de celle sante, omicidii, călcătorii de jurăminte, précurvarii, se înrolară pentru ună annū, qua cruciați, și scăpară locurile mar-ture alle crimelorū lorū. Cu tōte accestea și bărbați pioși voiră sō profite de accēsta, dupō accellași scrietorū (2). Dupō populațiunea quare formaă maiortatea în cruciate, nu se pōte quine-va miră de crimele și atrocitățile que se commisseră în decursulū accestorū expedițiuni.

Zelulū pentru indulgența cruciatelorū rēcindu-se, papa Bonifatiu allă VIII-le anunțā cu multū scōmotū uă indulgența plenariă pentru toți cei que vorū visitā Roma în primulū annū allū seculului allū XIV-le, Annulū 1300 se indicā qua unū annū sântū, și i se dede numele de Iubileū, în ammintirea Iubileului din Vechiulū Testamentū. Uă mulțime nenumărabilē de călători se dusseră la Roma și addusseră accollo mulți bani. Curtea papalē prinse gustū de demonstrațiuni așșă de utili interesselorū selle. Clemente allă VI-le. alessū papă în 1342, decise quō unū Iubileū cu indulgența plenariă va avé locū la fiă-quare jumătate de seculū. Papa Gregoriū allă XI-le, quare mori în 1378, publicā uă bullă pentru a institui unū Iubileū la fiă-quare a treia parte de seculū. Accēstă bullă nu

(1) Bernard. serm. ad. milit. Templ. c. 5.

(2) Bernard. Epist. 246.

fû observată de successorii sei pênõ la Paulũ allũ II-le, la finitulũ seculului allũ XV-le. Acestũ papã decise quõ unũ Iubileũ va avé locũ la fiã-quare pã-trarũ de seculũ, și accésta este regula que s'aũ ur-matũ de atunci.

Episcopii 'și-attribuiaũ la începutũ dreptulũ de a distribuĩ indulgențele, ceea-que adduceá prejudiciũ in-teresselorũ Romei. Innocențiu allũ III-le voi sã re-medieze acestũ inconveniinte. De aceea, ellũ, în syn-odulũ allũ patrule din Latran, în 1215, se plânse de indulgențele episcopali que slãbiaũ disciplina. Alle Romei óre uã întãriaũ? Synodulũ redusse dreptulũ e-piscopilorũ la uã indulgență de unũ annũ que ar poté fĩ accordatã cu ocasiunea sãntirei unei basilice, și una de patru-đeci de đille cu ocasiunea aniversã-rei accestei sãntiri.

Episcopii cãutaũ, prin međloculũ indulgențelorũ, sã attragã quãtũ s'ar poté de mulți pelerinĩ în dio-cesele lorũ, mai alessũ quãndũ aveaũ trebuință de bani pentru a zidĩ seũ a decorá Biserice.

Decretulũ cellũ de allũ patrule synodũ din La-tran trecũ în corpulũ dreptului canonicũ occidental.

Papa Sixtu allũ IV-le (1471) se pare a fĩ cellũ d'ãntãiu quare aũ applicatũ indulgențele la suffletele reposașilorũ; Leon allũ X-le condamnã uã proposi-țiune în quarea Luther affirmaá quõ indulgențele nu sũntũ folositorie morșilorũ.

Quãtũ *despre tesaurulũ* meritelorũ lui Iisus Chri-stos, alle sãnteĩ Fecióre și alle sãntilorũ, quare s'ar fĩ incredințatũ papei, despre accésta se afflã prima mențiune netedũ exprimatã în Extravaganta *Unigeni-tus* a papei Clemente allũ VI-le (1342).

Acceste note istorice assupra indulgențelorũ spunũ în destullũ la que abusuri se lãssarã sã fiã tãrriți în

tóte Bisericele occidentali. Amú poté sò facemú tabloulú accestorú abusuř; dérò tesa nóstră cu accésta nu va fí mai bine demonstrată. Pentru totú omulú instruitú și imparțial, remâne constatátú quò indulgențele în usú în Biserica romană nu sîntú de-locú analoge cu accellea de quarí Biserica primitivă usáá în privința penitențilorú quarí împlinisse cu edificatiune și cu dispozițiuní excepționali, uă parte din penitențele publice que li se impusesse. Este egaliminte demonstrátú quò indulgențele romane sîntú uă attingere (lovitură) gravě dată doctrinei catolice a Satisfacțiunei, și disciplinei Bisericeí (1).

Biserica romană s'aú abbátutú dela addevěrú asupra doctrinei penitenței, nu numai prin indulgențele selle, dérò încă și prin *dispensele* cu quarí face abusulú cellú mai straniú.

Nu numai Biserica romană dá cu îmbielșugare indulgențele selle pentru a înlocuí faptele satisfactorii, dérò ea dá cu îmbielșugare și dispensele prin međloculú quărora, cu bani, se póte quine-va sustrage dela tóte oblegațiunile.

Biserica romană possede dispense pentru tóte legile selle. Ea dispensédă de fągăduințe; de neregularități pentru chirotonii; de impedimente la căsătórii; de censure; de crime secrete; de celibatú; de înfrênări și de ajjunări în posturí și de alte dille de penitență; de jurăminte; de recitarea breviariului, adequò, a servițiului de fiă-quare dî impusú clerului; în fine de tóte legile, orí quare ar fí natura lorú; numai pentru legile divine, nu dispensédă dequátú în

(1) Affóră de Juenin și Morin pre quarí i-amú citatú mai susú, și cei-l-alfi teologí que i-amú menționatú, se póte consultá părintele Perrone, Tract. de Indulgent., pentru a se asigurá quò noi amú expusú exactú doctrina romană.

modu *indirectu*, și casuistiî 'și-au exercitatū artea lorū assupra accestuî punctū quası assupra attâtorā altora. Episcopii potū sō accorde ôre-quari dispense; dero celle mai importanti suntu rezervate papei quare possede doue congregatiuni pentru a le expedi: sacra Penitențiară și sacra Dateră.

Canonistiî facū în general reserve relativu de validitatea unorū dispense; dero se pôte dice quō, în practică, aceste reserve suntu eludate cu ajutoriulū a miî de distincțiuni alle casuisticeî. In tesē generalē, se pôte dice quō capetă quine-va dela Roma totū que voiesce, numai sō 'i-plătescă bine.

S'au dressatū mai multe tarife pentru dispense; nomenclatura oblegațiunelorū seū crimelorū de quarī se pôte quine-va liberă, cu banī gata, este cu addeveratū scandalosă. Multe din aceste tarife au fostū publicate; Roma saū grăbitū de a protestă contra autenticitatei lorū; dero accestă protestațiune nu eră dequātū de curatā formă. In fondū, aceste tarife suntu autentice; elle suntu cunoscutē de toți acceia quarī auū recursū la dispensele Romei, și ôre-quari biurouri intermediarie auū avutū grigea de a le publică în resumatū; quōquī existē pre lōngō congregatiuni Agentē quarī se însărcinēdă qua sō obțină tôte dispensele, și quarī comunică cliențilorū prețurile cu quarī prāvăliele lorū li le potū procură.

Unele dispense suntu particulare, și date în casuri specialī; dero suntu și de celle generalī. Astūfelū în fiă-quare annū, official și dela înălțimea amvonului, episcopii, fiă în numele lorū, fiă în numele papei, dispensēdă de oblegațiunile postului mare; permittū de a usă de cutari seū de cutari alimente; de a mâncă carne în ôre-quari dille, totulū suptū reser-

va pentru fiă-quare de a dá uă summă de bani proportionată cu međlócele selle.

Se póte đice, în modŭ general, quō cu bani, și prin óre-quarī acte séu rugăciuni facili de quarī s'aŭ allipitŭ indulgențele celle mai întinse, póte quine-va, în Biserica romană, sō se dispenseđe de a face penitanță, și sō se légăne de speranța quō va merge în Paradis fōră multă greutate, numai cu tóte acestea sō nu facă opposițiune bunilorŭ Părinți séu amicilorŭ lorŭ. In acestŭ casŭ, iadulŭ este necontestabil partea ta, atunci chiarŭ quândŭ ai fí fórte virtuosŭ.

Sō appropie quine-va aceste invențiuni romane de doctrina evangelică assupra faptelorŭ de penitență que toți credincioșii sîntŭ datorī sō le practice dé-quō voiescŭ sō imiteđe prequătŭ le va fí possibile viețta Stōpânului și Modelului lorŭ, Iisus Christos, și va căpētá convicțiunea quō Biserica papalē aŭ perdutŭ simțulŭ chrestinŭ.

Amŭ poté citá casurī de dispensă cu addeveratŭ scandalóse, și sō facemŭ tabloulŭ abuserilorŭ curței romane, suptŭ acestŭ raportŭ; dérō scopulŭ nostru, într'accéstă operē, nu este de a face scandalŭ; noi voimŭ numai sō discutămŭ questiuni de doctrină. Dérō, ceaa-que amŭ đissŭ este de adjunsŭ pentru a face sō se întellégă quătŭ de multŭ Biserica romană, prin a sa teoriă a dispenselorŭ și indulgențelorŭ, aŭ addussŭ vëttēmare penitenței, și aŭ făcutŭ nefelositórie faptele satisfactorii.

IV.

DESPRE CHIROTONIA.

Biserica romană s'aŭ abbătutŭ (dela sănătoșa doctrină) în mai multe moduri cu privire la mysteriul Chirotoniei quare conferesce caracteriul sacerdotal. Ea aŭ commissŭ uă gravě errore făcündŭ obligatorŭ pentru chirotonia votulŭ (făgăduința) celibatului, și oprindŭ Chirotonia cellora que n'arŭ voi sŭ contractede obligațiunea de a observá celibatulŭ perpetuŭ. Pre lŭngŭ aceea quŭ legea celibatului, consideratã qua lege generală, este *immorală*, appoi este a dá uă gravě lovire Chirotoniei lipsindŭ de ea pre cei que arŭ fí demni, numai pentru cuvěntŭ quŭ ei sŭntŭ legitimŭ însurați. Astŭ-felŭ, deși Biserica romană aŭ conservatŭ esența mysteriului Chirotoniei, și (deși) diaconii, preuți și episcopiŭ seŭ sŭntŭ legitimŭ chirotoniți, totuși nu este mai puçinŭ addevăratŭ quŭ ea aŭ introdussŭ la dēnsa uă fórte rea doctrină, relativŭ de accestŭ mysteriŭ.

Doctrina sa este defectuósă și assupra cestui-laltŭ punctŭ: ea nu are învેțământŭ precisŭ despre ceea-que constitucesce ritulŭ visibil, seŭ, quumŭ dice ea, *materia* mysteriului. Dintre teologii seŭ, unii uă punŭ în punerea mânelorŭ, alții în ungere, alții în presentarea diverselorŭ obiecte que servescŭ la exercițiulŭ ministeriului, astŭ-felŭ înquătŭ unŭ episcopŭ nu este sigurŭ quŭ aŭ conferitŭ chirotonia dequătŭ dupŭ que aŭ îndeplinitŭ tŭte riturile.

Sânta Scripturã pune positivŭ chirotonia în *punerea mânelorŭ* unită cu rugăciunea.

Noi trebuie să ne întindem principalmente asupra celibatului impusă qua lege generală tutoră celor care voiesc să exerciteze, în Biserica romană, ministeriul ecclesiastic. Pre urmă vom indica și celelalte erori ale Bisericii papale relativă de chirotonia și de efectele selle.

După canoanele Bisericii primitive conservate de Biserica cotică orientală, preutul nu se poate însură după que au priimită preuția; dequă voiesce să continue cu exercitarea ministeriului sacerdotal. Pentru această Biserica cotică orientală au stabilită quă totă ecclesiasticulă quare se destină pentru preuția trebuie mai întâi să se însore, affora dequă nu îmbrăcședă viața monastică.

Accastă legislațiune respectedă starea virginităței, *recommandată și nu impusă* de sânta Scriptură; de altă parte, ea respectedă starea căsătoriei (maritagiului) și libertatea omului; quăquă permite preutulă quare n'ar poté observă celibatulă, după mórtea femeiei selle să contractede a dăua căsătorie, dequă ellă consimte să părăsescă ministeriul ecclesiastic.

Stabilindă regula generală qua preuția să nu se conferescă dequătă bărbaților însurați, Biserica cotică orientală 'și-au rezervată dreptulă de a rădică la preuția și celibatari, quândă etatea și antecedentele loră ară offeri garanții îndestullătorie quă ei ară observă celibatulă loră.

Legea căsătoriei pentru candidații de preuția este pre attătă de justă și pre attătă de morală pre quătă legea celibatului impusă într'ună modă generală și absolută accestoră candidați în Biserica romană, este de injustă și de immorală.

Nu este (lucru) rară cu tóte accetea să auđi teologi séu canonisti romani exaltândă această lege

a celibatului qua unŭ međlocŭ de perfecțiune pentru societatea religiósă. Noi nu contestămŭ quô celibatulŭ religiosŭ, *observatŭ individualimente*, într'unŭ scopŭ de devotamentŭ mai absolutŭ cõtră societate, nu este fórte respectabile; dérõ, consideratŭ qua lege generalē impusă la uă classē intrégă de indiviđi, este immoral și surgintea cellořŭ mai mari desordini. Se scie fórte bine, chiarŭ în Biserica romană, quô declamațiunile unorŭ scrietori în favórea celibatului nu sântŭ serióse (1). Amŭ cetitŭ adesea quô celibatulŭ comunică preuției romane caracteriulŭ seŭ de unitate, de forță, de devotamentŭ; quô grațiă accestui celibatŭ clerulŭ 'și-aŭ conservatŭ independința și grandórea sa; quô ellŭ este forța vitalē a preuției, *sigiliulŭ virginal* quare 'i-atrage respectulŭ și venerațiunea popórelorŭ.

Tóte accestea sântŭ cu precisiune oppusulŭ addevérului. Se póte stabilí fõră dificultate quô celibatulŭ aŭ fostŭ causa dependinței și injosirei clerului romanŭ; quô ellŭ este *unŭ sigiliu de immoralitate* quare i-aŭ attrassŭ repulsiunea și urra popórelorŭ; quô este unŭ jugŭ nelegitimŭ que nu s'aŭ potutŭ stabilí fõră a violá disciplina generalē a Bisericei apostolice.

Pentru a exaltá celibatulŭ, nu este (lucru) rarŭ de a audí pre apologistii accestei legi, insultândŭ pre cei que uă condemnă. Dupõ dênșii, accéstă lege n'ar fí attacată dequâtŭ de nesque spirite vițióse și slabe, sclave alle passiunilorŭ lorŭ; de sufflete sensualí quarí nu înțelegŭ devotamentulŭ sublimŭ; de ómení superficialí și ușori quarí exploatedă resbellulŭ contra celibatului qua pre unŭ međlocŭ facile de a atrage asupra lorŭ atențiunea altora. Celibatulŭ nu arŭ avé

(1) Păr. Perrone aŭ resumatŭ ceaa-que s'aŭ scrissŭ mai favorabile pentru celibatŭ în cursulŭ seŭ de teologiă: *De Coelibatu ecclesiastico*.

inimici dequâtă printre acecia allă quăroră spirită este orgoliosă seú a quăroră ânimă este coruptă.

Acceste declamațiuni nu 'și-adjungă scopulă loră. Se scie, într'addevără quă, chiară în Biserica română, bărbați serioși și morali, marturi ai abuseriloră la quară conduce legea celibatului, deplângă quă accéstă lege există. Se pôte numără printre adversariă legei uă mulțime de bună preuți quară s'ău însărcinată în modă nechipsnită cu accestă jugă și nu aspiră dequâtă să găsescă uă ocasiune de a se scăpă de dânsulă în modă onorabile; quară s'ară scăpă de dânsulă chiară și cu oră-que preț, dequă ară potă găsă, în afforă de ministeriă, uă pozițiune socială convenabilă, și dequă nu s'ară teme quă se va rădică contra loră violențele Tartufloră și persecuțiunea.

Celibatulă, considerată qua lege generală, are de adversari pre tôte clerurile differiteloră Biserice orientali, nu numai alle accellora que nu recunnoscă supremația papală, dără și alle accellora pre quară Roma le consideră qua fiindu-i unite; quăquă, în acceste Biserice *disse* unite, preuți sântă însurați, și se urmădă acci acceaași disciplină qua în Bisericile separate.

Bisericile anglicană și americană, prequămă și tôte Bisericile protestante, sântă de uă potrivă ostilă legei celibatului.

Se pôte dără dice quă accéstă lege este considerată qua rea de immensa maioritate a chrestiniloră. Este difficile de a classă pre toți accesti chrestini printre ómeniă orgoliosă seú coruptă.

Să adaugemă quă, dintre apologistiă legei celibatului, sântă uniă quară nu sântă așșă dequâtă cu gura, din calculă, din interessă, și quară nu practică accestă celibată pre quare attăta de susă 'lă-inalță.

Pentru qua sō appere legea celibatului ecclesiasticū, teologii séu canonistiī romanī facū apologia a ênsuși celibatului. Eī scâmbă astū-felū questiunea. Nu este vorba într'addevărū de a se scī déquō celibatulū este stimabile, quī a nume déquō uă lege generalē se pôte impune la totū clerulū, ceaa-que nu este nequī-de-quumū totū una. In favórea rellei lorū tесе, eī nu s'au sfiitū de a falsificá Evangelia și Epistolele sântului Paulū. Intr'addevărū, este fórte învederatū quō Mântuitoriulū n'au vorbitū de celibatū dequâtū qua despre uă stare excepționale (1); quō sântulū Paulū n'au vorbitū despre dênsulū dequâtū în accellași sensū; quō ellū nu aū datū dequâtū *sfatū* chrestinilorū que arū voi sō ducă uă vieță excepționale; quō ellū aū vorbitū despre episcopī și despre preuți qua fiindū însurați și trăindū cu familia lorū (2). Que probédă dérō textele addusse în favórea legei celibatului? nu uă condamnă elle mai de grabă, pentru quō într'ênsele nu se vorbesce dequâtū de uă stare excepționale?

Dérō n'au avutū Biserica dreptulū sō facă uă lege assupra accestuī subiectū?

Se scie quō teologii romanī, quândū vorbescū de Biserică în general, întellegū totū-de-una pre Biserica romană. Eī prejudecă astū-felū questiunea în favórea lorū; decidū quō Biserica lorū este singura cea addevărată; quō celle-l-alte nu sîntū dequâtū nesque ramure uscate alle arborelui ecclesiasticū. Pre urmă eī se punū la scutelă suptū autoritatea Bisericeī și dicū: Biserica aū stabilitū legea celibatului, așșá dérō accéstă lege este bună.

Accestuī raționamêntū nu are nequī-uă valóre pentru ceī-que nu privescū pre Biserica romană qua sin-

(1) S. Matt., V, 8 — 12.

(2) S. Paul. Epist. I ad Corinth., VIII, 1—9; 1. ad Timoth., III, 3; ad Tit., I.

gura addevărată; quarî nu uă consideră dequâtū qua pre uă parte din Biserica catolică. Cu attâtū mai mare cuvântū este ellū defectnosū pentru ceî que privescū pre accéstă Biserică qua eretică și schismatică, și accestia sântū numeroși, mai numeroși dequâtū membrii Bisericeî romane.

Dérō punēndu-ne pre tērrāmulū pre quare ênșiși teologii romanî se punū, ar poté âncō quine-va întrebă déquō Biserica ar avé dreptulū sō facă uă lege a celibatului.

Celibatulū este fōră îndouiclă în ellū însuși unū lucru bunū, dérō qua lege impusă unui mare numărū de indiviđi, nu este ellū necessariaminte uă surginte de immoralitate? Uă póte quine-va crede *a priori*, și totă istoria clerului romanū probédă quō în realitate lucrulū este așșá. Dérō póte Biserica usá de pute-rea sa legislativă pentru qua sō stabiléscă uă lege que conduce la immoralitate? Totū chrestinulū, totū omulū onestū trebuie sō uă tãgãduéscă.

In faptă, stabilitu-uă-aū ea?

Teologii romanî arū voí fōrte multū qua Biserica primitivă sō uă fî stabilitū; mulți aū impinsū ignoranța séu réua credință pēnō a uă afirmá; dérō unū faptū sigurū, este quō la epoca synodului dela Nicea legea celibatului nu existeá. Dela accéstă epocă, instituțiunea monastică făcusse progresse în Biserică și celibatulū erá practicatū de unū mai mare numărū de credincioși. Unii episcopi, mai multū zeloși dequâtū prudēți, cređură quō păstorii Bisericeî arū poté fōrte bine sō fiã suppuși a practicá celibatulū qua monachiî, dérō ceî-l-alți episcopi nu cređură accéstă lege folositorii. Sō lãssãmū cuvântulū istoricilorū Bisericeî.

Citimū în istoria bisericească a lui Socrate pasagiulū următorii (lib. I, C. XI):

„Unii episcopi judecasse quõ ar trebui sõ se introduceã în Biserică *uã lege nõuã* quare ar consiste în aceea qua toți cei que s'ar rãdicã la sãntita chirotoniã, adequõ episcopii, preuții și diaconii, sõ se abstinã de femeiele cu quarĩ ei se unisse prin cãsãtoriã (nuntã, maritagiu) pre quãndũ erau âncõ laici. Lucrulũ fiindũ propusũ (synodului dela Nicea), și opiniunile fiã-quãruia querẽdu-se, Pafnutiu se scollã în međloculũ episcopilorũ, rãdicã fõrte înaltũ vocea și disise cu vehemintã quõ nu trebuie sõ se punã unũ jugũ attãtũ de greũ clericilorũ și preuțilorũ; quõ cãsãtoriã este onorabilẽ, și patulũ nuntal, curatũ; quõ uã severitate excesivã nu va adduce dequãtũ pagubã Bisericeĩ; quõquĩ toți nu se vorũ poté suppune disciplineĩ unei stricte înfrẽnãri, și se va întẽmplã astũfelũ qua castitatea fiã-quãreia soçe sõ nu fiã pãditã (și ellũ întellegeã prin castitate raporturile bãrbatului cu femeia sa legitimã); quõ este destullũ qua cei que sũntũ clericĩ sõ nu se põtã reĩnsurã, dupõ vechia tradițiune a Bisericeĩ, dẽrõ nu trebuie sõ 'i despãrtimũ de femeiele pre quarĩ ei le aũ luatũ de soçii fiindũ âncõ laici.

„Astũfelũ vorbĩ, continuã Socrate, accestũ bãrbatũ quare, nu-numai quõ nu erã însuratũ, dẽrõ 'și pãdisse virginitatea sa, fiindũ crescutũ din copillãria sa într'ua monastire, și tõtã lumea 'lũ-admiraã din cauza deosebiteĩ selle castitãți. In fine, tõtã adunarea episcopilorũ se invoĩ cu cuvintele lui Pafnutiu. Nu se mai discutã dẽrõ questiunea propusã și se lãsã la libertatea fiã-quãruia de a se abstinẽ de raporturile conjugali.“

Éccõ que se petrecũ la Nicea în privința celibatului, dupõ Socrate, istoricũ quare trãiã dupõ unũ seculũ apprópe dela accestũ synodũ.

Sozomenu, istoricū din secululū allū quinquile, aū narratū accellași faptū (lib. I, ch. XXIII), adăugîndū numai pre ypodiaconī la acecia que erau sō se oblege la înfrēnare.

Appērătorii fanatici ai legei papali assupra celibatului aū sleitū contra lui Socrate și Sozomenu totū que passiunea li-aū potutū inspirá. Eī nu voiescū qua accesti istorici sō fiá demni de credință assupra punctului în questiune; eī le oppunū unele passagie din Părinți și de alle concilielorū, favorabili celibatului ecclesiasticū, pentru a probá quō aū mințitū pretinđîndū quō nu erá în privința accēsta lege generalē la epoca synodului dela Nicea; eī aū unitū cu citațiunile declamațiunile celle mai furióse.

Tóte accestea sîntū fōră effectū. Istoriculū Fleury aū fostū multū mai înțeleptū și multū mai prudentū admittēndū quō, la epoca synodului dela Nicea, nu erá lege generalē assupra celibatului, dērō quō erau obiceiuri în unele Biserice particularie. Socrate ênsuși convine despre accēsta, dupō quumū ne face sō observămū Fleury. (Hist. Eccl., liv. XI, § 17.)

Accestū faptū admissū, resultă quō nu fî în privința accēsta nequī-quumū lege generalē stabilită în decursulū primelorū patru secole alle Bisericei. Dērō, de vreme que nequī-unū synodū ecumenicū nu promulgă vre-una de attunci încóci, urmēdă quō în secululū allū quinquile, Socrate și Sozomenu spuneaū addevērulū, quāndū affirmaū quō uă attare lege nu existeá în timpulū lorū.

Quātū despre mărturiile particularie que se citēdă, séu dela unii Părinți séu dela unele synóde locali, elle probēdă numai quō, în unele Biserice, în a Romei, spre exemplū, legea celibatului se stabilisse;

dérõ póte quine-va, dela legi particulare, sã conchidã la uã lege generalã?

Attuncî chiarũ quãndũ Socrate și Sozomenu arũ fí attãtũ de puçinũ veridici dupõ quumũ uã pretindũ defãimãtorii lorũ interessați, ar poté intrã în capulũ cui-va, quõ sã fí pututũ eĩ, în secululũ allũ quinquile, în presența întregẽi Biserice orientale, quarea totũde-una i-aũ stimatũ, sã atteste de quõ uã lege generalã assupra celibatului nu ar existã, quãndũ ea ar fí existatũ? Déquõ apologistii legei papale arũ fí voitũ sã cunnõscã addevãrata disciplinã a Bisericei orientale assupra celibatului, eĩ arũ fí gãssitũ-uã în istoria chiarũ a lui Socrate, quare recunnõsce quõ ea erã în vigõre în Tessalia, în Macedonia și în Grecia. Eraũ dérõ în Oriinte quãsi în Occidinte, *dela synodulũ din Nicea*, Biserice în quarĩ celibatulũ erã prescrissũ episcopilorũ, preuțilorũ și diaconilorũ. În quãte-va altele, ellũ erã prescrissũ chiarũ și ypodiaconilorũ.

Maĩ înainte de synodulũ dela Nicea, acceste obiceiri eraũ maĩ rari. Intr'addevãrũ, canonulũ XXVI allũ apostolilorũ; allũ X-le canonũ allũ Synodului din Ancyra; I-iulũ din Neocesaria; allũ IV-le din Gangra presuppunũ quõ clericii maiori (episcopii, preuții și diaconii) nu observaũ celibatulũ.

Așã dérõ, quãndũ Pãrinți qua sãntitulũ Ieronymũ și sãntulũ Epifaniũ, de exemplu, affirmã quõ celibatulũ erã în usũ în cutare seũ cutare Bisericã din Oriinte seũ din Occidinte, eĩ nu vorbescũ dequãtũ despre Biserice particulare în quare ellũ fuisse prescrissũ dupõ synodulũ dela Nicea. Dérõ quãndũ, în zelulũ lorũ în favõrea celibatului, pretindũ, qua sãntulũ Epifaniũ, quõ accestũ obiceiũ erã întemeiatũ pre canõnele apostolesci, (eĩ) se înșellã, și nu arũ fí pu-

tută sò citeđe unū singurū canonū în favórea opiniunei lorū.

Este dérò sigurū: 1-iū quò înainte de Synodulū dela Nicea, nu fū nequī-quumū vre-uă *lege generalē* quare sò impună celibatulū; allū 2-le quò uă *attare lege* nu existeá în secululū allū quinquile; allū 3-le quò Biserice particularie impuseră celibatulū clericali-
lorū maiori în diverse epoce.

Așșá dérò disciplina variaá assupra accestui punctū în differitele Biserice. Attare erá starea lucrurilor în prezența quăreia se afflă synodulū Trullanu (*In Trullo*) la finitulū seculului allū șéptele.

Unii (latini) aū voitū sò facă a se respândi cre-
dința quò accestū synodū fū compusū din curtenitori
quarī *innovarā* în privința însorărei preuților și dia-
conilorū, pentru a fí agreabili unui tēnērū imperato-
re desfrēnatū. Titlulū chiarū de *In Trullo* nu afflă
grațiā în ochii pudici ai defăimătorilorū. Quumū! unū
synodū sò se întrunescă suptū domulū (în salla prin-
cipalē a) palatului unui imperatore! que servilismū!
Cu tóte accestea, allū șéssele synodū ecumenicū se ți-
nusse totū în loculū accella; și la synodulū *In Trul-*
lo, se vede, allătura cu Paulū allū Constantinoplei,
patriarchiī Alexandriei, Antiochiei și Ierusalimului;
metropoliți; Basiliū allū Gortynei, quare representaa
patriarchatulū de Occidinte, prin delegațiune specialē;
preste totū *douē sute unū-spră-dece episcopōi*.

Accestū numărū, trebue quine-va sò convină, e-
ste în destullū de respectabil. Nu în *surgințile inve-*
ninate, quí în actele chiarū alle accestui synodū amū
afflatū noi quò ellū aū adoptatū qua obligatoriī canó-
nele apostolilorū, alle vechielorū synóde din Ancyra,
din Neocesaria, din Gangra, din Antiochia, din Lao-
dicia, alle cellorū șésse synóde ecumenice que se ți-

russe pênă atunci; alle synódelorū din Sardicia, din Carthaginea și din Constantinopole, suptū Nectariū.

Trebue sō se admittā quō în decretale accesorū synóde, que formaū *dreptulū canonicū universal*, nu erā nequī-unulū singurū quare sō preseriā celibatulū preuților; altrăminte, ar trebui sō dicemū quō cei două sute unū-spră-dece episcopi dela synodulū *In Trullo* începeau prin a rădicá la puterea de lege aceea que ei voiaū sō desființe. În sfōrșitū, sūntū cunnoscute canónele pre quarī ei le priviaū qua avēndū putere de lege în tótă Biserica, și nu-numai quō nu se afflā într'ensele nequī-uā dispozițiune favorabilē celibatului, dérō (âncō) printr'ensele se presuppune totū-de-una preutulū, și chiarū episcopulū, însurați.

Trebue dérō sō se recunnōscā quō synodulū *In Trullo* nu făcū nequī-quumū innovare pronunțându-se contra celibatului ecclesiasticū. Dérō pentru que se pronunțā ellū în accestū sensū? Fí-va óre pentru quā sō placā unū tēnērū împēratū de două-deci și quinquī de anni? Ar trebui probe fórte grave pentru a ne decide sō credemū quō două sute unū-spră-dece episcopi arū fí lucratū suptū impulsionea unū attare motivū. Existā-elle? Nu. Istoria nu ne aū arrēttatū măcarī qua Iustinianū allū II-le sō fí manifestatū ceamā micā tendință în accestū sensū. Pentru que dérō sō se arrunce uā insultā attātū de grossolanā în fația unei așa de mari reuniuni de episcopi? Ah Domneleulū meū! aū voitū (latini) sō 'i-insulte pentru-quō decretulū lorū nu erā favorabile tesei celibatului.

Quātū pentru noi, noi sūntemū convinși quō synodulū *In Trullo* se pronunțā contra celibatului ecclesiasticū din cauza abuzurilor que resultasse dintr'ensulū în Bisericele în quarī se stabilisse, și reinnoș

În același timp, antichă disciplină contra bigamilor, pentru a înlătură abuzurile ce se introdusesse în alte Biserice. Credem, quod a fost așșă, mai întâi pentru quod ellă a declarat uă pozitiv în decretul său, și de asemenea pentru quod numeroase canone de alle synódelor locală, se reînnoiesc neîncetată legea celibatului în Bisericile în quare ea există în principiu, ceea ce probă quod ea nu eră pădită; se, quod, în acele în quare celibatul nu există, se reînnoie vechia disciplină contra bigamilor, ceea ce probă quod, în aceste Biserice, ea eră cădută în desuetudine.

Astfel, synodul *In Trullo* nu innovă; ellă blamă uă lege *locală* quare eră uă surgintă de abuzuri, și promulgă din nou uă *lege apostolăscă* după quare preutul trebuia să fiă *bărbat allă unei singure femeie*.

Vom da principalele dispozițiuni ale decretului său, și vom probă, cu fapte, quod Biserica romană, neadoptându-l, a păstrat în sânul său un principiu de immoralitate.

Ecce principalele dispozițiuni ale synodului attingătoare de însurarea preuților: Romanii așșă uă regulă pré strictă; aceea quare depindă de scaunul de Constantinopol așșă prea multă condescendență. Noi temperăm uă regulă prin alta spre a înlătură oricare exces. Pentru această bigamie a quoror a două căsătorii se ureă pînă la 15 Ianuarie din ultimul indiction allă patrule vor fi depuși (lipsiți de preție); dero aceea a quoror a două căsătorii se va fi despărțită mai înainte de această epocă nu vor fi *degradați*. Pentru viitor, synodul reînnoiesce canonul quare opresce de a chirotonisi episcop, preot, diacon, se de a rădică la clericat pre oricine așșă

fostū de dóuē orī însuratū, quare aū avutū concubină dupō botezulū seū, quare se va fī cāsătoritū cu uă vėduvă seū cu uă femeia lăssată (de bărbatulū eī), cu uă curvă, cu uă sclavă seū cu uă comediană. Synodulū opresce, prin urmare, suptū pedépsă de depunere, pre orī-quare episcopū, preutū seū diaconū de a se însurá dupō chirotoniă. „Déquō vre-unulū dintr'ênșii voiesce sō se însóre, adauge ellū, sō uă facă accésta înainte de a întrá în chirotoniă.“

Astū-felū, synodulū *In Trullo nu obligă* la cāsătoriă, dérō uă permite *înainte de chirotoniă*; și, conformū cu regula apostoléscă, ellū exclude *pre bigamă* din tóte funcțiunile ecclesiastice.

„Noi scimū adaugū Părinții synodului, quō, în Biserica romană, se urmédă accéstă regulă: quō cei que aū a fī chirotonisiți diaconī seū preuți promittū de a nu mai avé commerciū cu femeiele lorū, dérō noi, urmândū perfectiunea vechiului canonū apostolescū, voimū qua cāsătoriele cellorū que suntū admissi în sânțitele Ordinī (tagme) sō subsiste, și nu 'i-lip-simū de usulū femeielorū lorū în timpurile convenabilī. Așșá dérō, déquō vre-unulū este judecatū demnū de a fī chirotonitū ypodiaconū, diaconū seū preutū, accel-la nu va fī exclusū din tagme, pentru-quō este angagiatū în cāsătoría legitimă; și în timpulū chirotoniei selle nu se va pune sō promittă quō se va abștiné de femeia sa.“

Părinții reînnouescū pre urmă canonulū synodului din Cartaginea, quare prescrie ecclesiasticilorū înfrênarea absolută în anumite țille. Appoi eī adaugū: „Orī-quine, spre disprețierea canónelorū apostolilorū, va îndrăsnī sō lipsescă pre unū preutū, pre unū diaconū seū pre unū ypodiaconū de commerciulū legitimū cu femeia sa, sō se depună.“

Synodulū *In Trullo* recunosceá dérö quõ celibatulū erá impusū în unele Biserice; dérö ellū condamnă accéstă *disciplină particulară* în numele legei vechi și apostolesci quarea deși erá fórte severă în privința onórei ecclesiastice, totuși nu făceá nequî-quumū sõ consiste accéstă onóre în celibatū. Constatândū quõ, în Biserica romană, se impuneá legea celibatului, synodulū în accellași timpū lassă sõ se înțellégă quõ în fondū ea nu erá observată. Pentru accéstă ellū adaugē: „Déquõ quare-va din preuții din țerrele barbare (occidentalī) credū quõ trebue sõ se pună mai pre susū de canonulū apostolilorū quare 'i-opresce de a 'și-părăsī pre femeiele lorū suptū pretextū de religiositate, și *so facă mai multū dequātū nu este ordonatū*, despărțindu-se de femeiele lorū cu învoire obștescă, noi 'i-oprimū *de a locui cu elle*, orī în que kypū ar fī, spre a arrëttá prin aceeaa quõ promissiunea lorū este efectivă.“

Usulū Bisericeī Romane erá dérö blamatū în ellū ênsuși de synodū, quarele nu credeá în stricta observațiune a legei impuse.

Suptū accestū din urmă raportū ellū erá perfectaminte în addevērū (dans le vrai), și noi întru accéstă avemū qua garanți pre synódele occidentalī quarī, în *tóte împregiurările, pretutindenea și în continuū*, reînnouescū oprirea pentru ecclesiastici de a avé femei cu dênșii, prequumū și oblegațiunea de a păđi uă exactă înfrênare; quarī promulgă legi riguróse contra copiilorū preuților, etc., etc. Ar fī avutū quine-va trebuintă de tóte acceste reglămente déquõ celibatulū ar fī fostū observatū? Este óre necessariū de a se reînnoi neîncetatū uă lege que este respectată? Noi amū avutū dérö dreptate de a đice quõ synódele Bisericeī romane attestă quõ legea celibatului nu erá

observată. Acestă faptă se dă de faţă attâta de multă în totă istoria bisericească de Occidente înquātu ne pare de prisosă de a cită texte. Va fi difficile de a găssi quine-va ună synodă quare să nu fi reînnoită legile de mai susă, începându cu epoca synodului in Trullo și pênă la papa Gregoriu allă VII-le, adequă din secululă allă șeptele și pênă la allă ună-sprădecele. La accestă din urmă dată, celibatulă eră attâtă de puçină observată înquātu cădusse pentru qua să dicemă așșă în desuetudine. Intru accestă avemă qua garantă pre ênsuși Gregoriu allă VII le, quare, în unire cu toți scrietorii din aceeași epocă, attestă quă toți ecclesiasticii aveau femeii și copii și trăiau qua cei însurați, în vederea și cu seirea episcopiloră și a tutoră credincioșiloră.

Gregoriu allă VII-le întreprinse de a distruge accestă stare de lucruri. Ellă proclamă pre toți preuții căsătorii *concupinară* și pre copiii loră *bastardi*; appoi ordonă tutoră ecclesiasticiloră, ypodiaconi, diaconi și preuți, să observe celibatulă. Acestă decretă fū dată într'ună synodă din Roma în 1074, și lă-adressă îndată episcopiloră din Germania pentru a lupromulgă în diocesele loră. Spre a judecă despre effectulă produssă în Biserice de accestă decretă, noi vomă dá cuvântulă lui Fleury, quare nu pôte fi bănuită în asemenea materiă:

„Papa publicându prin totă Italia decretele synodului que ținuse la Roma în cursulă păressimeii contra simoniei și neînfrânării clericiloră, scrisse mai multe epistole episcopiloră Germaniei pentru qua să priimască de asemenea aceste decrete în bisericile loră, oblegându-i de a separă absolută pre tôte femeiele din societatea (compania) preuțiloră suptă pedepsă de anatema perpetuă. Număi dequătă totă cle-

rulă murmură cu violență contra acestui decretă, dîcîndă quô a voi (quine-va) sô constringă pre ômenî quă sô trăiescă aici (pre pămîntă) qua ângerîi, accesta ar fî uă eresă manifestă și uă doctrină nebună, cu tôte quô Domnulă Nostră, vorbindă despre înfrênare, aă dîssă: Nu toți coprindă cuvîntulă accesta. Și: Quine 'lă-póte coprinde sô 'lă-coprindă. Și sântulă Paulă: Quine nu se póte înfrênă, sô se însóre, pentru quô mai bine este sô se însóre dequâtă sô arđă. Quô papa, voindă sô opréscă cursulă ordinarîi allă naturei, va lăssă frêulă (liberă) cōtră desfrênare și necurăță. Quô de va continuă a grăbí cu executarea acestui decretă, eî mai bine se voră lăssă de preuță dequâtă de căsătoră, și atunci va vedé (papa) unde va poté găssî ângerî pentru a guvernă Bisericele în loculă ômeniloră pre quară 'i-desprețuesce.

Dérô papa nu slăbiă nequî-quumă și nu încetaă de a trămitte legațiuni pentru a accusă pre episcopî de slăbiciune și de negligență și a 'i-ammenință cu censură déquô nu voră execută de grabă ordinele selle. Sigefroi, archiepiscopulă Mayenței, scia quô nu eră uă mică întreprindere de a desrăděcină ună obi-ceiă attăta de învechită și de a adduce lumea attătă de corruptă la puritatea Bisericei primitive (1). Pentru accésta ellă lucraă mai moderată cu clerulă, și le dede mai ântăiă șesse luni pentru a deliberă, îndemnându-i sô facă de voiă acceaa de quare nu se popoteaă dispensă, și sô nu i reducă, pre papa și pre ellă, la necesitatea de a chotărî contra loră lucruri neplăcute.

„In fine ellă adună ună synodă la Erford în luna lui Octobre a acestui annă 1074, unde 'i-silî mai

(1) Aici Flury se înșellă dândă celibatulă qua puritatea primitivă. Se găsesece în ênsăși Istoria sa probe numerose și nevincibilă quô întru accésta nu fî așă.

cu putere de a nu mai usá de ammânare (rĕstimpŭ), ŝi de a renunțá pre datá la cásătoríá seŭ la servițulŭ altareluí. Eí 'i-adduceaŭ înainte mai multe raționí pentru a se scápa de stáruințele selle ŝi a nemicí accesțŭ decretŭ, de ar fí cu putințá; dérö ellŭ le oppunea autoritatea sântuluí-scaunŭ, quare 'lŭ-constríngeá sŏ querá dela dênșii ŝi nevrëndŭ ellŭ ceaque le quereá.

Vĕdĕndŭ dérö quŏ nu cástigaŭ nemica, nequí prin raționile, nequí prin rugámínțele lorŭ, eí eșșirá quaquumŭ pentru a delibereá ŝi chotárirá de a nu mai intrá în synodŭ, quí de a se retrage fŏră a 'șí-luá diua buná fiá-quare la casa sa. Quățí-va chiarŭ strigará scomotosŭ quŏ ar fí mai bine sŏ între în synodŭ, ŝi, mai înainte de que archiepiscopulŭ va pronunțá contra lorŭ accéstá detestabilé sentințá, sŏ lŭ-smulgá de pre cathedra sa ŝi sŏ 'lŭ-deé morței, prequumŭ meritá, pentru a dá posteritáței unŭ exemplufamosŭ ŝi a împedicá qua nimenea din urmașii seí sŏ nu se mai appuce de a intentá contra cleruluí uá asemenea acusațiune. Archiepiscopulŭ, fiindŭ înscințatŭ despre accesțŭ complotŭ, trámisse qua sŏ 'i-róge sŏ se linistéscá ŝi sŏ între în synodŭ, promittĕndŭ quŏ va trámitte la Roma îndatá que 'i-va vení bine, ŝi quŏ va face totŭ possibilulŭ din parte-í pentru a înduplecá pre papa.

„Altman, episcopŭ de Passau, priimindŭ de asemenea decretulŭ papeí Gregoriŭ pentru înfrĕnarea clericilorŭ, aduná clerulŭ seŭ ŝi puse de 'i-cití epistolele que i fuisse adressate, sprijinindu-le cu celle mai bune raționí que 'i-fŭ possibil. Dérö clerulŭ se appĕraá cu vechiulŭ obiceiŭ ŝi cu autoritatea episcopilorŭ precedinți, dintre quarí nequí-unulŭ nu usasse contra lorŭ de uá attare severitate. Altman respunse

quõ și ellũ ênsuși nu i-ar inquietá déquõ n'ar fí silítũ de ordinulũ papei, dérõ quõ se temeá de a se face culpabile consimțindũ la accéstã desordine. Vêdëndũ dérõ quõ nu cãstigaá nemica, congediã adunarea. In urmã, sfãtuindu-se cu persóne întellepte și recommandãdu-le secretulũ asteptã điuva sãntului Ștefanũ, patronulũ bisericei selle, quãndũ mai mulți seniori se afflarã accollo din cauza sãrbãtorei. Attunci ellũ se urcã pre amvonũ și publicã cu îndrãsnelã decretulũ papei, în presența clerului și a poporului, ammenințãndũ quõ va usá de autoritate contra accellora quarĩ n'arũ ascultá. Numãi dequãtũ se rãdicarã din tóte părțile strigãte furióse, și póte quõ prelatulũ ar fí remasũ fãcutũ buccãți pre-locũ déquõ seniorii quarĩ eraũ de façiã nu arũ fí opritũ turburarea mulțimei.“

Gregoriũ allũ VII-le deveni furiosũ vèdëndũ quõ episcopii chiarũ quarĩ 'i-pãreaũ ceĩ mai devotați autoritãței selle nu îndrãsniaũ seũ nu poteaũ sã punã decretulũ seũ în executare; quõ mulți dintre accestĩ episcopi 'lũ-blamaũ, și autorisaũ cãsãtoria preuților. „Amũ, afflatũ, scrie ellũ lui Othon, episcopulũ Constantei, quõ, contrariũ decretului nostru, ați permissũ clericilorũ quarĩ sũntũ în sãnțitele ordinĩ (în sãnta chirotoniã) de a 'și-ține pre *concubinele* lorũ seũ de a 'și-lua (concubine) déquõ âncõ nu 'și-aũ luatũ.“ Astũ-felũ nu se observã nequĩ chiarũ, în Biserica romanã, legea apostolésã reinnouitã la synodulũ in *Trullo*, și dupõ quarea cãsãtoria nu poteá fí contractatã, dupõ chirotoniã, fõrã a renunțã la funcțiunile ecclesiastice.

Gregoriũ allũ VII-le fulgerã din tóte pãțile, aruncã anateme, ãmmulți condamnațiunile. Tóte accestea nu furã de nequĩ-unũ folosũ. Celibatulũ nu fũ mai bine observatũ dequãtũ mai înainte. Intru ac-

césta noi avemü qua probe, și decretalele synódelorü și decretalele papilorü quarü reinnouiaü neincetatü ac-céstă lege, și anatemele contra preuțilorü însurați pre quarü 'i-numescü *concupinari* și contra copiilorü lorü. Relativü de accestü termenü de *concupinari*, trebuie sö observämü quö ellü erá pre quätü de reü întemeiatü in dreptü pre attáta și de injuriosü, quöquü nu este dequätü synodulü dela Tridentü quare decretá, in secululü allü șesşe-sprá-decele, quö *chirotonia*, pentru clericüi maiori, coprinđându-se între dênșii și ypodiaconüi, și *votulü* (*făgăduința*) pentru monachüi, sântü împedicáminte *des-fințátóricë* (*dirimants*) pentru căsătoríá. Ellü lucrá in-tru accésta fõră îndouința astü-felü pentru a dá Ro-manilorü satisfacțiunea de a numí *concupinari* pre preuțiü que părăsiaü atunci Biserica romaná pentru a intrá in protestantismü și se însuraü.

Cu totü scomotulü que făcü Gregoriü allü VII-le, decretulü seü assupra celibatului fû consideratü qua neavenitü. In secululü allü patru-sprá-decele, căsăto-ria preuțilorü erá attáta de multü in usü inquätü cei mai bunü episcopü credeaü quö ar fí mai bine sö se aboléscá legea celibatului dequätü sö fiá lăssatá sö subsiste fõră a fí observatá. Attare erá in particu-lariü părerea lui Duranti, episcopü de Mende. Ac-cestü episcopü fiindü consultatü de papa in privința reformelorü de făcutü in synodulü dela Vienna que trebuia sö se întrunéscá, ellü făcü unü memoriü pre quare Fleury 'lú-analysédá astü-felü, assupra punctu-lü in questiune: „Autorele quere uá mare reformá in curtea de Roma, in prelați și in totü clerulü. Ne-înfrênarea erá accollo attátü de comuné inquätü ellü propune de a se permite căsătoría preuțilorü *qua in Biserica grécá*; și se plânge quö se vedeá locuri in-fame lóngö biserice, și in curtea de Roma lóngö pa-

lașul papei, și quō mareșalul se luaá unū tributū dela femeiele prostituate.“

Nu se ascultă părerea lui Durantí. Celibatul nu fî abolitū, dérō ellū nu fî mai bine observatū de-quātū mai înainte.

La epoca synodului dela Tridentū, questiunea căsătorirei preușilor fî din nouū pusă pre tapetū. In memoriulū publicatū de împēratulū suptū titlulū de *Interim*, se approbaá însurarea preușilor. Episcopii, însărcinați de papa de a 'și-dá părerea lorū asupra acesteí scrierí, declararā quō: „a separá pre preuși de femeiele cu quarí se însurasse fiindū lucru fórte difficile, ar trebui sō se toleređe căsătorirea preușilor pēnō quāndū synodulū va luá in accéstă privință resoluțiunea que uă va crede qua cea mai utilē pentru Biserică.“

Astū-felū se exprime iesuitulū Pallavicini in *Istoria synodulū dela Tridentu* a sa (1). Noi vomū urmá pre accestū istoricū ultramontanū in ceaa-que vomū avé de đissū in questiunea celibatului la synodulū dela Tridentū.

Legatulū expunēndū împēratului părerea Romei asupra *Interimului*, 'i-đisse: „quō se permiteá preușilor *de a rămāné in starea de căsătorii*; quō într-addevērū accéstă stare nu le erá interđissă printr'ua lege divină, quí *printr'ua lege ecclesiastică*; quō cu tōte acesteaa autoritatea laică nu poteá sō dispenseđe (pre quine-va) de dēnsa, accéstă lege, *cellū pucinū intru quātū privesce căsătoririle que se contractă dupo chirotoniă*, fiindū immemorialē in Biserica nu-numai latină, dérō chiarū grēcă, și prin urmare din tradițiune apostolēscă que nu fuisse intreruptă (2).“

(1) Pallavic., cart. X. c. 17.

(2) Ibid.

Astü-felü legatulü papei nu recunoscă qua tradițiune apostoléscă dequätü disciplina proclamată la synodulü *in Trullo*; ellü nu daá nequï-quumü accéstă origine chiarü celibatului, qui numai oprírei de căsătoríă dupe chirotoníă. Roma mergeá mai departe dequätü Biserica grécă tolerândü aceste feluri de căsătorie la cei que îndepliniaü funcțiunile ecclesiastice (1).

Astü-felü pretinsa sa perfecțiune în privința celibatului uă adussesse sô toleređe, în que privesce căsătoria preuților, unü abusü contrariü unei tradițiunii apostolesci. Astü-felü fuisse observatü decretulü lui Gregoriü allü VII-le.

Quändü fû vorba de a reincepe synodulü suptü Piu allü IV-le, împëratulü Ferdinand adressâ papei unü memoriü pentru a quere căsătorirea preuților (2).

Nunciulü Commendon vedëndü, în numele papei, pre ducele de Cleves, aceasta se unî cu împëratulü pentru a quere căsătorirea preuților. „Neînfrênarea preuților, diceá ellü, uă face necessariă, pentru quô nu se afflaü quinquî în tóte Statele selle quarî sô nu aibă publicü concubine (3).

Quändü synodulü se întrunî din noü, ducele de Bavaria querü de assemenea căsătorirea preuților (4).

Francia âncô se gîndiá sô facă aceeași quere.

Se póte adauge multe lucruri fórte exacte la aceste note extrase din Pallavicini. Astü-felü questiunea celibatului fû agitată în synodü în 4 Marte 1563, și mulți se declarară pentru căsătoria preuților, întemeiându-se pre acestü cuvêntü allü papei Piu allü

(1) Pallavic., cart. XII, c. 8; cart. XIII; c. 9; cart. XIV, c. 14.

(2) Ibid., cart. XIV, c. 13.

(3) Ibid., cart. XV, c. 5.

(4) Ibid., cart. XVII, c. 4 și c. 8.

II-le: „Biserica occidentală aŭ oprită preuților căsătorirea pentru bune rațiuni; dero trebuie a 'li uă-permitte astăzi pentru rațiuni cu multă mai bune (1).“

Roma blamă pre legați quō aŭ permissū uă discussiune attātū de periculōsă. „Căsătoria, se diceă, va deslipi pre preuți de dependența de sântulū-scaunū în proporțiune cu afecțiunea que vorū avé pentru femeiele lorū, pentru copiii lorū, pentru patria lorū. A le permite sō se însore accēsta ar fī a distruge ierarhia ecclesiastică și a reduce pre papa a nu fī mai multū dequātū episcopū allū Romei (2).“

Astū-felū, pentru a se salvă autoritatea papalē, trebuiă sō se lasse clerulū într'ună immoralitate que se îndrăsniă sō se decorede cu numele de celibatū.

Synodulū, în locū de a se plecā quererilorū que i se făcuse relativū de căsătoria preuților, împinse abusulū încă și mai departe dequātū mai înainte. Pēnō în timpulū lui Innocentiū allū II-le, se ratificaă căsătoria contractată de preutulū quare renunțaa la funcțiunile ecclesiastice. Synodulū dela Tridentū voī sō facă căsătoria imposibilē pentru ori-quare ecclesiasticū, declarândū quō chirotonia, chiarū pentru ypodiaconatū, erā unū împedecământū dirimante (desfințatorū) pentru căsătoria. Cu accēsta se declaraă quō se preferia pentru preutū concubinatulū, que nu se poteă sperā de a se distruge, în loculū unei căsătorii oneste și legitime.

Accēstă servitute nouă adaussă la legea celibatului avū ea nesquari rezultate avantațiose pentru castitatea ecclesiastică?

Ar trebui sō fiă quine-va într'ună ignoranță completă de Istoria Bisericei occidentale din secululū allū

(1) Platina Vie de Pie II.

(2) Fra Paolo, Hist. de concile de Trente, cart. VII.

şesşe-spră-decele, pentru qua sǒ pretindă quǒ aũ fostũ aşşá. Noĩ nu voimũ sǒ approfondãmũ unũ subiectũ attátũ de scandalosũ în ellũ-ênsuşĩ. Sǒ ne mulţãnimũ cu quãte-va extracte din epistolele adressate bunului Vincent de Paul, quare lucraá, în secululũ allũ şeptesprã-decele, pentru reforma clerului. Le gãssimũ în vieţa sa scrissã de Abelly, episcopũ de Rhodéz, discipulũ seũ. In 1642, i se scieá: „Aicĩ într'accestã diocesã, clerulũ este *fǒrã disciplinã*, poporulũ fǒrã fricã, şĩ preuţiĩ fǒrã pietate şĩ fǒrã dragoste, amvonurile fǒrã predicatori, sciinţa fǒrã onóre, viţiulũ fǒrã pedepsire; virtutea aicĩ este persecutã. . . Carnea şĩ sângele aũ pusũ suptũ pecióre aicĩ Evangelia şĩ spiritulũ lui Iisusũ Christos.“

Unũ episcopũ 'i-scrieá quǒ ellũ lucraá fǒrã successũ pentru binele dioceseĩ selle, „pentru marele şĩ neexplicabilulũ numěrũ de preuţi ignorantĩ şĩ viþioşĩ que compunũ clerulũ meũ, que nu se potũ corregge nequĩ prin cuvêntũ nequĩ prin exemplu. Mě îngrozescũ, quãndũ mẽ gũndescũ quǒ în diocesa mea *suntũ aproape şapte miie de preuţi beþivi seũ impudicĩ*, quarĩ se urcã în tóte ðillele la altarũ şĩ quarĩ nu aũũ nequi-uã vocaþiune.“

Unũ altũ episcopũ 'i-scrieá: „Affǒrã de canoniculũ teologal allũ bisericeĩ melle, eũ nu sciũ de-locũ pre nequĩ-unulũ dintre toþĩ preuþĩ dioceseĩ melle quare sǒ se pótã acquitã de vre-uã sarcinã ecclesiasticã.“

„Din aceste monstre, conchide Abelly, póte quine-va sǒ judece despre restulũ buccãþei şĩ sǒ înþel-légã qua que felũ poteá sǒ fiã starea clerului din cele mai multe diocese alle accestui regatũ (1).“

Unũ faptũ sigurũ, este quǒ tóte operele pióse corroboreðã (întãrescũ) cronica scandalósã a clerului

(1) Abelly, Vieţa venerabilului Vincent de Paul, cart. II, c. 1. (in franşesee).

în decursul secolorū allū șapte-spră-decele și allū optū-spră-decele.

Quātū despre allū nouē-spră-decele, sō ne fiā permissū de a păđi tăcerea, în temerea que avemū sō nu fimū accusatū quō *defăimămū* clerulū actual.

Dupō simplele note que culleserămū, și pre quarī le amū poté corrobora cu miie altele, noi avemū dreptulū de a conchide quō nequī-uă-datā celibatulū nu fū observatū în Biserica romană, și quō accéstă Biserică favorisā în sînulū seū vițiulū și immoralitatea, refușândū de a acceptā înțellépta disciplinā *apostoléscă* promulgatā din nouū de Synodulū *in Trullo*, și quare aū fostū totū-de-una observatā de Biserica orientală.

Sō examinămū rațiunile que sîntū în general addusse înainte în favórea legei celibatului. Se đice: Biserica are de missiune de a civilisá lumea predicândū pretutindene Evangelia; dérō, nu póte quine-va predicá Evangelia fōră a fī celibatarīū, decī celibatulū este essential Bisericeī.

Acceptămū *maiora* fōră difficultate; érō în que privesce *minora*, noi *distingemū*. Déquō s'ar mulțānni quine-va de a đice quō *maī bine este* qua missionariulū sō fiā celibatarīū, noi amū fī de accéstă părere, quōquī este sigurū quō preutulū quare nu va avé nequī una din grigile paternităței va fī maī aptū pentru sacrificiulū personal, quō va poté maī cu lesnire sō se expună periculelorū que însoșesce neappēratū orī-que missiune în țerrele depărtate, la popóre barbare.

Dérō déquō prefinde quine-va quō unū preutū însoțatū n'ar poté *absolutū* sō fiā missionariū, noi vomū respunde cu exemplulū missionarilorū anglicanī și allū ministrilorū protestanți. Este addeveratū, da seū nu, quō preuți anglicanī și ministri protestanți pētrundū

în ținerele selbatice pentru a anunța accollo Evange-
lia? Nu se poate nega *faptul*. Deci, un om însu-
rat poate fi missionariu. Dêrô, șice-se, missiunea lor
nu are dequâtă apparențele evangelisațiunei; în fond,
este commerciul quare 'i-conduce. Trebuie sô fiă qui-
ne-va fôrte imprudinte pentru qua sô râdice accestă
questiune a commerciului missionarilor, quôquî ea ne
adduce a minte numai dequâtă de imputările allu quă-
ror obiectu aũ fostu Iesuiții, imputări întemeiate,
sprijinite cu probe irrecusabili, pre documente scóse
din chiaru archivele Congregațiunei Propagandei (1).
Dêquô missionariu anglicani și protestanți merită impu-
tarea que li se adressedă, va trebui sô mărturim
cu imparțialitate quô missionariu romanu cei mai ce-
lebri uă merită de uă potrivă. Dêquô se poate, prin-
tre missionariu romanu, cită quăți-va qua virtuosi, s'ar
poté cită millióne pentru quaru *apostolatul* nu fũ de-
quâtă unu pretextu pentru a alergá dupô avere sêu
dupô satisfacțiunea pasiunilor lor. Scimũ quô mis-
sionariu romanu, și mai alessu Iesuiții, aũ artea de
a încântă spiritele prevenite prin narrațiuni minunate
despre missiunile lor. Se possede pentru accestũ su-
biectũ faimósa colecțiune de *Epistole edificátorie*. Din
nefericire pentru acceste pióse înșelláciuni, alți mis-
sionariu romanu aũ avutũ grigea de a demonstrá quô
narrațiunile Iesuiților nu erau dequâtă nesque *ro-
manțe*; quô frumósele lor chrestinătăți nu existaũ;
quô în locũ de a face chrestini, se făcusse ei ênșisũ
sectatori ai lui Confucius sêu ai lui Budha (2).

De altă parte, poate quine-va întrebá unde sũntũ
resultatele missiunilor. De secole se spune quô se
evangelisédă tóte părțile lumei. Noi căutãmũ chresti-

(1) Veđi *Histoire des Jésuites* a noastră.

(2) *Ibid.*

nătățile que s'aũ formatũ, și nu le afflãmũ necãiuirea. Unde este dérõ accestũ mare successũ que se accordã missionarilorũ romanĩ din cauza celibatului lorũ?

Dérõ quãndũ ar sí fĩ addevãratũ quõ apostolulũ chreștinũ trebue so fiã absolutũ celibatarĩũ, que ar urmã de accĩ în favórea legeĩ celibatului impusã clerului reșidentũ (que stã a casã, în međloculũ poporului seũ), quare nu are dequãtũ de a purtã grige de uã țerrã chreștinã, dequãtũ de a uã instruí, de a uã moralisã, fõrã a avé qua sõ înfrunte nequĩ-unũ periculũ? Starea preutului missionariũ este cu totulũ alta dequãtũ a preutului în țerrã chreștinã. Pentru que dérõ sõ se pretindã qua accesta din urmã trebue absolutũ sõ aibã qualitãțile cellui d'ãntãiu? Accésta este uã sofismã que nu se póte susține.

Dérõ poté-va quine-va gãssĩ missionariĩ în Bisericele în quarĩ legea celibatulũ nu ar existã? Accéstã questiune nu póte fĩ resonabil pusã. Biserica greco-russã nu impune celibatulũ, și cu tóte accestea ea are uã mulțime de monachĩ celibatarĩ din quare póte quine-va face, quãndũ va voi, missionariĩ. Ea are, de altũ-felũ, dejã unũ óre-quare numěrũ (de missionariĩ) quarĩ nu assurđescũ lumea de succesele lorũ, este addevãratũ, dérõ quarĩ aũũ succese mai reali, cu multũ mai reali dequãtũ missionariĩ romanĩ. În locũ de a trãmítte la tóte ecourile bulletine de pretinse victoriĩ, dupõ quumũ facũ pré adesea missionariĩ romanĩ, eĩ lucréđã cu modestiã, fundéđã chreștinéțăĩ durabili, traducũ, în limbele celle mai selbatice sãnteles Scripture, liturgia, rugãciuni trasse din operile Pãrințilorũ Bisericeĩ. Eĩ nu se daũ ínappoĩ nequĩ din aintea diffeultãțilorũ fysice que li presintã țerrĩ abbiã explorate pẽnõ aici, nequĩ din aintea privațiunilorũ; și cu tóte accestea, mulți dintre accestĩ missionariĩ russĩ sũntũ

însorați. Ceea-que este mai mult, femeiele loră 'îsecundédă pre lîngō persōne de sexulū lorū, pórtă grige de Bisericele que reeșșescū sō construésă cu mari sacrificie; și aceste nobili femei sîntū, pentru popó-rele selbatice, addevērate surori de caritate.

Noi amū avé multe de đissū assupra importan-ței femeiei preutului și assupra femeiei preutului mis-sionariū în particularū; dérō nu este loculū aici. Noi voimū numai sō oppunemū quâte-va fapte și bune ra-ționăminte la nesque asserțiuni gratuite și la sofisme. Sō ni se permittă cu tóte accestate qua sō spunemū quō pēnō acumū nu s'au exploratū din de adjunsū accéstă mină de sentimentū que se afflă în ânima fe-meiei chiămată sō 'și-unésă sórtea sa cu a preutului; (în anima) accestei femei pure, pióse, quarea nu are sō cheltuésă partea cea mai forte a energiei selle într'ua luptă penibilē contra instinctelorū naturei; allū quărei sufletū linistitū, blândū și piosū, póte sō în-congiure casa severă a preutului de tóte attragerile carităței.

Femeia, în general, are uă înaltă missiune so-cialē de îndeplinitū; femeia preutului are uă înaltă destinată religiósă, și déquō ar formá-ua quine-va du-pō quumū trebue sō fiă, instituțiunile bastarde alle Bi-sericeii romane, instituțiunii, în quarī celibatulū distru-ge sentimentulū addevēratū și desvoltă zelulū fanaticū, instituțiunii despre quarī se face attâta scomotū, quarī parū attâtū de strălucitóre vedute din depărtare, quarī sîntū attâtū de sārace vedute de apprópe, acceste in-stituțiunii s'ar vesticí înaintea corporațiunei pure, in-struite, zelóse, a femeielorū sacerdotali. Ar regăssí quine-va accollo pre accelle sânte femei, pre accelle vedue, pre accelle diaconesse que fură attâta de utili în primele secle chrestine.

Preutulă, dīce-se, trebuie sō *instruēscă* poporulă, sō 'lă-*moralisece*, sō exercece în privința sa *caritatea*.

Pentru a 'lă-*instrui*, trebuie sō fiă ellă ênsuși *omă de studiū*; dérō, pentru a fi astă-felă, trebuie sō fiă celibatariū, dupō apologistiī celibatului.

Consequința accestui raționământū, este quō nu pōte quine-va găssī dequātū puçinī sēu nequī-unū savantū printre bărbați însorați, și quō trebuie sō se găssēscă mulți printre celibatari. Accēstă consequință este ea addevērată? N'are quine-va trebuință dequātū sō 'și-arrunce nă căutătură de ochi preste istoriă și preste societatea actualē pentru qua sō sciă în que sō se țină. Unū faptū sigurū, este quō tōte progressele în filosofă, în sciințe, în arti, aū qua personificațiune bărbați *însorați*. Unū altū faptū nu mai puçinū sigurū, este quō la uă sută de preuți celibatari nu va găssī quine-va quinquī quarī sō fiă *ōmenī de studiū*. Unū altū faptū, este quō exceptândū quâte-va *congregațiunī* sēu ordini (tagme) monastice que străluciră, la certe epoce, prin lucrările lorū de erudițiune, nu întêlnesce quine-va în clerulă celibatariū dequātū, fōrte puçinī bărbați studiosi. Accesti bărbați facū excepțiune, și quândū s'ar reunī numenile cellorū que aū datū ôre-quare probă de iubirea lorū de studiū, accestū numărū va fi neînsemnatū, în comparațiune cu allū accellora que n'aū studiatū. Fōră a ne urcă în secole, se pōte face accēstă statistică pentru timpulū de faciă.

Sō luămū de exemplu pre Francia, quare trece (în ochiī lumei) quō are clerulă cellū mai istruitū, cellū mai regulariū. Quarī sântū operile scientifice alle accestui clerū dela începutulū seculului? Dōrimū, în litteratura religiōsă, quâte-va opere, nu însemnate în elle-ênsele, dérō quarī aū făcutū vōlvă în lumea ultramontană. Alle cui

sîntu aceste opere? Alle D. D. J. de Maistre, de Bonald, Laurentie, etc., quarî sîntu séu aũu fostu b̃r̃bat̃i c̃s̃ãtor̃iți. Quine suntu acecia pre a quãrorũ direcțiune uã urmeđã clerulũ în materialele politice și sociale? Bãrbați însorați. Cãutãmũ printre operile celibatarilorũ, și nu întelnimũ dequãtũ *compilațiunĩ* fõrã valõre, alle quãrorũ autori copiédã fõrã sfielã pe predecessorii lorũ, qua Rohrbacher, Gousset, Carriére, Jager, etc., etc., quarî nu aũu uã ideeã a lorũ.

Déquõ sciința existẽ în clerũ, trebue sõ uã judece quine-va dupõ fructele selle.

Fructele selle sîntu nulle, decĩ ea nu existẽ. Quumũ dupõ accẽsta sõ ni se spunã quõ celibatulũ este unũ principiũ fecundũ pentrũ studiũ; quõ, fõrã celibatũ, clerulũ nu s'ar poté applicã la învẽțãmẽntũ?

Noĩ nu negãmũ quõ clerulũ celibatarĩũ nu se põte gloriificã cu frumõse numeni. Noĩ nu privimũ celibatulũ qua unũ obstaculũ *directũ* pentrũ studiũ și sciințã. Dérõ ceaa-que sustinemũ, este quõ cãsãtoria nu este unũ obstaculũ pentrũ studiũ, și tõte faptele ne daũ dreptate. Vomũ adauge quõ celibatulũ este *indirectũ* unũ obstaculũ pentrũ sciințã, affõrã numãi déquõ (celibatulũ) nu este liberũ, îmbrãcșiatũ spontaneũ, și nu în urma unei legĩ generale *impusã*; quõquĩ celibatulũ *forțatũ*, pune pre omũ într'ũã stare de neplãcere și de luptã, quãndũ nu 'i-adduce miie de preocupãțiunĩ cu quarĩ studiulũ și sciința nu se accommodédã de-locũ.

Este fõrte addevãratũ, quumũ uã đice Cicerone, quõ cugetãrile celle înalte sîntu incompatibili *cu voluptatea*, și a nume pentrũ accẽstã rațiune elle se întelnescũ fõrte rarũ pre la celibatarĩi *forțati*, quarĩ, considerați în modũ general, sîntu *õmeni de voluptate*, în vreme que b̃r̃bații însurați nu sîntu distrașși

dela studiū și dela înaltele cugetări, prin usul puru, legitimu și pacinicu allu căsătoriei.

Apologistii celibatului arruncă injuria cu mânele pline ministriloru protestanți, *miserabililoru popi*; sô admitteremū quô clerulū oriental nu este instruitū, (dérô) clerulū occidental este ellū în destullū (de instruitū) pentru qua sô se pôtă vorbi despre accésta cu attâta sufficiență? Dérô, cellū pușinū, clerulū oriental este moral, calitate que nu uă possede de-locū clerulū occidental.

Sô presuppunemū quô căsătoría ar fí rațiunea quarea ține pre clerulū oriental în ignoranță; se va poté respunde quô celibatulū este rațiunea immoralității clerului occidental, și va remâné atunci accéstă questiune: Este óre mai bine sô aibi unū clerū celibatariū immoral și que-va instruitū, dequâtū unū clerū moral ignorante? Quâtū despre noi, noi amū optá pentru cellū din urmă.

Tótă lumea scie quô ignoranța, pré exagerată, a clerului oriental și-are surgintea cu totulū într'ua altă causă dequâtū în căsătoría; quô déquô accestū clerū este ignorante, ellū possede cu tóte accestea bărbați a quărórū sciință nu are întru nemica a se teme de comparațiunea que ar poté-ua quine-va face cu a celorlórū mai famoși preuți romaní. Ceí que sântū în currentulū spiritului que domnesce în Biserica orientală sciū quô accollo se operédă, suptū influența circumstărilorū favorabilí, uă renovațiune científica addeverată, astū-felū inquâtū se póte sperá, într'unū viitorū apropiatū, pentru Biserica orientală, unū clerū a quărui instrucțiune va fí egalē cu moralitatea. In Rusia mai alessū, accéstă mișcare se face simțită; și în punctulū unde accéstă Biserică este de pre accuma, nu este de sigurū inferiórē, suptū raportulū scienti-

fică, Bisericeii Franciei, quare este considerată cu tóte acestea qua cea d'ântâiú din Occidente. S'ar poté chiarú sustiné quó Biserica Franciei este întrecută de cõtră a Russiei. Este destullú de a 'și-arruncá quine-va ochiú assupra operilorú que ammëndoué clerurile francesú și russú publică; assupra studielorú urmate în scólele ecclesiastice, pentru a vedé dintr'ună cãntãtură de ochiú unde este superioritatea.

Déquó apologistiú celibatului nu cumnoscú Biserica russă, eí potú cumnósce Biserica anglicană, multú mai apropiatã de dênșii. Eí bine, sô se compare consciințiosú operele litteraturei religióse în Anglittera și în Francia, și se va vedé quó *clerulú însoratú* allú Anglitterei este mai studiosú și mai instruitú dequãtú clerulú celibatarú din Francia.

Se đice âncó quó clerulú însoratú nu va avé nequí-uă-datã coragiulú sô predice religiunea în tótã lumea fõrã excepțiune. Ellú va cedá ammenințãrilorú puterei timpurale, prin menagementú pentru familia sa. Nu quumú-va va đice quine-va quó clerulú celibatarú aú datú totú-de-una probă de uă nobilé independință, și quó, pentru miie alte considerațiunii dequãtú cãsãtoria, ómeni fõrã credință, în tóte clerurile lumei occidentale, n'aú cãleatú în picióre addeverurile religiunei? S'ar face uă lungã istoriã déquó ar voi quine-va sô raporteđe tóte faptele quarí attestã quó, în differitele Biserice, clerulú celibatarú s'aú înjositú înaintea puterei timpurale, prin ambițiune, pentru iubirea de baní, pentru onorurí, etc., etc. Luptele sacerdoțiuluiú și alle imperiuluiú nu ímplu óre annalile Bisericeilorú occidentali? Și, în aceste lupte, quãte înjosirí, quãtã murdarã avarițiã, quãtã ambițiune! Quãte sacrificie făcute nu-numai în detrimentulú religiunei, dérõ pênõ și în allú cellei mai vulgare onestãți!

Quâte pete de sânge se observă chiară pre paginile
accestorū annali!

Sõ ne lăssămū dérõ de declamațiunī. Sõ arrun-
cămū uă simplă căutătură de ochiū assupra Bisericeī
din Oriinte, în quarea clerulū aū fostū totū-de-una în-
soratū, și sõ ne spună quine-va quare este addevē-
rulū pre quare sõ lū-fī sacrificatū accéstă Biserică,
quarea 'și-pune tótă gloria sa întru a conservá cu în-
grigire depositulū divinū pre quare apostolii și pă-
rinți i 'lū-aū transmissū. Inaintea accestui faptū *in-*
contestabile, que devinū declamațiunile insultátorie con-
tra căsătorieī quarea ar fī causa tutorū rellelorū, și
în favórea celibatului quarele ar fī surgintea tutorū bu-
nurilorū. Celibatulū que se trômpițțedă attâta de multū
n'aū fostū nequī-uă-dată alta dequâtū uă excepțiune
în Biserica romană; iubirea de argintū și ambițiunea
sântū, mai multū dequâtū căsătoría, cause de înjosire
pentru preutū, și celibatulū pre lîngõ accestea mai
pórtă âncõ una cu ellū, dorința roșșînósă de a 'și-
satisfăce passiunile, dorința quare muncesce pre celi-
batarilū *forțatū* cu multū mai multū dequâtū pre o-
mulū însoratū, mai alessū quândū accesta din urmă e-
ste nutritū de principiele moraleī evangelice, dupõ
quumū sântū, nu-numai preuțiī Bisericeī orientale, dé-
rõ și preuțiī Bisericeī anglicane și ministrii protestanți.
J. de Maistre aū ñissū quõ accestia din urmă sântū
professorī de moralē îmbrăccați în negru și cu crava-
tă albă. Este fórte de doritū qua ómenii îmbrăccați
cu haīne negre mai lunge, și allū quărorū gúttū este
ornatū cu cravate albe séu cu rabaturī (legătură de
gúttū dintr'uă buccată de pândă que se pórtă pre peptū
scósă preste haīne despărțită în dóuē părți lungărețe),
sõ predice uă bună moralē și mai alessū sõ uă pra-
ctice, în locū de a edificá pre parochianiī lorū cu

istorióre apocryfe, cu miracule false, cu superstițiuni, cu dogme nouë și cu dinariul sântului Petru. Noi ne vom permite încõ de a face sã se observe quõ pôte quine-va sã fiã fõrte suppusã puterilorã timpurali, fõrã qua sã fiã servilũ și mãi alessũ fõrã qua sã împingã servilismulũ pênõ la sacrificarea addevêrului. Preuții din Russia și din Anglia, spre exemplu, se credũ cu attãta mãi multũ autorisați de a fi suppuși, cu quãtũ qualitatea de chreștinũ nu 'i împedicã de a fi (preuți) ai țerrei lorũ, și cu quãtũ nu aũũ în capulũ lorũ unũ suveranũ strãinũ quare sã edicteđe legi în contradicțiune cu accellea alle principilorũ que guvernã patria lorũ. Pentru clerurile que nu sũntũ romane, celle dõuë puteri sũntũ cu desõvêrsire distincte, și elle nu înțelegũ accestũ amalgamũ a quãruĩ personificațiune este pontificele romanũ. Romanistulũ considerã de servilismũ suppunerea legitimã; êrõ noi privimũ pretinsa independențã a clerului romanũ qua uã revoltã contra autoritãței legitime, în profitulũ unei autoritãți strãine que se decorêdã cu titluri sonore și se investesce cu infallibilitate, este addevêratũ, dêrõ quare nu este pentru accêsta mãi legitimã.

Trebbe accuma sã citãmũ textual unũ passagiũ dintr'unũ pamfletũ publicatũ în favõrea celibatului, spre a nu fi accusatũ quõ mãrimũ preste mësura obiectiunile:

„*Cu que frunte* va poté preutulũ însoratũ sã re-commande de pre amvonũ integritatea moralilorũ, castitatea, înfrênarea, quãndũ ellũ-ênsuși dã seculului copfi mãi multũ dequãtũ lui Domneđeũ? Quumũ va poté ellũ sã predice sãrãcía evangelicã, quãndũ ellũ-ênsuși este obligatũ de a se dá la orĩ-que meștersugũ de nemica pentru a adunã bani pentru immensele trebuințe alle familieĩ selle? Quumũ se va appu-

cá preutulü însoratü sö inculce (altora) practica celorü-l-alte virtuți coprinse în neaprețiabilile pagini alle Evangheliei, cândü ellü ênsuși le neglege affându-se în căsătoría?“

Astü-felü, căsătoría stabilită de Domneđeü și rădicată, în Biserică, la demnitatea de mysteriü, este uă stare impură, și cellü que este însoratü nu va poté predicá integritatea moralilorü *pentru-quo* va avé copii: Nu póte quine-va sö se suppună marei legi domneđeesci: *Cresceți și vè îmmulțiți*, fõră a fí impudicü, neînfrënatü!

Astü-felü, preutulü quare 'și-ține vieța cu lucrulü mânelorü, qua sântulü Paulü, nu va poté sö predice sărăcía evangelică!

Astü-felü, este destullü sö fii însoratü pentru qua sö neglegi virtutile evangelice!

Crede quine-va quõ visedă cândü citesce attari inepții. Nu este óre Domneđeü primulü culpabile déquõ căsătoría este impură? Preutulü quare trăiesce fõră a face nemica, quare priimesce unü salariü din sudorile poporului, póte dérõ predicá cu fruntea mai susü sărăcía evangelică dequâtü cellü que dă poporului exemplu cu munca? Déquõ consequința căsătoriei este uitarea seü negligența virtutilorü evangelice, quumü se face quõ Iisus Christos n'au proscrisșü căsătoría? quumü se face quõ Biserica au condamnatü qua *eretici* pre cei que aüü insultatü căsătoría?

Dupõ passagiulü copiatü acci mai susü, sö citămü pre J. de Maistre, quare se crede de spiritü cândü dice quõ déquõ femeia preutulului ar fí necredinciósă, lumea va ríde de ellü cândü va predicá. Fõrte bine; dérõ nu ríde lumea și cândü unü pretinsü celibatariü se urcă pre amvonü, purtândü pre spatele seü unü bagagiü adesea considerabile de isto-

rie scandalóse que se repetē în privința sa, în parochia sa și în parochiele învecinate? Quâtū de bine șede morala evangelică într'ua attare gură! Aceste casuri sîntū rari, va dice quine-va. Pardon, nu attātū de rari pre quātū se dice. Numai, se preface quō nu crede, (în existența lorū) pentru-quō are pentru accēsta resónele selle; D. J. de Maistre aveá de assemenea pre alle selle pentru a dice quō preutulū trebuie sō fiá unū omū *absolutū superior* cellorū-l-alti și pentru a face din preutulū celibatarīū pre accestū omū superior. Dérō appērătoriī legei celibatului în zadar se ostenescū, preuțiī romanī vorū continuá de a probá quō ei nu sîntū superiori cellorū-l-alti ómeni, și quō legea allū quărei jugū 'lū-pórtă 'i-face pré adesea *inferiori*.

Apologistiī celibatului pretindū quō ar trebui sō se aboléscă confessiunea déquō s'ar abolí celibatulū. Pentru que?

Pentru-quo uă femeia tēnēră, uă fētă-mare nu vorū îndrășni înequi-uă-dată sō revelede preutulū însoratu „vijeliele unei ânime pré sensible, pré affectuóse.“

Cu accēsta nu vrea sō dică quō se răspunde la questiune; quóquī accēsta vrea sō dică purū și simplu: Nu este possibile de a se mărturisi la preutulū însoratu, *pentru-quo* accēsta nu este possibile. *Pentru que*, âncō uă-dată, accēsta nu este possibile? Pentru quō preutulū însoratu este datū *la îndouita ispită a amorului și a curiosităței*. Este óre accēsta, întrebămū, unū respunsū resonabile? Quumū într'addevērū îndrășnesce quine-va sō affirme quō preutulū a quărui ânimă pacinică (liniștită) și chrestină nu mai are de a căutá affectiunii în affórá de familia sa, va fí mai multū datū tentațiunei amorului dequātū celiba-

tariulă *forțat*, quare este omă, oră-que s'ar face și oră-que s'ar đice, și quare aă probată fôrte adesea quă este omă pentru qua să se mai pôtă quine-va îndouă despre accésta? Preutulă celibatară *are uă animă de granită pentru a simfi*, se đice. Accésta vrea să đică a presupune acceaa-que este în questiune, séu mai bine a afirmá cu semetă contrariulă addevêrului. Quine nu scie quă scandalele a quărură causă directă aă fostă confessiunea aă făcută să se părăsescă confessionalulă în cea mai mare parte a Bisericei romane? Quine se mărturisesce astăđi în accéstă Biserică? Uă turmă de femei devote (cucernice-minciunöse) quară facă din confessiune *uă rutină*, ună međlocă de a conversá cu duchovnicăi loră, de a vorbă despre apprópele séu despre oră-que altă lucru; quară vină uă-dată séu de dăuă oră pre septemână la confessional și quară nu sântă pentru accésta mai bune; quară adesea sântă povățuite cu totulă de altă motivă dequătă de allă perfectiunei loră. Déquă nu ne amă teme de scandală, que *de fapte* amă avé să raportămă și quară ară probá quă ânima duchovniculuiă celibatară nu este de-locă *de granită* quândă e vorba de amoră! Déră accéstă operă este pré gravă pentru qua să putemă intră în assemenea detallie.

De altrămintă, *faptele* sântă de față quară vorbescă mai tare dequătă tôte afirmațiunile: nu se mai mărturisesce quine-va la preuții celibatari; se mărturisesce la preuții *ínsorați* în Biserică orientală. Confessiunea este privită cu dispreț în Biserică romană; ea este respectată în Biserică orientală; confessiunea nu este obiectulă nequă-unei imputări în Biserică orientală; în Biserică romană, din contra, ea dă locă în fiă-quare đă la celle mai odiose scandale, la acusațiuni de immoralitate.

Romanistulū pare quō aū prevēdūtū accéstă o-biectiune. Așșá se applică ellū de a înjosí confessiunea în Biserica orientală. Ellū merge suptū acestū raportū pēnō la burlescū (glumă preste mēsură). D. avva Martinet, într'unū infamū pamfletū intitulatū *Platon-Polichinelle*, pune în scenă pre unū domnū quare face pre amabilulū cu femeia sēu cu fia preutulū și quare a dóua đí merge *so ingenuchie cu pietate lōngo grillă*. Ellū imaginédă unū popă quare vine sō mărturiséscă pre uă familiă nobilē. Este priimitū în buccătăriă unde i se dă de mâncare și beatură în abundanță. Pre urmă, membrii familiei ocupați cu joculū de cărți se lassă pre rōndū de jocū pentru a merge qua sō se mărturiséscă. Fiă-quare spune popei dóuē trei cuvinte, aceasta dă deslegarea, dă qua penitență recitarea unū *Tatălū nostru* și a unū *Ave* (*Născutōriă de Domneđeū Feciōră buccură-te*), și comedia s'aū isprăvitū.

Noi nu ne vomū înjosí pēnō la a combate attari inepție. Sō facemū numai sō se observe quō D. avva Martinet aū datū ênsuși probe fōră replică quō nu sciá nequī primulū cuvētū allū subiectulū în quare voiá sō se veseléscă attātū de grațiosū. Fiă-quare scie quō în Biserica orientală nu *ingenuchia* quine-va pentru a se mărturisi; quō accollo nu este nequī *grillă* nequī confessionalū; quō rugăciunea numită *Ave* nu este accollo dată qua penitență dupō quumū nequī *Tatălū nostru*; aceste simple observări sūntū de adjunsū pentru a face pre quine-va sō apprețiede de necuviinciose și calomnióse trivialități, nedemne, nu-numai de preuți dotați cu simțulū comunū, dérō nequī de simpli ómenī onestī.

Portalis, vorbindū contra căsătoriei preuților, aū făcutū sō se observe quō confessiunea făcută la unū

celibatarîu quare ar voi sǎ se însǎre ar avé inconveniente; nimenea nu uǎ négǎ. Dérǒ déquǒ accestǔ jurisconsultǔ ar fí cunnoscútǔ disciplina Bisericeí orientale, ar fí întellessǔ quǒ observaþiunea sa nu are nequǐ-uǎ valóre. Preutulǔ, în Biserica orientalǎ, se însǎrǎ mai înainte de a intrǎ în chirotoniǎ. Ellǔ nu mai póte dérǒ abusǎ de ministeriulǔ seǔ pentru a 'þi-cǎntǎ uǎ femeia. Noi convenimǔ fǒrǎ difficultate quǒ unǔ preutǔ *celibatarîu* ar poté abusǎ de confessiune într'unǔ scopǔ matrimonial. Dérǒ Biserica s'au scǎpatǔ de accestǔ inconvenientǔ oblegǎndǔ pre totǔ ecclesiasticulǔ a se cǎsǎtorí mai înainte de priimirea sacerdotiului. Observaþiunea lui Portalis nu probǎdǎ dérǒ nemica în favóre a legéi celibatului, þi învǎtǎtulǔ jurisconsultǔ daǎ dreptate, fǒrǎ sǒ sciǎ, înaltei întel-lepciuni a Bisericeí orientale în privinþa cǎsǎtorirei preuþilorǔ.

De sigurǔ, déquǒ amǔ voi sǎ ridiculisǎmǔ confessiunea aþþǎ prequumǔ se practicǎ ea în Biserica romanǎ, amǔ avé amplǎ (întinsǎ, destullǎ) materiǎ. Ne ar fí mai lesne nóuǎ de a înveselí pre lectorií nostri prin depingerea menagiului preutulǔ celibatarîu, de-quǎtǔ n'au fostǔ lui *Platon-Polichinelle* de a ridiculísǎ bunele þi onestele familie alle preuþilorǔ însoraþi. Dérǒ, uǎ repetimǔ, nóuǎ nu ne place scandalulǔ. Sǒ ne mulþǎnimǔ de a dice quǒ Biserica orientale possede preuþi însoraþi quarí sciǔ face sǎ fiǎ onoraþi, þi quarí aǔ potutǔ conservǎ credinþa în ânima popórelorǔ încredinþate îngrigirilorǔ lorǔ.

Clerulǔ romanǔ cu celibatulǔ seǔ fǎcutu-aǔ totǔ attǎta?

Apologistií celibatului pretindǔ quǒ, fǒrǎ accéstǎ credinþǎ nu este nequǐ zelǔ, nequǐ dragoste, nequǐ des-interessare.

Ar trebui quine-va să ignorede absolutū istoria clerului celibatariū pentru qua să nu sciă quō, în decursū de secole, ellū nu s'aū gînditū dequātū qua să se înavuțescă; quō, prin međlōcele celle mai puçinū legitime, ellū adjunsesse a se face stōpânū pre cea mai mare parte din proprietățile territoriali; quō beneficiarii, episcopiū, preuțiū sēū egumeniū, nu se gîndiaū dequātū de a cheltuī pre luxū și pre mese (bogatē) veniturile assupra quārora nu aveaū dreptulū dequātū în marginile strictulū necessariū; quō stabilimentele de binefacere eraū rari; quō cea mai mare parte nu eraū întemeiate de clerū; quō accesū clerū se acquittaā attātū de reū de administrațiunea acestorū case que 'i-erá încredințate, înquātū spitalele și ospițiile eraū mai multū nesque visuine desgustătorie dequātū case de caritate. Ar trebui să ignorede quine-va absolutū istoria pentru a nu scí quō mai tōte stabilimentele de caritate și de învățămētū eraū datorite persónelorū căsătorite que dotaū aceste case și Bisericile cu venituri de quarī clerulū făcea unū reū usū.

Și în prezența acestorū fapte necontestabili se îndrăsnesce să se facă din caritate apanagiulū celibatului. Va fi quine-va cu addevērulū affirmândū contrariulū; recunnoscîndū quō celibatulū *forțatū* crează pentru cei que se înrolédă într'ensulū miie de trebuinte pre quarī le ignoră bunulū și onestulū părinte de familiă; quō distruge dragostea în surgintea sa prin miie de ocupațiunī allū quārora principiū este ellū; quō dă nascere egoismulū și dessēcă ânima.

De unde vinū âncō și astăzi, ressursele dragostei private? Clerulū le adună, da; dérō de unde le iea ellū? Din punga ómenilorū însurați. Déquō căsătoria nu distruge dragostea la laici, pentru que ar distruge-uă ea la preutū?

Amū poté chiarū face sō se observe quō pretulū cu addevēratū celibatarīū este uā excepțiune în Biserica romană; quō falsulū celibatarīū trebuie sō fiă necessariaminte mai egoistū dequātū omulū însuratū; amū pote studiá clerulū romanū actual în vieța sa intimă și a vedé la que se reduce accéstă dragoste despre quare se face attâta scomotū. Dérō n'amū poté desvoltá acceste considerațiunī fōră a intrá în detallie scandalóse; va fí de adjunsū sō le indicāmū într'unū modū general pentru a face sō se înțellégă quō ne va fí lesne de a probá quō clerulū însoratū n'are de a se teme întru nemica, în privința dragosteī, de comparațiunea que ar poté quine-va face-uă cu clerulū romanū.

Amū avé multe de ȓissū contra eroismulū cu quare voiesce quine-va sō doteȓe clerulū celibatarīū, consideratū în modū general. Amū poté stablí quō déquō aū fostū la dēnsulū unī indiviȓi caritabilī și devotaȓi, s'aū găssitū de accestia și printre medicī, printre ministriī protestanȓi, în tóte classile societăȓei; quō se abuséȓă que-va quamū multū de licența de a conchide dela particularīū la general, atribuindū unū corpū întregū virtuȓile quâtorū-va dintre membriī seī. Dérō noi vomū face numai sō se observe quō nu s'aū probatū quō devotamentulū quâtorū-va preuȓi aū avutū de principiū celibatulū lorū. Nu se semnaléȓă pre fiă-quare ȓi acte de devotamentū din partea ómenilorū coragiosī pre quarī căsătoría nu 'i-impedícă de a înfruntá celle mai gróznice pericule și chiarū uā mórte sigură? Quō celibatulū forȓatū nu este unū obstaculū directū accestui devotamentū, noi voiosū uă admittemū; dérō, cellū puȓinū, sō aibă quine-va attâta pudóre pentru qua sō nu deé pre accestū celibatū qua pre principiulū regeneratore allū devotamentulū,

pentru-quõ 'lũ-întêlnesce quine-va totũ așșá de bine și chiarũ mai adesea orĩ la ómenĩ însurați dequátũ la celibatarĩ.

Nu merge (apologistulũ celibatului) pênõ a pre-tinde quõ preutulũ așșá ñissũ celibatarĩu nu este ne-qui-uã-datã *disprețiatũ*! Quine nu scie cu tóte acestea quõ, chiarũ în sinulũ Bisericeĩ romane, nimenea nu crede în castitatea preutului, și quõ tocmai pentru ac-cêsta clerulũ accollo este attãta de general dispre-țiatũ. Dêrõ romanistulũ nu voiesce sã vedã ceaa-que fiã-quare vede. Ellũ declamã și êrõ declamã, și nu se îndouiesce quõ exaltațiunea sa febrilẽ, extravagan-țele selle, grossolãniele selle, nu facũ dequátũ sã pro-beðe neputința sa de a appêrá uã lege immoralẽ qua-re attãta de multũ aũ vettẽmatũ pre Biserica romanã.

Apologistii celibatului uã justificã affirmãndũ quõ ceĩ que contracteðã oblegațiunea pentru celibatũ lu-creðã în libertate. Accêstã asserțiune este falsã. Nu ne va convinge quine-va vre-uã-datã quõ unũ tẽnêrũ de douẽ-deci și unu de annĩ, crescutũ din copillãria sa în seminarie; separatũ systematicũ de societate; pre quare 'și lũ-aũ attașatũ (educatoriĩ) qua sã lũ-fa-soneðe pentru celibatũ; quãruia i s'aũ presentatũ qua uã crimẽ cugetarea de cãsãtorire, suptũ pretextũ de castitate; quare aũ fostũ nutritũ în cugetarea quõ Domneðeũ 'lũ-chiãmaá la preuțiã, și quõ va fĩ per-dutũ pentru totũ-de-una dequõ ar lipsĩ de a rãspun-de pretinseĩ selle vocațiunii, nu ne va convinge qui-ne-va nequi-uã-datã quõ unũ attare tẽnêrũ se va fĩ buecurãndũ de libertatea sa în obligãmentulũ que 'și-iea quõ va observã celibatulũ în tótã viêta sa. Noĩ seimũ fôrte bine quõ nu se face seminaristilorũ vio-lențã fysicã; dêrõ, în educațiunea lorũ, totulũ este coordonatũ așșá înquãtũ sã producã uã violențã mo-

rală, și proba acestei violențe, este quō cea mai mare parte dintre ecclesiastici 'și-calcă angagiamentul de îndată que se afflă în međloculū lūmei și sūntū în stare de a comparā între starea que li s'aū impusū și între aceea que ar fī trebuitū ei sō alégă.

Astū-felū considerată cu privire la individū quasi cu privire la totū corpulū clericalū, legea celibatului este immorală, și Biserica romană gravū s'aū înșellatū de aū impusu-nă tuturorū cellorū que se presintă pentru a priimī chirotonía.

Biserica romană s'aū înșellatū âncō, și în privința mysteriului Chirotoniei, pretindēndū quō ellū conferesce episcopilorū uă putere que nu uă aū, în lucrurile credinței.

Ea pretinde quō episcopii, în virtutea consacrațiunei que li este conferită, aū dreptulū, de împreună cu papa, de a decide infallibil în questiunile de credință. Ea se pune astū-felū în contradicțiune cu sine-ênsăși, quōquī, în urmarea unui vechiū obiceiū, ea învêță quō tradițiunea permanentă și universală a Bisericei este *criteriulū* credinței catolice. Déquō este așșă, este fórte evident quō episcopii, în lucrurile que privescū credința, aū, nu unū dreptū, quī uă datoría, quândū uă discussiune se deschide de eretici asupra unei dogme revelate. Accéstă datoría consiste în aceea quō episcopii attestă, fiă-quare pentru Biserica sa respectivă, ceea-que totū-de-una și cu statorniciă s'aū cređutū, qua que-va que ține de credință, în Biserica accésta pre quare ellū uă represintă.

Pučinū interessédă (pre quine-va) déquō episcopulū este învêțatū séu ignorante; déquō este séu nu eloquinte; déquō raționédă séu nu raționédă. Sciința, eloquința și logica n'aū nemica de a face într'uă questiune de credință. Nu este vorba dequātū de a

attestá unŭ *faptŭ*, de a lŭ-attestá attare prequamŭ este ellŭ în consciință: cutare Biserică cređuťaŭ totŭ de-una cutare seŭ cutare dogmă, qua făcŭndŭ parte din dogmele credinței? Pentru a respunde la uă attare questiune, nu are quine-va trebuință de sciință, de eloquință seŭ de logică mai multŭ dequătŭ pentru attestarea existenței sórelui quândŭ strălucese ellŭ în tótă splendórea sea.

Noi nu refusămŭ episcopului dreptulŭ de a se serví de facultățile selle intellectualí pentru a discutá cu ereticii și a 'i convinge quó sŭntŭ în erróre; dérô attunci episcopulŭ, cu totŭ caracteriulŭ seŭ sacru, nu mai este alta dequătŭ unŭ teologŭ mai multŭ seŭ mai pućinŭ capabile. Dérô, nu teologilorŭ s'aŭ datŭ de a represintá Bisericile, quí episcopilorŭ, și, quândŭ este vorba de a respunde pentru credința lorŭ, unŭ episcopŭ ignorante valorédă quătŭ unŭ episcopŭ învęțatŭ; quóquí caracteriulŭ este accellași, și mai demnŭ de respectŭ va fí accella quare va attestá cu mai multă bună credință credința Bisericeí selle.

S'aŭ discutatŭ în synóde; dérô quândŭ citesce quine-va actele cellorŭ șepte addevěrate synóde ecumenice, este lesne de distinsŭ ceaa-que se reportă la discusiunile cu ereticii, de decisiunea que trebuia sô fiă promulgată. Accéstă decisiune erá basată pre mărturíá permanentă a Bisericelorŭ și nu sufferiá discusiune; nu se discutaá dérô dequătŭ pentru a respunde obiećtiunilorŭ ereticilorŭ contra credinței tradiționale.

Pênô în aceste din urmă timpuri, se accordaá, în Biserica romană, infallibilitatea episcopatului întrunitŭ cu papa. Dela synodulŭ din Vaticanu, nu mai avemŭ de a ne ocupá de infallibilitatea episcopală quarea aŭ încetatŭ de a existá în profitulŭ papei. Papa singurŭ este infallibile, și déquó binevoiesce sô

se înțelegă cu episcopii, fiă rissipiți, fiă adunați, acésta este (uă) pură condescendență din partea sa. Episcopatul nu este infallibile dequâtū printr'ênsulū (prin papa); episcopii nu sîntū dequâtū delegații sei și n'aũ autoritate dequâtū printr'ênsulū.

Astū-felū cei din Biserica romană aũ cădută în două errorī contradictorie. Dupō que aũ attribuitū episcopilorū uă autoritate pre quarea chirotonía lorū nu le uă conferiá, li se iea autoritatea pre quarea uă posedū din *dreptū divinū*, și qua successorī aĩ apostolilorū, pentru a guverná Biserica.

Astū-felū *unū abysū chiamă pre altū abysū*.

Episcopii romanī aũ despoiatū *Biserica*, adequō, societatea completă a păstorilorū și a credincioșilorū, de dreptulū seũ de mărturire în lucrurile credinței; ei s'aũ constituitū *Biserică învătătorīă* avēndū autoritate de a impune uă doctrină *Bisericeĩ que se învătă*, adequō credincioșilorū, clericilorū, diaconilorū, preuțilorū.

Și éccō quō astăđi papa đice pre faciă: *Biserica învătătorīă suntu eũ*, și episcopii suntu împinși în rōndurile *Bisericeĩ que se învătă*.

Astū-felū, Biserica romană s'aũ abbătutū (dela sănėtosa doctrină) în trei kypurī în privința misteriu-lui Chirotoniei: ea nu scie în que consiste *materia* și *forma chirotoniei*; impune clerului seũ, ypodiaconī, diaconī, preuți și episcopī, legea immoralē a celibatului; atribuiá uă din ióră episcopilorū și, astăđi, episcoului Romei, cu excluderea tutorū cellorū-l-alti, dreptulū de a impune doctrina *Bisericeĩ*, în locū de a uă priimđ dela *Biserică*.

V.

NUNTA.

Biserica romană, exprimându-se prin synodul dela Tridentū (1), aū declaratū quō ea nu scie déquō preutulū este séu nu ministrulū mysteriului nunței, și déquō nu este ellū numai *marturū necessariū*. Astūfelū, quāndū doui credincioși declară în prezența preutulū parochiei lorū, quō se căsătorescū, ei sūntū căsătoriți legitimū fōră binecuvântarea preutulū, și, fōră accéstă binecuvântare, căsătorirea lorū este mysteriū.

Allătura cu accéstă straniă doctrină, Biserica romană se arréttă fōrte severă contra căsătoriei civile, în unele locuri, în vreme que se arréttă fōrte condescendentē în alte țerre, în quarī n'ar poté sō se pōrte într'altū-felū fōră inconvenientū.

Se pōte dice dérō quō ea nu are, în privința nunței dequātū doctrine de circumstanță.

Subiectulū, cu tōte acestea, pare în ellū ênsuși de cea mai mare simplicitate.

Nunta este unū contractū *natural*; accestū contractū este *materia* mysteriului, și binecuvântarea preutulū 'i-este *forma*. Decī în urmarea acesteī binecuvântări contractulū natural allū nunței este rădicatū la demnitatea de mysteriū allū Bisericei.

Déquō accestū contractū este depusū înaintea autorității civile pentru a 'și-căpétá effectele selle exteriori, accéstă împregiurare nu pōte în nequi-mnū kypū sō aibă vre-unū effectū pentru mysteriū; ea nu 'i-este nequi favorabilē nequi contrariă.

(1) Concil. Trident. Sess. 24.

Déquõ, în unele locuri, căsătoria binecuvântată de preutū 'și-capătă efectele selle civile, nu este é-rõși întru accésta nequĩ-unũ inconvenientũ, de îndată que autoritatea civilē nu vede nequĩ-unulũ.

Anevoiã dérõ s'ar înțelege declamațiunile, quâte-uã-datã furióse, alle papilorũ și alle episcopilorũ contra căsătoriei civile, déquõ nu s'ar scí quõ eĩ sũntũ mișcați de unũ motivũ cu totulũ altulũ dequãtũ de accella pre quare lu-adducũ înainte. Eĩ credũ quõ cei que s'ar căsătorĩ civilmente arũ poté pré bine sõ aibã idea de a nu mãi face căsătoria religiósã.

Ar înțelege quine-va accéstã susceptibilitate într'nã Bisericã quare ar fĩ conservatũ doctrina mysteriului nunței *conferitũ de preutũ*; dérõ de îndată que Biserica romanã nu crede pre preutũ necessariũ dequãtũ *qua marturã*, mysteriulũ în sine ênsuși subsiste fõrã de ellũ. Contractulũ natural între douĩ credincioși este mysteriũ; și mysteriulũ lũ-voescũ eĩ sõ fiã înregistratũ de autoritatea civilē.

Biserica romanã professédã uã altã erróre în privința căsătoriei. Deși Iisus Christos aũ învățatũ pozitivũ quõ căsătoria nu se póte desface dequãtũ nu mãi pentru causa de adulteriũ (1), Biserica romanã învėtų quõ, chiarũ în casulũ de adulteriũ, căsătoria nu se póte desface.

Teologiiã aũ sleitũ tóte șicanele pentru a probá quõ n'ar trebui sõ se înțellégã cuvintele lui Iisus Christos în sensulũ lorũ clarũ și evidente. Dérõ acceste șicane nu potũ nemica contra accesorũ cuvinte domneđeescĩ.

Cãsătoria, dupõ Evangeliã, este unitatea corporalē a douē fințe que nu mãi facũ dequãtũ una mo-

(1) Evangel. S. Matt. C. XIX, 9.

ralimente. Adulteriulŭ rumpe accestă unitate, uă dîstruge. Prin urmare, în urma adulteriului, unitatea matrimonială este nimicită.

Deci, de îndată que adulteriulŭ este juridicŭ probatŭ, autoritatea ecclesiastică trebuie să pronunțe desfacerea căsătoriei, în profitulŭ părții innocente; quõ quî este evidente quõ culpabilulŭ nu pôte beneficia de greșșéla sa.

Attare este regula urmată în Biserica catolică orientală, credincioasă spiritului și litterei Evangheliei.

VI.

UNGHEREA BOLNAVILORŬ.

Assupra accestuî mysteriŭ, doctrina Bisericeî romane este aceeași qua doctrina Bisericeî catolice orientale. Numai, ea, prin titlulŭ de *Extremă Ungere*, aŭ legitimatŭ opiniunea dupõ quarea accestuî mysteriŭ nu trebuie să fiă administratŭ dequâtŭ în casulŭ de pericolŭ allŭ unei morți apropiate.

În Biserica orientală, din contra, s'aŭ conservatŭ vechia doctrină dupõ quarea ungerea bolnavilorŭ trebuie să se facă simplu, în casŭ de bõlă, pentru a rugá pre Domneđeŭ, qua să deé bolnavului sănétatea sufletului și a corpului.

Dérõ s'aŭ stabilitŭ în Biserica romană unŭ obiceiŭ culpabile, în administrațiunea ungerei bolnavilorŭ: ellŭ consiste întru a unî pre lõngõ mysteriŭ indulgența plenariă numită *in articulo mortis* (*la vremea morței*). Accestă indulgență este dérõ consideratã qua unŭ supplitentŭ la mysteriŭ, superior ênsuși mysteriului, pentru quõea produce efecte superiori efectelorŭ mysteriului.

Amŭ vorbitŭ mai susŭ despre indulgențe; nu avemŭ dérõ de făcutŭ dequâtŭ să semnalãmŭ accestuî nouŭ abusuŭ que se face cu dênsese astãdi în general.

ERESII ȘI ERRORI

Alle

PAPALITĂȚEI

RELATIVŪ DE VIÉȚA VIITÓRIĂ.

Biserica romană professédă quõ mai înainte de judecata cea de appoi și generală, cei que morū suntū suppuși la uă judecată particulariă, dupõ quarea cei que trebuie sõ fiã pedepsiți seú recompensați, sîntū trãmișși în Iadū seú în Raiū pentru eternitate.

Ea pretinde, affõrã de accéstã, quõ dintre cei que aũũ trecutū în cea-l-altã viéțã, sîntū unii quarī n'aũũ meritatū absolutū nequī recompensa nequī punițiunea eterne. Ea 'i-pune dérõ într'unū locū intermediariū pre quare lu-numesce *Purgatoriū*, unde ei arũ sufferí tortura focului, qua expiare a greșșélelorū lorū *venialĩ* (*iertabilĩ*), pênõ quãndũ vorũ fi satisfãcutū cu deplinetate dreptatea lui Domneđeũ. Dupõ accéstã satisfãctiune completã, ei intrã în Raiū.

Suffletele închise în *Purgatoriū* potũ priimí ușorare cu rugãciunile și faptele bune alle cellorū vii; elle potũ chiarũ sõ fiã scãpate cu desõvêrșire de pedepsele lorū prin applicarea unei indulgențe plenarie; quõquī papa pretinde quõ are dreptulũ de a accordã *indulgențe plenarie applicabilĩ suffletelorũ din Purgatoriū*.

Déquõ este așșã, noi nu vedemũ quomũ mai pôte existã *Purgatoriulũ* pentru Biserica romanã, de îndatã que papa pôte sõ scape attãtũ de facile suffletele que sufferũ într'ensulũ. Datoria sa ar fĩ de a aplicã indulgențe plenarie pre fiã-quare đĩ accestorũ

biete sufflete sufferinde, și ar poté atțasă aceste indulgențe de faptele attâtū de facili alle cellorū vii, înquâtū elle negreșșitū s'ar căpētá și s'ar applicá.

Purgatoriulū nu există dérō dequâtū din voința papei. Accésta este addevēratū suptū unū îndouitū raportū: mai ântâiū, pentru-quō accésta este uă invențiune a papilorū; appoi, pentru-quō ei lu-arū poté supprimá, déquō uă arū voi, prin indulgențele lorū plenarie.

Unii dintre teologii romani, mai învățați, qua Bossuet, aū redussū quātū mai multū possibil doctrina Purgatoriulū, înquātū aū addussu-uă fórte apprópe de ortodoxiá. Synodulū dela Tridentū le aū datū exemplulū accestorū reduceri (1). Accestū synodū blamédă superstițiunile și falsele doctrine a quărōrū ocasiune erá Purgatoriulū, și reduce accestū Purgatoriū la unū locū în quare suffletele que sūntū într'ênsulū ținute potū fí adjutate cu rugăciunile și faptele bune alle credincioșilorū, și mai alessū cu sacrificiulū liturgiei.

Doctrina Purgatoriulū este cu totulū alta în practica Bisericei romane. Pentru a se convinge quine-va despre accésta, póte citi nenumarabilile tratate que se publică pre fiă-quare đí assupra accestuī subiectū, cu approbarea autorităței ecclesiastice. Va vedé accollo, în tóte paginile, quō suffletele condamnate la Purgatoriū, sufferū într'ênsulū focū violinte; quō accestū focū le purifică și are putere de expiare. Accésta este, în sfôrșitū, idea que pórtă cu sine numele singurū de *Purgatoriū*.

Déquō synodulū dela Tridentū aveá rașiunile selle de a reduce pre quātū ar fí cu putință doctrina

(1) Concil. Trident. Sess. 25. Decret. de Purgat.; Bossuet; Exposition de la doctrine catholique.

Purgatoriului, din cauza atacurilor foarte justificate ale protestanților, teologii quarî commentară official doctrina sa, nu observară accelleași menagemente. Citim, într'addevăr, în catechismul roman, numit *allū synodului dela Tridentū seū ad Parochos* (1), ceea-que urmédă:

„Prin cuvântul iadū, se înțellege ântâiū locul unde sunt cei condamnați. . . Se mai înțellege âncō focul purgatoriū în quare suffletele persónelor pióse sufferū în decursū de unū timpū determinat, pentru expiarea gresșélor lor, spre a le fí intrarea deschisă în eterna patriă în quare nemica necuratū nu intră.“

Teologii autorī ai catechismului, pretindū quō accéstă doctrină este întemeiată pre sânta Scriptură și pre tradițiunea apostolésă; lucru que ei nu 'lū-probédă, și nu spunū pentru que, quōquī despre accésta nu s'aū făcutū cea mai mică mențiune nequī în sântele Scripture, nequī în monumentele tradițiunei catolice.

Totū que gässimū în monumentele tradiționalī, este quō suffletele defunțiilor potū priimī adjutoriū din rugăciunile și din faptele bune alle cellorū vii, și mai alessū din sacrificiul eucharisticū; pentru-quō accéste rugăciuni, accéste fapte bune, accestū sacrificiū, excită în favórea lor bunétatea lui Domneđu, în vederea meritelorū singurului rescumpératoriū Iisus Christos.

Dérō nu se afflă nequī-quumū în tradițiune quō unele sufflete arū fí în vre-unū focū expiatoriū. Dér', în accésta a nume consiste doctrina romană despre Purgatoriū.

Biserica primitivă nu admitteá judecată particulară dupō mórte; toți admitteau quō judecata gene-

(1) Catech. ad Paroch. P. 1. Arț. 5, §§ 45.

rală que va avé locū la finitulū lumei, va fixá definitivū sórtea cellorū aleșși și a cellorū blăstemați. Toți Părinții Bisericei sîntū unanimi assupra accéstu punctū.

In consequință, tóte suffletele defuncțiilor sîntū *într'ua stare provisorică*, pênō la judecata cea de appoi. Alle sântilorū aű uă înainte-gustare din fericirea de quare se vorū buccurá în viăcīnică; alle cellorū culpabilī sufferū mai înainte de a fi condamnate pentru eternitate. Parabola sārăcului Lazarū și a bogatului nemilostivū nu lassă nequī-uă îndouielă în privința accésta; dérō sórtea lorū nu va fi cu tóte accéstea nerevocabil fixată dequātū dupō sentința lui Iisus Christos dela judecata cea de appoi. Astep-tându-nă, legătura de communiune există între cei vii și între morții quarī potū, quası pre pămēntū, sō se rōge unii pentru alții, în modū folositorū.

Pentru qua sō înțellégă quine-va differința que existe între doctrina primitivă și între doctrina Bisericei romane, nu va fi nefolositorū de a le reduce și pre una și pre alta la quâte-va propozițiuni fórte clare:

Doctrina Bisericei primitive póte fi astū-felū formulată:

1-iū Dupō mórte suffletele sîntū în stări differite dupō faptele bune que aű făcutū, seű dupō greșele que aű commissū;

2-le Accelleași relațiuni de communiune există între vii și morți, qua între cei vii pre pămēntū;

3-le Ei potū sō se rōge mutual unii pentru alții; astū-felū inquātū sântiū se potū rugá cu folosū pentru cei vii, și cei vii se potū rugá cu folosū pentru cei que nu arū fi muritū justificați. Sacrificiulū eucharisticū póte mai alessū sō le appllice meritele lui Iisus Christos.

Credința Bisericeii romane pöte fi formulată în modulü următorü :

1-iü Afförä de cerü unde suntü sântüi cu Domneü, și de iadü unde sufferü cei condamnați, este unü locü numitü purgatoriü unde sântü suffletele accellora quarü n'aü meritätü condamnarea, dörö quarü aveaü pëccate de expiatü în momentülü morței;

2-le In accestü locü, suffletele sufferü chinuirea focului, și sufferințele lorü sântü expiätörice, le purificä, și le facü sö satisfacä dreptatea divinä;

3-le Rugäciunile și faptele bune alle credinciosilorü, și sacrificiulü liturgiei potü adjutä pre suffletele din purgatoriü;

4-le Papa le pöte applicä indulgențe chiarü plenarie.

Accestä simplä apropiare a cellorü döue doctrine este în de adjunsü pentru a face sö se înțellögä differința dintre dênsele.

In sprijinulü errorilorü Bisericeii romane, noi putemü nu-numai, sö ne întemeiamü pre *catechismulü romanü* sëü allü synodului dela Tridentü, dörö și pre unü canonü allü synodului dela Florența que se considerä qua ecumenicü în Biserica romanä. Intr'addevëru, accestü synodü aü decretatü quö „suffletele accellora quarü aü muritü înainte de a fi făcutü satisfacere prin demne fructe de penitență sântü purificacete dupö mörte prin pedepsele purgatoriului... *Animos poenis purgatorü post mortem purgari.*“

Istoriculü autorisätü allü synodului dela Tridentü, cardinalulü Iesuitü Pallavicini, tratändü questiunea purgatoriului, declarä *erronatä* și *absurdä* doctrina unorü scholasticiei din evulü mediü, quarea se apropiä multü de doctrina Bisericeii primitive (1). Ellü

(1) Pallavic. Histoire du Concile de Trente, cartea 1. e. 8.

nu 'și făcea d'erō illusiune asupra attenuărilor synodului dela Tridentū, și le completaă prequumū aū făcutu-uă catechismulū accelluiași synodū.

În urmarea erorei selle asupra stărei definitive a sufletelorū dreptilorū și a cellorū blăstemați, îndată după mórte, Biserica romană aū admissū alte două errori: una quare consiste întru a dice quō dreptii se bucură de vederea fericită; a două, quō papa pôte decretá quō cutare persónă quarea aū fostū virtuosă pre pământū este admissă în cerū, ceaa-que se numesce canonisațiune.

Papa Ioan allū XXII-le, într'uă bullă faimósă, dată *ex cathedrâ* și cu solemnitate, decisesse, óre-quumū adducându-și a minte de doctrina ortodoxă, quō vederea fericită nu ar avé locū dequâtū după judecata cea de appoi, quândū sórtea dreptilorū va fí nerevocabil fixată prin decretulū Judecătoriului suveranū, Ii-sus Christos.

D'erō successorii seī aūū condamnatū solemnū și egaliminte *ex cathedrâ*, doctrina lui Ioan allū XXII-le. Infallibili n'aū fostū totū-de-una de accordū.

Uă dată errórea vederei fericite imediate adoptată, papii 'și-aūū accordatū dreptulū de a impune lui Domneđeū sânti, canonisându-i. Papa 'si-attribue de asemenea uă autoritate directă asupra dreptilorū, quăși asupra sufletelorū din purgatoriū. Ellū râdică pre unii la vederea fericită prin canonisațiunile selle; scapă pre alții prin indulgențele selle!

De altrăminte n'aū râdicatū actualulū papă pre ênsăși sânta Fecióră decretându Nemaclata ei Concepțiune? Și nu pretindū teologii romanī pre fiă-quare đí quō accéstă decisiune aū fostū unū gradū mai multū de gloriă pentru sânta mamă a lui Domneđeū? N'aū îndrăsnitū părintele Newman, unū teologū autorisatū, sō dică quō, prin accestū decretū, Treimea aū devenitū mai perfectă?

N'ar poté quine-va crede asemenea eresii, asemenea absurdități, déquō nu s'ar imprimá în tóte đillele cu autorisarea papei și a episcopilorū.

PAPALITATEA

Séu

MAREA ERESIĂ OCCIDENTALĂ.

Eresiele, errorile și inovațiunile que aũ murdăritũ Bisericele occidentali din secululũ allũ IX-le (incóce), n'au emanatũ tóte dela papalitate qua díntr'-surginte corruptă. Dérõ papalitatea este quare le aũ datũ caracteriulũ lorũ de instituțiune séũ de doctrine occidentali, invětându-le, aprobându-le, propagându-le și chiarũ impuněndu-le, la trebuință, tutorũ Biserice-lorũ quarĩ arrettaũ, une-orĩ, bune intențiuni pentru mântinerea séũ appărarea ortodoxiei.

Decĩ dérõ cu dreptate uã facemũ noi sã pórte responsabilitatea tutorũ errorilorũ din Occidente.

Astăđi, nu-numai nu se contestă quõ papalitatea aũ avutũ uã influință a totũ-putinte assupra Biserice-lorũ latine; dérõ se autorisěđă quine-va din accéstă a totũ-putință pentru a affirmá quõ ceaa-que ea aũ făcutũ aũ fostũ totũ-de-una bine; quõ în virtutea unũ privilegiũ divinũ, ea nu se póte înșellá; quõ este destullũ qua ea sã decretede uã doctrină, pentru qua accéstă doctrină sã fiă necessariaminte addevărată.

Trebuie sã respundemũ accestuĩ subterfugiũ.

Pentru a respunde, ne vomũ appucá de a combate opera que se póte considerá qua punctulũ de plecare allũ papismului modernũ, cartea intitulată: *du Pape, (despre Papa)* de comitele Joseph de Maistre. La attâta prețũ s'au rãdicatũ accestuĩ omũ și operile selle, înquátũ este bine sã facemũ qua sã se appre-

ție, după quumă merită, accella quare aū căpătătū cea mai funestă influență în Bisericele occidentale.

Combătendū accéstă carte, vomū probá quō nu se potū pune suptū scutulū autorităței papale errorī pentru a face dintr'ênsele addevăruri; quō accéstă autoritate este illegitimă; quō ea ênsăși aū probatū nelegitimitatea sa prin errorile selle; quō în locū de a uă acceptá qua pre uă instituțiune divină, trebuie quine-va sō uă lapede qua pre uă instituțiune funestă și anti-evangelică.

Combătendū faimósa carte a comitelui J. de Maistre, noi vomū combate pre tóte accellea que nu i-aū fostū dequătū slabele ei imitațiuni.

I.

Aūū fostū, în puterea papalităței, dóuē fase bine distincte.

În decursulū primelorū nóuē secole alle Bisericeī, papa nu erá dequătū episcopulū Romei și nu aveá jurisdicțiune dequătū assupra Bisericeilorū que se afflaū în provincia a quăreia capitalē erá Roma.

Dupō secululū allū IX-le, împregiurări în detaliulū quārora nu vomū intrá pentru momentū, investi-ră papalitatea cu uă putere spiritualē și timpuralē assupra Occidentelūi. De atunci, episcopiī Romei se siliră de a face sō se considere accéstă îndouită putere qua unū dreptū nedespărțitū de demnitatea lorū, și dederă astū-felū nascere opiniunei que se numesce *ultramontanismū*, și quarea nu fū netedū formulată dequătū în secululū allū XVI-le.

Dela accéstă epocă, toți catolicii intelliginți aūū protestatū contra systemulū de absolutismū papal; dérō ómenī servilī și ambițioși lu-aūū susținutū din inte-

ressū, și aūū formatū uă partită quare nu se dă în appoi dinaintea nequī-unei absurdității pentru a susti- né errorile selle.

Va crede quine-va quō din đillele nōstre aū ad- junsū accéstă partită sō 'și-facă uă mulțime de a- depti, quarī aūū exageratū pēnō la absurdū systemulū ultramontanū?

Grațiā nesciinței apprópe generalē de dreptulū canonicū și de teologiā, *ultramontanismulū* face pre fiā-quare đí progresse noui.

Cu addevēratū *romanū* nostri 'și-alegū bine tim- pulū lorū pentru a încercá de a implantá doctrine pre quarī secelele trecute le aū repudiatū; doctrine quarī aūū făcutū sō 'și-pérdá Biserica jumătate din fii seī! Que! în đillele nōstre quāndū intelligența fa- ce attâtea nobili cuqueriri; quāndū rațiunea 'și-mă- resce domeniulū seū într'unū kypū attātū de surprin- đetōrū, sō viiā chrestinī și sō exalteđe nesque doctri- ne scui pate, chiarū în secelele celle mai obscure alle evului mediū? Quāndū uă instituțiune este susținutā prin međlōce diametral oppuse tendințelorū, spiritulū unei epoce, ea trebue necessariaminte sō cadă. Insti- tuțiunile suntū făcute pentru ómenī, elle trebue, prin urmare, sō se armoniseđe cu gusturile popórelorū. Le- gea progressulū, seū, déquō voiesce quine-va, de trans- formațiune, este unulū din principiile fundamentali alle umanității. Biserica, depositariā a addevērulū și stabilitā pre base divine, nu póte sufferi fōră îndoui- élā modifițațiunii essentiali. Ea, de altrāmintē, nu are trebuiņā de dēnsele, în cēaa-que privesce partea qua- re 'i-vine dela Domneđeū; suptū accestū raportū, ea va fi totū-de-una în armoniā cu tóte progressele pos- sibili alle spiritulū umanū și alle societăței; dérō Bi- serica, quarea dintr'ua parte se ține de Domneđeū, se

ține dentr'alta de omū; dér, trebuie cu grige sō dīstīngă quine-va în ea ceaa-que este divinū de ceaa-que este umanū; quōquī *ceaa-que este umanū trebuie so se modifice dupo circumstārī*. Cei que se glorifică cu titlulū de *romanī*, visēdă stabilirea universalē a absolutismulū papal și 'lū-admittū pēnō în ultimele selle consequințe. Nu-numai quō ei concentrēdă tōtă Biserica în papa, dérō gratifică liberal cu privilegiulū de infallibilitate pre nesque simple congregațiunī, și se încercă sō facă din părerile accestorū congregațiunī atâtea legī generalī pentru Biserică. Neo-ultramontanismulū lassă dérō cu multū înappoia lui pre Bellarmin și pre accei vechī ultramontanī quarī credeaū pre papa infallibile, dérō quarī puneau accestei prerogative nesque condițiunī que i arū face sō fiă condamnăți de *romanī* nostri moderni qua gallicanī. Ei arū strigá fōrte tare quō este eresīă, déquō ar auđī astăđī pre învățatulū și virtuosulū cardinal Contarini (1) repetindu-le ceaa-que đicea lui Paulū allū III-le.

„Este *idolatriă* a pretinde quō papa nu are nequī uă altă regulă dequātū voința sa pentru a stabili și pentru a aboli dreptulū positivū. Legea lui Christos este uă lege de libertate, și ea opresee uă servitute attātū de grossolană, pre quarea Iuteraniī aveau tōtă dreptatea de a uă compará cu captivitatea Babylonulū. Póte quine-va numi guvernământū acceaa-que nu are qua regulă dequātū voința unū omū? Unū papă trebuie sō scīă quō ellū 'și-exercitéđă autoritatea sa preste ómenī liberī.“

Astū-felū raționaá unū cardinal în secululū allū XVI-le. Astăđī, nu-numai quō se abjură liberalismulū lui Contarini; dérō nu se mai voiesce nequī măcarī ultramontanismulū lui Bellarmin. Nu se mai admite,

(1) Contarini, de Composit. ap. Roccabert. Biblioth.

cu acestu teologu, quõ unu papã ar poté fî ereticu și depusũ de Bisericã. Se face din papa unũ *Domne-deũ*; și ultramontanii nostri moderni arũ ðice voioși, cu Champvalon, quõ papa are mai multã putere de-quãtũ Iisus Christos.

Nu este ore uã datoríã rigurosã pentru totũ chrestinulũ de a se rãdicã cu energíã contra unorũ attari nebuie, de quarĩ ar voi quine-va sã facã pre Bisericã responsabilẽ?

Principaliminte assupra naturei autoritãtei în Bisericã s'aũ abbãtutũ dela addevẽrũ ultramontanii. Ei attãta de multũ aũ falsificatũ ideele, înquãtũ este necessariũ de a le adduce a minte addevẽratele principie assupra acestuĩ punctũ.

Iisus Christos ne aũ datũ despre natura și exercițiulũ autoritãtei, învẽtaminte pre quarĩ unii pré multũ s'aũ aplicatũ sã le uite. Citimũ în Evangelia dela S. Matteiu (1):

„Domnii națiunilorũ *domnescũ* preste elle, și cei mari exercitẽdã assupra lorũ *puterea*. Èrõ între voi nu va fî așșã. Cellũ que între voi vrea sã fiã mai mare, sã fiã vóuẽ *ministru* (servũ); și cellũ que între voi va voi sã fiã ântãiu, sã fiã vóuẽ servũ; prequumũ și Fiiulũ omulũ nu aũ venitũ sã i se servescã, qui sã servescã, și sã 'și-dee viẽta sa rescumpẽrare pentru multĩ.“

Astũ-felũ, dupõ Iisus Christos, domnirea nu trebuie sã se confunde cu *autoritatea* în Biserica sa. Omulũ nu trebuie sã fiã suppusũ în intelligența sa de-quãtũ lui Domne-deũ, și *nimenea* façiã de dẽnsulũ nu trebuie sã ieẽ titlulũ de *învẽãtorũ* (2). Autoritatea în Bisericã, în locũ de a fî uã *dominațiune*, nu este al-

(1) Matt., C. XX V. 25 și urm.—Luca, Evang. C. XXII, V. 25 și urm.

(2) Matt., XXIII; 8, 10. — Jacob. III; 1.

ta dequătū unū *servițiū* social, unū *ministeriū* (1) a quărui primă condițiune este devotamentulū absolutū allū individului cōtră societatea spirituală quăreia ellū este *ministru*.

Autoritatea ecclesiastică este dérō oblegată de a îndepărtá dela ea totū que uă ar poté face sō se confunde cu *despotismulū*. Unū despotū mitratū este unū monstru: este Belial așședatū pre tronulū lui Domneđeū. Se afflă cu tóte accestea în sînulū Bisericei mulți demnitarī quarī sō înțellégă chrestinesce misiunea que li este încredințată? Noi ne multănnimū de a pune questiunea, lăssândū grigea de a respunde accellora quarī, avëndū autoritate în Biserică, înțelligū Evangelia și potū chiámá pre cei-l-altī la dreptate și la addevērū. Déquō se vorū găssí de acceia quarī, în locū de a fí exemplu turmei lorū, domină preste dēnsa qua preste uă moștenire (2) unii qua acceia exercitédă autoritatea *păgănesce*; quōquī ei procedédă cu *violință*, acceaa-que este caracteriulū autorităței păgâne, în vreme que autoritatea ecclesiastică se exercitédă *foră silă, cu grăbire, dupo Domneđeū, cu desinteressare și foră constrîngere* (3) qua unū *servițiū* și qua unū *ministeriū*.

Éccō pre que base trebuie sō fiă întemeiată autoritatea ecclesiastică, în *exercițiulū* que 'i-este propriū, adequō în dreptulū que ea aū priimitū dela Iisus Christos de a face legi pentru bunulū guvernământū allū societăței chrestine. Trebuie cu multă luare a minte sō se distingă accestū *dreptū* pre quare lu-posede autoritatea ecclesiastică de a guverná societatea chrestină, de accella pre quare ea lu-are de a defíní

(1) Matt. XXIII; 11 și XX; 26. — Luc., XXII; 26.

(2) Petr. Epist. I Cap V. vers. 3.

(3) Petr. Epist. I Cap. V. vers. 2.

dogma chrestină. Accéstă distincțiune este essențială; și, din cauză quō n'aũ făcutu-uă, uă mulțime de scrietori aũ cădutu în errori fôrte perniciose. In legile que stabilește autoritatea ecclesiastică, trebuie sō i se deé ascultare, pentru-quō ea are *dreptulū* de a le face; *dérō nu este infallibilē* în stabilirea acestorū legi, pre quarī trebuie sō le modifice dupō timpuri și împregiurări.

In definițiunea dogmei chrestine, ea nu procede *cu kypū de autoritate, quí de declarațiune*; și în accéstă declarațiune ea este infallibilē, numai déquō se mulțănesce de *a afirma credința catolică*; într'addeverū, episcopiī nu sîntū chiămați de a se pronunță în modū infallibile dequātū în casulū în quare ei aũ de a confirmá credința catolică a Bisericei relativū de cutare séu cutare faptū dogmaticū séu moral, que face parte din depositulū sacru allū revelațiunei. In afôră de aceea, nu mai este autoritate infallibilē, și noi nu vedemū, în Biserică qua aiurea, dequātū nesque bărbați que guvernédă uă societate prin medlōce pre quarī ei le găsescū fōră îndouielă bune, quarī potū cellū puçinū sō le pară qua astū-felū, și quarī potū fí (așșá) în împregiurările în quarī ei le întrebuintédă, *dérō* quarī, cu tóte acestea, aũ trebuință de a fí modificate pentru a fí în armoniă cu trebuințele popórelorū.

Ultramontaniī nu facū, în exercițiulū autorităței ecclesiastice, accéstă distincțiune, quare n'aũ scăpatū cu tóte acestea (din vederea) marilorū teologī occidentali; ei nu vedū dequātū autoritatea în general, pretindū quō nu póte meritá quine-va titlulū de catolicū dequātū împingându-uă pênō la ultimele selle limite. Noi nu împărtășimū accéstă opiniune, și credemū quō accéstă autoritate nu va fí dequātū și mai

respectată déquõ se va circumscrie în marginile dincollo de quarî dreptulũ seũ ar poté sõ fiã contestatũ.

Astũ-felũ: autoritatea ecclesiasticã are dreptulũ de a face legi, și este uã datorã din partea credincioșilorũ de a dá ascultare acestorũ legi, cu tóte quõ le face, autoritatea nu este infallibilẽ; quõquĩ, în orĩque societate, este lucru de prima necessitate de a ascultã fiã-quare de uã autoritate legitimũ constituitã, déquõ nu vrea sõ vedã accestã societate dissolvãndu-se.

În ceea-que privesce depositulũ revelațiunei, Biserica, adequõ societatea chrestinã represintatã prin șefiĩ sei legitimi, decide numai uã *questiune de faptũ*, quãndũ este chiãmatã sõ formuleze uã decisiune. Șefiĩ Bisericeĩ nu impunũ modulũ lorũ de a vedé, nu rãdicã la dogmã opiniunea lorũ, quĩ eĩ *affirmã* numai quõ cutare seũ cutare punctũ dogmaticũ seũ moral aũ fostũ totũ-de-una și pretutindenea admissũ qua revelatũ.

Astũ-felũ omulũ, în domeniulũ intelliginței, nu recunnósce în realitate dequãtũ pre Domneđeũ de invẽțãtorũ. În afforã de addevêrurile revelate, ellũ 'și-conservã tótã libertatea sa, și este uã impietate de a îndrãsnĩ quine-va sõ attenteđe la accestã libertate pre quarea Domneđeũ aũ scrissu-uã în anima fiã-quãruĩ omũ, qua caracteriulũ necessariũ și sacru allũ ori-quãrei ființe inteligente. Fõrã libertate, fõrã nobila independințã de orĩque altã autoritate dequãtũ de a lui Domneđeũ, în domeniulũ eugetãrei, omulũ nu ar mai fĩ omũ; consciința sa și rațiunea sa s'arũ annullã; ellũ n'ar fĩ mai multũ dequãtũ uã ființã passivã, pre quarea autoritatea ar formã-uã dupõ imaginea sa, uã lespede pre quarea autoritatea ar serie principiele selle. N'aũ fostũ astũ-felũ scopulũ lui Domneđeũ quãndũ aũ creatũ pre omũ. Dela cãderea ome-

nirei, aũ fostũ necessariũ qua Domneđeu sũ viiã în adjutoriũ prin *Cuvântulũ* seũ intelliginței întunecate a omului, dérõ ellũ nu aũ distrussũ accéstã intelligență, și aũ lãssatũ activitãței selle unũ vastũ domeniũ în quare ea se póte exercitã în tótã libertatea.

Mariĩ scrietori ai antiquitãței chrestine aũũ înțellessũ perfectũ drepturile rațiunei umane, cu tóte quõ aũ respectatũ pre alle autoritãței. Sõ citescã quine-va tratatulũ despre *Prescriptiunĩ* allũ lui Tertullianu, seũ *Avertimentulũ* sântului Vincent din Lerini; va afflã într'ensele tótã doctrina que amũ expusũ, dérõ va căutã în zadar în elle principiele emisse de ultramontanĩ. Autoritatea, așșã prequumũ noi amũ definitu-uã, este aceea-que aũ fostũ recunoscutã de tótã antiquitatea chrestinã.

Credința, întemeiatã pre uã attare autoritate, este cu addevãratũ aceea suppunere *raționabilẽ* pre quarea uã quere sântulũ Paulũ dela totũ credinciosulũ: *Rationabile obsequium*. Prin acceste dõnẽ cuvinte, Apostolulũ exprime pre celle dõnẽ condițiunĩ necesarie adhesiunei orĩ-quãrei fințe intelliginte; *suppunerea* cõtrã uã autoritate legitimã fõrã quarea nu existẽ nequĩ societate intellectualẽ nequĩ societate exteriõrẽ, și *rațiunea* fõrã quarea nequĩ uã adhesiune nu póte fĩ intelligentẽ, nu póte fĩ prin urmare demnã de omũ.

Sõ compare quine-va accéstã noțiune a autoritãței ecclesiastice cu aceea pre quare cautã sũ uã respãndescã ultramontanĩi nostri, și va vedẽ quõ este atãta differință între elle quãtã între rațiune și nebulnã, între suppunere și servilismũ.

Cu tóte accestea disprețiãtorĩi rațiunei umane, quarĩ parũ quõ aũũ rancõre (pismã) pre intelligență, se pretindũ (quõ sântũ) singurĩi bunĩ catolicĩ. Fru-

mosu omagiu cu addeveratu dau ei Bisericeii punendu, qua prima conditiune de adhesiune la dogmele selle, abnegatiunea ratiunei! Ratiunea, quasi religiunea are pre Domnedeu de autore; nu pote prin urmare sa fia contraditiune intre elle. Fora indouielă, omulu se rătcesce adesea in cugetările selle, dero este ore acesta unu cuventu pentru qua sa nege ratiunea si drepturile selle? Ar trebui atunci sa nege consciinta pentru-quo omulu se rătcesce in sentimentele selle si face mai adese ori reulu dequatu binele. Cu tota rătceirea morală a omului, consciinta sa subsiste si drepturile selle suntu necontestabili; totu asemenea este si cu ratiunea. Omulu pote sa se perdă in mecloculu erroriloru si allu prejudiciiloru, remane totde-una in fundulu sufletulu se addeverurile prime que formeđa intr'ensulu *uă consciința intelectuală*, dupo quumu marile principie morali 'i-formeđa *consciința sa morală*. Dupo quumu este armonia intre principiele que facu basa consciinței morale a omului si principiele morali alle Evangheliei, de asemenea este armonia intre dogmele evangelice si primele principie intellectuali que constituescu ratiunea. A isbi aceste principie, a lovi ratiunea in libertatea sa si in drepturile selle, a pune abnegatiunea ratiunei qua basă a credinței, acesta vrea sa dică a sapa autoritatea religiosa, a face Bisericeii unu resbellu cu attata mai de temutu, cu quatu lu-face quine-va, dice-se, pentru a uă appera si a uă salva.

Noi voimu sa credemu quo ultramontanii nu suntu cu dinadinsulu inimizii ai Bisericeii; dero, in addeveru, ei nu ar face mai bine, dequo aru fi intreprinsu contra ei unu resbelu ypocritu, dequo aru fi juratu de a uă distruge arrettandu-se quo uă servescu. Noi nu hesitam de a uă spune quo dequo vre-uă-dată Bise-

rica aŭ avutŭ de susținutŭ uă luptă periculósă, appoi accéstă luptă este cu addeveratŭ aceeaa que i-uă facŭ, fŃră a uă scí póte, pãrtinatorií exagerați ai absolutismulŭ papal.

SŃ se urce ultramontanií la surgintea chrestinismulŭ, și vorŭ vedé quŃ atunci totulŭ erá întemeiatŭ pre caracteriulŭ *catolicŭ* séu de universalitate; quŃ nu se face nequí-uă mențiune despre accéstă infallibilitate episcopală séu papală pre quarea eí uă punŭ qua basé a systemulŭ lorŭ anticatolicŭ, antichrestinŭ. Ar đice quine-va quŃ ultramontanií respingŭ acestŭ titlu de catolicŭ quare face gloria nóstră; quŃquí eí încercă de a face sŃ degenerede în partită, în coteriă, accéstă Biserică chrestină a quărei gloriă și forță aŭ fostŭ totŭ-de-una *universalitatea*; de a circumscrie în strímptă provinciă a Romeí accéstă frumósă Biserică quare aŭ sciutŭ pênŃ accí sŃ se facă tuturorŭ tóte, sŃ se accommodeđe cu obiceiurile națiunilorŭ pentru a le căștigá pre tóte la Iisus Christos.

SŃ approfondede quine-va istoria primelorŭ optŭ secole alle Bisericeí, și nu va găsí nequí-uă probă în favórea systemulŭ papal. Toți doctorií nu vorbescŭ dequátŭ de autoritatea *catolică* séu universală a *Bisericelorŭ*, quândŭ este vorba sŃ pună unŭ capétŭ discusiunilorŭ relative la doctrină; *synódele ecumenice* unde fiă-quare episcopŭ este convocatŭ, unde unŭ mare numerŭ vinŭ sŃ attesteđe credința Bisericeilorŭ lorŭ, sântŭ singurele recunnoscute qua *marture* și *interprete* infallibili alle revelațiunei. In scrierile numeróse, în faptele strălucite que ímplu aceste optŭ secole din istoria chrestinismulŭ, papistií nu potŭ cullege dequátŭ quâte-va cuvinte vagí, fŃră importanță, que nu aŭŭ valóre pentru dênșii dequátŭ separate de contextulŭ lorŭ. Spre despăgubire, eí găsescŭ (pro-

be) în *falsele decretalî* și în scrierile papiloră din evulă mediū. Trebuie să mărturimă quō regulele logiceî și alle simțului comun sîntă rēstornate, déquō, pentru a cunnósce constituțiunea addevărată a Bisericeî chrestine, trebuie să preferescă quine-va istorieî întrege a primeloră optă secole, nesque scrierī de uă autenticitate cellū puçinū contestabilă, seū assertiuni-le unoră papī, rādicatī prin împregiurări la culmea unei suveranități tempurale și absolute; interessați de a face să se presentețe accéstă suveranitate qua una din prerogativele demnităței lorū spirituale.

II.

Cartea D. J. de Maistre, intitulată *du Pape*, apărū pentru prima óră la Lyon, în 1819. Publicațiunea sa fū privită qua unū evenimētū de bărbați que erau atunci, în pressă, șefi partitei regaliste și religiose. DD. de Bonald și de Lamennais, în *le Defenseur*; D. O'Mahoni în *le Drapeau blanc*; D. Picot în *l'Ami de la Religion et du Roi*, adressară elogiele celle mai măgulitorie autorelui și opereî selle.

Anevoiă se pôte înțelege accestū entusiasmū din partea unoră scrietori que treceau de susținători ai tronului prequumū și ai altarelui. Intr'addevărū, ultramontanismul D. de Maistre conduce directū și necessariaminte la rēstornarea tronurilor. Mariana aū pusū întru accéstă principiele, și ellū aū trassū consequentele în faimósa sa carte *du Roi*. Cei-l-alti teologi iesuiți, qua Santarelli, Becan, Eudemon-Jean, Suarez și sute alții aū raționatū qua ellū. Pentru dēnșii, papa este suveranulū unicū, absolutū, universal; împērați și regiū nu sîntă dequātū locoțiitorii sei, revocabili dupō voință, și demni de mórte déquō ei i se improtivescū. Intr'ua împregiurare dată, papa are drep-

tulă de a trimite ună legatū pentru a guvernă ună regatū în numele seū, de a numi ună locoțiitorū pentru a comandă trupele și a execută ordinile selle pentru a detronă pre regele quare nu este mai multū dequătū unū tyrannū de îndată que ȳ se împrotivesce, și a ascuți pumnariulū unū assassinū quare pôte fōră (a i se socoti) crimē sō uccidă pre tyrannū.

Ultramontanismulū fū astū-felū pusū în acțiune din timpulū Ligei. Legatulū Cajetanū se dede qua șefū allū Franciei; Guise fū numitū locoțiitorū allū papei; tronulū Franciei fū privitū qua vacantū, și Jacques Clément, assassinulū lui Enricū allū III-le, fū declaratū de Mariana *eterna onóre a Franciei*.

Éccō ultramontanismulū. Totulū se ține lanțū în acestū systemū, și DD. de Bonald, de Lamennais și de Maistre, făcândū de-uă-dată regalismū și ultramontanismū, aūū probatū quō nu sciaū sō tragă consequințele din principiile que puneau. Teologii iesuiți aūū fostū mai consequinți; și vechia magistratură eră regalistă mai intelligentē quândū ȳ urmăriă vigurosū și pre dēnșii și pre systemele lorū.

DD. de Bonald, de Lamennais si de Maistre nu fură pentru accēsta mai puçinū priviți qua celle trei genie tutelari alle tronului și alle altarelui; de quândū cartea *du Pape* aū vēdūtū lumina, accēste trei numeni fură coronate de uă acceaași aureolă, și formară Treimea ultramontană.

Editorii D. de Maistre nu asteptasse accēste e-logie pentru a face din autorele lorū unū omū providențial, și a ȳ-atribui mai multū geniū dequătū nu posedasse cu toții împreună scrietorii religioși dela începutulū chrestinismului. „Nu ni se pare, șicū-ei, *so fi venitū âncō în mintea vre unū scrietorū* qua sō caute pēnō în ultimele selle ramificațiuni, influența

exercitată de suveranul pontifice asupra formărei și mântinerii ordinii sociale, prequam și de a pune în totă lumina sa importanța acesteiași puteri pentru a restabilii civilizațiunea pe addevăratele selle base, astădi quândū unū geniū rēu-făcutoriū le aū sdrobitū și le aū dislocatū. *Nimenea âncō, prequam ni se pare, nu considerasse pre papa qua represintândū ellū singurū christianismulū întregū.*“

Accēsta vrea sō đică a declará quō D. J. de Maistre aū avutū mai multă pētrândere dequātū toți scrietorii, fiă gallicani, fiă ultramontani, quarī discutară drepturile și prerogativele papalității. Cu tôte accēstea Biserica aū posedatū destullī istoricī erudiți, teologī abili, filosofī profunđi, pentru a cunnōse papalitatea în esența sa quası suptū diversele selle raporturi. Déquō nequī-unulū dintre dēnșiī n'aū descoperitū orizonțiī semnalati de D. de Maistre, și n'aū făcutū din papa *religiunea visibilē*, prequam uă đicū âncō editorii sei, trebuie sō conchidă quine-va dintr'accēsta quō D. de Maistre aū fostū mai clarū-vēđetorū, séu quō ellū aū luatū chimerele dreptū realității? In locū de a face dintr'ensulū unū scrietorū providențial predestinatū pentru a face nouī descoperiri în domeniulū teologiei, nu 'lu-ar poté quine-va semnalá qua pre unū novatorū periculosū, qua pre unū illuminatū, quare luâ illusiunile selle qua pre attâtea revelațiuni de susū?

Trebuie sō mărturimū quō accēsta este uă opiniune singulariă quarea formédă basa întregului sistemū teologicū allū D. de Maistre. A identificá *pre unū omū* cu uă societate allū quăreia caracteriū esențial este *universalitatea*; a face din accēstū omū ênsăși *religiunea*: nimenea âncō nu cugetasse la una qua accēsta. Editorii aū dreptate quândū facū ac-

céastă mărturire; curtea de Roma ênsăși, deprinsă cu atâtă stranie exagerațiunii în privința papei, fû pusă în mirare de accéstă opiniune. Ênsuși D. de Maistre uă mărturesce. In 11 Decembre 1820, elū scieá D. de Place: „La Roma, n'aũ întellessũ accéstă operé (du Pape) la prima căutătură de ochiũ; dérõ a dóua citire mi-aũ fostũ cu totulũ favorabilé. Ei s'aũ *MIRATŪ* fórte de accestũ *NOŪŪ SYSTEMŪ*, și anevoiă întellegũ quumũ se póte propune Romei *vederĩ nouĩ* assupra papei. Cu tóte accestea, trebuie sõ viiã (ei) la accéstă. Se póte întemplá qua a dóua edițiune sõ fiã dedicată papei; accestũ punctũ nu este ân-cõ decisũ (1).“ Și nequĩ nu s'aũ decisũ. Romaniĩ *Mirați de nouulũ systemũ și de nouile vederĩ*, nu îndrãs-nirã sõ ieé responsabilitatea acceptândũ uă dedicațiune officialé. Dérõ trebuiaũ sõ vinã la accestũ nouũ *systemũ*; noi 'lũ-vedemũ astãđĩ predicatũ qua addevé-rata doctrinã catolicã; și curtea de Roma este attãtũ de zelósã pentru dẽnsulũ, inquãtũ ea considerã de e-reticĩ și schismaticĩ pre cei que 'și-permittũ de a lũ-lãpédã și de a 'lũ-combate. Stéua lui Bellarmin s'aũ întunecatũ; Mariana și Santarelli sũntũ eclipsați. Marele teologũ allũ curței de Roma este astãđĩ D. de Maistre; și nouulũ seũ *systemũ* aũ înlocuitũ, nu-nu-mã vechia *doctrinã catolicã*, dérõ și ultramontanis-mulũ din secululũ allũ XVI-le.

Quãndũ aũ cititũ quine-va cu atențiune cãrțile que aũ rãdicatũ attãta de susũ pre D. de Maistre în spiritulũ *Romanilorũ*; quãndũ aũ controlatũ citațiunile selle, quãndũ aũ redussũ la justele lorũ proporțiunii frasele selle înflate, quãndũ aũ judecatũ cu lĩ-niste declamațiunile selle svãpãiate, are dreptulũ de a se mirá de successele selle. Pentru noi, tonulũ de

(1) Lettre inédite publié par M. Cullombet. Lyon 1813.

amărâciune și de summețfă quare 'lă-distinge, dogmatismulū seū, manierele selle chotărîtorie, superbe și disprețuitorie, raționămintele selle bizarre, toanele (capriçiele) imaginațiunei selle vagabunde, spiritulū seū paradoxal și fantasticū, în fine ignoranța sa de fapte și errorile selle calculate în citațiuni, ne aūū datū cea mai săracă idee despre autorele cărței *du Pape*. Noi nu 'i-contestămū nequī verva nequī limpediciunea stylului, nequī óre-quarī idee juste, împraștiate ici collea în operile selle. Dérō qualitățile selle potū resumpără pre defectele selle? Quândū tratédă quine-va subiectele gravi; quândū voiesce sō expună drepturile și raporturile papalității, óre sciința și înțelepciunea nu sūntū necesarīe, și se potū elle înlocuí prin sarcasme? Precisiunea nu are óre mai multă valóre dequātū accéstă exagerațiinne canonisată (sânțită) de D. de Maistre suptū numele de *minciuna ómenilorū onestī*? Ómenii onestī nu mintū nequī prin exagerațiinne nequī altrăminte. Ei se ținū în veritate quarea este *una*.

D. de Maistre aveá unū motivū putinte de a ínnobilá exagerațiunea, dérō *verva* sa *despotică*, prequumū ñice D. avva Lacordaire (1) nu va poté face sō se priiméscă accestū paradoxū: quō unū omū onestū póte minți, numai accéstă sō fiă prin exagerare; cu tóte accestea, D. de Maistre lu-aū pusū în practică în tóte operile selle, și mai alessū în acceaa pre quarea noi uă vomū combate. Exagerațiunea 'i-este caracteriulū cellū mai limpede dessinatū, cu orgoliulū que pare a fí inspiratū pre autore dela prima paginē a cărței selle *du Pape*.

Voiesce quine-va sō sciă pentru que aū întreprinsū ellū accéstă operē? Pentru-quō clerulū nu a-

(1) Lettre sur le saint-siége.

veá bărbatŭ în destullŭ de înstruitŭ pentru a uă face. Clerulŭ aŭ fostŭ decimatŭ prin revoluțiune, ȕice ellŭ (1), ellŭ este absorbitŭ de lucrările servirei; clerulŭ cellŭ nouŭ n'aŭ moștenitŭ sciința cellui vechiŭ: „Quine scie déquŭ, înainte de a se ureá cŭtră patria sa, *Eliseiŭ* 'și-aŭ arruncatŭ cojoculŭ seŭ, și déquŭ vestimântulŭ sacru aŭ potutŭ fí luatŭ de josŭ îndată?“ Frasa ar fí fostŭ attâtŭ de frumósă quândŭ D. de Maistre n'ar fí datŭ uă probă despre ignoranța sa în privința istorisirilorŭ biblice. Nu trebuie sŭ fíá quine-va fórte învętatŭ pentru qua sŭ scia quŭ Ilie fŭ quare lăssâ disciplululŭ seŭ Eliseiŭ cojoculŭ seŭ cu spiritulŭ seŭ profeticŭ pre quarele (accestŭ cojocŭ) lŭ-symbolisaa. Dérŭ noi vomŭ dá preste multe alte probe despre *sciința* D. de Maistre. Decí dérŭ pentru-quŭ D. de Maistre se credeá mai învętatŭ dequâtŭ toți membrii clerulŭ catolicŭ se decise sŭ publice cartea sa *du Pape* pentru a appęrá religiunea; cu tŕte accestea, Biserica Franciei qua sŭ nu vorbimŭ dequâtŭ de dęnsa, singura quare fŭ decimată în decursulŭ revoluțiunei, possedeá încă în 1819 destulli veterani de ai clerulŭ vechiŭ; corpulŭ episcopal numeraá teologi distinși; și, spre a nu citá dequâtŭ unulŭ, D. de la Luzerne poteá totŭ attâtŭ de bine qua D. de Maistre, sŭ appere Biserica contra inamicilorŭ seŭ. Amŭ poté numí unŭ mare numęrŭ de membri de ai vechiei Sorbonne quarŭ erau încă în viętă la accęstă epocă, și quarŭ nu erau attăta de absorbiți de grigile ministeriulŭ (servirei) înquâtŭ sŭ nu pŕta pune sciința lorŭ teologică în servițiulŭ Bisericeŭ. Dérŭ doctorii din Sorbonna și vechii episcopi n'aveau în destullŭ geniŭ pentru qua sŭ descopere *systemulŭ nouŭ* allŭ D. J. de Maistre; M. de la Luzerne appęraá celle patru ar-

(1) Discours préliminaire.

ticule din 1682, în locū de a face din papa *christianismulū întregū seū religiunea visibilē*; Biserica ar fi peritū dérō déquō Providența n'ar fi inspiratū pre D. de Maistre sō se arrunçe în luptă cu *vederile selle celle nouē*. D. de Maistre (singurū) se dă pre sine qua *inspiratū*. Quō accésta este que-va modestū, dérō contestabile, nimenea nu se va îndouí. Ellū declarâ dérō quō, supțū impulsionea accestei inspirațiunii, înaintaá, contra inamicilorū religiunei pentru a probá: „quō fōră suveranulū pontifice nu este addevēratū chrestinismū, și quō nequī-unū omū onestū chrestinū, despărțitū de dēnsulū, nu va semná pre onórea sa (déquō are que-va sciință) uă professiune de credință cu claritate descrissă.“

Deci, déquō nu este quine-va unitū cu papa, cu accéstă unire descrissă de D. de Maistre în cartea sa, nu póte fi nequī omū onestū nequī chrestinū, quí numai unū ignorante și unū scepticū. Aí sō strigí póte quō accésta este que-va paradoxū, dérō D. de Maistre decide quō *învēțații n'aūū dreptulū so strige*. Deci, dupō dēnsulū, tu ești unū ignorante déquō contesteđi propozițiunea sa.

Cu risculū de a trece de ignorantū, noi vomū îndrăsní sō strigămū quō accésta este paradoxū, și ne vomū rēsbuná assupra D. de Maistre cu singura rēsbunare pre quarea dēnsulū uă declară legitimă, rēsbunarea de *a raționa contra dēnsulū și mai bine de quātū dēnsulū*.

Mai înainte de a intrá în materiă, D. J. de Maistre aū găssitū cu calle de a scrie quâte-va pagini emfatice assupra destinatelorū chrestine alle Franciei. Autorele ar fi făcutū mai bine sō compună cellū puçinū frase frumóse și sō deé mai multă dreptate bărbatilorū que aū fostū aleșși de Domneđeū pentru a

întreținé în Biserica Franciei foculú sacru allú cre-
dínței și allú dragosteí. Nimenea n'au insultatú at-
tâta qua D. de Maistre gloriele Bisericeí Franciei.
Credeá dënsulú quô quâte-va pagini alle unui discursú
preliminariú 'lú-arú poté spëllá de injustițiile și de
calomniele selle? Sô înregistrámú cu tóte accestea
quâte-va linii din accestú panegyricú scrissú de unú
inimicú: „Biserica gallicaná, ñice-ellú, maí quô nu avú
copillárfá; qua sô ñicú așșá născündu-se, ea se afflá
cea de ântâiú dintre Bisericelë naționali și sprijinulú
cellú maí fermú allú unităței. . . Que erá în Europa
maí pre susú de accéstá Biserică gallicaná quarea
possedeá totú ceaa-que place lui Domneđeú și totú
que captivá pre ómení: virtutea, sciința, noblețea și o-
pulența?“

Cu tóte accestea, déquô este sô credemú pre D.
J. de Maistre, doctrina Bisericeí gallicane erá maí rea
dequátú tóte eresiele; ea erá principiulú a tóte schis-
mele. Quumú se face quô cu accéstá ea va fí fostú at-
tâtú de mare și attâtú de gloriósá? D. de Maistre n'au
luatú séma quô cu mărturirile selle daá uá desmințire
formalé teorielorú selle. Déquô dënsulú 'și-ar fí
publicatú cartea pre quândú Biserica gallicaná erá în
splendórea sa, ea n'ar fí avutú destulle trăsnete pen-
tru qua sô lu-lovéscá. Crede óre quine-va quô ar fí
potutú dënsulú formulá înaintea vechiei Biserice a
Franciei séú în Sorbonna propositiuni qua accestea,
que le emitte în plinú panegyricú allú Bisericeí gal-
licane:

„Christianismulú se baséđá cu totulú pre suve-
ranulú pontifice.“

„Fórá suveranulú pontifice, totú edificiulú christia-
nismulú este minatú, și nu maí astéptá, pentru a se dérî-
má cu totulú, dequátú desvoltarea unorú circumstanțe.“

Nu sciá D. de Maistre quõ accéstã Bisericã gallicanã, pre quarea uã proclamaá, attãtũ de savantẽ și de virtuosã, ar fĩ spulberatũ assemenea propozițiunii qua pre visele unui creerũ bolnavũ seũ qua pre produssulũ unui geniũ rãu-fãcutorũ, în locũ de a le considerá qua pre nesque *fece nouĩ* date unei questiunii teologice de unũ geniũ *inspiratũ*?

Biserica gallicanã nu fũ de sigurũ absolutũ ortodoxã; dérõ ea, mãi bine dequãtũ celle-l-alte Biserice occidentale, conservasse principiile de opozițiune canonicã la pretensiunile papali.

Intru aceeaa fũ gloria sa, pẽnõ în ñillele nõstre unde uã vedemũ mutã și fõrã onõre în genuchie înaintea *Papeĩ infallibil.*

La finitulũ discursului seũ preliminarĩ, D. de Maistre se silesce sõ facã pre lectorii seĩ sõ credã quõ dẽnsulũ aũ lucratũ fõrte multũ, și quõ este omulũ de cea mãi bunã credinã; ba chiarũ quõ este de uã bunãtate și de uã politeãã alẽssã cõtrã adversarii seĩ. „Me mãgulescũ cu naivitate, ñice-ellũ, quõ, din acestũ punctũ de vedere, orĩ-que lectore equitabil va judecã quõ sũntũ în regulã.“

Noi nu sũntemũ unũ lectore injustũ, și ne întrebãmũ quumũ se face quõ unũ omũ capabil aũ lucratũ attãta de multũ și aũ commissũ attãtea errorĩ, nu-nu-mãi dogmatice, dérõ istorice; quumũ se face quõ unũ bãrbatũ de attãta bunã credinã aũ trunchiatũ unũ numẽrũ attãtũ de considerabil de texte, și attãtũ de adesea aũ attribuitũ unorũ scrietori opiniunii pre quarĩ ei nu le aveaũ; quumũ se face íu fine quõ unũ bãrbatũ attãtũ de politicosũ și de bunũ aũ cãðutũ în attãtũ de dese atacurĩ de epilepsia seũ de mãniã brutalã discutãndũ contra unorũ adversari a quãrorũ sciinã, virtute și chiarũ geniũ quereaũ mãi multũ dequãtũ cuviinãte.

Noi voimū buccurosū sō credemū în lucrările *herculane* alle D. J. de Maistre, în buna sa credință și în politeta sa; dérō cu quātū credemū într'ênsele maī cu tăriă, cu attātū maī multū ne vedemū încurcați pentru a respunde la questiunile que amū pusū.

III.

D. de Maistre tratédă despre infallibilitate în primulū capitulū allū cārtei selle *du Pape*.

Éccō idea que uă dă despre dēnsa:

„*Infallibilitatea*, în ordinea spirituală, și *suveranitatea*, în ordinea timpurală, sūntū dōuē cuvinte perfectū synonyme. (P. 2.)

„Quândū đicemū quō Biserica este infallibilă, noi nu queremū pentru ea, este fōrte essențial de a uă observă, *nequī-unū privilegiū particulariū*; noi queremū numai qua ea sō se buccure de dreptulū comunū tutorū suveranitățilorū possibili, quarī tōte lucrédă necessariaminte qua infallibilī.“ (P. 2.)

Éccō dōuē principie perfectū clare: infallibilitatea Bisericeī nu este de uă altă natură dequātū suveranitatea într'unū guvernământū óre-quare. Déquō accéstă suveranitate nu pōte fī indentificată cu infallibilitatea propriū đissă, va urmá dintr'accéstă quō nu este în Biserică nequī-uă infallibilitate, dupō D. J. de Maistre; dér, este facile de a demonstrá quō suveranitatea nu este infallibilă.

In orī-que societate, trebue uă autoritate quare sō pronunțe fōră appellū, fiă în ordinea politică, fiă în ordinea judiciariă; dérō din acceaa quō ea pronunță fōră appellū urmédă quō ea nu se însellă? Fiă-quare membru din societate trebue, în interessulū comunū, *so se suppună* autorităței quare pronunță fōră appellū, dérō ellū nu datoresce decisiunei ei uă ad-

hesiune intimă, quası quumü ea nu s'ar poté înşellă. D. de Maistre n'aü vëdütü accéstă distincțiune fundamentală; pentru accéstă dënsulü aü stabilitü uă teoriă que nu resiste la cea mai simplă reflexiune.

„Suveranitatea are forme differite, adauge D. de Maistre (p. 2); ea nu vorbesce la Constantinopole qua la Londra, dérö quândü aü vorbitü de uă parte și de alta, în felulü seü, *billulü* este fõră appellü quası *fetfaulü*.“ Adequõ quõ acceste acte, deși contradictorie, trebue sõ fiă priimate qua emanândü dela uă autoritate infallibilă.

Din aceea quõ *billulü* în Anglia este fõră appellü qua *fetfaulü* la Constantinopole, D. de Maistre conchide quõ ammëndouë guvernămintele que vorbescü prin acceste acte sântü infallibilü; accéstă infallibilitate este de aceeași natură cu aceea pre quarea dënsulü uă reclamă pentru Biserică, pentru-quõ nu voiesce pentru ea nequï-unü privilegiü particulariü. Accestü straniü principiü este purü și simplu absurdü. Intr'addevërü, unü *billü* din Anglia, unü *fetfa* din Constantinopole și uă *bullă* din Roma, date assupra accelleiași questiuni religiöse, vorü fı necessariaminte contradictorie; anglicanulü și mahomedanulü nu se vorü accordá nequï-quumü între dënsși, și ammëndouï vorü contrađice pre papa. Sëü quõ addevërulü nu existë și nu este dequätü unü cuvëntü, sëü quõ trebue a mărturí quõ orï unulü orï altulü dintre actele contradictorie va poté sõ fiă falsü. Deși falsü, ellü se va fı datü de unü guvernü *absolutü*, și prin *urmare infallibile* dupõ D. de Maistre. Déquõ fiă-quare din acceste guverne este infallibil, nequï-unulü nu se înşellă, și cu tóte acceste actele lorü sântü contradictorie, și dóuë din trei cellü puçinü vor fı false: éccõ dérö dóuë infallibilități din trei quarï se înşellă. Dé-

quõ Biserica nu are *privilegiũ particulariũ*, ea nu este mai infallibilã dequãtũ cutare sãu cutare guvernãmẽntũ timpural; actele selle nu querũ dequãtũ uã suppunere curatũ exteriorã și de ordine publicã, și nu uã adhesiune interiorã, que nu pôte fĩ accordatã dequãtũ numai la ceea-que este necessariaminte *în veritate*. Infallibilitatea addevãratã, așșã prequumũ teologii uã reclamã pentru Bisericã, nu existã și nu este dequãtũ uã chimerã; promissiunile fãcute Bisericeii de Iesus Christos suntũ deșerte; tõtã tradițiunea catolicã s'aũ înșellatũ vãdãndũ în aceste promissiuni accestũ *privilegiũ particulariũ* negatũ de D. J. de Maistre.

Nu-numai quõ principiulũ fundamental allũ D. J. de Maistre distruge radical ênsãși idea de infallibilitate; dãrõ ellũ este negațiunea addevãrului. Intelligența nu pôte admite dequãtũ ceea-que este conformũ cu addevãrulũ; dẽquõ este obligatã de a se suppone unei autoritãți pentru-quõ ea este suveranã, și nu pentru-quõ învãtã dupõ addevãrũ, accestã intelligența nu mai existã; omulũ nu mai este uã ființã raționabilã quĩ unũ animal que trebue sõ se pörte de bastonũ; ori-que raționamẽntũ, ori-que obiecțiune este uã revoltã. Dreptulũ este în mãna cellui mãi forte: omulũ trebue sõ 'și-învelãscã ochiũ intelligenței selle și sõ se tãrãscã supțũ suveranitate, fõrã a se preocupã dẽ-quõ autoritatea que 'i-commandã este sãu nu în veritate.

Suveranitatea și infallibilitatea fiindũ perfectũ synonyme, cea d'ântãiu este infallibilã în domeniulũ seũ, cu accellași titlu cu quare este cea de a dõua în cellũ spiritual; și accestã din urmã nu are nequĩ mãi multũ nequĩ mãi puçinũ, în cerculũ religiosũ, dequãtũ cea d'ântãiu în cerculũ politicũ. Bulla pontificalã și fetfaulũ Mareluĩ Seniore sũntũ *perfectũ* identice. Dãrõ dẽquõ bil-

Iulă din Anglia și *fetfaulă* din Constantinople sîntă infallibili cu accellași titlu qua uă definițiune în Biserică, cu que dreptă se impută anglicanului anglicanismulă seă, turcului mahomedanismulă seă? Déquō suveranitatea și infallibilitatea sîntă două cuvinte synonyme, împăratulă Chinei este totă attătă de infallibil quătă și ună synodă ecumenică. Chinesulă quare va appellă contra sentinței suveranului seă va fi eretică cu accellași titlu quası ună catolică quare s'ar împrotivă autorității Bisericei. Déquō orî-que guvernămētă este *absolută*, și prin urmare infallibil, după quomă uă susține D. de Maistre (p. 2), va trebui quine-va să i se suppună, chiară quăndă ellă ar face legi nedrepte, și immorală; seă mai bine orî-que ellă va comandă nu va poté fi dequătă *bine* și *addevărată*, pentru-quă va trebui să i te suppuă. Suveranitatea seă infallibilitatea sîntă quară *facă* și *morală* quası *veritatea*.

D. J. de Maistre accordă cu liberalitate infallibilitatea tribunaliloră civili quası guvernăminteloră. (P. 3.) „Trebue, dice dēnsulă, să venimă, în ordinea judiciară, la uă putere quarea judecă și nu este judecată.“ Totă-de-una accellași raționămētă: trebue să fiă ună tribunală supremă a quăruă sentință, pentru binele societăței, trebue să fiă fōră appellă; decă acestă tribunală este infallibil. Que străină aberrațiune!

Incape în capulă cui-va qua ună omă de bună simță să pótă trage accestă consequință dintr'ună asemenea principiū? Orî-que tribunală supremă, orî-que suverană seă perfectă ei-ênșiși quă potă *greși*; quă potă judecă seă decide în affōră de addevără; quă nu dătoresce quine-va sentinței loră dequătă *suppunere*, pentru binele comună, și nu *adhesiune* intimă. Déră D. de Maistre 'i-face *infallibilă* în totă puterea

cuvântului, fărã a luã sãma quõ fiindũ attãtũ de darnicũ de infallibilitate, dẽnsulũ uã distruge, și în aceeași timpũ tõtã morala și totũ addevãrulũ.

Va întrebã pôte quine-va pre que probe, pre que demonstrațiune 'și-aũ întemeiatũ D. de Maistre teoria sa. Accestũ eminente scrietorũ nu 'și-dã ostenela nequĩ de a demonstrã nequĩ de a probã; ellũ affirmã și întellege quõ uã sã 'lũ-credã quine-va pre cuvântulũ seũ de omũ de Statũ. Fõrã îndouielã geniulũ seũ *suveranũ* erã de asemenea *infallibile*. Ellũ stabilește dẽrõ în dõuẽ pagini *axiomele* selle, și trece la uã altã questiune.

„Nu este vorba, ñice-ellũ (p. 4), dequãtũ de a scĩ unde este suveranitatea în Bisericã; quõquĩ de îndatã que ea va fĩ recunoscutã, nu va mai fĩ permisã cui-va de a appellã contra decisiunilorũ selle. Dẽr', Bisericã este uã monarchiã; toți scrietorii catolici sũntũ întru accesta de accordũ; revoltații din secululũ allũ XVI-le attribuirã singurĩ *Bisericẽi* suveranitatea. Poporulũ nu este nemica în Bisericã (p. 5); este de prisosũ de a vorbĩ despre aristocrațiã (p. 7); Bisericã dẽrõ este uã monarchiã absolutã. Forma monarchicã uã datã stabilitã, infallibilitatea nu mai este dequãtũ uã consequințã necessariã a *supremației*. Accestã supremațiã aparține papei; decĩ ellũ este infallibil, și va fĩ „quãndũ chiarũ s'ar convenĩ quõ nequĩ-uã promissiune divinã nu aũ fostũ fãcutã papei. (p. 8.) Prin urmare, appellulũ contra unei sentințe a papei este nelegitimũ, quõquĩ ellũ ar nemicĩ supremația, și prin aceeaa chiarũ infallibilitatea și *unitatea*.”

D. de Maistre înaintedã prin tôte aceste asserțiuni cu uã rãpediciune que nu i-lassã timpulũ de a probã: ellũ nu pôte crede quõ va îndrãsnĩ quine-va sã lu-contrãdicã. *Nouulũ* seũ *systemũ* 'i-pare attãtũ de

forte înquâtû nu 'și-dă ostenéla de a lu sprijinî: ellû affirmă; și, după quâte-va paginî de afirmațiuni, se appucă a 'și-admirá opera și a spune quô Bossuet și Fleury aũ *perichitatũ* *idea de infallibilitate pëno în quâtũ s'aũ permissũ bunuluĩ simțũ laicũ de a surrîde citindu-ĩ.* (P. 11.)

Indrësnéla (l'outrecuidance) D-luĩ de Maistre aũ produssũ assupra nóstră accellași effectũ. Ellũ oppune luĩ Fleury pre unũ scrietoriũ protestant, Mosheim, și se miră qua unũ gallicanũ sô 'lũ-aibă de contradictorũ; este mai straniũ de a vedé pre unũ ultramontanũ sprijinindu-se pre autoritatea protestanteluĩ; pentru que Fleury s'ar accordá cu Mosheim, pentru quô Fleury erá catolicũ?

D. de Maistre ênsuși aũ *primejduitũ* passabil *idea de infallibilitate*, pentru-quô uă distruge cu addevêrulũ și întelligința. Sô vedemũ déquô aũ întellessũ mai bine *idea de Biserică.*

„Toți scrietoriĩ catolici, ȕice dënsulũ, aũ affirmatũ quô Biserica este uă monarchiã.“ Ellũ citéȕă în sprijinulũ accesteĩ opiniunĩ pre Duval și Bellarmín, adequô pre douĩ ultramontani. Dêrô accestĩ scrietori, cu totũ systemulũ lorũ erronatũ, susțineau quô accestã monarchiã erá temperatã de aristocraȕiã (p. 4), ceaa-que face *pre bunulũ simțũ laicũ* allũ D-luĩ de Maistre *qua so surrîdã.* N'aveá pentru-que (sô surrîdã) cu tóte accestea, și noi vomũ îndrãsnĩ a crede quô toți teologii latini, quarĩ, în general, s'aũ servitũ de acceste expresiunĩ, sciaũ que voiaũ sô ȕicã, și întellegeau totũ attãtũ de bine natura Bisericeĩ luĩ Iisus Christos *quasi omulũ de Statũ* savoyard. Mai bine s'ar fĩ fãcutũ de nu s'ar fĩ comparatũ regimulũ stabilitũ de Iisus Christos în Biserica sa cu diversele forme de guvernãminte timpuralĩ; în *idea luĩ Iisus*

Christos, autoritatea, în Biserică, nu este de aceeași natură cu puterea timpurală. Biserica este uă păstorîă; credincioșii sîntu ouî, și șefii, *păstori* quarî uă conducū suptu direcțiunea Păstorelui eternū. Biserica este uă viiă quarea 'și-trage suculu seū din Iisus Christos, quarele 'i-este trunchiulū (buciumulū, trupina) ei, și credincioșii și păstoriî, mlădițele. Biserica este uă familiă; într'ênsa nu se afflă dequătū frați: numele de învățatorū într'ênsa este condamnatū. Eccō Biserica în idea lui Iisus Christos. Dérō sō admittemū cuvêntulū de monarchiă, și sō intrămū în idea teologilorū latini quarî aūū cređutū quō trebue sō se servescă de dênsulū. Ei admittū accestū cuvêntū ap-prōpe toți, dérō nu i-daū accellași întellessū. Ultramontaniî întellegū printr'ênsulū quō Biserica are unū șefū unicū și absolutū, a quărui autoritate nu este temperată dequătū în circumstanțe excepționali de uă aristocrațiă spirituală que este episcopatulū; gallicaniî întellegū în genere prin cuvêntulū monarchiă uă *autoritate una*, dupō puterea cuvêntului grecū. Accestă autoritate reșede în episcopatū, avêndū în capulū seū, obicinutū vorbindū, pre șefulū seū, quare este papa. Accestū titlu de șefū (*caput*) nu dă papei uă autoritate independentē de *corpul* episcopal; ellū are uă supremațiă de onóre și de jurisdicțiune, dérō nu este dequătū *primus inter pares*, primulū între episcopi investiți cu accellași sacerdoțiū, participândū la aceeași autoritate și nefăcîndū dequătū unū corpū. D. J. de Maistre s'aū înșellatū dérō affirmândū într'unū modū general quō toți teologii aūū proclamatū Biserica *uă monarchiă*; nequî-unulū n'aū legatū de accestū nume întellessulū que dênsulū 'i-dă, și singurū mărturesce indirectū quō dênsulū nu se unesce nequî chiarū cu Duval și cu Bellarmin. Accesti teologi aūū ținutū

comptū de episcopatū, seū de aristocrația ecclesiastică, deși nu 'i-accordă autoritatea que i-uă recunoscū gallicaniū. D. J. de Maistre găsescē quō e de priosū de a vorbī despre accēsta. Accēsta erá într'addevērū jignitorū pentru stabilirea *nouuluī* seū *systemū*. Déquō *ómenū de Statū*, dupō quumū cu emfasē ōice D. de Maistre, aprobă doctrina sa assupra guvernămētuluī Bisericeī, teologiū nu potū dequātū sō uā lapede qua contrariā doctrineī luī Iisus Christos, și destructivā a tótā idea sănétósā despre natura guvernămētuluī în Biserică.

D. de Maistre nu voiesce qua suveranitatea sō se fī datū *Bisericeī*, adequō universalitāței păstorilorū și credincioșilorū; declamă, cu accēstā ocasiune, contra ideeī republicane în general, prequumū și în aplicațiunea ei la Biserică. Sō lăssămū la uā parte politica sa și sō constatămū numai quō dēnsulū nequī măcarī n'aū întrevēđutū distincțiunea fundamentalē que existe între autoritate privită din punctulū de vedere allū dogmeī, și autoritatea guvernamentalē și legislativā; accēsta din urmă aū fostū încredințată corpuluī episcopal, toți catoliciī întrū accēsta sūntū de accordū. Episcopii sūntū șefii, guvernatorii, seū, pentru a ne servī de unū termenū mai chrestinū, păstoriī Bisericeī; dérō dogma aū fostū încredințată Bisericeī întregē, și episcopii numai cu titlulū de *organe alle Bisericeī* potū pronunță assupra unei questiuni doctrinale. Dogma este unū *depositū divinū* încredințatū societăței universale seū catolice a chrestinilorū; nu este, cu privire la dogmă, dequātū uā *declarațiune* a se formulá, și nu uā credință nouă *a se impune*. A declará ceaa-que s'aū cređutū seū admissū qua făcūndū parte din lucrurile credinței, *totū-de-una, pretutinde-nea* și *de cotră toți*, éccō rolulū episcopal. Se vede

déquõ poporulũ seũ societatea chrestinã nu trebue sã fiã socotitã întru nemica, dupõ quumũ uã pretinde D. de Maistre; déquõ *aristocraþia religiõsã* seũ episcopatulũ nu meritã uã menþiune; déquõ papa este *tõtã religiunea totũ chrestinismulũ*.

Addeverulũ catolicũ ãi istoricũ voiesce qua sã afirme quine-va cu totulũ din contra.

La finitulũ capitulului seũ despre infallibilitate, D. de Maistre pretinde quõ trebue admissã numai uã singurã infallibilitate, a papei, quõquĩ altũ-felũ va trebui sã avemũ attãtea quãþi patriarhĩ, regi ãi autoritãþi vor fi, în affõrã de dẽnsulũ, ãi va deveni imposibil orĩ-que guvernãmẽntũ, orĩ-que unitate, în Bisericã.

D. de Maistre uitã cu kypulũ accesta, la finitulũ capitulului seũ axioma sa dela începutũ. De vreme que identificã *suveranitatea ãi infallibilitatea*, pentru que affirmã ellũ quõ, déquõ nu se priimesce infallitatea papalẽ, va cãdé quine-va, din infallibilitate în infailibilitate pretinsã, pẽnõ que va negã accestã prerogativã? De vreme que infallibilitatea ãi suveranitatea sũntũ dóuẽ lucruri cu totulũ synonyme, pentru que se teme D. de Maistre quõ se declarã suveraniĩ infallibili? Ei sũntũ infallibili, de vreme que sũntũ suverani. Sũntũ attãtea infallibilitãþi quãte suveranitãþi. *Omulũ* nostru *de Statũ* singurũ se contradice dérõ temẽdu-se quõ va dispãré infallibilitatea, déquõ nu ar accordã-uã quine-va numai papei. Ellũ ar potẽ dorĩ qua papa sã fiã singurũ suveranũ ãi prin urmare singurũ infallibile; dérõ, dupõ que 'ãi-aũ pusũ primulũ seũ principiũ, nu mai poteã raþionã prequumũ aũ fãcutu-uã. *Bunulũ* seũ *simþũ laicũ*, quare lu-fãceã sã surridã quãndũ citiã pre Bossuet, lũ-va fi fãcutũ, de sigurũ, sã nesocotescã ãi logica.

Unũ omũ *providenþial ãi inspiratũ* are probabile multe drepturi. Dérõ noi, simplu muritorũ, noi cre-

demū quō trebue sō respectămū logica și chiarū sō fimū seriosū quândū citimū pre Bossuet; pentru accēsta ne permittemū de a crede quō D. de Maistre pre attātū de rēū aū raționatū pre quātū de reū aū cugetatū.

Ceea-que face mai alessū pre D. de Maistre sō surrîdă, este quō Bossuet ȕiceă *seriosū quo doctrina infallibilităței nu aū începutū dequātū dela synodulū din Florența*, și quō Fleury aū numitū pre dominicanulū Cajetanu qua autore allū accestei doctrine. (P. 11 și 12.) D. de Maistre nu înțellege quumū *nesque bărbaiți, de altrămintे attātū de distinși*, dērō quarī aūū scrissū astū-felū înquātū i aūū făcutū *bunulū seū simfū laicū so surrîdă*, „aūū pututū sō confunde două ideī attātū de differite qua accellea de *a crede* și de *a susține* uă *DOGMA*.” D. de Maistre admite dērō implicītū quō nu *se susținea dogma infallibilităței papale înainte de synodulū dela Florența, quī se credea*. Pre urmă ellū explică quō credința este *uă credință din dragoste que nu are trebuință de a se întórque cotre sine ênsăși* și a se întreba pentru que crede. **UĂ CREDINȚĂ** quare **CREDE!** accēsta este unū ușorū pleonasmū, dērō sō trecemū înainte; de ar stă quine-va sō relevede neexactitățile de detaliū din operile D-lui J. de Maistre, ar trebui sō se oprēscă la fiă-quare rōndū. Credința nu raționēdă dērō, dupō D. de Maistre; crede quine-va fōră a avē trebuință de a scī pentru que; „îndouiéla este quare nasce cărțile.” Attuncī, apostoliī și evangelistiī de aceea aū scrissū Noulū Testamentū pentru-quō *se îndouiaū* despre misiunea divină a lui Iisus Christos; déquō Părinții Bisericeī aūū scrissū nenumarabilile lorū operī de controversă, aūū făcutu-uă pentru-quō se îndouiaū despre addevărurile que susțineau contra ereticilorū; déquō

apologistii și teologii aũ scrissũ pentru a probá addevãrulũ religinnei, accãsta aũ provenitũ totũ din aceea quumũ-quõ ei *se îndouiaũ despre dẽnsulũ*. Biserica catolicã se glorificã cu milliõnele de cãrți pentru quarĩ tõte secolele i-aũũ fãcutũ omagie; dẽrõ D. J. de Maistre declarã quõ îndouieãla este quarea le aũ datũ nascere.

Alle D-luĩ J. de Maistre facũ fõrã îndouieãla excepțiune, și sũntũ unũ produsũ alle credinței. Noĩ (una qua accãsta) voiosũ uã credemũ, acceptãndũ cu tõte acestea sensulũ pre quare ênsuși D. de Maistre 'lũ-dã accestui cuvẽntũ: uã credința que nu este resonatã, allũ quãreia motivũ este necunoscutũ, este uã credința orbã; cellũ que crede așșã, nu scie dẽquõ 'și-dã adheșiunea sa addevãrului seũ erorei; despre accãsta ellũ nu se preocupã; ellũ nu crede *din rațiune*, quĩ *din iubire* (dẽquõ cu tõte acestea põte quine-va iubi aceea-que nu cunnõsce); credința sa este fanaticismũ, passiune orbã; êccõ credința D. de Maistre, credința quare i-aũ produsũ cartea sa, sũntemũ despre accãsta intimũ convinsũ; dẽrõ, în addevãrũ, nõuẽ ne place mai bine *îndouieãla* quare aũ produsũ cãrțile Pãrinților Bisericeĩ, dequãtũ credința D. J. de Maistre.

Idea que *omulũ de Statũ savoyard* uã dã despre credința este totũ attãta de falsã quãtũ și aceea quare aũ emissu-uã, în primulũ seũ capitulũ, despre infallibilitate și despre Bisericã. Dupõ accãstã excursiune, ellũ revine la subiectulũ seũ și pretinde quõ infallibilitatea papalẽ erã *credutã* din tõtã antiquitatea și quõ se începũ numai *a se argumenta* assupra accestui punctũ la epoca indicatã de Bossuet și Fleury. Pentru qua sõ susținã accãstã opiniune, D. J. de Maistre *quere iertare umbrei illustre a luĩ Bossuet*; are dreptate de a luã accãstã precauțiune oratoriã,

quõquĩ umbra lui Bossuet, déquõ ar fĩ pututũ dá vre-
uã importanțã *omuluĩ* nostru *de Statũ*, ar fĩ trãsãritũ
aunđindu-lũ quõ susține dóuẽ eresii de-uã-datã, cu uã
inđrãsnelã que merge pẽnõ la ridiculũ: uã eresiã doc-
trinalẽ și uã eresiã istoricã: uã eresiã doctrinalẽ, in-
tru quãtũ ellũ iea dreptũ *uã dogmã* cređutã din tótã
antiquitatea, unũ systemũ quare n'aũ devenitũ uã dog-
mã în Biserica romanã dequãtũ dela ultimulũ synodũ
din Vaticanũ; quarele nu erã prin urmare dogmã în
momentulũ în quare ellũ scieã.

Eresiã sa istoricã consiste întru aceea quõ ellũ
pretinde quõ se începũ numai a se discutã *dogma* sa
la epoca synoduluĩ din Florența. Déquõ D. de Mai-
stre ar fĩ studiatũ istoria ecclesiasticã, ar fĩ sciutũ
quõ infallibilitatea nu erã *nequĩ cređutã nequĩ discu-
tatã* înainte de accestã epocã, și quõ epoca discussi-
unei selle este aceea a nascerei selle. Superioritatea
synoduluĩ seũ a episcopatuluĩ erã atunci decretatã,
fõrã nequĩ-uã opposițiune qua credința permanentẽ a
Bisericeĩ; și se suiã pre scaunulũ Romeĩ unũ papã
quare combãteã, în scrierile selle teologice, qua *pre
uã innovare opiniunea* infallibilitãței papale pre qua-
rea începeã sõ uã susținã *unũ teologĩ*.

IV.

În capitulele selle allũ douile și allũ treile, D.
J. de Maistre tratẽđã despre synode. Scopulũ seũ e-
ste de a face sõ li se vẽdã nullitatea și impossibi-
litatea.

„Uã autoritate periodicã și intermittentẽ, ñice-
ellũ, este uã contradicțiune în termenĩ; dér, synodele
fiindũ puterĩ intermittenți, guvernãmẽntulũ Bisericeĩ nu
le ar poté appartĩnẽ. Decĩ în zadar ar recurge qui-
ne-va la dãnsele pentru a salvã unitatea și a mãnținẽ

tribunalulú visibil. Que-va mai multú, synódele nu decidú nemica fórá appellú, affórá de synódele universali; dér, accestate din urmă aúú attâtea de mari inconveniente inquatú *n'aú pututú intra* în vederile Providenței de a le încredință guvernământulú Bisericeî.“ (P. 16 și 17.)

Acceste observațiuni sîntú affórá de tótá îndouí-éla dupó D. de Maistre: este imposibile qua Providența sò fí avutú alte cugete dequátú dênsulú; și aș-sá illustrulú scrietorú nu 'și-dá ostenéla de a demonstá aceaa que affirmá.

Dupó que 'și-aú pusú axiomele, tratédă questiunea synódelorú supțú punctulú seú de vedere istoricú.

Ellú affirmá mai ântâiú quó erá mai facile de a întruní synóde ecumenice în secolele primare dequátú în díllele nóstre. Pentru que? Pentru-quó împěrații aveáu a totú putința și poteáu sò convóce unú numărú considerabile de episcopi; în vreme que astăđi suveranitatea este îmbuccătățită (hachée), și universulú măritú prin descoperirea Americéi. D. de Maistre socotesce quó ar trebui quinquí seú șesse anni pentru a constatá legaliminte convocarea.

Cellú din urmă synodú din Vaticanu 'și-luatú sarcina de a combate pre marele omú de Statú allú romanismulú.

Scrietorulú *providențial* nu erá profetú; ellú nu întrevêdusse nequí drumurile de ferrú, nequí luntrele cu vapor (vapórele), nequí telegrafulú electricú. Sciința moderná aú făcutú comunicațiunile que-va mai prompte dequátú nu erau în timpulú D-lui de Maistre, și ne place a crede quó astăđi ar fí mai lesne de a convocá unú synodú general dequátú supțú împěrații romaní. Chiarú în timpulú D-lui de Maistre, lucrulú ar fí fostú mai lesne, și ellú nu aú pututú sustiné

contrariulū dequātū din causa spiritului seū pré multū applicatū cōtră paradoxū. Nu pare quō ellū aū cunoscutū constituțiunea imperiului romanū; ellū nu și aū datū comptū mai alessū de enormele difficultăți fysice preste quarī aveau sō trecă episcopii pentru a se duce la synóde, și pre quarī nu le poteau aplaná împěrații, cu tótă puterea lorū. S'aū deprinsū quineva pré multū de a considerá imperiulū romanū qua coprinđendū lumea întrégă. Immense regiuni nu 'i-apartineau cu nequī-unū titlu, și, în aceste regiuni, Evangelia pētrunsesse în urma apostolilorū, quarī lăsasse într'ensele successorī. In ênsuși imperiulū, quâte provincie nu recunosceaū pre împěrați dequātū qua pre nesque suzeranī fōră putere directă, mai alessū dela Constantinū, suptū a quăruia domniá avū locū primulū synodū ecumenicū! Este de observatū quō aceste synóde se ținurā la epoca decadenței imperiului, quândū suveranitatea nu existeá în realitate, și quândū legăturile celle mai necesare se rupsesse între diversele părți alle imperiului.

Plecândū dela data sa de quinquī seū șesse anni pentru convocare, conchide quō déquō se va gîndí quineva vre-nă-datā sō adune uuū synodū general, ellū va fí represintativū. „Reuniunea tutorū episcopilorū, dice ellū (p. 18), fiindū moraliminte, fysicesce și geograficesce imposibilē, pentru que n'ar deputá la staturile generalī (nobleța, clerulū și stare de mijlocū) alle monarchiei fiă-quare provinciá catolică?“ Fiindū pusū principiulū suveranității și infallibilităței papale, D. de Maistre ar fí fostū mai consequente déquō ar fí presentatū astū-felū questiunea: papa fiindū suveranū și infallibile, sentințele selle fiindū fōră appellū, que mai trebuescū synóde? que mai trebescū staturile generalī? Qua cei-que nu credū în accéstă

infallibilitate și pună autoritatea în episcopatū, sǎ reclame, uǎ înțellegemū; dérǒ synodulū este uǎ superfluitate de îndatǎ que Biserica are unū suveranū absolutū allū quǎruī cuvântū este unū ecoū allū cerulū,

Sǒ nu mai revenimū assupra impossibilităței *fy-sice, morale și geografice* a omulū nostru de Statū? Astăđi quândū sciința aū distrussū accéstǎ întreitǎ impossibilitate, amū avé dreptulū de a întrebǎ: pentru que tođi episcopii nu s'arū adunǎ, în locū de a trǎmitte deputađi la adunǎrile pre quarī marele nostru scrietorū le numesce attǎtū de singulariū staturile generalī, și quǎrora noi le vomū ținē numele respectabil de synóde?

D. de Maistre poteá cu attǎtū mai bine sǒ stér-gǎ dintr'ua trǎssǎturǎ de condeiū *staturile selle generalī* cu quǎtū đice, cu aceea siguranța que șéde attǎtū de bine unū geniū qua allū seū, unū geniū inventator *allū unū nouū systemū* assupra autorităței pontificale: „Eū nu pretindū sǒ punū în cea mai micǎ îndouielǎ infallibilitatea unū synodū general; đicū numai quǒ accestū înaltū privilegiū, ellū nu 'lū-are dequǎtū dela șefulū seū, quǎrnia s'aū făcutū promissivile.“ (P. 19.) Astū-felū D. de Maistre nu hesitéđǎ quǎtuși de puçinū. Pentru que într'adđevērū sǒ hesitéde? Mai bine vine sǒ affirme; ceaa-que nu costǎ nemica quândū se dispenséđǎ quine-va de a probǎ. „Noi scimū bine, adauge D. de Maistre, quǒ *porțile iadulū nu vorū birui Biserica*; dérǒ pentru-que? Din cauza lui *Petru* pre quare ea este întemeiatǎ.“ Quine aū spusū accéstǎ D-lui conte? Dér déquǒ cea mai mare parte dintre sântiī Pǎrinți vorū fí înțellessū altū-felū dequǎtū ellū passagiulū din Evangeliǎ la quare face allusiune, quumū va remǎné cu raționamentulū seū? Déquǒ *pétra* fundamentalē a Bisericei ar fí Ii-

sus Christos și nu sântul Petru, quumū va remâne cu basa prerogativelor pre quarea ellū uă accordă cu attâta liberalitate papei? „Luați-i accéstă temelă (pre-Petru), dīce D. de Maistre, quumū óre va mai fī ea (Biserica) infallibilē, pentru-quō ea nu mai existe? Trebue *a fi*, déquō nu mē înșellū, pentru *a fi que-va*.“ D. conte nu se înșellaá în privința accestui din urmă punctū; dérō déquō temelia Bisericeī va fī Iisus Christos, ea va poté existá fōră de Petru; și proba quō póte existá fōră de Petru, séu fōră de papa, este quō ea aū existatū într'addeverū așșá în mai multe epoce.

Unde erá papa în decursulū primelorū optū se-cule alle Bisericeī?

Unde erá papa în timpulū mareī schisme de Oc-cidinte? *Papa dubius, papa nullus*, tótă lumea con-vine despre accéstă. Óre attuncī n'aū existatū Bise-rica latină? Nu există ea quândū domniī cardinalī desbatū în conclavē, lunī întregī, mai înainte de a se înțelege pentru alegerea unui papă? Déquō Biserica *existē* fōră papă, póte quine-va privi qua que-va de-stullū de probable quō ea *póte* existá fōră ellū; și déquō papa este cellū d'ântaiū dintre episcopii sei, nu lū-póte quine-va, fōră a negá istoria și a cădé într'uă erróre evidentē, sō lū-pună qua condițiune *sine quā non* a existenței selle.

D. de Maistre susține „quō nequī-uă promissiune nu s'aū făcutū Bisericeī separată de șefulū ei.“ Uă credemū, quōquī șefulū ei este Iisus Christos, și Sântulū Duchū i s'aū datū de Iisus Christos pentru a uă dirige; numai șefulū dupō quumū lū-înțelege D. de Maistre nu există dequâtū în creerulū seū séu în allū adeptilorū sei, și ellū nequī-uă-datā n'aū făcutū parte din Biserica așșá prequumū aū fostū constituită ea de Iisus Christos.

Eccõ dérõ la que se reduce systemulũ D-luĩ de Maistre assupra synõdelorũ: elle suntũ impossibilĩ astãđĩ, elle nu sũntũ infallibilĩ dequãtũ prin papa, ři rađiunea acesteĩ din urmã axiome este quõ promissiu-
unile de infallibilitate nu i s'ãũ fãcutũ dequãtũ luĩ. Dẽquõ ĩntru accẽsta este sõ credemũ D-luĩ de Maistrẽ, nu gãssesce quĩne-va nemica ĩn Scripturã ĩn favõrea Bisericeĩ separatã de papa: totulũ se raportã la papa.

Accẽstã asserđiune este oppusulũ addeverũlui (1).

Sõ continuãmũ de a examinã affirmãđiunile selle relativũ de synõde.

Sũntũ elle mãĩ pre susũ de papa, seũ papa mãĩ pre susũ de elle? Accẽstã questiune, respunde D. de Maistre este de unũ *immensũ ridiculũ* (P. 20). Accẽsta este *ceaa-que se numesce ĩn englesesce unũ non sens.*

Astũ-felũ, tođĩ teologii catolicĩ quarĩ aũũ desbã-
tutũ accẽstã questiune, sũntũ nesque imbecili, dupõ
D. de Maistre.

Synõdele generalĩ aũũ immense inconveniente (p. 21) ři primele secole alle Bisericeĩ aũũ abusatũ de dẽsele. (p. 22.) Dẽquõ necredinciořĩi attacã synõde-
le, que ne passã? *Nemica (dequãtũ accẽsta) nu este mãĩ ĩndifferĩnte pentru Biserica catolicã, quarea ne-
quĩ nu trebuie nequĩ põte fi guvernatã de synõde.* (P. 22.) Episcopiĩ din primele secole erau obicĩnuiđĩ cu
synõdele, de accollea menđiunea que uã facũ despre
dẽsele adesea ĩn scrierile lorũ. Dẽrõ *dẽquo eĩ arũ
fi vẽđutũ alte timpurĩ, dẽquo arũ fi reflectatũ assu-
pra dimensiunilorũ globulũ, dẽquo arũ fi prevẽđutũ*

(1) Sõ se vẽdã ĩn Papalitatea schismaticã a nõstrã discusi-
nea textelorũ Scriptureĩ, invocate de latinĩ, ři pre quarĩ noi le
amũ explicatũ dupõ Pãrinđĩi Bisericeĩ ĩntr'unũ sensũ oppusũ pa-
palitãđei.

ceaa que era so se întemple uă-dată în lume, de grabă 'și-arū fí scâmbatū opiniunea.

Déquō și D. de Maistre, *ar fi vëđutū* alte timpuri, *déquō ar fi reflectatū* la raporturile apprópe instantanee que aveaū sō se stabiléscă dela unū capëtū pênō la altulū allū globulū, *déquō ar fi prevëđutū* ceaa-que trebuia sō se întemple nu preste seculle, qui numai preste quâți-va anni în urma lui, nu s'ar fí făcutū *attâta de multū* de rîsū de a raționá dupō quumū aū raționatū. Episcopii din primele secole arū fí raționatū, la rōndulū lorū, în secululū allū XIX-le, dupō quumū raționau în timpurile primitive alle chrestinismulū, pentru-quō ei nu raționau dupō împregiurări, qui dupō addevërata doctrină catolică. D. de Maistre are cu addevëratū uă metodă commodă pentru a se scăpá de episcopii și de scrietorii seculorū primare: ei arū fí vorbitū într'altū felū *déquō arū fí trăitū* în timpulū nostru. Unū attare principiu nu distruge ellū radical tradițiunea catolică întrégă? Dreptū vorbindū, D. de Maistre nu poteá sō țină la dēnsa: que i-trebuie cui-va tradițiunea, *déquō* papa este interpretulū infallibile allū lui Domneđeū? Sō ardemū *dérō* sânta Scripturá și tóte scrierile Părinților Bisericei. *Indouiéla este* quare aū datū nascere cărților. Sō credemū orbesce în cuvēntulū papei; sântemū cu kypulū accesta dispensați de orī-que cercetare, de orī-que intelligentă, de orī-que rațiune, de orī-que sciință. Credința nu raționéđă; D. de Maistre ne aū spusu-uă: ea este basată pre cuvēntulū papei infallibil, D. de Maistre uă repetē neprecurmatū. Singurá *indouiéla* produce cărțile, accésta este una din axiomele selle. Așșá *dérō* Omar fū omulū cellū mai logicū. Dupō exemplulū seū, sō ardemū bibliotecele și sō addormimū suptū aripa papei, accentele cygnu-

lui din Savoia, quarele singurū aū făcutū cărți pre quarī nu le aū inspiratū nequī-quumū îndouiéla.

Relativū de convocarea synódelorū, D. de Maistre citédă pre Fleury fõră a lū-înțelege. Noi nu vom sō credemū quō ellū aū lucratū astū-felū cu reflexiune. Fleury, considerândū questiunea *de faptū* affirmă cu dreptate quō singurī împërații chiămaū pre episcopī la synódele generalī, și quō numai ei poteau face accésta din cauza puterei lorū, quare se întindeá preste uă mare parte din provinciile în quarī Bisericele erau situate. Invětatulū istoricū nu intenționédă sō vorbescă despre convocarea canonică, quī numai de cea *materialē*, déquō ne putemū exprimá astū-felū. D. de Maistre nu 'lū-aū înțellesū și 'lū-tratédă de unū *flecarū deșertū* quare aū abusatū de istoriă (P. 25.) Accésta este uă impertinentă que nu póte attinge pre unulū dintre cei mai invěțați și dintre cei mai judicioși istorici que aū existatū. D. de Maistre cu attâta mai puçinū poteá sō 'și-uă permittă, cu quâtū ellū ênsuși nu scie nequī unū cuvëntū de istoriă ecclesiastică orī de teologiă. Amū vëdutū déjà probe despre accésta. Vomū mai întélni âncō și altele.

Găssimū una numai dequâtū. (P. 26.) Ilustrulū autore nu voiesce nequī sō se presuppună măcarī, quō unū synodū ar poté fī în contradicțiune cu papa. „Accésta este uă propozițiune, dice ellū cu aceea politețá aléssă cu quare s'aū lădatū, uă propozițiune quăreia i se face tótă onórea posibilē déquō va fī consideratā numai de extravagantē.“

Astū-felū, teologi latinī mari și mici quarī ați tratatū accéstă questiune, séu pre quarī ea vë preocupă, voi sînteți nesque negliobi, pre credința D-lui da Maistre. Ênsuși Bellarmin este unū prostū, dupō omulū de Statū Savoyard, quōquī ellū au presuppusū quō

unū papă ar poté fí ereticū și quō, în accestū casū, ar poté fí judecatū de unū synodū. Unū synodū quare sō judece pre unū papă! și Bellarmin quare presuppone quō una qua accésta s'ar poté întêmplá! D. de Maistre trebuiá, dupō quumū se vede, sō se exprime într'unū modū energicū pentru a caracterisá asemenea propozițiuni. Ceí que 'și-presuppunū quō unū papă ar poté fí ereticū sîntū fôrte ridiculí și fôrte culpabilí. (P. 28.) În decursū de optu-spră-dece se-cule, nu s'aũ vĕđutū unī singurū papă sō cadă în er-róre. D. de Maistre este fôrte afirmativū assupra accestui punctū. Vomū avé ocasiune de a 'i-probá mai târđiũ quō se póte arrettá unū mare numĕrū quarí furá ereticí, și i se va probá accésta prin mărturíá a ênșiși papilorū. Cu aceea ocasiune, sciința sa isto-rică va fí expusă în tótă splendórea sa.

Numai papa, dupō D. de Maistre, are dreptulū de a convocá unū synodū general; déquō, uă dată convocatū, ellū voiesce sō 'lū dissolve, nu are dequátū sō đicá: *Eũ nu mai suntu.* Și éccō quō synodulū devine de-uă-dată conciliabulū și fōră putere. D. de Maistre attribue gallicanilorū acceste dōuĕ principie, appoi adauge cu naivitate „quō ellū n'aũ înțellessũ nequĩ-uă-dată pre Francesĩ, quândũ affirmă quō decretele unui synodū general aũ putere de lege independente de acceptarea seũ confirmarea suveranului pontifice.“

Déquō ellū ar fí studiatū actele synódelorū generalí, déquō ar fí cititū numai de-a-în-fuga istoria mareí schisme din Occidinte, ar fí vĕđutū mai clarū în accéstă questiune. Deși providențial, unū geniū qua allū seũ nu inventĕđă *faptele*; ellū nu póte af-flá dequátū *systeme nouĩ*; dérō, systemele nouĩ, în teo-logiă, n'aũ addevĕrulū în partea lorū. Déquō D. de

Maistre ar fi cunoscută mai bine pre scrietorii gallicani, ar fi vădită într'ênșii altă-que-va dequâtă *nesque șicanatori* (p. 28), de ar fi fostă mai teologă, nu i ar fi găssită insupportabilă (ibid.) și n'ar fi scrissă accéstă frasă ridiculă: „Cu tóte synódele și *în virtutea* chiară a synódeloră, főră *MONARCHIA ROMANA*, Biserică nu mai este.“ Főră *monarchia* romană! Trebuie să fiă quine-va D. de Maistre pentru qua să 'și-permittă asemenea îndrēsnele; pentru qua să facă presupuneră chimerice și pentru qua să le explice apoi cu ajutorulă *analogiilor trasse din puterea timpurală*.

Noi nu 'lă-vomă urmări pre tărâmulă politică. Vomă țice numai quă *analogiile* selle sântă pre atătă de contestabilă prequătă și principiile selle, quară principiile sântă astăđi cu respectă puse la uă parte printre lucrurile antique și curioșe, în cabinele *amatorilor*. Déquă principiile selle staă astă-felă, analogiile que trage dintr'ênșele voră poté fórte bine să aibă aceeași sórte.

Deși trecemă răpede preste capitululă *Analogiilor trasse din puterea timpurală*, totuși nu va fi nefolositoră de a observă quă D. de Maistre pune *monarchia absolută* qua typlă politică perfectă și pre accestă modelă voiesce ellă să 'lă-îmitede întocmai Biserica lui Iisus Christos. Monarchia absolută este pentru dênșulă uă axiomă pre quarea nu uă discută. Ellă trage dintr'ênșă tóte consequențele possibili, pre quară le applică Bisericei, și dă accéstă qua pre uă demonstrațiune. Negați axioma, luați modelulă vostru politică, aiurea, după quomă întră accéstă aveți dreptulă, que i-devine demonstrațiunea? Totă que țice D. de Maistre se reduce pură și simplu la accéstă propozițiune: Biserica este conformă cu monarchia abso-

lută, pentru-quō monarchia absolută este monarchia pre quarea Iesus Christos aū stabilitu-nă în Biserica sa. Autorele nostru se învêrtesce de sute de ori împregiurulū acesteï propozițiunii; grămădesce la cuvinte, dērō *nu probé-dă* nequī quō monarchia absolută ar fi architypulū politicū, nequī quō Iesus Christos ar fi consacratu-nă în Biserica sa. Ellū afirmă numai aceste două lucruri. Affirmațiunea nu este de adjunsū în lucruri așșá de gravi.

D. de Maistre presupune quō synódele suntū absolutū identice cu statele generalī; appoi iea statele generalī în Francia, în Anglia; treee în revistă ordonanțele de Blois, de Moulins și de Orleans; legile marinei, alle apelorū și alle pădurilorū, etc.; trage din tóte acestea *analogii* que nu sūntū juste dequātū déquō admite quine-va tóte ideele și apprețiarile selle; și crede quō aū satisfăcutū lumea cu plenitudine în privința tutorū difficultățilorū.

Nu s'ar păré mai raționabil de a nu applicá nequī-quumū Bisericeï formele variabilī alle guvernămintelorū omenesci, și mai alessū de a nu conchide, după quumū aū făcutū pênē la desgustū D. de Maistre dela timpural la spiritual? Acesta este unū paralogismū de quare și cei mai slabī logicī se potū appără.

În deluviulū de frase cu quare ne copleșesce D. de Maistre, pentru a face illusiune assupra slăbiciunei argumentărei selle, noi luămū din trecătū quâteva, qua acceslea: „Unū synodū general *addevērulū vorbindū* este rigurosū impossibil.“ (P. 33.) Attuncī, nu aū fostū synodū general addevēratū *addevērulū vorbindū* dela începutulū christianismulū; attuncī papa sântulū Gregoriū Cellū Mare nu scia que diceá quândū affirmaá quō ellū respectaá celle d'ântaiū patru synóde ecumenice qua pre celle patru Evangelii; attuncī toți istoricīi ecclesiasticī și erudiții quarī aū

compilatū cū sciință canónele synódelorū aũ fostū nesque appucați de ametețlá, quãndũ aũ cređutũ quõ vëdũ în annalile Bisericeĩ mari adunãri decorate cu titlu augustũ de synóde ecumenice.

Dérõ pentru que gãssesce D de Maistre synodulũ ecumenicũ imposibil? Pentru cuvêntulũ pre quare dejá lu-aũ datũ mai susũ: *dimensiunea globulũ terestru*. Ellũ țineá la accésta prequumũ se vede.

Éccõ uã altã propositiune luatã din sborũ din capitululũ que examinãmũ (p. 33).

„*Așũ fi și eũ dascalũ* de a vorbí despre synóde totũ attãtũ de defavorabil prequãtũ aũ vorbitũ despre dênsele sãntulũ Gregoriũ allũ Nazianzei.“

Nu: de Maistre, cu totũ titlulũ seũ de omũ de Statũ pre quare lu-iubesce attãta de multũ, n'ar fĩ pututũ, fõrã unũ orgoliũ insupportabil, sõ 'și-arróge în Bisericã accelleași drepturi qua sãntulũ Gregoriũ allũ Nazianzei, unũ episcopũ, unũ mare teologũ și unũ mare sãntũ. D. de Maistre nu fũ dequãtũ unũ simplu laicũ, unũ serietorũ lipsitũ de sciință religiósã. Déquõ fũ virtuosũ, și voimũ buccurosũ sõ uã credemũ, noi nu credemũ qua Biserica sõ lu-fĩ gãssitũ ancõ demnũ de a purtã aureola. Ellũ nu aveá dérõ cu nequĩ-unũ titlu drepturile pre quarĩ đice, cu emfase, quõ ar fĩ *dascalũ* de a le exercitã.

Dérõ tratédã sãntulũ Gregoriũ allũ Nazianzei defavorabil synódele, pentru-quõ đice quõ adunãrile de preuți și de episcopĩ aũ adesea inconveniente și quõ ellũ le evitã din quãtũ i-stã prin putință? Vordã ellũ de synóde proprii đisse și în general? nu făceá ellũ allusiune la (nesque) reuniuni contențiose (iubitóre de gãlcévã) și necanonice, unde quãți-va episcopĩ seũ preuți se adunãũ pentru a discutã óre-quarĩ questiuni ardinți que agitaũ spiritele? D. de Maistre nu se în-

doiă despre accésta, pentru-quô ȕice cu quâte-va rōnduri mai departe: „Sântulū bārbatū s'aū explicatū, déquô nu mă înșellū.“ Accéstă lāssare mōlle prinde cu addevēratū bine, quāndū vine quine-va sō arrunce în spinarea unui mare episcopū uă crimē imaginariă.

Déquô D. de Maistre voiă sō vorbēscă de sântulū Gregoriū allū Nazianzei, pentru que nu spuneă quô sub președința sa se începū allū douile synodū general întrunitū la Constantinopole? Ellū ar fī aflatū, din istoriă și din actele accestei adunări, quô papa Damasū nu luă la dēnsa nequī uă parte; quô ea fū preșidată, dupō sântulū Gregoriū, de sântulū Meletiu, quare nu eră în împărtășire cu Roma, ceaque nu aū împedicatū pre accéstă adunare de a fī veneratā qua una din celle patru Evangeliī de sântulū Gregoriū Cellū Mare. Éccō fapte incontestabilī, que le adduce în minte numele sântului Gregoriū allū Nazianzei cellorū que sciū istoria ecclesiastică. Sō le concilieȕe discipliī D-lui de Maistre cu ideele lorū de suveranitate pontificalē, déquô uă potū.

Dupō que aū ȕissū quô synodele suntū impossi-bilī, inutilī, periculōse, D. de Maistre ȕice *quo elle potū fi utili* (p. 34). Noi nu vomū căutā qua sō accordāmū pre illustrulū autore cu sine-ênsuși.

Éccō uă frasē luatā în trecātū (p. 34): „Hume aū făcutū assupra synodului dela Tridentū uă reflexiune brutalē quarea meritā cu tōte accestea de a se lua în considerațiune.“ Quarea este reflexiunea accésta? quô accestū synodū este singurulū quare sō se fiă ȕinutū într'unū seculū cu addevēratū lminatū, și quô nu se va măi vedē unū altulū pēnō quāndū ignoranța prepară din noū genulū umanū la *acceste mari imposture*. D. de Maistre gāssesse pre Hume necio-plitū, dérō i-judecă reflexiunea sa dréptă: „Cu quātū

lumea va fi mai luminată, dice ellū, cu attātū mai puçinū se va gîndi quine-va la unū synodū general.“ (P. 38.) Appoi, printr'ua straniā contradicțiune, dērō obicnuită pentru illustrulū scrietorū, numără *două-deçi și unu* de acceste synóde ecumenice pre quarī le aū declaratū rigurosū impossibili, și calculédă quō vine unulū pentru optū-deçi și șesșe de anni. D. de Maistre ar fi trebuitū sō fiā mai puçinū darnicū de synóde ecumenice; nu fură în realitate dequātū *șapte* synóde quarī represintarā Biserica universalē. Celle-l-alte patru-spră-dece que se numescū ecumenice în Biserica occidentalē, nu represintarā dequātū pre accestā Biserică, și, prin urmare nu fură universalī séu ecumenice.

Primulū Synodū ecumenicū se ținū în secululū allū IV-le și ultimulū, dupō D. de Maistre, în allū XVI-le, și acceste synóde *nu parū a fi făcute dequātū pentru junețea chrestinismulū!* Cu addevēratū, quāndū citește quine-va asemenea excentricități în cartea marelui bărbatū, și-pune întrebarea quumū accestū scrietorū paradoxal, ignorante și fōră logică. aū potutū avē unū singurū părținitorū. Cu tóte accestea ellū aū făcutū scólă și nu-numai laici nesciitorī de teologią și de istoria ecclesiastică, dērō și preuți se glorifică quō lu-aū avutū de învățatorū și de conductorū! și curtea din Roma 'lū-exaltă qua pre unū omū de geniū, qua pre unū învățatū! Accestā patimă nu probédă dequātū unū lucru: profunda și fōrte deplorabila ignorantă que învăluesce astăđi pre clerulū latinū.

Noi ne amū pré grăbitū de a găsși uā contradicțiune în D. de Maistre. Da, synódele generalī nu parū făcute dequātū pentru tinerețea Bisericei, „quă-quī, într'addevērū, dice autorele nostru (p. 39), nu așū voi sō assiguredū quō primele secole alle chrestinismulū aū trecutū.“ Nu 'i-trebue dequātū sō se expli-

ce pentru a fi înțellessū, după quumū se vede. Biserica ar poté dérō fórte bine qua sō fiă âncō tēnără. Ea nu are pentru accésta mai puçinū de nōuē-sprădece sute de anni apprōpe. Sântulū Gregoriū cellūM are nă găssiá dejá bētrână la finitulū secululū allū VI-le și aspiraá după momentulū în quare ea s'ar reîntineri urcându-se la surgintea sa și purificându-și istituțiunile selle în apele curate quarī sbucniră din sînulū omulū-Domneđeū și allū apostolilorū seī. Dérō D. de Maistre dă din umeri în disprețū auđindū assemenea vorbe fōră șirū și neînțellesse: „Nu este raționamentū mai falsū, đice ellū, dequātū accella prin quare voiesce quine-va sō ne readducă la ceaa-que se numesce *primele secole*, fōră sō sciă que đice.“ Sērmanī doctorī ai Bisericeī quarī reveniți attātū de adesea assupra excellenței primelorū secole chrestine! éccō, (quō) *voi nu sciți que điceți*, D. conte de Maistre, omū de Statū și diplomatū savoyard, ex-ambassador allū Sardinieī pre lōngō curtea de Russia, este quare vē face accestū complimentū măgulitorū.

Și pentru ce nu scie quine-va que đice quândū vorbesce de *primele secole*? Pentru-quō Biserica nu are etate (p. 40) și quō ea nu este prin urmare nequī tēnără nequī bētrână. Cu addevēratū, D. de Maistre este istețū în evoluțiuni. Éccō-lū, în spațiulū de două pagini, affirmându-ne quō Biserica nu póte aveá synóde în decursulū juneței sēlle; quō junețea sa âncō póte n'aū trecutū; appoi quō accéstă junețe nu există și quō cei que vorbescū de dēnsa nu sciū que đicū.

Finindū capitulele sēlle assupra, séū mai bine în contra synódelorū, D. de Maistre simte trebuința de a *protesta despre perfecta sa ortodoxiă*. Déquō aū avutū intențiunea de a pretinde sō trecă de ortodoxū, de sigurū nu 'și-aū adjunsū scopulū seū, și noi amū

cititū puține cărți mai pline dequătū a sa, de eresii, de errorī istorice, de pedantismū, de orgoliū, și de ignorantă. Spre a nu se îndouī quare-va despre ortodoxia sa, ellū binevoiesce a mărturisi quō *unele împregiurări potū face synódele necessarie*. Accestū semi-cuvētū, quare nu este din partea sa dequătū uă nouē contradicțiune, póte óre sō rēscumpere tóte quâte le aū đissū ellū false, fōră legătură, insultátóre pentru acceste sante adunări?

„Francesii nu sciū póte, adauge invétatulū nostru teologū, quō totū que póte quine-va sō đică mai raționabile despre papa și despre synóde s'aū đissū de douī teologi francesi.“ Appoi vinū uă citațiune puținū fidelē din Du Perron, și quâte-va linii din Thomassin. Thomassin pretinde quō nu trebuie sō 'și-bată quine-va capulū pentru a scí déquō synodulū este mai pre susū séu mai pre josū dequătū papa; și Du Perron: quō papa este infallibile quândū crede ellū quō este.

Déquō judecămū despre accesti douī teologi după acceste texte admirate de D. de Maistre, vomū avé despre dênșii cea mai slabă ideă. Dérō noi 'i-cunnóscemū pré multū pentru a nu 'i-stimá. Este de adjunsū cui-va sō citéscă operele lorū pentru a se convinge quō D. de Maistre 'i-insultă quândū se sprijinesce pre mărturia lorū trunchiată. Du Perron și Thomassin, deși timiđi și unulū și altulū quândū aveau sō trateđe questiuni în quarī aveau sō menageđe antagonisti respectabili, nu erau pentru accésta mai puținū *gallicani* în tótă puterea cuvētului, și concessiunile lorū parțiali séu de circumstanță, nu aū rădicatū nequi-quumū accestū caracteriū doctelorū lorū scrieri. Sō 'i-citéscă și va înțelege totū que în sistemulū D-lui de Maistre este eresiă contra sântósei doctrine și errorī de faptū.

Noi nu voimū nequī quumū sō lăssămū suptū tăcere uă notă dela pagina 37 a D-lui de Maistre.

„Uă observațiune, ȕice-ellū, uă recomandū atentiunei tutorū cugetătorilorū: addeverulū, combătēndū errōrea, nu se supēră nequī-uă-dată.“ Attunci pentru-que se arrētă D. de Maistre attătū de viuū impresionatū quāndū atacă gallicanismulū? Gallicanii, pentru dēnsulū, sūntū *șicanatori*, *disputători*, *flecarī*; ei sūntū fōră bună credință, și cu addeveratū *insupportabilī*; doctrina lorū este *absurdă*, *extravagantē*; *i se face tōtă onōrea posibilē tratāndu-uă de extravagantē*; ea este de unū *ridiculū foră marginī*; Bossuet ênsuși, susținēndu-uă te face sō surriȕi acompătimire. Este D. de Maistre cu sânge rece quāndū spune astū felū de lucruri despre uă doctrină susținută de cea mai mare și de cea mai illustră Biserică din Occidente, de scrietori quarī sūntū gloria sciinței sacre? Déquō este addeveratū, dupō quumū ellū uă ȕice în aceeași notă, quō „errōrea nu este nequī-uă-dată cu sânge rece quāndū combate addeverulū,“ noi sūntemū datorī sō conchidemū dintr'accēsta quō *noulū* seū *systemū* este errōrea, și quō gallicanismulū este *addeverulū*, pentru-quō ellū nu i-lū-pōte oppune cu sânge rece. „Puține demonstrațiuni sūntū attătū de bine simțite de consciință“ mai ȕice scrietorulū nostru. Fiă, atunci ellū pre sine ênsuși s'au condāmatū, și tōtă lumea va convenī (i-va spune totū așșă) întru accēsta.

Dérō mai înainte de a închiăiă cu totul observațiunile nōstre assupra doctrinei D-lui de Maistre în privința synódelorū, nu va fī inutile de a apropiă de propozițiunile que amū rādicatū accēstă frasē, trassă din cartea a patra, Capulū VI, din cartea *du Pape*: „S'au luatū, ȕice-ellū, în țerrele suppose schismeī, par-

tifa cea mai extra-ordinariã que este cu putință de a se imaginã, adequõ de a negã quõ ar fí cu putință sõ fiã mai multũ dequãtũ șépte synõde în Bisericã; de a sustiné quõ totulũ s'aũ decisũ de cõtrã accelle adunãri generalí quarí precedarã scissiunea (despãrțirea, desbinarea), și quõ nu mai trebue sõ se convõce altele noue. Amũ auđitũ de miũ de orí đicũndu-se (în Rusia) quõ nu mai trebue synõde și quõ totulũ s'aũ chotãritũ. De unde urmẽdã quõ aũ greșsitũ Biserica de s'aũ adunãtũ pentru a condannã pre Macedoniũ, pentru-quõ se adunasse mai înainte pentru condannarea lui Ariũ, și quõ érõși aũ greșsitũ de s'aũ adunãtũ la Tridentũ pentru a condannã pre Luther și Calvin, pentru-quõ totulũ se chotãrisse de primele synõde.“

Va poté sõ se parã de mirare de a auđí pre D. de Maistre luãndũ appërarea synõdelorũ în contra Orientalilorũ đișși schismatici, dupõ que aũ stabilitũ uã atãtũ de straniã teoríã assupa accestorũ sãnte adunãri. Noi nu ne vomũ appucã de a lu-conciliã cu sine-ênsuși.

Vomũ adauge unũ altũ passagiũ trassũ din aceeași carte *du Pape* (liv. II, ch. III), și în quare D. de Maistre admite quõ Biserica póte sõ nu aibã papã, în decursũ de timpũ fórte îndelungatũ. Ne vomũ întrebã unde pune D. de Maistre Biserica și autoritatea în decursulũ accellui timpũ, pentru-quõ ellũ nu vede nemica în affõrã de papa. Noi nu ne vomũ încercã de a respunde la accestã difficultate: constatãmũ numai contradicțiunea. Éccõ cuvintele D-lui de Maistre:

„Quãndũ curtesanele totũ-puternice, monstri de licență și de sceleratețã, profitãndũ de desordinile publice, pussesse mãna pre putere, dispuneã de totũ în Roma, și adduceã pre scaunulũ sãntului Petru, prin

meșlόμεle celle mai culpabilă, seú pre fii lorú seú pre amanții lorú, *eú tãgãduescú fôrte expressú quo accessú ómenã aúú fostú papã*. Cellú que ar întreprinde de a probá propozițiunea contrariã s'ar vedé de sigurú fôrte împedicatú.“

Papii pre quarã D. de Maistre 'i-lapédã aúú ocupatú scaunulú Romei în decursú de unú seculú apropié. Delãssasse óre Domneđeú Biserica sa în decursulú accesuú timpú? nu erã în Bisericã nequã-úã autoritate suveranã? uitasse óre Iisus Christos promissiunile selle?

V.

Dupó que 'și-aú expusú *noulú* seú *systemú* asupra infallibilitãței și absolutismulú papei, D. de Maistre cêrcã a 'lú-stabilí cu mãrturiile Pãrinților Bisericei. Sarcina erã spinósã. Ultramontanii ordinari, qua Bellarmin și Duval, nu putusse dequãtú prin *șicane* (cuvêntulú este dela Bossuet), sô stabiléscã pre tradițiunea catolicã systemulú pre quare voiaú sô 'lú-oppunã gallicanismulú. Quumú aú pututú avé pretenșiunea D. de Maistre de a gãssí mãrturii în sprijinulú allui seú, quare este cu multú mai exageratú dequãtú accella allú vechilorú ultramontaní? Trebuie sô observãmú chiarú quó ellú n'aú pututú, fôrá a se contradice, sô caute probe tradiționali în sprijinulú ideelorú selle. Ellú mãrturesce quó *systemulú* seú *este nouú*, quó cei dela Roma chiarú n'aúú pututú la începutú sô 'lú-întelligã. A citã mãrturii dela *autorii vechi* în sprijinulú unui *systemú nouú*, accésta vrea sô dicã a voi sô probeđe quó accesú *systemú nouú este vechiú*. Nemica nu este de mirare dérô dequó marele omú allú ultramontanismulú modernú n'aú isbutitú de-locú în sarcina sa.

Sõ 'lũ-urmãmũ cu tôte accestate în cercetãrile selle istorice.“ Nemica, ðice ellũ (p. 44), nu este at-tãtũ de invincibil demonstratũ, *pentru consciința mai alessũ quare nu disputã nequĩ-uã-datã, qua suprema-ția monarchicã a suveranului pontifice.*“

Consciința nu disputã quãndũ intelligența este perfectũ luminatã. Dérõ uã demonstrațiune nu se adressedã de a dreptulũ cõtrã consciința, ea nu adjun-ge la dẽnsa dequãtũ prin intelligința quarea, singurã, pune pre omũ în possessiunea *addevèrului*, și a *bine-lui* quare nu este dequãtũ *addevèrulũ practicũ*. Intel-ligența disputã cu reson în quãtã vreme probele que i se offerescũ nu sũntũ îndestullũ de demonstrative pentru qua ea sõ 'și-deé adhesiunea sa intimã la ceaa-que face obiectulũ discusiunei. Quãndũ probele aũũ uã forțã invincibilẽ, intelligența suppune, și, déquõ nemi-ca, în *consciința moralẽ* a omului, nu se oppune dom-nieĩ addevèrului și a binelui, ellũ 'și-dã adhesiunea sa practicã la acecaa-que este demonstratũ pentru in-telligența sa.

Prima axiomã a D-lui de Maistre nu este dérõ demnã de unũ filosofũ quãruia scõla ultramontanã 'i-accordã uã attãtũ de mare profundime. Este addevẽ-ratũ quõ noi sũntemũ departe de a împãrtãși, assu-pra accesuĩ punctũ, opiniunea sa. Pentru noi, D. de Maistre nu este dequãtũ unũ omũ plinũ de mũndriã (morgue), quare emite propozițiunile celle mai seccĩ și celle mai false, cu unũ tonũ dogmaticũ quare pôte face illusiune ómenilorũ superficiali, dérõ quarĩ nu probẽdã dequãtũ slãbiciunea orgoliósã a filosofiei sel-le, pentru ómenii serioși și cu bunã gũndire (refléchis).

Noĩ putemũ dá, qua uã nõuã probã despre spi-ritulũ systematicũ și orgoliosũ allũ D-lui de Maistre, ceaa-que ellũ aũ ðissũ numãĩ dequãtũ dupõ que aũ pusũ *axioma* que amũ citatu-uã.

„Ea (supremația monarhică a papei) nu a fost nequiquum, fără îndoielă, la începutul său, ceea ce a fost cu câte-va secole în urmă; *dérõ întru accésta a nume se arrétã ea divinã.*“

Astü-felü, anume pentru-quõ pretinsa *supremația monarhică* a papei și-a scâmbatü natura, dupõ mai multe secole, de aceea este *divinã*. S'aü creðutü pênõ la D. de Maistre, și chrestinii rezonabili credü âncõ și astãði, quõ ceea-que este *domneðeescũ* în Biserică este *ceaa que s'aü stabilitü de Omulü-Domneðeü*, de Iisus Christos, ceea-que se vede stabilitü prin urmare din timpurile apostolice. Dérõ D. de Maistre nu voiesce sõ recunnõscã qua *divinũ* dequãtũ ceea-que s'aü modificatü *dupõ câte-va secole*. N'ar poté quine-va sõ ðicã quo uã asemenea afirmațiune este fõrã judecatã? Pre que uã întemeiédã D. de Maistre? Pre acestü principiü inventatü de dñsulü: „Totü que existe legitimü și pentru secole existe mai ântãiu în germenü, și se desvoltã succesivü.“ Ellü pretinde quõ aü demonstratü accésta în a sa *Încercare assupra principiulü generator allü instituțiunilorü umane*. Fõrã a ne legã de accéstã carte, noi putemü stabili pré bine acestü principiü pre quare tóte demonstrațiunile D-lui de Maistre nu 'lũ-potü clãtí: quõ ceea-que este divinü în Biserică vine din timpurile apostolice, și quõ Iisus Christos n'aü venitü sõ stabiléscã uã Biserică fõrã a 'i-dã basile essențialí alle existenței selle. Déquõ intențiunea sa aü fostü de a stabili uã *monarchiã absolutã*, primulü lucru que aü trebuitü sõ facã aü fostü de a desemná *monarchia absolutã*, și cellü d'ântãiu lucru que noi sântemü datorí sõ observãmü în annalile Bisericeí, este acțiunea acestei *monarchie absolute*, investitã cu puterea suveranã, și quãreia 'i-datorescũ uã suppunere completã toți credincio-

șii și toți șefii quarî nu sîntu dequâtû păstorî secundarî trágându-și dintr'ensulû autoritatea delegatâ que uâ aũ.

D. de Maistre märturesce quõ numai *quâte-va secole* dupõ stabilirea Bisericeî se observâ *supremația monarchicã* a papei. Lu-amũ auđitũ märturindũ ancõ quõ, *în tinerețea Bisericeî, quareã pöte ancõ n'aũ trecutũ*, episcopii aũ avutũ pretensiunea de a guvernã Biserica și de a oblegã chiarũ pre papa sõ se supunã legilorũ făcute în adunãrile lorũ generalî sêu ecumenice. Aceste dõuẽ märturiri, pre quarî evidența i le aũ smulsũ D-luî de Maistre, rãdicã tõtã valõrea que ellũ aũ voitũ sõ uã gãsescã în unele cuvinte isolate trasse din Pãrinții Bisericeî.

Ellũ începe citațiunile selle cu unũ extractũ din cuvêntulũ luî Bossuet assupra *unitãței Bisericeî*. D. de Maistre sciã bine quõ Bossuet nu erã ultramontanũ; quõ dẽquõ aũ recunoscutũ în accellũ cuvêntũ *ãntãietatea* papei, dẽquõ aũ afirmatũ quõ sãntiî Pãrinți aũ admissũ accestã ãntãietate, ellũ lãpẽdaã fórte departe *supremația monarchicã* pre quareã D. de Maistre i-uã attribuesce; și n'aũ întellessũ prin urmare pre Pãrinții Bisericeî qua ellũ. Decî dẽrõ pentru propria sa condamnațiune D. de Maistre aũ citatũ pre Bossuet.

Accestũ mare bãrbatũ, cu tõtã Biserica gallicanã, aũ ãnvõtãtũ quõ papa este șefulũ Bisericeî și ãntãitulũ episcopilorũ; quõ ellũ ține în episcopatũ loculũ que 'lũ-țineã Petru în collegiulũ apostolescũ; quõ ellũ possede, prin urmare, privilẽgie onorifice; și quõ în unele ãmpreginrãri, ellũ pöte și trebue sõ exerciteđe uã jurisdicțiune sêu supraveghiãre generalẽ preste tõtã Biserica, pentru a face sõ se observe legile sêu canõnele quãrora ellũ este oblegatũ de a se suppone quãși ceî-l-ałi.

Plecându delă aceste date generalî, se înțelege quõ, în compozițiunî oratorice mai alessû, și cândû împregiurările uã quereau, scrietori ecclesiastici se serviau de expressiunî pompõse pentru a exaltá ântâietatea seû puterea papei. Nequî-unû autore nu aû mersû mai departe qua Bossuet în discursulû seû asupra unitátei Bisericeî, și D. de Maistre chiarû recunnõsce quõ ellû pré fericitû aû exprimatû tõte privilegiele catedrei sântului Petru (p. 44, 45). Cu tõte acestea Bossuet erá gallicanû, și departe de a admite *supremația monarchicã* a D-lui de Maistre, ellû lâpëdaá qua erronatã doctrina mai moderatã a lui Duval și Bellarmin. Attunci, pentru que aû voitû D. de Maistre sõ vedã *supremația sa monarchicã* suptû nesque expresiunî cu multû mai puçinû grandiose dequâtû accellea alle lui Bossuet?

D. de Maistre convine quõ n'are nequî unû textû noû de a ni lû-face cunnoscutû, și quõ tõte accellea pre quarî le citëdã sîntû attâtû de cunnoscute înquâtû elle sîntû alle tuturorû (p. 47). Quumû se face quõ D. de Maistre citëdã în favõrea *noului* seû *systemei* texte pre quarî tõtã lumea le cunnõsce, și în quarî nimenea n'aû vedutû probe în sprijinulû unei doctrine necunnoscute pënõ în ðillele nôstre, și quare aû pusû în mirare pre ênsãși curtea din Roma cândû D. de Maistre aû formulat-unã pentru ântâia órã?

Acceste observațiunî preliminaric trebuie sõ finã în neîneredere contra interpretațiunei noue que D. de Maistre aû datû unorû texte, citate de tõte scõlele teologice și de Sorbonna chiarû, în favõrea ântâietátei papei așșá quumû s'aû înțellesû ca totû de una în Francia și quarî, în fondû, nu probëdã nequî primația (ântâietatea) gallicanã nequî absolutismulû ultramontanû.

După D. de Maistre, sântulă Irineiu recunosceă supremația catedrei lui Petru; Tertullianu numesce pre papa *episcopulă episcopiloră*, ellă affirmă quă chiăiele s'au dată lui Petru și *prin ellă* Bisericeii; Optatū de Milève assignră quă sântulă Petru au priimită *singură* chăiele pentru a le comunică cellorū-l-alti păstori; sântulă Cyprianū, după que au citatū cuvintele evangelice: *Tu ești Petru*, etc., dice quă de accollea decurge *chirotonia episcopiloră și forma Bisericeii*; sântitulă Augustinū învétă quă Domnulă au încredințatū oille selle episcopiloră, *pentru-quo* le au încredințatū lui Petru; sântulă Efremū dice unū simplu episcopū: *Tu ocupă loculă lui Petru*; Gaudențiu din Bressa numesce pre sântulă Ambrosiu *successorele sântulă Petru*; Petru de Blois serie unū episcopū quă ellă nu este dequătă *vicariulă fericitulă Petru*; episcopii unū synodū din Paris declară quă nu sântă dequătă vicarii principelū Apostoliloră; sântulă Gregoriū allū Nissei învétă quă Domnulă au datū *prin Petru* chiăiele episcopiloră; Gildas dice quă episcopii cei rei *usurpă scaunulă sântulă Petru*.

Din aceste texte, que amă datū în aceeași ordine qua D. de Maistre, acestū scrietorū trage această conclusiune: „Attâta de multă toți erau convinși de tôte părțile quă episcopatulă întregū eră qua sō dicemū așa concentratū în scaunulă sântulă Petru, din quare emanaă!“

Accésta este ôre conclusiunea que trebuia sō uă tragă? Déquă D. de Maistre ar fî cititū mai bine pre sântitulă Augustinū pre quare *lă-citédă*, ar fî înțellessū aceea-que Părinții și scrietorii ecclesiastici înțellegeau quândū se exprimaū prequumū ellă au arrettatū. Sântitulă Augustinū explică admirabile în mai multe locuri de alle operiloră selle, quă Iisus Chri-

stos se adresaá sântului Petru pentru-quõ ellü represintaá collegiulü apostolescũ și Biserica: *Ecclesiae personam gerebat*; quõ nu lui, quí Columbeî (Porumbitei) seú Bisericeî daa ellü puterile. Dupõ sântitulü Augustinü, Petru n'aveá dérõ nesque puteri quarî sõ 'i-fiã proprie; ellü nu poteá dequâtü sõ *exercite* puterile quarî se dedesse *Bisericeî*. Iisus Christos nu se adresaá cõtrã ellü dequâtü pentru-quõ ellü erã *ântã-iulü* apostolilorü; dérõ cei-l-alti apostoli priimiaü accelleași drepturi de a exercitã puterile încredințate Bisericeî; și unii și alții eraü *vicariü* Bisericeî seú ai lui Iisus Christos quare nu este dequâtü una cu ea; și déquõ unii Pãrinți s'aüü servitü une-orî de expresiuni semnalate de D. de Maistre, ei consideraü pre Petru qua representãndü *Biserica*. Se înțellege astü-felü quumü aüü potutü ei ðice quõ episcopii făceaü *funcțiunile lui Petru*, quõ ocupaü scannulü *lui Petru*; ei nu înțellegeaü prin aceea dequâtü funcțiunile episcopatului, date tutorü apostolilorü și successorilorü lorü legitimi, în persóna sântului Petru cellü d'ântãiu dintre dênșii.

Quãtũ despre interpretarea D-lui de Maistre, ea este nu numã contrariã sentimentului addevãratü allü Pãrinților pre quarî 'i-citédã, dupõ quumü se póte vedé dintr'alte locuri alle operilorü lorü, quí și sentimentului ultramontanilorü, quarî nequî-uã-datã n'aü îndrãsnitü sõ susținã quõ puterea episcopalã ar fí numã uã putere delegatã, și quõ sântulü Petru ar fí fostü investitü cu tótã puterea directã și legitimã. Cea-que este mãi alessü demnũ de observatü, este quõ passagiele citate mãi susü nu vorbescü dequãtü de sântulü Petru primü apostolü, și nu despre ellü qua episcopü allü Romei. Astü-felü elle confundã pre episcopii Romei cu cei-l-alti în accelleași episcopatü a

quăruî personificațiune aũ fostũ sântulũ Petru, qua primũ allũ apostolilorũ. Nu este vorba despre pontificiã romanã, quĩ despre *persóna sântului Petru* în passagiẽle indicate mai susũ și *Petru* sãu *catedra lui Petru* însemnãdã *Episcopatulũ*. Quumũ aũ pututũ D. de Maistre sã deducã de acci monarchiã absolutã a papei?

Depãrtãndu-se de sensulũ pre quare tãtã tradițiunea catolicã 'lũ-aũ datũ expressiunilorũ que ellũ aũ citatũ, D. de Maistre aũ pusũ unũ systemũ în loculũ addevãrului.

Accestũ scrietorũ citãdã âncã în favõrea sa pre sântulũ Innocențiu I-iũ în epistola sa cõtrã episcopii din Africa și în aceea pre quare ellũ uã scrisse lui Victriciũ din Rouen, pre quare 'lũ-numesce *Victor*, nu scimũ pentru que; în urmã invõcã mãrturia sântului Leon quare, quãsi Innocențiu, privesce catedra lui Petru qua pre *surginta* puterei episcopale.

Appoi ellũ revine la sântulũ Cyprianũ, quare, în secululũ allũ III-le, numesce pre papa *judecãtorũ în Bisericã în loculũ lui Iisus Christos*; papa Anastasiũ, în secululũ allũ IV-le, privesce pre tãte popõrele chrestine qua *pre membrele propriului sãu corpũ*; dupõ quãți-va anni, papa Celestinu numiã Bisericele *membrele nãstre*; papa sântulũ Iuliũ serie pãrtinitorilorũ lui Eusebiũ: „Nu sciți quõ usulũ este qua sã ni se scrie nõuẽ mai ântãiu și sã se decidã aici ceaa-que este dreptũ!“ Accestũ papã restabilĩ în scaunele lorũ pre episcopii desposedați, ceaa-que face pre istoriculũ quare relatãdã accestũ faptũ sã dicã quõ „grigea întregei Biserice appartine papei din cauza demnitãței scaunului sãu.“

Cõtrã međloculũ seculului allũ V-le, sântulũ Leon declarã synodului dela Chalcedon quõ trebuie sã

se privéscă epistola sa cõtră Flavianũ qua uã regulã de credință relativũ de Intrupare, și delegații sântului-scaunũ dîcũ quõ ei vorũ pãrãsî synodulũ, déquõ Dioscorũ, ereticulũ patriarchũ allũ Alexandriei, nu este exclusũ dintr'ensulũ.

În synodulũ dela Chalcedon, delegatulũ Lucențiu afirmã quõ nequî-uã-datã nu s'au adunatũ vre-unũ synodũ fõrã autoritatea sântului-scaunũ.

Papa Celestinu dîce delegaților seî quãndũ plecaũ la synodulũ dela Efesũ quõ ei se duceau accollo, nu pentru a disputã, quî pentru a *judeca*.

Sãntulũ Leon aũ refusatũ de a admite allũ 28-le canonũ allũ synodului dela Chalcedon quare accordãã loculũ allũ donile în Bisericã patriarchului de Constantinopole, și 'lũ-cassã în virtutea autoritãței selle apostolice.

Ellũ convocasse mai înainte pre allũ 2-le synodũ dela Efesũ pre quare 'lũ-annullã refusãndu-i approbațiunea sa.

În secululũ allũ VI-le, episcopulũ Patarei, în Lycia, dîceã quõ nu erã dequãtũ *unũ papã* preste tóte Bisericele universului.

În allũ VII-le, sãntulũ Maximũ învétã quõ scaunulũ apostolescũ „are autoritatea și puterea de a legã și de a deslegã în tóte Bisericele, în tóte lucrurile și în tóte modurile.“

În accellași seculũ, episcopii din Africa recunoscũ quõ nemica nu trebue sõ fiã examinatũ nequî admissũ mai înainte de a fî luatũ cunnoscință despre aceea sãntulũ-scaunũ.

Papa Agathon, în epistola sa cõtrã allũ 6-le synodũ general, afirmã quõ *Biserica apostolicã* aũ professatũ totũ de una uã doctrinã recunoscutã de tótã Biserica catolicã qua doctrina principelui Apostolilorũ; și Pãrinții din accestũ synodũ aũ recunoscutũ quõ

cei-que s'ar separá de credința accestei Biserice n'arú appartíne împărtășirei catolice.

In secululú allú IX-le sântulú Teodoru Studitulú invéță quô, dupô vechia datinã, nu se poteá ținé unú synodú fôrã scirea papei.

D. de Maistre terminã accollea citațiunile selle. Ellú adauge quô recursurile la Roma, qua accella allú sântulú Atanasiú și allú episcopilorú orientali, probédã supremația sântulú-scaunú.

Noi amú explicatú aiurea (1) tóte textele citate de D. de Maistre într'unú modú attátú de erronatú ínquátú, déquô ellú nu aú fostú de uã crassã ignoranță, aú fostú de uã înspăimântátóre rea credință.

Noi credemú mai de grabã quô ellú aú fostú de uã ignoranță cu addevêratú fenomenalé pentru totú que privesce istoria Bisericei. Ellú aú acceptatú, cu ochii ínchiși, totú que aú cititú ín unii teologí séú controversistí latiní; ellú n'aú controlatú nequí-una din assertiunile lorú; aú priimitú qua *appellurí cõtrã papa* nesque simple relațiunii de împărtășire cu episcopulú Romei, séú *appellurí cõtrã occidinte* pentru a stabili ecumenicitatea unei doctrine; aú voitú sô védã *scaunulú Romei* ín texte ín quarí nu erá vorba de quátú despre *episcopatú*; aú voitú sô védã pre papa pretutindenea pre unde este vorba de sântulú Petru, quási quândú apostolulú Petru și episcopulú Romei arú fi accellași lucru.

In capitululú allú VII-le allú cãrței selle, D. J. de Maistre invócã mărturiile particularie alle Bisericei gallicane ín favórea ultramontanismulú seú. Trebue sô se parã lucru straniú la prima vedere qua Biserica gallicanã sô fiã citatã de inimiculú seú ín favórea systemelorú selle, quôquí tótã lumea scie quô nequí-

(1) Védã-se Papalitatea schismaticã și Istoria Bisericei alle nóstre.

uă-dată nu le aũ susținutũ; D. J. de Maistre chiarũ i-aũ imputatũ în destullũ de pre façiã și aũ blamatu-uă pentru accésta cu uă violență quare trece une-orĩ preste tóte marginile. Attuncĩ pentru que sũ se invóce mǎrturĩa accestei Biserice în favórea unorũ opiniunĩ pre quarĩ ea nu le aũ professatũ? Desmințitu-s'aũ (óre) accéstã Biserica seũ contrađissu-s'aũ cu ea ênsãși? Nu. Trebuie dérõ qua D. de Maistre sũ fi avutũ uă ideã falsã despre gallicanismũ, seũ sũ fĩ datũ mǎrturielorũ citate de ellũ unũ sensũ differentũ de accella pre quare elle lu-aũũ într'addevěrũ.

In prezența doctrinei Bisericei gallicane asupra prerogativelorũ papei, D. J. de Maistre ar fĩ trebuitũ, déquõ ar fĩ fostũ imparțial, sũ recunóscã dóuẽ lucruri: ântâiulũ, quõ Biserica gallicanã aũ priimitũ simplu ântâietatea papei; allũ douille, quõ déquõ Biserica gallicanã aũ pututũ, cu tóte opiniunile selle bine cunnoscute și necontestabili despre autoritatea pontificalẽ, sũ vorbéseã despre accéstã autoritate mai explicitũ dequãtũ toți sântiĩ Pãrinți citați în favórea infallibilitãtei, trebuie dintr'accésta sũ conchidã quõ textele sântilorũ Pãrinți date de D. de Maistre qua uã demonstrațiune a systemului seũ, nu probéđã absolutũ nemica.

Autorele nostru, a quãruĩ pãtrundere și logicã ultramontanii uã admirã attãta de multũ, n'aũ prevéđutũ quõ voindũ pré multũ sũ probeđe, se combãtea.

Amũ poté sũ stãmũ la acceste observațiunĩ generalĩ; cu tóte accestea sũntemũ voioși a urmã pre adversariulũ nostru în cercetãrile selle.

Ellũ citéđã adunarea din 1626, pre Bossuet Fleury, consiliulũ ecclesiasticũ din 1810.

Que gãssesee quine-va în textele invocate de D. J. de Maistre?

Găssesce quō papa are primația preste tótă Biserica, șefi și credincioși fōră excepțiune; quō *Biserica romană* n'au gressitū nequī-uă-dată, în accestū sensū quō errōrea n'au fostū doctrina sa permanentē; quō se speră quō Domneđeū nu va permite qua ea sō cadă vre-uă-dată în accestă errōre permanentē que constitucesce eresía unei *Biserice*; quō papa preșidēdă de dreptū synódele generalī, deși synodulū generalū are uă autoritate superiōrē allei selle.

Noī ne întrebămū quumū aū potutū să védă D. de Maistre suptū uă attare doctrină altū-que-va dequātū gallicanismulū; quumū aū potutū transerie asemenea mărturī pentru a 'și-stabilī *noua* sa tesē a monarchiei absolute și infallibile a papei.

Cu tóte accestea ellū le numesce *fłorea autorităților* que aveá de presintatū. Ar fí potutū sō indice multe altele de accestea, totū așșá de formalī assupra ântâietăței de onóre și de jurisdicțiune a papei; nequī-una în favórea ultramontanismulū lui Bellarmin, nequī-una cu attātū mai mare cuvētū în sprijinutū errorilorū sēlle particulare; dérō, în schimbū, cu miiele în contra a totū que póte favorisá de aprópe séu de departe absolutismulū papei séu infallibilitatea sa. D. de Maistre, quare aū citatū adunările clerulū din Francia, pre Bossuet și Fleury, ar fí pututū găssí în *Memoriele* și *Procesele-Verbalī* alle accellorū adunări, prequumū și in operile cellorū doui mari teologī pre a quărōrū doctrină aū căutatū sō uă denatuređe, totū que ar fí pututū dorí pentru a stabilī extravaganța sistemulū que aū cređutū quō trebue sō lu-inventeđe în favórea papei.

Trebue, dupō D. de Maistre, sō se facă dóuē classī de texte: prima, compusă din accellea quarī sūntū favorabili puterei papali; a doua, din accellea

quarî uă combatū din cutare séu cutare punctū de vedere. Celle d'ântâiū sîntū singurele valabilī, și cele-l-alte trebubuescū considerate qua neavenite.

Accéstă straniă teoriă este desvoltată în capitululū allū VIII-le allū D. de Maistre. Noi 'i-oppunemū uă altă teoriă quare ne pare que-va mai resonabilē: aceeaa adequō quō trebue sō se înregistrețe tôte mărturiile tradiționali relative la punctulū în litigiū, și sō se explice unele prin altele. Dintr'accéstă lucrare va resultá, necessariaminte, uă doctrină preste totū desbărratá de totū que pōte avé excesivū, séu nesufficiente, cutare séu cutare textū în particulariū; se va obtinē dreptū resultatū addevărata doctrină a tatorū seculorū assupra punctulū contestatū.

D. de Maistre aū pusū în practică teoriă sa în capitulele consacrate mărturiilor que aū cređutū quō le pōte offerí în sprijinulū tesei selle.

Cea de a dóua ar fí produssū unū effectū contrariū și lū-ar fí condussū la addevērū.

D. J. de Maistre consacră allū nonele capitulū allū seū mărturiilor protestante; pre allū đeele, mărturiilor Bisericei russe.

Quātū despre celle d'ântâiū, autorele nostru triumfă pentru-quō mulți protestanți aū preferitū ideele ultramontane în loculū celloř gallicane. Ellū, atâtū de aspru pentru Bossuet și Fleury, nu scie quomū sō mai laude pre învățatulū, *înțeleptulū și virtuosulū* Grotius, pre Casaubon, pre Puffendorf, pre Mosheim, etc., etc., pentru óre-quarī cuvinte favorabilī *monarchiei* selle. Déquō D. de Maistre ar fí voitū sō approfondețe secretulū accestei pretinse sympatie a protestanților pentru systemulū ultramontanū, lū-ar fí aflatū în excellenta carte de controversă a învățăților episcopi Walembourg. Accestī mari teologi, voindū

să combată cu folos protestantismul, și înțelegându quō n'arū poté-ua face de arū plecá dela doctrina ultramontană, declară quō ei nu vorū luá de basē a argumentațiunei lorū dequátū doctrina Bisericei Franciei.

Protestanții, avēndū avantajulū assupra catolicilorū quāndū plécá dela idei ultramontane, caută naturaliminte să confunde Biserica cu ultramontanismul. D. de Maistre n'aū đōritū cursa, cu tótă pētrunderea que i uă-accordă admiratoriī sei.

Adjunsū la mărturiile Bisericei ruse, D. de Maistre erá pre unū tērrāmū neexploratū. Ambassadeurē allū Sardiniei pre lōngō curtea din Russia, ellū ar fī pututū, mai bine dequátū alții, să studieđe cărțile liturgice alle Bisericei ruse. Ellū aū găssitū accollo, đice, vechi mărturii în favórea scaunulū Romei, și se applaudă de accēsta.

Accēstă tesē aū fostū susținută de attunci de alți ultramontani, și s'aū demonstratū quō nu-numai cărțile liturgice alle Bisericei ruse nu conținū nemica favorabile monarhiei papali, dērō nu favorisēđă nequī chiarū simpla ântâietate de dreptū divinū.

Dupō mărturiile selle protestante și ruse, D. de Maistre revine la Franciscū de Sales și la Bossuet. Accollea este fōră îndoniélă una din accelle frumóse desordini que se consideră qua effecte alle artei. Ori-quumū ar fī, cu fōrte mare greșșelă invóca D. de Maistre pre Franciscū de Sales și pre Bossuet în favórea tesei selle. Și unulū și altulū aū recunoscutū *supremația* papei, dērō cu que dreptū transformă D. de Maistre accēstă ântâietate de onóre și de jurisdicțiune în *suveranitate monarchică absolută*? Déquō voiá să nu stabilēscă (alta) dequátū *supremația* papei, ellū n'aveá trebuință de a 'și-face cartea que aū făcutu-ua, există în privința accēsta altele cu multū mai

savante dequâtü a sa. Déquõ voiá sõ stabiléscã unü nouü systemü, sõ deé *supremației* uã nouã extensiu-ne, uã altã naturã, transformându-uã în suverãnitãte monarchicã absolutã, ellü sustineã uã ideã nouã quare este proprietatea sa; n'aveã, prin urmare, nequĩ-uã mãrturiã de invocatü, și nu le aũ pututü citã dequãtũ cu convicțiunea intimã quõ le daã unü sensü exagertũ și pre quare nu lu-aveaũ.

Pentru que dérõ aũ înregistratũ textele lui Bossuet și alle lui Franciscũ de Sales? In que privesce pre accesta din urmã, ellü 'lũ reclamã, dérõ fórte cu gresselã. *Monarchia absolutã și infallibilẽ* a D-lui de Maistre nu erã inventatã în timpulũ seũ, pentru-quõ scrietoriulũ nostru uã privesce qua pre unü systemü nouü și allũ invențiunei selle. Quãtũ despre Bossuet, D. de Maistre 'lũ-citẽdã pentru a 'lũ-pune în contradicțiune cu ellü ênsuși și a 'lũ-injuriã. Déquõ l'amũ crede, Bossuet ar fĩ fostũ unü omũ împãrțitũ între *consciința sa și alte considerațiunĩ* (ch. XI, p. 100); éccõ pentru que ellü s'ar fĩ allipitũ de *celebra și zadarnica distincțiune a scaunului și a persõnei*. Bossuet admisse quõ scaunulũ sãntului Petru este *indelectibile*, dérõ quõ unü papã în particulariũ nu este infallibile. La accesta, D. de Maistre întrẽbã cu nevinovãțã: „Quumũ din mai multe persõne fallibili póte resultã uã singurã persõnã infallibilẽ?“ Accesta este impossibile, noi uã mãrturisimũ; dérõ nu accesta diceã Bossuet. Sãntulũ scaunũ este indefectibile, dupõ accestũ mare episcopũ, pentru-quõ errõrea nu póte fĩ doctrina lui permanentẽ; pentru-quõ, déquõ unü papã s'aũ înșellatũ, unü altulũ i va rectificã errõrea sa, D. de Maistre aũ fãcutũ dérõ, relativũ de distincțiunea stabilitã de Bossuet uã questiune quare merge pẽnõ la ridiculũ. Que-va mai multũ, déquõ nu se admite

distincțiunea gallicană, trebuie să se recunoscă quō toți papii aũ fostũ infallibili; va remãné attunci de a se explicá actele unorũ papi quarĩ aũ condamnatũ cutare seũ cutare doctrinã a predecessorilorũ lorũ. Mai mulți papi aũ gressitũ; déquõ persóna papei trebuie să fiã identificatã cu scaunulũ seũ, dupõ quumũ nã voiesce D. de Maistre, trebuie să conchidemũ dintr'— accésta quõ, nu numai sãntulũ-scaunũ nu este *infallibile*, dérõ și quõ ellũ nu este indefectibile.

Exagerațiunile D-luĩ de Maistre conducũ neapãratũ la accestũ rezultatũ.

Totũ que dice accestũ scrietorũ contra distincțiunei sãntuluĩ-scaunũ și a persónei papei este attãta de sarbẽdũ și lipsitũ de resonũ, inquãtũ nu este necessariũ de a se ocupá quine-va de accésta mai multũ.

Ellũ nu voiesce să vedã în sãntulũ-scaunũ, dupõ quumũ înțelegeaũ Bossuet și Biserica gallicanã, unũ *papã abstractũ*; appoi face spiritũ în privința accésta, fõrã a se îndouĩ quõ deresonẽdã cu totulũ și quõ nu este în questiune.

D. de Maistre gãssesce pre Bossuet *fatigant cu canónele selle la quarĩ revine totũ-de-una*; ellũ nu voiesce să vedã în cuvẽtulũ *Bisericã* dequãtũ nã expressiune *revoluționarã* qua în accella de *națiune* (p. 106, 107).

Bossuet voiesce qua legea să fiã mai pre susũ de omũ! Ellũ voiesce qua Biserica să fiã infallibilẽ! Intru accésta D. de Maistre lũ-gãssesce *fatigant* și *revoluționarũ*. Noi nu acceptãmũ doctrina luĩ Bossuet; dérõ, să se numescã *fatigant* unũ omũ de geniũ quare voiesce, mai înainte de tóte, domnia legei! să se proclame *revoluționarũ* cuvẽtulũ *Bisericã*! Attunci și Iisus Christos erã totũ așșã, quõquĩ ellũ ne aũ datũ

Biserica qua judecătorulū supremū allū controverselorū.

Dérō sō lăssămū accollea pre D. de Maistre și absolutismulū seū degradator, și sō 'lū-urmămū în teoria sa singulariă assupra synodului dela Constanța.

VI.

Sō începemū prin a expune textual opiniunile D-lui de Maistre assupra synodului dela Constanța, înainte de a le combate.

„Este uă mare nefericire, dice ellū, quō attâția teologî francesi s'aū allipitū de accellași synodū dela Constanța pentru a încercă ideiele celle mai clare.“ (P. 112.)

„Accella eră unū consiliū și nu unū synodū. Adu-narea căutâ sō 'i-deé autoritatea quare 'i-lipsia, râdicândū tótă incertitudinea assupra persónei papei.“ (P. 112.)

„Părinții dela Constanța, deși nu formaū nequiquumū unū synodū, nu eraū pentru accesta mai pu-činū uă adunare cu totul respectabilē, prin numē-rulū și qualitatea persónelorū; dérō în totū que pu-tură face fōră intervenirea papei, și chiarū fōră qua-so existe unū papă incontestabil recunnoscutū, UNŪ PREUTŪ DE SATŪ SÉŪ CHIARŪ PARACCLE-SIARULŪ SEŪ, eraū teologicesce totū attâtū de in-fallibili quāși dēnșii; ceaa-que nu împedecă nequiquumū pre Martinu allū V-le de a aprobá, totū que ei făcusse synodicesce; și prin aceea synodulū dela Constanța deveni ecumenicū.“ (P. 113.)

Dupō que aū formulatū acceste assertiuni, D. de Maistre pretinde quō papa Martinū allū V-le appro-bâ decisiunile luate de synodulū dela Constanța con-tra errorilorū lui Wiclef și alle lui Ioan Huss, dérō

nu pre aceeaa prin quare s'aũ definitũ quõ *corpulũ episcopal separatũ de papa, și chiarũ în opozițiune cu papa, ar poté face legi quarĩ so oblige pre sãntulũ-scaunũ, și so se pronunțe assupra dogmei într'unũ modũ domneȝesce infallibil.* (P. 113.)

Trecemũ preste óre-quarĩ excentricitãȝi de limbagiũ pre quarĩ lectorii nostri le vorũ fĩ appreȝiatũ quãși noĩ, și urmãmũ raȝionãmẽntulũ D-luĩ de Maistre :

Ellũ convine quõ, în decursũ de *patru-ȝeci de annĩ* (p. 112), Biserica nu avũ dequãtũ nesque papĩ *ĩndouioșĩ*, adequõ quõ ea nu aveã papã. In aceste circumstanțe, episcopii se ĩntrunescũ la Constanța, și alegũ unũ papã quare iea numele de Martinũ allũ V-le. D. de Maistre ancõ recunnõsce accestũ faptũ.

Ellũ recunnõsce, que-va mai multũ, quõ papa astũ-felũ alessũ este papa legitimũ.

Derõ, quine 'ĩ dedesse puterile quarĩ 'lũ-fãceaũ legitimũ? Synodulũ dela Constanța quare 'lũ-alessesse. Quãndũ 'lũ-alessesse synodulũ dela Constanța? In momentulũ în quare nu existeã papã. Écõ derõ unũ synodũ *forã papã*, quare alege unũ papã, quare face pre accestũ papã *legitimũ*, și quare 'ĩ-dã tóte puterile que sũntũ fundamentulũ accestei legitimitãȝi.

Déquõ accestũ synodũ aũ conferitũ puteri papei prin alegerea sa, accẽsta provine fõrã ĩndouieclã din aceeaa quõ ellũ ĩntru accẽsta *avea dreptulũ*; quõquĩ, fõrã *accestũ dreptũ*, nu potũ fĩ puteri conferite, nu poté fĩ papã legitimũ. Cu tóte accestea, D. de Maistre, quare admite quõ papa alessũ de synodulũ dela Constanța fũ legitimũ, nu voiesce sõ vedã, în adunarea dela Constanța, ĩnainte de alegerea papei, dequãtũ *unũ consiliũ ĩntrunitũ de ĩmpãratulũ Austriei* și pre alle quãruia decisiuni ellũ le comparã cu alle unũ paraccesiarũ dela satũ. Quumũ uã adunare, quarea nu erã dequãtũ

unū consiliū, quarea nu meritaá nequī chiarū titlulū de *synodū*, quarea nu aveá autoritate ecclesiastică, quumū aū potutū ea face unū papă legitimū? Éccō ceaa-que nu explică D. de Maistre. Quumū unū papă, quare nu 'și-aveá titlulū și puterile selle dequátū dela synodulū din Constanța, quumū aū potutū ellū sō aibā puterī superióre puterilorū accestui synodū, sō deé autoritate decisiunilorū selle, sō facă *synodū ecumenicū* pre nă adunare quare, înainte de alegerea sa, nu erá unū synodū? D. de Maistre n'aū găssitū cu calle de a explică acceste difficultăți.

Déquō accestū scrietorū n'aū vėđutū contradicțiunile que essū cu grămada din assertiunile selle, trebue sō mărturimū quō admiratoriī seī 'i-aū accordatū pré multă pėtrundere. Déquō le aū vėđutū fōră a voi sō respundă la dēnsele, se va recunnósce quō ellū eveá uă prodigiósă încredere în orbirea și ignoranța accellora pre alle quărora suffragie le ambiționaá; ellū aū speratū fōră îndouielă quō manierele selle chotărítore, dogmatice, vorū face illusiune lectorilorū seī; este possibile, sigurū chiarū, quō aū reeșsitū pre lōngō unele persóne, dérō pentru noi, tonulū seū mândru nu ne inspiră dequátū uă profundă compătimire, quândū apropiámū ignoranța-ī prodigiósă de teologia și de greșelele selle attátū de approximate contra bunului simțū și a logicei.

D. de Maistre affirmă quō synodulū dela Constanța, confirmatū de Martinu allū V-le, aū devenitū ecumenicū, appoi ellū se grăbesce de a spune quō decisiunea prin quarea accestū synodū aū definitū quō autoritatea synodului este superióre autorităței papei, n'aū fostū împărtășită de aprobarea pontificalē. Noi amū căutatū, dérō în vanū, pre que 'și-sprijiñiá D. de Maistre accéstă affirmare; vomū revení assupra eī.

Pentru momentū, facemū numai sō se observe quō synodulū dela Constanța urmaá regulele celei mai rigurose logice, cândū daá accéstă decisiune, pentru-quō ea nu este în realitate dequâtū *rațiunea* actelorū selle: accestū synodū alessesse unū papă, și 'lū-op-puneá qua pre singurulū legitimū pretendențilorū la sântulū scaunū. Cu que dreptū ar fī lucratū ellū astū-felū, déquō nu ar fī recunoscutū quō autoritatea re-șideá essențialiminte în corpulū episcopal, și quō episcopii întruniți *poteaũ* sō decidă între papii îndouioși, sō 'i-judece, sō alegă unulū legitimū? Déquō synodulū ar fī alessū pre Martinū allū V-le fōră a crede quō autoritatea ecclesiastică reșideá în corpulū episcopal, chiarū abstracțiune făcündū de papa, ellū 'lū-ar fī alessū cu consciința quō făcea unū actū nullū; dé-quō Martinū aũ V-le nu credea quō synodulū posse-deá, fōră papa, puterea supremă în Biserică, ellū nu poteá sō se privescă qua papă legitimū, și în consciința ellū nu poteá sō exercite nequī-unū dreptū pontifical, pentru-quō este evidente quō *unū consiliū a-dunatū de împēratulū* Austriei nu pōte conferi ne-quī unulū.

D. de Maistre face dérō, în virtutea teoriei selle, attâția usurpatori și neghiobi, din episcopii synodulū dela Constanța și din ênsuși Martinū allū V-le; cei d'ântâiū daũ puteri pre quarī nu le aũ; cellū d'allū douile exercitédă, în virtutea accestorū puteri, uă autoritate pre quarea n'aũ potutū sō uă priimescă; ei 'și daũ mutual autoritatea lorū, fōră a uă avé ne-quī unii nequī alții.

Din punctulū de vedere ortodoxū, de sigurū aũ fostū așșá; dérō, punēndu-ne în punctulū de vedere allū ultramontanilorū, noi nu vedemū quomū arū poté eșșí ei din accestū impassū. Ei sântū amici și

admiratoriî D-lui de Maistre; ei adheredă la teoriile selle; ei 'lă-proclamă unŭ geniŭ de uă pētrundere prodigiôsă; ei bine, sŭ 'i-iee ei apperarea ŝi sŭ probeđe quŭ teoria sa assupra synodului dela Constanța este logică.

Sŭ căutămŭ accuma pre que se întemeiedă D. de Maistre pentru a dice quŭ Martinu allŭ V-le aŭ făcutŭ deosebire, în aprobarea que aŭ datu-nă synodului dela Constanța, între decisiunile adoptate de acestă adunare contra lui Wicleff ŝi Ioan Huss, ŝi între accellea que se raportedă la autoritatea synodului assupra papei.

„Que trebuie sŭ eugetămŭ, dice-ellŭ, despre acestă famôsă sessiune a IV-a în quare synodulŭ (consiliulŭ) dela Constanța se declară superior papei? Respunsulŭ este lesne, *trebuie so spunemŭ quŭ adunarea vorbŭ foră judecată.*“ (P. 114.) Ea este quare vorbŭ foră judecată, seŭ D. de Maistre este, sŭ lăssămŭ la uă parte *vorbirile foră judecată* alle accestui mare bărbatŭ de Statŭ assupra adunărilorŭ politice deliberrante, quarŭ sântŭ sēcăulŭ seŭ. *Omulŭ de Statŭ savoyanŭ* nu vedeă binele ŝi addevărulŭ dequătŭ în despotismŭ; 'i-dămŭ actŭ despre teoria sa foră a uă discută; noi nu uă putemŭ ŝi nequŭ nu voimŭ a uă discută; 'i-permittemŭ chiarŭ sŭ găsescă lucru *cu totulŭ glumețŭ* (P. 116.) quŭ synodulŭ aŭ opritŭ pre unŭ papă îndouiosŭ quare 'i-suppusesse causa sa, de a eșșă din orașulŭ Constanța seŭ de a lăssă sŭ éssă officariŭ seŭ, ceaa-que ar fŭ addussŭ uă turburare din quare ar fŭ pututŭ urmă dissolvarea synodului. Ellŭ voieșce sŭ vedă acci uă contradicțiune în adunarea, quare ar fŭ recunnoscutŭ, dupŭ ellŭ, de superior allŭ ei, pre unŭ papă pre quare se preparaă a lu-judecă; ellŭ declară quŭ *nemica nu e măi frumosŭ* dequătŭ ac-

căstă contradicțiune. (P. 117.) Este de sigurü que-va âncõ și *mai frumosü*, și accésta este îndrêsneția cu quare D. de Maistre adduce înainte uã assemenea extravagantã.

Synodulü opresce pre Ioan allü XXIII-le, *pretendinte* la sântulü-scaunü, de a eșși din orașulü Constanța séü de a turburá synodulü abusândü de influența que uã are dela aceea quarî 'lũ-aũü recunnoscütü de papã: decî synodulü recunnósce pre Ioan allü XXIII, papã îndouiosü, de superior allü seü; accésta este uã consequința cu desövärsire din celle mai comice, trebuie sö uã mărturisimü; D. de Maistre nu poteá fî nequî *mai frumosü* nequî *mai perfectü glumețü* dequâtü *deresonândü* astü-felü.

„A quinquea sesiune, dice D. de Maistre, nu fû dequâtü uã repetire a cellei de a patra. Papa, în sesiunea XLV, aprobã totü que synodulü făcuse *synodicesce* (ceaa que ellü uã repetë de dóué ori) *în materiã de credință*.“

Martin allü V-le fuisse alessü în 30 octobre 1417. Bulla sa de approbațiune este din 22 aprile 1418.

Intre acceste dóué date, synodulü nu decisese apprópe nemica în materiã de credință. Decisiunile confirmate și approximate de papa erau anteriori alege-rei selle. Dupõ quumü observã D. de Maistre, papa recunnósce quõ acceste decisiuni aũ fostü luate *synodicesce*, adequõ de cõtrã unü *addeveratü synodü*. Ellü condamnă dérõ astü-felü opiniunea D-lui de Maistre, quare nu voiesce sö recunnósca *synodü* înainte de alegerea papei, quí numai *unü consiliü adunatü de împëratulü*.

Papa aprobã affórá de accésta, *forã distincțiune*, tóte decisiunile date *în materiã de credință*. Dér, decisiunile synodului assupra puterei ecclesiasti-

ce privescū cu addevăratū credința; elle a nume la credință se raportedă; elle nu sūntū dequātū explicațiunea accestuī articulū allū symboluluī: *Credū în Biserica catolică*. Synodulū decide quō accéstă Biserică vorbesce *prin corpulū episcopal*, 'și-exercitedă autoritatea sa *prin corpulū episcopal* și nu prin papa.

D. de Maistre ênsuși condamnă dérō, prin liniile citate acci mai susū, distincțiunea que aū inventatu-uă în approbațiunea papei.

Pentru que distinge ellū, fiindū-quō Martinu allū V-le n'aū făcutū distincțiune? Cu tôte accestea, sprijinitū pre accéstă distincțiune chimerică, D. de Maistre se crede în dreptū de a scrie frase qua accestea:

„Nequī-uă-dată nu fū nemica attātū de radical nullū și chiarū attātū de învederatū ridiculū qua sesiunea a IV-a a *consiliuluī* dela Constanța, pre quarele Providența și papa 'lū-scâmbară în urmă în synodū. Déquō unii se încăpăținedă întru a dice: *NOI admitemū* sesiunea a IV-a, uitândū cu totulū quō accestū cuvântū *noi*, în Biserica catolică, este unū solecismū déquō ellū nu se raportedă la *toți*, *NOI* i-vomū lăssá sō dică.“

Pentru-quō *NOI* este unū solecismū, pentru que D. de Maistre se servesce de dēnsulū? Se crede ellū tótă Biserica? Noi nu ne amū mirá déquō ar avé accéstă pretensiune.

Amabilulū Savoyanū adauge: „Și în locū de a rîde numai de sesiunea a IV-a, noi vomū rîde de sesiunea a IV-a și de cei que refusă de a rîde de dēnsa.“

D. comte aveá dreptate. Dérō acceia quarī admittū sesiunea a IV-a a synoduluī dela Constanța pre quomū și pre celle-l-alte, în locū de a rîde de excentricitățile impii alle unuī scrietorū insolentū, potū de

sigurū sō înalțe din umeri de compătımire, și sō deplângă quō unū attare extravagantū s'aū datū qua unū appērătorū allū autorității Bisericeī, și quō curtea din Roma nu 'lū-aū vesteđitū, în locū de a adherá la *nouele selle systeme*.

D. de Maistre termină capitululū seū printr'ua argumentațiune pre quarea ellū uă crede terribilē pentru „doctorii francesi quarī s'aū cređutū oblegați de a susținé nesustenibila sesiune a synodului dela Constanța.“ Nu póte fí synodū ecumenicū fōra de papa; quumū se póte, dupō accésta, susține quō accestū synodū ar poté fí superior papei, fiindū-quō nu póte nequī chiarū existá fōră de ellū?

Gallicanii respundū distingūndū circumstările ordinare de circumstările exceptionali; este mai logicū de a respunde quō corpulū episcopal represintă Biserica, și quō papa nu este dequātū unū episcopū, suppusū, qua cei-l-alti Bisericeī; quō synodulū, prin urmare, póte existá fōră de ellū și chiarū contra lui, dupō quumū accésta s'aū întēplatū quāndū se aplicaá regulele addeveratei constituțiunii a Bisericeī. Gallicanii nu erau logici; dérō nequī D. de Maistre nu erá mai multū dequātū dēnșii.

Dupō accéstă expunere exactă a totū que D. de Maistre aū avutū de đissū cu privire la synodulū dela Constanța, crede quine-va quō erá ellū autorisatū sō insulte accéstă adunare; sō nu 'i-deé dequātū în derídere titlulū de *sântă*; sō trateđe de *nebună* opiniunea lui Bossuet quare n'aū voitū sō facă cuvēntulū *Biserică* synonymū cu papa; sō privéscă qua *uă nefericire* quō teologii francesi s'aū sprijinitū pre a IV-a sesiune a synodului dela Constanța pentru a susținé opiniunile lorū cu privire la autoritatea ecclesiastică; sō compare synodulū dela Constanța cu uă a-

đunare de *spirituoşă* (beţivi) quară trecű dela *acidű la putredű* printr'unű felű de necessitate que passiunea li uă impune?

Relevá-vomű noi neexactităţile istorice quară abundă în reflexiunile D-lui de Maistre assupra sesiunei a IV-a a synodului dela Constanţa? Ellű voiesce quű Părinţii aűű ţinutu-uă quândű erau fatigaţi de întărđiere, ŝi ea avű locű în a quinquea lună dela deschiderea adunărei. Ellű pretinde quű episcopii erau separaţi de cardinali, quândű ei erau preşidaţi de cardinalulű Ursinilorű, ŝi quândű toţi cardinalii assistaű la sesiune, affóra de doui quară erau bolnavi. Ellű attribuesce episcopilorű uă mare discordiă resultândű din influenţa în sensű contrariű a suveranilorű Europei, ŝi cu tóte accestea nequű-uă adunare nu fű mai unanimă în decisiunile selle, ŝi nu încercă mai pućine contradicţiuni, avėndu-se în vedere împregiurările attătű de difficili în quară ea se întrunisse.

Terminămű đicűndű quű papa Martinű allű V-le aű confirmatű în modulű cellű mai formal sinodulű dela Constanţa; quű ellű aű decretatű quű trebuia sű adheređe toţi la ceaa que făcusse accestű synodű, quű trebuiaű toţi sű approve sűű sű condamne *totű* que ellű aű approbatű sűű condamnatű. Deci ênşişű ultramontanii, déquű sűntű credincioşii principielorű lorű, trebuie sű credă quű synodulű este mai pre susű de papa, adequű quű autoritatea ecclesiastică reşėde în corpulű episcopal.

Fiindű-quű noi nu ne amű appucatű dequătű de a combate pre D. de Maistre, nu vomű relevá dequătű errorile selle, fóra a ne preocupá de accellea alle cellorű-l-alti ultramontani quară aűű căutatű, prin tóte medlócele possibili, a se scápá de famósele decrete gallicane alle accestui synodű. Este sigurű quű acceste decrete aű fostű date de unű synodű pre quare

latinii 'lă-numescă ecumenică; quă papa Martină allă V-le le aă confirmată, quă elle aă fostă în urmă confirmate de synodulă din Basilea (Băle) și de papa Eugeniă allă IV-le. Bossuet aă demonstrată attătă de solidă tôte acceste puncte în la *Défense de la Déclaration du clergé de France*, (*Appărare a Declarațiunei cleruluiă din Erancia*), înquătă ar trebuiă să nu aibă quine-va nequă-uă bună credință pentru a refusă de a le admite.

Déquă accumulă se oppune synoduluiă dela Constanța, *đissă ecumenică*, decretelă celluiă din urmă synodă din Vaticană, *đissă ecumenică*, va remăné quine-va convinsă quă Biserica latină s'aă contrađissă cu sine-ensăși și quă ea nu se pôte flată de a fí Biserica lui Iisus-Christos.

VII.

D. de Maistre, după que s'aă scăpată, în *felulă seă*, de synodulă de la Constanța și de decretelă accestei adunări contra pretensiuniloră ultramontane, se încercă de a respunde obiecțiuneiă que gallicaniă uă tragă din autoritatea canóneloră contra despotismuluiă papal.

Gallicaniă voiescă qua legea să fiă regula decisiuniloră papiloră prequamă și a celoră-l-alti episcopi. Acestă principiă este attătă de incontestabilă, înquătă D. de Maistre este obligată de a 'lă-admite, cellă puçină în apparență. „Din aceea quă autoritatea papei este suverană, nu urmédă, đice ellă (p. 122), quă ea ar fí mai pre susă de legi și quă s'ar poté jucă cu dênsele.“

După que aă admissă ună attare principiă, D. de Maistre ar fí trebuită, se pare, să spună que înțelegă prin legileă quărora papiiă trebuie să fiă suppuși.

Acceste legi fostu-aũ elle făcute de papı? Attuncı, pentru que cutare papă ar fı oblegatũ de uă lege pre quare ar fı promulgatu-uă unũ altũ papă, quare n'aveá maı multă autoritate dequâtũ ellũ? Ellũ nu are dequâtũ sũ uă abroge și sũ uă înlocuésca cu uă alta quare 'ı-convine maı bine.

Fostu-aũ acceste legi făcute de episcopatũ? Dérõ, dupõ D. de Maistre, papa singurũ póte sũ deé óre-quare valóre la acceaa que decide episcopatulũ. Déquõ papa dá tótă puterea unei legi a episcopatului ellũ uă póte abrogá fõră difficultate, déquõ accésta 'ı-convine.

Quarı sũntũ dérõ legile séũ canónele pre quarı papa sũ nu le póta abrogá, quãrora autoritatea sa sũ nu le deé tótă valórea? Nu sũntũ de accestea, în systemulũ D-lui de Maistre; cu tóte accestea, accestũ scrietorũ admite quõ *autoritatea papeı nu este maı pre susũ de legi*, quõ ea *nu se póte juca cu dênsele*. Déquõ unũ papă uă voiesce, cu que dreptũ ar voı D. de Maistre sũ 'ı-limiteđe autoritatea sa? Quine ar avé dreptulũ de a oprı pre unũ papă de a se jucá cu legile, fiindũ-quõ, dupõ D de Maistre, ellũ nu se judecá de nimenea.

Indrãsnı-va quine-va sũ đicá quõ casulũ este chimericũ? Attuncı ar trebuı sũ se distrugá istoria și sũ se susținá quõ nequı-unũ papă n'au sacrificatũ uă lege a Bisericeı pentru ambițiunea sa, pentru combinațiunii politice, pentru proiecte concepute în interessulũ familieı selle, etc. Oh! attuncı, documentele celle maı necontestabili ar venı cu grãmada, qua attãția marturı sdrobitorı aı greșșélelorũ, aı errorilorũ și chiarũ aı turpitudinilorũ unorũ papı.

Se înțelege în de adjunsũ quo D. de Maistre n'au attinsũ accéstă questiune delicatã. Dupõ que aũ

stabilită principiulă pre quare noi 'lă-amă copiată textual, ellă se légă de gallicani și le impută quă nu facă appellă dequătă la *canónele pre quară eă le aűű făcută seű quară le placă*. (P. 122.)

Din nefericire pentru diatriba D-lui de Maistre, *accestă ómenă*, que facă appellă la canóne, la legile Bisericeă, nequă-uă-dată n'aűű avută pretensiunea de a face și nequă-uă-dată n'aűű făcută distincțiune între legile que le placă și accellea que nu le placă. *Toű gallicaniă aűű înțellesű totű-de-una prin canóne*, legile generală stabilite de autoritatea legitimă și legitimă promulgate.

D. de Maistre, pentru trebuințele causei selle, împromută gallicaniloră nă absurditate. Le impută chiară uă a dóua: *Suveranitatea Bisericeă*, đice ellă, s'ar privi, de gallicani, qua uă femeă bătrână devenită stérpă, *astű-felű înquătă ea 'și-va fi perdutű dreptulű nedeslipitű de orű-que putere de a produce legi noue cu quătű trebuințe noui le querű*. (P. 123.)

Nequă-ună gallicană n'aű susținută nequă-uă-dată uă asemenea teoriă. Ea aű eűűitű cu totulă gata din imaginațiunea omului de Statű savoyanű; ar fi ună attentatű la proprietate de a i uă-dispută. Nimenea, credemű, nu va voi sű 'i-fure, în accestű locű, nequă idea sa nequă stylulű seű.

Dérő éccő ună raționamētű que ține de lucrurile celle minunate: „Orű-que suveranitate are puterea de a face legi, de a pune sű le execute, de a le abrogă, și de a dispensă de dēnsele quândű împregiurările uă querű.” Éccő principiulű. Sű ascultămű concludsiunea: „Que voescű sű đică unii teologi francesi cu *canónele* lorű? și que vrea sű đică, în particulariű, Bossuet cu marea sa restricțiune que ne uă declară cu vocea-jumětate, qua pre ună mysteriű delicatű allű

gubernământului ecclesiastic: *Plenitudinea puterii aparține catedrei sântului Petru. DÉRO, noiț queremũ qua exercițiulũ eĩ so fiã regulatũ prin canóne.*“

Que voescũ sã ȓicã unũ teologĩ francesĩ *cu canónele* lorũ? Éccõ: eĩ voescũ sã ȓicã quõ mai pre susũ de ori-que autoritate particulariã, accĩ coprin-ȓendu-se și autoritatea papei, planéȓã legĩ generalĩ que emanã dela autoritatea Bisericeĩ, și quãrora totĩ particulariĩ, papa episcopii și preuȓiĩ, quãși simplii credincioși, datorescũ sã se suppunã; eĩ voescũ sã ȓicã quõ déquõ, într'ua împregiurare particulariã și excepȓionalẽ, unũ particulariũ, fiã ellũ (și) papã, cre-ȓe quõ póte sã se dispenseȓe seũ sã dispenseȓe pre alȓiĩ de suppunerea la cutare seũ cutare lege generalẽ, decisiunea sa trebue sã fiã ratificatã de Biserica pentru a fi legitimã; eĩ voescũ sã ȓicã quõ legile generalĩ alle Bisericeĩ, seũ *canónele*, nu potũ fi abrogate dequãtũ de singurã autoritatea quare póte face canónele, adequõ de autoritatea Bisericeĩ, nu de a papei; eĩ voescũ sã ȓicã quõ, déquõ împregiurãrile querũ qua uã lege sã fiã înlocuitã printr'ua alta, autoritatea quare face canónele, adequõ autoritatea Bisericeĩ, are *singurã* dreptulũ de a face accestã modifiȓaȓiune în codicele ecclesiasticũ.

Éccõ que voescũ sã ȓicã *unũ teologĩ francesĩ* *cu canónele* lorũ.

Accumũ, que voiesce sã ȓicã Bossuet cu principiulũ seũ și cu *marea sa restricȓiune*?

Ellũ voiesce sã ȓicã quõ papa este șefulũ episcopatului; quõ ellũ trebue, în timpurile ordinarie, și quãndũ legile 'și-aũ applicaȓiunea lorũ regulariã, sã promulge acceste legĩ în numale Bisericeĩ, sã veghieȓe la împlinirea lorũ, sã avertiseȓe pre fiã-qare Biserica particulariã quare s'ar depãrtã de la suppunerea

legilorū generalī. Éccō ceaa-que se coprinde în principiulū lui Bossuet.

Noī nu acceptămū accéstă doctrină, pentru-quō este falsū quō episcopulū Romei ar fī șefulū episcopatului; dérō, în fondū, teoria nu este allătura cu rațiunea, pusū fiindū principiulū pre quare ea se întemeiađă.

D. de Maistre iea din noūū ocasiune de a insultá pre Bossuet, quere din noūū iertare *umbrei faimóse a accestuī mare bărbatū*; 'i-face questiuni și muștrări; 'i-impută quō nu este consequente cu ellū-ênsuși. In tóte accestea *omulū de Statū* n'aū datū de nequī uă primejdiă, Bossuet nu erá accollo; déquō ar fī fostū accollo, noi credemū quō marele episcopū s'ar fī mulțănitū de a surrīde de impertinența adversariului seū, și accésta este ceaa-que ellū ar fī avutū măi bine de făcutū. Este óre trebuința de a respunde al-trăminte dequătū prin compătimire (*pitié*) unū omū quare deresonéđă.

„Cuvéntulū despre *unitate* este una din celle măi mari lucrări de dibăcía de quarī avemū cunnoscința.“ (P. 123.) Sciți pentru que? Pentru-quō Bossuet aū evitatū uă schismă între Roma și Biserica Franciei. Quătū despre noi, regrettămū quō Bossuet aū impeditatu-uă, dérō óre ultramontanii sō 'i uă-impute?

Dérō Bossuet voiesce qua papa sō fiă suppusū canónelorū; éccō pentru-que D. de Maistre nu voiesce sō véđă în ellū dequătū unū prestidigitator (*escamator*). „Este vorba de a se scí, đice ellū, déquō suveranulū pontifice fiindū uă *putere supremă*, este prin aceea chiarū legislator în tótă puterea termenului; déquō papa nu are dreptulū în nequī-unū casū de *abroga séñ de a modifica unulū din decretete selle*; déquō este uă putere în Biserică quarea sō aibă drep-

tulū de a *judeca*, déquō papa *aũ judecatũ* bine, și quare este accéstă putere.“ (P. 125.)

Dérō, o mare omule de Statū, déquō, dupō quumū domnia-ta đici, nequī-uă putere nu pōte *judeca* déquō papa *aũ judecatũ* bine; déquō papa are dreptulū de a *abroga* séu de a *modifica decretele selle*, pre quarī domnia ta le confunđi cu alle Bisericeī, quumū poți susținé quō autoritatea sa nu este mai pre susū de legi?

Canónele nu sîntū dequātū decretele papilorū; ei le potū modificá, abrogá quândū socotescū quō este nemeritū, și fōră qua nimenea sō pótă controlá actele lorū; cu tóte accestea autoritatea lorū nu este maș pre susū de lege. Înțelegeți uă assemenea teoriá? Este de sigurū, anume, casulū de a respunde omulū de Statū dupō quumū ellū respunde lui Bossuet: „Nu, Seniorele meū, nequī-de-quumū.“ (P. 124, nota.) Înțelgemū bine qua papa, suppusū legilorū, sō facă qua elle sō se execute suptū controlulū Bisericeī; accéstă este ceaa-que învétă Bossuet; dérō nu înțelgemū qua nnū papă, quare are dreptulū de a modificá, de a abrogá legi fōră qua nimenea sō aibă a *judeca* actele selle, sō fiă în accellași timpū suppusū accestorū legi.

Numai D. de Maistre este quare pōte avé vederi de accestea profunde.

Ellū voiesce buccurosū sō țină comptū de totū que aũ đissū Bossuet în favórea Bisericeī Romei în cuvântulū seū despre *unitate*; ellū face în accéstă privință unū tabloū completū. S'aũ păđitū numai fórte multū de a scóte la ivélă ceaa-que marele episcopū aũ đissū într'ênsulū îngreuietorū contra ultramontanismulū; accéstă procedere pōte hí dibace, dérō nu accusă în D. de Maistre uă dorință fórte sinceră de a

expune addevăratele opiniuni alle episcopului de Meaux. Ellū lassă sō ȳ-scape accestă mărturire cu tōte accetea, quō Bossuet nu puneá infallibilitatea *în papa*; ellū adjunge printr'acecaa la Leibnitz, quare imputaá lui Bossuet desbinările que existeau între catolici assupra accestu punctū. D. de Maistre impută gallicanilor quō înlesnescū protestanților motivulū accetei imputări. Déquō toți catolicii arū pune infallibilitatea în papa, amū scí cellū puçinū unde sō uă găssimū, dupō eminentulū nostru scrietorū.

Se scie unde sō se găssescă, dela synodulū din Vaticanū; dérō nimenea nu uă voiesce. Accesta este rezultatulū cellū mai clarū allū teorielorū D-lui de Maistre.

Gallicanii aū oppusū infallibilităței papali dóué feluri de probe pre quarī le tragū din istoria bisericéscă. Ei citédă fapte pentru a proba: 1-iū quō corpulū episcopal nequī-uă-dată n'aū recunoscutū qua infallibili decisiunile doctrinali alle papilorū; allū 2-le quō papii formal s'aū înșellatū într'unū numărū destullū de mare din decisiunile lorū.

In sprijinulū primului addevărū, ei citédă synódele quarī aū ordonatū séu aū făcutū unū examenū prealabile allū unorū decisiuni de alle papilorū mai înainte de a le admite și de a le proclamá. Istoria synódelorū attestă quō acceste adunări totū-de-una întru accesta astū-felū aū lucratū și quō nequī-uă-dată elle n'aū adheratū, fōră examen la vre uă decisiune papalē.

Pentru unū omū de bună credință, accestū examen probédă cu prisosū quō episcopiī quarī assistau la acceste synóde nu priviau decisiunile papali qua infallibili, quōquī nu se examinédă prealabil, înainte

de a le adoptá, nesque decisinnî que se sciũ dinainte quõ sũntũ conforme necessariaminte cu addevãrulũ.

Accestũ raționãmẽntũ allũ gallicanilorũ este primitũ de D. de Maistre qua unũ *paralogismũ*. Accestui scrietorũ i se pare chiarũ lucru fõrte extraordinarũ qua sõ recurgã quine-va la istoriã pentru a scí déquõ suveranitatea pontificalã, așșã prequumũ ellũ uã înțelegẽ, aũ fostũ seũ nu admissã, în secelele que ne aũ precesũ. Accestũ recursũ la istoriã nu este de-locũ în usũ, ñice-ellũ, dequãtũ „din timpulũ de quãndũ mania constituțiunilorũ aũ luatũ stõpãnire preste spirite.“ (P. 129.) Suveranitatea pontificalã nu resultã dintr'ũã lege; este dérõ absurdũ de a cãutã în istoriã aplicațiunii de alle accestei legi; ea resultã dintr'ũã necesitate socialã. „Nequi-uã-datã, adauge ellũ, uã instituțiune importantã n'aũ resultatũ dintr'ũã lege, și cu quãtũ ea este de mare, cu attãtũ mãi puçinũ scrie. *Ea se formãdã ea-ẽnsãși* prin conspirațiunea a miĩ de agenți quarĩ, mãi totũ-de-una, nu sciũ que facũ; astũfelũ inquãtũ adesea ei aũũ aerulũ de a nu vedã *dreptulũ* pre quare 'lũ-stabilescũ ei-ẽnșĩși.“ (P. 130.)

N'ar poté quine-va gãssĩ uã contradicțiune în acceste cuvinte? Quumũ se formãdã de *sine-ẽnsãși* uã instituțiune, quãndũ *dreptulũ seũ* este stabilitũ de miĩ de agenți orbĩ quarĩ nu sciũ que facũ stabilindũ accestũ dreptũ?

Attare este frumõsa origine pre quarca D. de Maistre aũ datu-uã autoritãtei pontificale. Ellũ nu voiesce sõ decidã déquõ sãntulũ Petru avũ consciințã de accestã autoritate, „în tãma de a se arruncã în subtilitãți și de a fĩ innouitorũ în locũ de a fĩ nouũ-ĩncepãtorũ, ceaa-que, adauge ellũ, m'ar supãrã fõrte multũ.“

Sõ spunemũ în trecãtũ quõ D. de Maistre nu erã așșã de supãratũ quõ trece de innouitorũ, fiindũ-

quõ erá attâta de mândru de ideele *celle noue* pre quarî le făceá sã le adopte Roma, aprõpe și nevrëndũ ea, dupõ quumũ amũ arrettatũ.

Noi amũ observatũ aiurea quõ D. de Maistre exagerá passagiulũ din Evangeliã, *tu ești Petru*, etc., pentru a 'și-stabilí nõua sa teoríã a absolutismulũ papei; quumũ póte face accestũ scrietorũ sã resulte de-uã-datã accestũ absolutismũ dintr'ua lege a lui Ii-sus Christos și dintr'unũ concursũ orbũ allũ împregiurãrilor? Accesta este uã nõuã probã despre singulara logicã a *omulũ nostru de Statũ*. In fiã-quare capitulũ allũ cãrtei selle, ellũ nu vede dequãtũ paradoxulũ quare 'i-face obiectulũ, și 'lũ-expune în tótã nuditatea sa, fõrã a reflectá quõ assertiunile selle se distrugũ unele printr'altele, și se affã în continuã contradicțiune.

Cu addeveratũ, cu quãtũ de multũ approfondãmũ faímõsa carte *Du pape*, cu attãtũ mai multũ ne mi-rãmũ de onorurile que priimĩ ellũ într'unũ ore-quare publicũ. Este addeveratũ quõ în momentulũ în quare ea appãrũ, lupta erá viiã și strãlucitõre din partea partitei ultramontane. Lamennais și de Bonald dede-rã cuvẽtulũ de ordine, și scõla lorũ, tẽnãrã și entu-siastã, începũ sã acclamede uã carte quarea pãrũ cu attãta mai tare, cu quãtũ gãssiã quine-va într'ẽnsa mai multã mândriã și unũ dogmatismũ mai insolentũ. Voirã sã vedã geniũ suptũ paradoxurile celle mai ne-sustenibili.

D. de Maistre, pentru a combate prima assertiune a gallicanilorũ assupra examenulũ fãcutũ de synõ-de decisiunilorũ doctrinali alle papilorũ, affirmã quõ,, accestũ examen se rézemã unicamente pre condescenden-ța papilorũ, și totũ-de-una, adange ellũ, elle (synõ-dele) astũ-felũ lu-au întellessũ. Nequĩ-uã-datã, conti-

nuă ellü, nu se va probá quõ synódele vorü fí luatü cunnoscință, *qua iudecãtorî propriü dîșșî*, de decisiunile dogmatice alle papilorü și quõ 'și-vorü fí arrogatü dreptulü de a le acceptá séü de a le lãpëdá. Unü exemplu bătãtorü la ochi de accéstã teoriã se trage din synodulü dela Chalcedon attãtü de adesea citatü. Papa *accollo permette voiosü* qua epistola sa sõ fiã examinatã, și cu tóte accestea, nequĩ-uã-datã ellü nu mântinü într'unü modü mai solemnü *nereformabilitatea* iudecãțilorü selle dogmatice.“

Sõ examinãmü proba datã de D. de Maistre în sprijinulü teoriei selle. *Actele* synodului dela Chalcedon vorü fí conductorulü nostru. Ellü se adunã pentru a condamnã pre Eutychiü pre quare sântulü Leon 'lũ-condamnasse dejã prin epistola sa cea cõtrã Flavianü.

Accéstã epistolã fũ cititã în synodü, examinatã, approbatã și confirmatã.

Bossuet aũ probatü, dupõ actele synodului, quõ accéstã epistolã fũ suppusã iudecãței Pãrințilorü adunați, și quõ ea fũ approbatã, nu qua uã decisiune nereformabilẽ, quĩ fiindü-quõ ea fũ recunnoscutã conformã cu decisiunile cellorü d'ântãiu trei synóde ecumenice. Actele suntü attãtü de explicite inquãtü este imposibile de a uã contestã. Anatoliü, episcopulü Constantinoplei, dede astü-felü cellü d'ântãiu opiniunea sa: „Epistola pré sântului arhiepiscopü Leon concordã cu symbolulü cellorü 318 Pãrinți ai nostri dela Nicea și allü cellorü 150 quarĩ în urmã se adunarã la Constantinopole și confirmarã acceași credință, și încõ și cu accella quare aũ avutü locü la Efesü supțü preșidenția pré binecuvântatului Cyrillü. In consequință eũ adherü și subscriüü fõrte voiosü.“ Cei-l-alti membri ai synodului adherarã în accellași modü și

semnară cu cuvintele: „Ea concordă și semneđu,” s'eu:
„Ea concordă și prin urmare semneđu.“

Éccõ, đice Bossuet, cuvinte de ómení quarí deli-beredă și nu lucrédă qua orbii, prin pură suppunere. Ellũ demonstrédă que-va mai multũ contra lui Bel-larmin quõ accéstă epistolă nu erá uã instrucțiune adressatã episcopilorũ pentru a conduce judecata lorũ, quí uã sentință apostolică trãmissă fiã-quãrei Biserice, în momentulũ în quare nequĩ-unũ synodũ nu fusse-ssc ancõ convocatũ. Dupõ acceste fapte, trasse din ênseși actele synodului dela Chalcedon, se vede: 1-iũ quõ epistola sântului Leon fũ examinatã *în modũ judiciarũ*; allũ 2-le quõ ea fũ adoptatã fõrã reclama-țiunĩ; allũ 3-le quõ papa nu avũ de-locũ ocasiunea de a vorbĩ despre pretinsa *nereformabilitate* a deci-siunilorũ selle.

Uã questiune de disciplinã, agitatã în accellași synodũ, probédă quõ sântulũ Leon nu priviã autori-tatea sa qua suveranã chiarũ și în acceste questiunĩ. Sõ urmãmũ ancõ assupra accestui punctũ *actele* syn-odului:

Dupõ que questiunea de credință contra lui Eu-tychiũ s'aũ decisũ, clerulũ din Constantinopole rugã pre delegați de a se unĩ cu dênșii într'ua questiune que priviã pre propria lorũ Bisericã, și quare dejã fuisse decisã de allũ douile synodũ general. Delega-ții refusarã, punëndũ înainte quõ ei nu priimisse de-locũ instrucțiunĩ în accéstã privință. Pãrinții cu tóte acceste procedarã la discusiune, și în absența dele-gațilorũ, adoptarã canonulũ allũ 28-le, quare este astũ-felũ conceputũ: „Noĩ, voindũ sõ urmãmũ intru tóte punctele decisiunea sãntilorũ Pãrinți, și recunnoscũndũ autoritatea canonului cellorũ 150 pré-religioși episcopĩ quare s'aũ cititũ, decidemũ egaliminte și decretãmũ

acellași lucru cu privire la privilegiile pré-sânței cetăți a Constantinoplei, noua Romă. Quôquî Părinții recunoscuse legitimă privilegiile allipite de tronul Romei vechie, pentru-quô ea eră urbe imperială. Și cei 150 pré-religioși episcopi, fiindu ânimați de accelleași sentimente, accordă accelleași privilegie pré sântului tronul allu Romei nónă, judecându cu dreptate quô uă urbe quare se bucură de suveranitate și de unu senat, și quare possede prerogative assemenea cu accellea alle Romei vechie, trebue să fiă, qua ea, investită cu uă mare autoritate în materiă ecclesiastică, fiindu, după ea, a doua. Decretămă de assemenea quô metropoliții numai ai Pontului, ai Asiei și ai Thraciei, prequumă și episcopi dioceseloră susă-numite quară sântă printre barbari, voră fi chirotoniți de cestu de mai susă pré sântu tronul allu pré sântei Biserice a Constantinoplei; fiă-quare metropolită din susă numitele diocese chirotonindă pre episcopi provinciei, așșă după quumă s'au prescrissă prin domneșcescile canóne; dérô, ei, metropoliții accestorași diocese, voră fi chirotoniți de arhiepiscopul Constantinoplei, alege-rile fiindu făcute după usă și fiindu-i notificate.“

In ziua următoare, delegații queră annullarea canonului *qua fiindă uă violare a canóneloră dela Nicea*. Părinții confirmară prima loră decisiune.

Synodulă dorindă să obțină aprobarea lui Leon pentru accestă canon, spre a poté deveni astu-felă, cu consimțimântulă tuturoră, lege a Bisericei universale, 'i-scrisse querându-i cu insistință accestă approve; ei vorbescă în accestă epistolă de pré marele loră respectă pentru demnitatea și autoritatea arhiepiscopului Romei. Ei 'lă-qualifică de „successore allu sântulpi Petru,“ de „șefă allu Synodulă,“ de „gardi-ană allu viiei,“ — „strălucindă cu tótă strălucirea lu-

minei apostolesci,“ ei se numescă „copiii sei“ și 'lū-numescă „părintele“ lorū fōră a quăruī approbare actele lorū vorū fī fōră putere. Sântulū Leon refusă approbarea sa; dérō canonulū avū putere pretutindene în Oriinte; dela accestū timpū, scaunulū Constantinopolei totū-de-una aū fostū recunōscutū qua cellū d'ântăiū scaunū din Oriinte.

Sō examinămū, accuma, natura obiecțiunilorū sântulū Leon contra cellū de allū 28-le canonū allū synodulū dela Chalcedon.

Ellū 'și-basaá oppositiunea sa pre acceaa quō synodulū ar violá canónele dela Nicea. Nu se afflă nequī-unū cuvântū relativū la violarea drepturilorū sântulū Petru în epistolele selle a 104-a adresată împēratulū Marcianū, a 105-a adresată împērătesei Pulcheriei și a 106-a adresată luī Anatoliu allū Constantinopolei.

In epistola sa cōtră Anatoliū, ellū đice: „Deplângū quō vē încercați de a călcá constituțiunile celle mai sacre alle canónelorū dela Nicea; qua quumū uă occasiune favorabilē vi s'ar offerí, quândū scaunulū Alexandriei 'și-póte perde privilegiulū seū de a fī în allū douile rangū, și Biserica Antiochiei possessiunea demnităței selle de a treia. Vē facū opposițiune pentru qua, într'unū scopū mai înțeleptū, sō vē abstineți de a arruncá tótă Biserica în turburare. Nu trebuie qua drepturile ântâietățilorū provinciali sō fiă nemicite, seū qua episcopii metropoliți sō fiă despoiați de privilegiile lorū existēde din timpurile vechi. Scaunulū Alexandriei nu trebuie sō fiă lipsitū de nequī uă porțiune din accea demnitate de quare ellū fū judecatū demnū de a uă obținé din causa sântulū evangelistū Marcu, disciplulū fericitulū Petru. Biserica Antiochiei de asemenea, unde, prin predicarea fericitu-

lui apostolul Petru, numele de *chrestin* fû întrebuințat pentru prima oră, sǎ 'și-conserve rangulǎ seǎ și demnitatea sa ereditariǎ, și, fiindǎ așședatǎ în allǎ treile gradǎ, sǎ nu descindǎ nequǐ-uǎ-datǎ de desuptǎ.“

Împǎrătesei Pulcheria ellǎ 'i-serie :

„In tǔte affacerile ecclesiastice, noi ne suppunemǎ la accelle legi pre quarǎ Spiritulǎ Sântǎ, prin međlocirea cellorǎ 318 prelați, le dede pentru a fǐ cǎlǎuza tutorǎ preuților.“

Deci, nu în virtutea ântâietăței scaunului Romei, nequǐ a autorității pre quarea ar posedǎ-uǎ assupra Bisericei, sântulǎ Leon se oppuneǎ canonului allǎ 28-le dela Chalcedon; quǐ ellǎ refusaǎ de a violǎ uǎ lege vechiǎ și respectabilǎ stabilitǎ de synodulǎ dela Nicea.

Și allǎ treile synodǎ ecumenicǎ, ținutǎ la Efesǎ, quası cellǎ dela Chalcedon nu recunnoscusse *nereformabilitatea* decisiunilorǎ papali. Accestǎ synodǎ se adunasse, suptǎ președenția lui Cyrillǎ allǎ Alexandriei, pentru a condamnǎ pre Nestoriǎ. Bossuet aǎ probatǎ, cu actele synodului și cu faptele celle mai sigure, quǎ papa Celestinǎ dejǎ condamnasse pre Nestoriǎ, 'i-accordasse de ce deșile pentru a se cǎi, și în urmǎ solemnǎ 'lǎ-excommunicasse. Totuși, *dupo tǔte accestea*, synodulǎ s'aǎ convocatǎ pentru a decide questiunea; Nestoriǎ, în citațiune, este qualificatǎ „de pré piosǎ episcopǎ;“ decretelǎ papei Celestinu s'aǎ cetitǎ și approbatǎ; în urmǎ condamnarea astǎ-felǎ s'aǎ pronunțatǎ contra lui Nestoriǎ :

„Sântulǎ synodǎ adunatǎ la Efesǎ prin grația lui Domneđeǎ și ordonanța pré pioșilorǎ nostri împǎrați, lui Nestoriu, noǎ Iuda: sǎ scǐi quǎ, pentru dogmele telle impie și nesuppunerea ta la canǎne, aǎ fostǎ

depusă de sântulă synodă după legile Bisericeii, și declarată exclusă din tóte gradele ecclesiastice.“

Aicî, ȕice Bossuet, noi observămă trei lucruri:

1-iă După decisiunea sântului Celestină, uă alta este încă querută, aceea a synodului.

2-le Aceste două lucruri se cuvîă părinților: de a pronunță în privința doctrinei și în privința persónelor.

3-le Judecata synodului este decisivă și finală.

Noi afflămă încă din istoria acestui synodă ceea-que trebuie să se înțelegă prin confirmarea decretelor unui synodă din partea papei. Delegații nu sosisse la începutulă ședințelor; după que aă intratū, ei querură qua totū que se făcuse dela deschidere să li se cetescă, spre a fi puși în pozițiune de *a confirma* ceea-que se făcuse. După que totulă s'aă cetitū din nouă, și după que delegații priimiră, Cyrillă propuse sântului synodă „qua delegații, după obiceiū, să certifice prin semnăturile loră canoniculă loră consimțimântū la ceea-que synodulă făcuse.“ La accéstă querere a lui Cyrillă, synodulă respunse și decretă quă semnătura delegațiloră conțineă *confirmațiunea* acteloră selle; astū-felū înquătū accéstași confirmațiune de quarea vorbesce synodulă nu este alta dequătū manifestațiunea plină și întrégă a consimțimântului loră la actele acesteii adunării. „Accéstă simplă și naturală qualificațiune a confirmațiunei, ȕice Bossuet, noi amă menționatu-uă adesea și uă vomă menționaă încă adesea, buccurându-ne quă ea ni s'aă datū de sântulă synodă dela Efesū.“

După attari fapte, quomă aă pututū affirmă D. de Maistre quă decisiunile episcopului Romei fusesse admise de synode qua judecări que nu se puteau reformă? Quomă aă pututū ellū să ȕică quă nequî-

uă-dată nu aũ fostũ de-uă-dată contradicțiune din partea episcopilorũ Romei și judecată din partea synódelorũ (p. 132)? Contradicțiunea erá cu tóte acestea destullũ de flagrantě, quãndũ synodulũ dela Efesũ numiá *pré piosũ episcopũ* pre Nestoriũ, depusũ și excommunicatũ de sãntulũ Celestinũ, din cauza eresielorũ selle. Judecata synodului fũ conformă cu a sãntului Celestinũ, dérõ nu e mai puçinũ addevěratũ quõ decisiunea accestui episcopũ allũ Romei fũ la începutũ consideratã qua neavenitã, attãtũ din punctulũ de vedere doctrinal quãtũ și din punctulũ de vedere disciplinariũ, în locũ de a fĩ adoptatã qua nereformabilě.

În examenulũ fãcutũ de synóde, D. de Maistre nu voiesce sõ vedã dequãtũ unũ međlocũ „între supunerea purũ passivã quare înregistrẽdã uã lege în tãcere, și superioritatea quare uã examinẽdã cu putere de a uã lãpẽdã.“ (P. 133.) Quare este accestũ međlocũ? Noi nu scimũ nemica, „quõquĩ, dupõ quumũ uã spune autorele nostru (p. 134), déquõ quine-va nu are dreptulũ de a judecã, pentru que ar discutã?“ Déquõ decisiunea este nereformabilě și infallibilě, *supunerea passivã* este uã datoriã. Međloculũ D-lui de Maistre nu este dequãtũ uã chimerã; ellũ nu 'lũ-póte admite fõrã a attentã la principiele selle.

„Biserica gallicanã voiesce sõ judece, ñice D. de Maistre, și, în accellași timpũ, recunnósce quõ ea nu póte lãpẽdã uã decisiune doctrinalě a papei.“

Accordãmũ voiosũ D-lui de Maistre quõ în seculũ allũ XVII-le, gallicanismulũ sufferindũ influența lui Ludovicũ allũ XIV-le, nu fũ logicũ; dérõ din aceea quõ gallicanismulũ modernũ nu fũ logicũ, nu urmẽdã quõ ellũ totũ-de-una aũ fostũ greșșitũ și quõ ultramontanismulũ este addevěratũ.

VIII.

Inșellatu-s'aũ quâte-uă-dată papii? D. J. de Maistre respunde la accéstă questiune de faptũ într'unũ modũ pré singularũ și quare ne adduce a minte de uă apprețiare que aũ fostũ făcută despre accéstă persónă. Baronulũ d'Ekstein, în *Correspondant* din 25 aprilile 1854, pré bine aũ caracterisatũ genulũ de spiritũ allũ D-luĩ de Maistre. Relativũ de luptele papalitãtei și alle imperiuluĩ, și de modulũ cu quare filosofulũ ultramontanũ apprețiasse accestũ mare faptũ, ellũ s'aũ exprimatũ astũ-felũ: „Ellũ pretutindenea aũ vęđutũ *ceaa-que aũ voitũ so vęđă*, și aũ vęđutũ admirabile de bine; aũ neglessũ *ceaa-que trebuia so vęđă* și que aũ vęđutũ într'addevěrũ, dérõ și-aũ suprimatũ arruncătura sa de ochiũ *cu intențune*; și accollea este slăbiciunea accestui mare spiritũ.“

Este imposibile de a spune mai politicosũ quõ D. de Maistre fũ de rea credințã. Nu pôte quine-va citi uă paginẽ din operile accestui scrietorũ fõrã a fĩ convinsũ de justețea apprețiațunei baronuluĩ d'Ekstein. In tõte cercetãrile selle istorice, D. de Maistre trece suptũ tăcere *ceaa-que pôte vęttẽmã tesei selle*; ellũ excellẽđã întru a pune în luminã unũ detaliũ adesea neinsemnatũ și întru a 'i-dã uã importanțã que nu uã pôte avé. Prin međloculũ accestei procederi, ellũ aũ vęđutũ în istoriã cu totulũ contrariulũ de *ceaa-que trebuie sõ vęđã într'ẽnsa în addevěrũ*.

Ellũ aũ recursũ mai alessũ la procedelũ seũ pențru a scusã pre papĩ de ori-que errõre. Questiunea erã interessantẽ și meritaã tõte îngrijirile selle. Intr'addevěrũ, déquõ unulũ seũ mai mulți papĩ s'aũ inșellatũ *în faptũ*, que devine teoriã infallibilitãtei papali?

Noi amă combătutū partea doctrinală a tesei D-lui de Maistre; sō vedemū accuma déquō, *în faptū*, mai mulți papī nu s'aūū înșellatū.

D. de Maistre afirmă quō de optu-spră-dece se-cule nequī-unū papă nu s'aū înșellatū quāndū ellū aū vorbitū Bisericei *liberū* și *ex cathedrā*. Prin cuvēntulū *liberū*, ellū înțellege quō papa n'aū fostū oblegatū de a vorbí în urmarea chinurilorū, a persecuțiuneī, a violonței. (P. 138.) Quātū pentru cuvēntulū *ex cathedrā*, ellū nu 'lū-definesce. Cu adjutoriulū cuvēntulū *liberū* și allū formulei *ex cathedrā*, D. de Maistre aū speratū sō se pótă scāpá de fapte îngreuetóre que probédă *fallibilitatea* papilorū.

Uă sō vedemū déquō accestū procedēū i-aū re-șșitū.

Sō nu đicemū nemica de căderea sântulū Petru. D. de Maistre nu voiesce sō se vorbescă de dēnsa, pentru-quō sântulū Petru nu erá âncō șefū allū Bisericei quāndū renegâ pre Iisus Christos. Noi fôrte voiosū 'i-accordămū accēsta. Déquō n'amū cunnósce *buna credință* a D-lui de Maistre, amū fī remasū uimiți quāndū aū consacratū quinquī paginī întru a combate uă obiecțiune pre quarea neminea n'aū făcutu-uă cu addevēratū seriosū, quāndū trece suptū tăcere fapte fôrte grave que aū fostū oppuse systemulū infalibilităței pontificale. D. de Maistre depărtedă tóte acceste fapte cu unū singurū cuvēntū: „Elle nu merită onórea de a fī citate.” (P. 144.) Dóuē numai 'i-parū a merită accēstă onóre, pentru-quō elle 'i-parū susceptibilī de nouī lămuriri; acceste sūntū celle que privescū pre papīi Liberiū și Onoriū.

Sō examinămū *nouele lămuriri* alle D-lui de Maistre.

Ellū găssece mai ântâiū quō Bossuet *s'aũ căiitū* de ceaa-que scrissesse contra papei Liberiū în la *Dé-fense de la Declaration du clergé de France*.

Accéstă assertiune este falsă. D. de Maistre aũ sprijinitu-nă pre uă notă a lui Le Dieu citată de Bossuet. Dupō accéstă notă, Bossuet ar fí ñissū secretariului seũ quō ellū scosesse din opera sa ceaa-que priviá pre papa Liberiū, *qua neprobândũ bine acceaa que ellū voia so stabiléscă în accestũ locũ*.

Mai ântâiū Bossuet nu 'lũ-retrăgeá qua pre unũ faptũ reũ probatũ în ellũ-ênsuși; que-va mai multũ, Bossuet aũ făcutũ din marea sa operě mai multe extracte, unulũ între altele în quare ellũ nu aveá de scopũ dequátũ de a adduce pre papa sō renunțe la pretensiunile ultramontane, pentru a accelerá reuniunea protestanților. Intr'ua asemenea operě, ellũ trebuiá sō depărtețe totũ que poteá *so blessețe delicate urechĩ alle Romanilorũ*, dupō quomũ ñicea ellũ. Éccō pentru que n'aũ vorbitũ ellũ într'ênsa de cădereá lui Liberiū. Astũ-felũ doctorii *italianĩ* despre quarĩ vorbesce D. de Maistre aũ fostũ indușși a ñice quō Bossuet scosesse din opera sa ceaa-que priviá pre Liberiū.

Déquō ellũ scosesse celle relative la Liberiū, apoi elle nu s'ar fí găssitũ în manuscriptulũ autenticũ allũ opereĩ selle complete. Cu tóte accestea s'aũ găssitũ și le póte quine-va vedé și astăđi, fiindũ-quō manuscriptulũ lui Bossuet existe.

D. de Maistre dérō aũ interpretatũ reũ nota lui Dieu; *căința* lui Bossuet, relativũ de Liberiū, n'aũ existatũ dequátũ în imaginațiunea celebrului scrietorũ.

Centuriatorii din Magdeburg, adauge D. de Maistre, convinũ quō Liberiū n'aũ condamnatũ pre sântulũ Atanasiũ dequátũ în urma violențelorũ la quarĩ

ellü erá expusü în exiliulü seü. Noï voimü din tótã ânima qua sô fiã așșã. Dérö vomü adauge quô déquô papa este autoritatea infallibilé stabilitã de Iisus Christos în Biserica sa, dupô quumü uã voiesce D. de Maistre, și déquô accéstã autoritate infallibilé dispare înaintea violențelorü primuluï tyrannü quare va poté închide seü exiliã pre unü papã, ni se pare quô trebue dintr'accéstã sô conchidemü quô nu este în Biserică autoritate infallibilé. Póte quine-va scusá *unü omü* quare cedéđã violenței; dérö déquô accestü omü este *infallibilitatea viețuitóre* din privilegiü divinü, trebue *neappěratü* sô fiã, în virtutea accelluiași privilegiü, pusü la scutelã de violență seü de fricã; altrãminte infallibilitatea a quãreia personificare este ellü nu va fí dequãtü uã chimerã.

Nu înțellege quine-va cu addevěratü quumü aü potutü raționã D. de Maistre într'unü modü attãtü de vrednicü de milã înquãtü sô nu vedđã quô uã infallibilitate quare dispare inaintea chinuirilorü, persecuțiunei seü violenței, este uã infallibilitate que nu depinde dequãtü de primulü despotü quare va avé pre papa suptü puterea sa.

Póte-se óre qua Domneđeü sô nu fí datü mãi multã garanțfã principiuluï quare trebuiã sô fiã sprjinulü credinței din lume?

D. de Maistre sô scuseđe *persóna* luï Liberiü, déquô crede cuviinciosü, puçinü ne passã; dérö este impossibile de a nu înțellege quô, cu quãtü de multü insistã assupra accestui principiü: quô unü papã violentatü, chinuitü, exiliatü, se póte înșellã, cu attãtü mãi multü demonstréđã quô infallibilitatea nu este alipitã de papalitate. Unü papã persecutatü nu este pentru accéstã mãi puçinü papã. Déquô qua papã ellü nu se póte înșellã, chinuirile nu lu-vorü poté induce

în erróre; dérõ déquõ *omulũ* dominã pre papa, que devine pretinsa infallibilitate a papalitãtei?

Dérõ Italianiĩ Mansi, Orsi și alții, pretindũ quõ Liberiũ n'ãu vorbitũ *ex cathedrã* quãndũ aũ condamnatũ sãnãtõsa doctrinã, în persõna sãntuluĩ Atanasiũ appãrãtoriuĩ eĩ. Proba que uã dã D. de Maistre, dupõ Mansi, este quõ ellũ nu *adunã synõde* pentru a examinã questiunea; quõ nu consultã doctori; quõ nu instituĩ congregațiunĩ *pentru a defini dogma*; quõ nu querũ rugãciunĩ publice pentru a invocã pre Duchulũ-Sãntũ.

Unũ papã quare nu îndeplinesce aceste preliminare nu este infallibile.

Attuncĩ ellũ nu este infallibile din privilegiũ divinũ: quĩ synõdele, doctoriĩ, congregațiunile și rugãciunile credincioșilorũ 'i-conferẽ infallibilitatea.

In urmã: quine aũ revelatũ Italianilorũ quõ infallibilitatea în Bisericã ar fĩ allipitã de preliminariele pre quarĩ le aũ indicatũ eĩ?

Ãffõrã de accãsta, doctoriĩ ultramontanĩ nu se acordã assupra condițiunilorũ necessarie unei definițiunĩ *ex cathedrã*. Nu se põte dérõ scĩ într'unũ modũ neĩndouiosũ quãndũ unũ papã pronunțã infallibil. Déquõ este îndouielã assupra condițiunilorũ definițiunei selle solemne, este învederatũ quõ nequĩ-uã-datã nu se põte scĩ positivũ déquõ îndeplinesce ea aceste condițiunĩ. Distințiunile Italianilorũ nu formedã dérõ dequãtũ uã addevãratã *mocirlã* teologicã, în međloculũ quãreia se innãcã accãstã infallibilitate papalã la quareia eĩ ținũ qua la uã archã a lorũ de alianțã, și în privința quãreia eĩ nequĩ nu se potũ înțellege mãcarĩ între dãnșii.

D. de Maistre mãrturisesce quõ Orsi este ancõ și mai *exigĩnte* dequãtũ Mansi (P. 148) în privința

condițiunilor definițiunei *ex cathedrâ*. Noi nu sântem de locuri surprinși de logomachia doctorilor Italiani asupra acestor condițiuni, dero déquô n'amă cunnósce *logica* D-lui de Maistre, amă poté a nune sô întrebămă quomă se face quô ellu adheră la doctrina lui Mansi dupô que 'și-aũ făcutu uă datorią dintru a deprețiá synódele și dupô que aũ susținutú quô celle mai sânte din aceste adunări n'aveaũ mai multă autoritate dequâtú unú paracclesiarchú de satú, de îndată que papa nu le confirmaá. Mansi și cei-lalți ultramontani voiescú qua synódele sô fiá prima condițiune pentru a recunnósce uă decisiune infallibilé a papei; și D. de Maistre attribuesce synódelorú generalí, în affórá de papa, attâta autoritate quâtă are unú paracclesiarchú de satú! Este óre possibile de a derezoná pênô într'attâta?

Se potú apprețiá nouële lámuriri que D. de Maistre aveá sô ne deé asupra primuluí faptú pre quare 'lú-aũ cređutú *demnú de onórea de a fi citatú*. Sô trecemú la allú douile, adequô la allú papei Onoriú.

„La începutulú secluluí allú VII-le, dice ellu (p. 149), Sergiú, patriarchú allú Constantinoplei, se appucă de a întrebá pre Onoriú déquô sântú dóuë vointe în Iisus Christos.“ Ellu se serví, dupô D. de Maistre, de *cuvinte ambigue*. *Papa nu vèdu cursa*, adauge autorele nostru.

Éccô dero infallibilitatea pontificalé compromissă din lipsa de intelligentă a papei. Onoriú aũ părutú quô favorisédă uă eresă pentru-quô nu întellesse epistola lui Sergiú. Accéstă mărturire a D-lui de Maistre póte serví spre apperarea *persóneí* lui Onoriú, dero nu distruge ea în accellași timpú teoria infallibilităței papale? Que! pusú-aũ Iisus Christos autoritatea infallibilé destinată de a apperá doctrina sa

în nesque ómeni capabili de a sacrificá accéstă doctrină friceí, séu de a uá trádá din lipsa de intelligență?

Dupó attari mărturiri, smulse de addevărú dela cellú mai fanaticú ultramontanú, este imposibile, uá spunú curatú, de a susținé systemulú infallibilităței papale și de a nu recunnósce quó ellú conduce inevitabil la negațiunea a orí-que infallibilitate în Biserică.

D. de Maistre probéđă, cu mărturia secretariului lui Onoriú, quó accestú papá nu întellessesse epistola lui Sergiú. Noí acceptámú proba fórá a uá discutá.

Ellú afirmă affórá de accésta quó Sergiú n'aú făcutú cunnoscute epistolele lui Onoriú dequátú dupó mórtea accestuí papá, întêmplată după doui anni de quândú le scrissesse; ellú le ar fí publicatú mai înainte, dupó autorele nostru, déquó acceste epistole arú fí conținutú veninulú monotelismului. (P. 151.)

Éccó celle-l-alte probe în favórea lui Onoriú:

In decursulú cellorú patru-đeci și doui de anni que urmará dupó mórtea accestuí papá, monoteliiu nu vorbirá de-locú despre a dóua din epistolele lui Onoriú.

In 641, împératulú Eracliú, scriéndú papei Ioan allú IV-le, păđi tăcerea assupra epistolelorú lui Onoriú.

In 619, împératulú Constant allú II-le nu vorbí de-locú despre dênsele în epistola sa cõtrá papa Martinú.

Onoriú s'aú pronunțatú în tótá vieța sa contra lui Sergiú, capulú monotelilorú.

Sântulú Maximú allú Constantinoplei aú recunoscutú accestú faptú.

Papa sântulú Martinú, mortú în 655, afirmă quó sântulú-scaunú nu încetasse de a avertisá pre Ser-

giū și pre monoteliti, de a i-mustrá, de a i-ammenință.

Din aceste *probe* D. de Maistre conchide quō a dóua epistolă a lui Onoriū aū fostū fabricată, și quō cea d'ântăiū aū fostū reū interpretată :

Noi amū poté observá, assupra primului punctū, quō aceea que aūū păđitū tăcerea în privința celei de a dóua epistole a lui Onoriū, aūū păđitū-nă de uă potrivă și în privința celei d'ântăiū. Déquō accésta d'ântăiū nu este mai pučinū autentică, cu tótă accéstă tăcere, dupō quumū uă admite D. de Maistre, quumū va probá accéstași tăcere neautenticitatea celei de a dóua ?

Quātū despre interpretarea favorabilē a epistolelorū lui Onoriū, D. de Maistre 'și-dă tóte silințele pentru a uă face sō se admittă, dérō nu póte negá accestū faptū :

Quō allū șesseele synodū general și papa Leon allū II-le le-aūū înțellessū într'unū sensū ereticū.

Synodulū general și papa Leon allū II-le attăta de appropiați de timpū, și inițiați în tóte circumstanțele, fostu-aūū ei mai pučinū clarū-vēđători de quātū D. de Maistre, séū dequātū quăți-va autori moderni dupō quarī aū scrissū ellū.

Noi propunemū accéstă simplă questiune dreptū orī-que respunsū la silințele teologice și la distincțiunile subtili alle illustrului ultramontanū.

Dérō actele synodului allū șesseele n'aūū fostū falsificate de Greci ? D. de Maistre n'aū îndrăsnitū sō attingă accéstă questiune ; cu tóte accestea se pare quō ellū dorește qua sō crédă lumea acceste acte falsificate. Ellū aū făcutū pentru accésta uă dissertatiune de șapte pagini assupra scripturei. Ellū conchide astū-felū :

„Orî de quâte orî uă bănuélă de falsū planedă assupra vre-unuî monumentū de alle antiquităței în totū sēū în parte, nu trebuie nequî-uă-dată sō se neglégă accéstă presumpțiune; dérō déquō vre uă pasiune violentă de resbunare, de urră, de orgoliū național, se afflă dupō tōte formele prinsă și dovedită quō aū avutū interessū de a falsifica, bănuiéla se scâmbă în certitudine.“

Certitudinea este facile de produssū pentru D. de Maistre. Déquō ar applicá quine-va regula sa de critică la tōte monumentele antiquităței, pre quarî Italianiî, prin orgoliū național, le privescū qua autentice, și pre quarî ceî mai mari erudiți le aū lăpēdatū qua apocryfe, que arū đice ultramontaniî nostri admiratori ai D-luî de Maistre! Bănuiéla cellorū mai bunî erudiți va trece ea cu lesnire în spiritulū lorū în stare de certitudine?

D. de Maistre, quare aū consacratū șēpte pagini *scriptureî cursive*, declară quō nu are timpulū de a examina *questiunea superfluă* a autenticităței actelorū celluî de allū șessele synodū general. (P. 170.) Doctulū scrietorū se trage *cu dibăciă* din încureătură.

Cu tōte accēstea déquō accēste acte sūntū autentice, D. de Maistre „mărturesce quō nu mai înțellege nemica în condamnațiunea luî Onoriū.“ Este ân-cō uă *questiune fôrte importantē* que reesse din accēste acte; este quō, déquō elle sūntū autentice, allū șessele synodū general și papa Leon allū II-le n'aū cređutū de-locū quō Onoriū vorbindū qua papă, va fî fostū infallibil.

D. de Maistre aū înlăturatū accéstă *questiune*; dérō nouē ne este permissū de a i-uă adduce a minte. Totū que aū potutū face Leon allū II-le și successorii sei contra luî Onoriū nu probédă nemica, đice ellū,

pentru-quo „totu que aũ potutu dice nu are nemica dogmaticu.“ (P. 160.)

Astũ-felũ Leon allũ II-le, în unire cu unũ synodũ ecumenicũ, condannã solemnũ pre Onoriũ qua ereticũ; și decisiunea sa *nu are nemica dogmaticũ!* Ellũ afirmã quõ: „fõrte departe de a guvernã Biserica apostolicã dupõ tradițiunea doctrinei apostolilorũ, Onoriũ s'aũ silitũ, printr'ũã trãdare profanã, de a ruinã puritatea credinței!“ și cuvintele selle nu aũ avutũ nemica dogmaticũ!

Allũ șeptele synodũ aũ recunoscutũ qua autentice actele cellui de allũ șessele; chiarũ synodulũ dela Constantinopole, pre quare Roma 'lũ-socotesce de allũ optule ecumenicũ și pre quare Biserica orientãlẽ 'lũ-lãpẽdã, aũ recunoscutũ autenticitatea actelorũ cellui de allũ șessele ecumenicũ, și aũ confirmatũ condamnãțiunea lui Onoriũ. Papiũ, în locũ de a reclamá, aũ adheratũ la aceste condannãri. Biserica romanã n'aũ fãcutũ nequĩ-ũã difficultate de a menționã accẽstã condannãțiune în cãrțile selle liturgice. Olsteniũ aũ pusũ de aũ imprimatũ la Roma chiarũ una din aceste cãrți conținẽndũ jurãmẽntulũ que fãceã fiã-quare papã nouũ alessũ, de a priimĩ „allũ șessele synodũ, quare lovisse pre Onoriũ cu anatemã perpetuã (1).“

Noi amũ poté sõ ne întindemũ mai multũ asupra accestorũ probe despre autenticitatea actelorũ synodului allũ șessele ecumenicũ; dẽrõ ne e destullũ de a le expune rãpede, pentru a face sõ se întellẽgã pentru que D. de Maistre n'aũ avutũ timpulũ de a se ocupa cu accẽstã questiune *superfluã.*

Fiindũ-quo marele scrietorũ ultramontanũ aũ rãdicatũ accẽstã questiune a lui Onoriũ, sõ ne permit-

(1) Eccl. Roman. Liber diuinus.

tă amicii sei de a le adressá accéstă dilemmă: ori synodulü allü șesese general n'aũ înțellessü epistolele lui Onoriü, ori le aũ înțellessü.

Déquõ ellü nu le aũ înțellessü, Biserica nu este infallibilë în fixațiunea sensului autorilorü, adequõ, assupra *faptelorü dogmatice*, dupõ quumü uã pretindü ultramontaniï nostri.

Déquõ le aũ înțellessü, Onoriü aũ fostü ereticü, într'ua decisiune dogmatică, pronunțată în qualitatea sa de șefü allü Bisericeï; de unde urmédã quõ papiï nu sântü infallibili.

Ultramontaniï potü alege; dérõ ceaa-que sântü oblegați de a admite, este quõ allü șesese și allü șeptele synóde ecumenice, și papiï que aũ adheratü la dêensele, n'aũ credutü de-locü în infallibilitatea papalë, fiindü-quõ ei aũ condamnatü qua eretică uã definițiune solemnă a papeï Onoriü.

Dupõ que 'și-aũ stabilitü teoria sa a infallibilităței, D. de Maistre s'aũ appucatü de a respunde obiecțiunilorü que i se poteaũ face. (P. 171 și urm.)

Ellü mai ântâiü se légã de Bossuet; face contra episcopului de Meaux unü argumentü *ad hominem*, cu attâta mai mare siguranță cu quâtü nu aveã de a se teme de respunsü din partea marelui scrietorü.

Bossuet, dupõ D. de Maistre, s'aũ declaratü pentru absolutismü în politică; ellü nu voiesce qua unü decretü regal sõ fiã suppusü la controlü; cu attâtü mai mare cuvântü trebuiã ellü sõ acorde unü decretü papal accelleași prerogative. Déquõ decretulü papal nu s'ar ocupã, quãși decretelë regalï, dequâtü despre materii de ordine timpuralë, D. de Maistre ar aveã dreptate contra lui Bossuet; dérõ din lipsa unei distincțiunii essențialï, omulü de Statü savoyanü

n'aũ arruncatũ contra episcopului de Meaux dequãtũ uã bullã (vessicã) de sãpunũ.

Bossuet erã legitimistũ, dupõ quumũ erã tõtã lumea în timpulũ seũ; ellũ învétã teoríã absolutismului regal, nu ne împotivimũ întru accésta. Noĩ admitemũ chiarũ, cu D. de Maistre, quõ trebue în societate uã putere supremã quare sõ judece în ultima instanțã; fiã puterea accésta într'unũ rege, într'uã adunare, într'unũ președinte, într'unũ tribunal, pușinũ importã. Orĩ-quare ar fí teoria politicã que uã adoptã quine-va, trebue totũ-de-una sõ reviiã la uã putere quarea sõ judece fõrã appellũ, altrãminte ordinea ar dispãré din societate.

Accésta este aceea putere în general quarea vine dela Domneșeũ, în accestũ sensũ quõ ea este legea essentialẽ și fundamentalẽ a societãței, allũ quãreia autore este Domneșeũ. Evangelia nu învétã altũ *dreptũ divinũ*; dérõ din aceea quõ puterea supremã judecã fõrã appellũ, trebue sõ conchidã quine-va quõ ea este infallibilẽ? Nu, nequĩ-de-quumũ; ea este admissã qua uã *necessitate socialẽ*, lumea se suppone sentințelorũ selle, pentru binele general, dérõ aceste sentințe nu sũntũ infallibili nequĩ în ochiĩ accelluia seũ accellora quarĩ le daũ, nequĩ în ochiĩ accellora quarĩ i-se suppunũ.

Interessulũ general quere qua elle sõ fiã incongiurate de celle mãi puternice garanții; éccõ pentru que regalistiĩ onesti, qua Bossuet, aũ expusũ cu zelũ și libertate *datoriele* regilorũ; și pentru que de asemenea, în unele țerre, s'aũ cãutatũ forme de guvernãmentũ quarĩ arũ offerĩ mãi multe garanții dequãtũ absolutismulũ unuia *singurũ*.

Dérõ din aceea quõ Bossuet s'aũ pronunțatũ pentru forma de guvernãmentũ timpural que erã admis-

să, în timpulă seŭ, în Francia, fără reclamațiune, urmédă ore quō ellū n'ar fí potutū, fără inconsequință, sō nu recunnōscă absolutismulū pontifical și infallibilitatea papei?

Autoritatea în Biserică nu este nequī-quumū suppusă vicissitudinilorū guvernământelorū timpurali; ea aŭ fostū stabilită de Iisus Christos. Nu este vorba dérō dequātū de a scí în que condițiunī aŭ stabilitū-uă ellū; nă dată aceste condițiunī recunnoscute, trebuie admissă așșá quumū este. Dér, Bossuet înțelegéá, dupō sânta Scriptură și tradițiunea catolică, quō autoritatea religiósă reșéde în episcopatū; quō papa, cu tótă ântâietatea sa, n'are dreptulū de a lucrá dequātū conformū canónelorū; quō autoritatea sa este subordonată unei legi quare vine dela uă autoritate superióre allei selle; erá ellū obligatū de a pune uniformitate între convicțiunile selle assupra autorităței religióse și opiniunile selle politice? Noi nu uă credemū; dérō déquō ar fí făcutu-uă, nu credemū quō sântemū temerariū đicîndū quō ellū mai currêndū ar fí renunțatū la opiniunile selle assupra absolutismulū regal dequātū la convicțiunile selle assupra autorităței ecclesiastice.

Noi đicemū quō Bossuet nu erá obligatū de a pune de accordū politica sa cu convicțiunile selle assupra naturei autorităței papali. Pentru-que? Pentru-quō nu póte quine-va raționá assupra puterei timpurali în accellași modū qua assupra autorităței spirituali.

D. de Maistre, este addevăratū, afecționédă acestū paralogismū quare aŭ fostū surgintea cellorū mai gravi errori alle selle. Bossuet erá unū altu-felū de logicianū dequātū ilustrulū Savoyanū; astu-felū aŭ înțellessū ellū quō trebuia sō recunnōscă quine-va în puterea supremă uă autoritate suverană, fără a 'i-ac-

cordá infallibilitatea, dérõ quõ uã putere religiósã, a quãreia autoritate se întinde preste consciințe, quarea trebue sõ regalede, nu numai actele exteriori qua puterea timpuralã, dérõ și gîndurile, convicțiunile intime, nu poteá existá dequãtũ investitã cu uã *infallibilitate incontestabilã*.

Scriptura și tradițiunea catolicã neînvățându-lũ nequĩ-quumũ quõ Iisus Christos ar fĩ accordatũ papi-lorũ privilegiulũ infallibilitãței, ellũ nu le poteá recunõsce uã autoritate absolutã în Bisericã.

Famosulũ argumentũ allũ D-lui de Maistre contra lui Bossuet nu este dérõ fórte îngreuiãtorilũ pentru memoria marelui episcopũ. Precauțiunile oratorice que le iea scrietorulũ nostru nu erau necesarie (p. 173); elle nu servescũ dequãtũ de a face cu totulũ ridiculũ pre accella quare nu s'aũ sfĩitũ de a se mësura cu unũ geniũ qua episcopulũ de Meaux și de a se adressã cõtrã ellũ, quãși quãndũ ellũ ar fĩ trãitũ în timpulũ nostru și ar fĩ pututũ intrã în discu-siune.

Bossuet voiesce qua papa sõ nu judece dequãtũ dupõ canõne.

„Accãsta este, ñice D. de Maistre, uã *copillãriã* fãcutã pentru a amusã urechiele *copillãrescì*, sãu pentru a calmã pre rebellĩ.“ (P. 174.)

Pentru que? Pentru-quõ, dupõ D. de Maistre, nimenia nu põte spune *dẽquo papa aũ judecatũ contra canõnelorũ, nequĩ a 'lũ-forța so le urmeđe?* Accollea anume este questiunea; este, orĩ-que ar ñice D. de Maistre, altu-que-va dequãtũ *Biserica nemulțãnnitã, tribunalile civilĩ sãu suveranulũ timpural* pentru a judecã pre papa, este *addeverãta Bisericã*, quarea 'și-exercitã autoritatea sa prin episcopii scĩ.

Altă obiecțiune a lui Bossuet și a istoricului seǔ contra infallibilităței papalǔ: D. de Bosset, quare ar fǔ făcutǔ, dupǔ D. de Maistre, *Istoria lui Fenelon* și Panegyriculǔ lui Bossuet (contrariulǔ trebuiǔ sǔ đicǔ), D. de Bosset, đicemǔ noi, aǔ ammintitǔ, aprobându-le, aceste cuvinte alle lui Bossuet:

„Dupǔ maximele gallicane, uǔ judecatǔ a papeǔ *en materiǔ de credință* nu pǔte fǔ publicatǔ în Franca, *dequǔtǔ dupo uǔ acceptațiune solemnǔ făcutǔ în uǔ formǔ canonicǔ*, de arhiepiscopii și episcopii regatului, și *cu totulǔ liberǔ*. (P. 174.)

D. de Maistre este cu totulǔ scandalisatǔ de aceste cuvinte. „Totǔ-de-una enigme!“ đice-ellǔ. Noi nu vedemǔ de sigurǔ nemica enigmaticǔ în cuvintele que precedǔ; elle sǔntǔ de uǔ claritate quarea desperǔ pre toți fabricatorii de opiniuni nouǔ asupra absolutismului papal; quǔquǔ în fine Bossuet, deși aveǔ quǔte-va errorǔ que țineaǔ mai multǔ de educațiunea și de pozițiunea sa dequǔtǔ de uǔ consciință liberǔ și independentǔ, aveǔ geniulǔ catolicǔ. Déquǔ ellǔ aǔ pronunțatǔ assemenea cuvinte, toți latiniǔ le potǔ fórte bine pronunță dupǔ ellǔ și dejucǔ astǔ-felǔ întreprinderile unui fanaticismǔ ultramontanǔ quare nu face nequǔ-uǔ difficultate de a violǔ chiarǔ depositulǔ credinței, cândǔ accǔstǔ crimǔ potǔ fǔ utilǔ causeǔ selle.

D. de Maistre, pentru a respunde *obiecțiunei* lui Bossuet, presupune quǔ episcopii nu sǔntǔ dequǔtǔ *organele necesarie que trebuie so facǔ cunnoscutǔ credincioșilorǔ decisiunea suveranului pontifice*. Proposițiunea contradictoriǔ este aceea quare este *catolicǔ*; orǔ-que decisiune dogmaticǔ nu trebuie sǔ vinǔ dequǔtǔ dela Bisericǔ, prin organulǔ episcopilorǔ, quari sǔntǔ, fǔa-quare pentru diocesa sa, organele și ecourile *credinței constante și universale*.

Déquõ D. de Maistre ar fí fostũ inițiatũ în addevãrata teologiã catolicã, ar fí înțellessũ pre Bossuet, și n'ar fí fãcutũ din cuvintele marelui și invãțatului episcopũ „nesque maxime invederatũ fãcute pentru a accoperi difficultãțile, pentru a turburã conșiențele delicate, pentru a face îndrãsneți pre cei reũ-intenționați.“

Maximele lui Bossuet nu potũ fí attari dequãtũ pentru ignoranți și fanatici, quarĩ nu voiescũ sã vedã mãntuire și siguranțã dequãtũ în servilismulũ intelligenței; dequãtũ într'unũ despotismũ papal mai propriũ de a arruncã ridicululũ și disprețulũ assupra autoritãței Bisericeĩ dequãtũ sã lege de causa sa pre ómenii de ânimã și de intelligențã.

D. de Maistre citedã pre Fénélon, pre Pithou și pre Fleury pentru a demonstrã quõ în materiã de credințã judecata papei este suveranã. Ellũ mai bine ar fí fãcutũ de ar fí citatũ pre Pãrinții Bisericeĩ quarĩ nu recunoscũ nequĩ chiarũ pre papa, cu attãtũ mai mare cuvântũ, nu 'i-attribuescũ nequĩ-uã autoritate doctrinalã.

Fénélon aveã *rașiunile selle* pentru a flattã pre papa și a împedicã pre adunarea sa provincialã de a se occupã de affacerea *Maximelorũ Sãnțilorũ*. Cuvintele pre quarĩ le citedã D. de Maistre (p. 175) nu facũ cannoscutã addevãrata opiniune a archiepiscopului de Cambrai assupra autoritãței papei în materiã de credințã. D. de Maistre ar fí potutũ-uã gãssĩ în tractatulũ *Du Souverain Pontife (Despre Suveranulũ Pontifice)*, în quare Fénélon, fõrã a fí destullũ de francũ gallicanũ, susține cu tóte accestea opiniuni contrarie opiniunilorũ scrietoriului nostru.

Așã dërõ fõrã nequĩ-uã bunã credințã aũ citatũ D. de Maistre în favórea sa pre Fénélon.

Pithou și Fleury afirmă quō puterea papei este quâte-uă-dată mai pre susū de datinele particulare ale unorū Biserice. Decī, conchide D. de Maiste, Pithou și Fleury recunoscū suveranitatea papei *în materia de credință*.

Quomū se găsesece accéstă consequință ?

Pithou, Fleury, toți gallicanii recunoscū quō papa se pôte pronunță contra unui obiceiū quare ar fi opusū unei legi generale, canónelorū; quō 'lū-pôte desfînță, în calitatea sa de organū allū Bisericeī, însărcinatū cu supraveghiărea universalē.

Pentru a conchide dela accéstă autoritate *de delegatiune* la uă autoritate suverană și absolută, trebuie sō aībī tōtă pētrunderea D-lui de Maistre. Gallicanii cei mai decisi, qua Pithou, accordaū pré multū papei; dērō addevērulū quere qua sō nu 'i-facă quineva mai papisti dequātū nu eraū.

Invētatulū nostru scrietorū găsesece quō este queva *glumețū* qua parlamentele sō 'și-arrōge dreptulū de a controlá, prequomū și episcopii decisiunile papali. (P. 177 și urm.)

Noi nu găsismū accollea altu-que-va *glumețū* dequātū orgoliōsa ignoranță a autorelui nostru. Ellū nu sciá, dupō quātū se pare, quō înainte de revoluțiunea din 89, Biserica și Statulū eraū attātū de unite inquātū *legile Bisericeī* deveniaū *legi alle Statului*; ellū nu sciá încă quē-va mai multū, se pare, quō parlamentele eraū gardiane alle legilorū Statului și quō înregistrarea erá necessariă pentru qua uă lege órequare sō devină lege a Statului. Cândū scie quineva aceste lucruri nu găsesece cu addevēratū nemica *glumețū* în examenulū que făceaū parlamentele decisiunilorū ecclesiastice, papali sēu episcopali. Aceasta erá dreptulū lorū, înainte de a *înregistra* aceste de-

cisiunii și de a le dá caracteriul de legi alle Statului, de a vedé déquõ elle nu conțineau nemica contrariu cellorũ-l-alte legi fundamentali ai quãrora gardiani erau.

D. de Maistre este dérõ singurulũ *glumețũ* que 'lũ-póte quine-va întelni în accéstã discussiune.

IX.

In a dóua carte a operei intitulatã: *Du Pape*, D. Joseph de Maistre considerã pre papa în *raportulũ sèũ cu suveranitățile timpuralĩ*.

Ástũ-felũ este doctrina pre quarea uã expune:

Suveranitatea este necessariã în societate. Suveranitatea que trebuie sã fiã preferitã, este absolutismulũ. Europa, quare n'aũ încetatũ de a gravitã cõtrã libertate, nu scie que voiesce. Asia și Africa sũntũ mãi rezonabili dequãtũ ea. In tóte epocele, „elle aũũ ðissũ unũ omũ: *Fã totũ que veĩ voi, și, quãndũ ne vomũ supãra, te vomũ sugruma. . .*“ Accestũ dreptũ publicũ este *scurtũ și clarũ*, dérõ nu póte quine-va consiliã pre Europa de a 'lũ-adoptã: în consequințã, trebuie sã recurgã la unũ altũ meðlocũ. Diversele tentative de constituțiune aũũ cãðutũ, chiarũ în Anglia. Așșã dérõ nu este accollo remediulũ contra exceselorũ puterei: accestũ remediũ este în papalitate, instituțiune divinã quarea are dreptulũ de a controlã actele cellorũ-l-alte suveranități, și de a deslegã la trebuintã pre suppuși de jurãmintele de fidelitate que eĩ vorũ fi potutũ face. Suveranitățile sũntũ de *dreptũ divinũ și infallibilĩ*, dérõ se póte întẽmplã qua unũ depositarũ allũ suveranități sã fiã unũ tyrannũ. In accestũ casũ, trebuie quine-va a se revoltã? Nu. Trebuie sã se împrotivescã? Da. Dérõ quumũ sã se împrotivescã legalmente și fõrã turburare? Adressãndu-

se papei, quare ar avé în mîni interessile omenirei și quare ar depune pre tyrannū. Accéstă depunere ar equivalá cu mórtea sa și n'ar mai adduce turburare în Statū.

În affóră de accéstă intervenire a papei, nu este altū međlocū de resistență dequátū insurrecțiunea: trebuie dérō sō alégă, fiindū-quō resistența este quâteuă-dată necessariă între autoritatea superióre și fōră limiți a papei și insurrecțiune.

Papa nu ar avé numai dreptulū de a resiste în casurile excepționali în quarī ellū ar trebui sō depună pre principī; ellū ar avé âncō *veto* allū seū contra tutorū suveranilorū în casurile în quarī ei 'și-arū permite acte contrarie legilorū fundamentali alle Statulū, și mai alessū contrarie religiunei.

Attare este teoria desvoltată în primele patru capitule alle cărței a dóua *Du Pape*. La finitulū capitulului allū patrule, găssimū accestū passagiū, que merită de a fī copiatū textual (p. 228):

„Puterea pontificalē este, prin essență, cea mai puçinū suppusă capricielorū politiceī. Accella quare uă exercitēđă este que-va mai multū *totū-de-una bētrânū, celibatarū* și preutū, ceaa-que exclude celle nóuē-đeci și nóuē din sută errorī și pasiuni que turbură Statele. In fine, fiindū-quō ellū este depărtatū, fiindū quō puterea sea este de uă altă natură dequátū acceaa a suveranilorū timpurali și *fiindū-quo nu quere nequī-uă-dată nemica pentru dēnsulū*, va poté-quine-va sō crēđă destullū de legitimū quō déquō tóte inconvenientele nu sîntū înlăturate, ceaa-que este imposibile, arū remâné cellū puçinū attâtū de puçine pre quátū este permissū de a uă sperá.“

D. de Maistre face, în accestū tabloū, unū portretū de fantasiă. Istoria ne spune déquō papii n'aūū

querutū nequī uă dată nemica pentru dênşii; déquō politica n'aũ fostū, pentru unū mare numărū dintre dênşii, unū mobilū maī putinte dequātū religiunea și binele Bisericeī; déquō maī mulți papī aũ fostū cu addevăratū *celibatarī*, și déquō passiunile lorū n'aũ fostū din contra unū subiectū de scandale și de turburări pentru Biserică. Istoria ne spune încă déquō bētrânețea ordinarīă a papilorū, în locū de a fi uă garanțīă de pace și de nobilē independentă, n'aũ fostū pentru uă mulțime de ambițioși unū međlocū de a se face stōpâni pre administrațiunea, pre guvernămēntulū Bisericeī, de a se înavuți traficândū cu totū que chrestinismulū are maī sacru.

La epoca în quare papīi exerceaũ în Occidente înalta supremațīă pre quarea D. de Maistre uă privesce qua cea maī tare garanțīă contra reului și a tyranniei, curtea din Roma eră guvernămēntulū cellū maī despoticeū și cellū maī corruptū.

Bărbații ceī maī eminenti din evulū mediū ne aũ lăssatū în accestă privință bune lămuriri. Sō cetēscă quine-va pre Petru Damian, pre Bernard, Vincent Ferrier, Clemengis, Gerson și va avé elemente maī multū dequātū sufficienti pentru a apprețīă teoriā D. J. de Maistre. Faptele sũntū accollea quarī 'i-daũ desmințirea cea maī completă. Speculațiunile financiarē alle curței din Roma assupra beneficielorū ecclesiastice din tôte Statele sũntū de adjunsū prin ele singure pentru a inflige nota de absurditate accestei teorie; quōquī scandalele financiarē, de quarī se plânge lumea cu bună dreptate în țillele nōstre, nu aũ unū caracteriū așsă de înjositorū qua accellea alle funcționarilorū curței din Roma, quarī speculaũ nu numai assupra bunurilorū consacrate lui Domneđeũ, destinate, cea maī mare parte, cultulū și sārăcilorū, dé-

rõ âncõ, prin reserve și expectative, assupra morței chiarũ a accellora quarĩ le administraũ. Pentru accesti funcționari, totulũ erá marfã: legile celle mai sãnte, funcțiunile, demnitãțile, ordinile, ênseși mysteriele, totulũ în fine în Biserică erá redussũ în starea de međlocũ de a avé banĩ. Intrigele politice alle papilorũ, mai alessũ în seclulũ allũ XVI-le; desordinile attãtorũ papĩ, mai alessũ în seclulũ allũ VIII-le, desordinĩ egalate de nu întrecute de Alexandru allũ VI-le, spunũ în de adjunsũ déquõ tronulũ papal este la scutélã de combinațiunile politiceĩ și de passiunile celle mai deგრãdãtõrie.

Quãndũ aũ studiatũ quine-va istoria papalitãței, nu în apologiĩ calculate, quĩ în ênseși monumentele, remãne ãmmãrmoritũ de ãndrãsnela și de ignorãnta D-luĩ de Maistre, quãndũ citește paginĩ qua accëaa pre quare amũ citatũ-uã.

Accestũ scrietorũ nu voiesce sõ respundã la acceste fapte particulãrie; ellũ pretinde quõ se ãnalțã attãta de susũ ãnquãtũ nu le mai vede. „Din punctulũ în quare trebue quine-va sõ se ãnalțe, đice-ellũ (p. 234), pentru a coprinde totulũ, nu mai vede nemica din ceaa-que vedeți voi. Prin urmare, nu este međlocũ de a vë respunde, affõrã numai déquõ nu voiți sõ luați accësta dreptũ unũ respunsũ.“

Noĩ nu sũntemũ nequĩ-de-quumũ decisũ spre accësta. Este possibile qua D. de Maistre sõ se ãnalțe attãtũ de susũ ãnquãtũ sõ nu mai vëđã nemica. Munțiĩ prejudicielorũ sũntũ póte qua munțiĩ ordinariĩ; vërfulũ lorũ e accoperitũ de nourĩ attãtũ de grossĩ ãnquãtũ accëia quarĩ se urcã pre eĩ nu mai vëdũ nemica din ceaa-que este mai josũ de dênșiĩ. Noĩ preferimũ sõ remãnemũ pre pãmẽntũ pentru a vedé celle-que s'aũ petrecutũ pre dênsulũ și a le-considerã în

ammenuntele selle, quõquî noi sântemû pré *prosaicû* pentru a crede quõ unû totû nu este compusû dequâtû din detaliele selle, dupõ quumû unû corpû nu este compusû dequâtû din părțile selle. Déquõ lipsiți pre unû corpû de fiã-quare din membrele selle, noi nu pré scimû quumû va poté quine-va în urmă a 'lû-considerá într'unû modû general.

Observândû papalitatea în evulû mediû, noi uã vedemû abusândû de autoritatea sa supremã pentru a râdicá difficultăți principilorû que n'aveaû adesea altã greșșelã dequâtû aceea de a contestá accéstã preeminență que papii 'și-attribuiaû; uã vedemû împilândû popórele în diverse modurî disse *spirituale*; punêndû imposite enorme pre bunurile ecclesiastice din tóte părțile; arruncândû excommuniatiuni, adequõ dândû necinstei în accéstã lume și iadului în cea-l-altã, pre cei que voiaû sõ facã cea mai modestã oppositiune proiectelorû selle, încãlcãrilorû selle; lucrândû pentru a dominá lumea prin međlóce violente, prin Inquisitiunea, tortúrele selle, și legislațiunea sa excepționalã, mai multû dequâtû prin blândelegi alle Evangeliei, prin exemplulû virtuțilorû și prin međlócele de persuasiune.

Acceste fapte sântû nenumërate, continue, în istoria papalitãței în evulû mediû; elle ni sântû atestate de scrietori gravi, pioși, dintre quarî mai mulți sântû onorați cu unû cultû publicû în Biserica latinã.

A 'și-imaginá quõ se respunde la tóte acceste fapte đicândû quõ se înalță pré susû pentru a le vedé, accéstã vrea sõ đicã a 'și-bate jocû de lectorii sei și a pune la uã parte celle mai simple inspirațiuni alle bunului simțû.

Dêrõ, cellû puçinû avutu-aû D. de Maistre uã ideã de ceea-que fû suveranitatea papilorû în evulû

mediu? Nu. Ellü și-uă înfățiședă qua pre unü *dreptü publicü* perfectü determinatü și în privința quăruia diversele State erau de accordü. (P. 231.) Papii, după autorele nostru, n'aü pretinsü nequî-quumü a-totü-putința timpurală, dero numai uă supremația assupra tutorü principilorü și tutorü Statelorü, quare supremația erá, în ochii lorü, uă consequința legitimă a totü-putinței lorü spirituale. (P. 311.) Sö admitemü acestü principiu, deși forte contestabile; urmédă óre qua accéstă supremația sö fi fostü „*puterea aléssă și constituită* în evulü mediü pentru a face equilibriü suveranității timpurali și a uă face supportabilé ómenilorü?“ (P. 319.) Quändü și în que locü fû ea *constituită*? Nu se afflä în istoriä nequî-uă urmă despre acestü pretinsü dreptü publicü quare ar fi atribuitü papei cutare séü cutare prerogativă assupra timpuraluluï. Totü que întêlnimü în istoriä, sântü nesque întreprinderi, nesque pretensiuni contra quărora suveranii și mai alessü regii Franciei totü-de-una aü protestatü. Mai mulți suverani, este addeveratü, s'aü declaratü feudatari ai papilorü, spre a dá territoriuluï lorü qua uă consacrațiune religiósă și a 'lû-garantá contra vecinilorü lorü; papii aü exercitatü drepturile de seniori feudali assupra accesorü feude; aü arruncatü excommuniatiuni contra accellora quarü nu voiaü sö respectede aceeaa que ei priviaü qua uă parte din patrimoniulü sântuluï Petru; dero dela aceste fapte exceptionalü, nu se pote, fórá abusü, conchide la unü dreptü publicü, la uă autoritate *constituită, aléssă, și în general recunoscută*. Papii aü pretinsü quó aü accéstă autoritate universală, dero ea n'aü fostü dequätü uă *pretensiune*, nu unü dreptü recunoscutü. Quó actele lorü în anumite împregiurări vorü fi fostü bune; quó intervenirea lorü va fi fostü quâte-uă-datá

utilă, într'ună epocă în quare Europa eră împărțită între mii de mici tyranni quară nu urmau dequătū voînța sėu pasiunile lorū în exercițiulū poterei lorū; noi n'avemū nequī-ură rațiune de a uă negă, uă admittemū chiarū fōră difficultate, dērō trebuie sō tragă quine-va de acci accestă consequință: quō stabilirea poterei lorū în evulū mediū eră *necessariaminte impossibilē sėu divină*? (P. 325.) Circumstanțele uă explică din contra într'unū modū fōrte satisfăcutorū. Intervenirea papilorū în affacerile timpurali s'au născutū din feudalitate și au moritū cu ea.

Eră, în fundulū suffletelorū, în decursulū evulū mediū, multă credință, chiarū la cea mai mare parte din seniorii a quărorū purtare eră vrednică de dojană: accestă credință nu eră luminată; ea eră pre attătū de puçinū rezonată, dērō și pre attătū de sinceră quası aceea a copillulū. Eră dērō natural qua caracteriulū sacerdotal sō fiă respectatū de accesti seniori, și qua sacerdoțiulū, mai alessū în papa, quare eră cea mai înaltă a lui personificațiune, sō aibă asupra lorū uă influență considerabilē; și pentru accesta seniorii cei mai slabi se puneau, ei și Statele lorū, suptū appērarea sacerdoțiulū, spre a înfrică pre inimicii lorū și a împedică întreprinderile lorū. De accollea auū venitū drepturile de suzeranitate exercitate de episcopi și de abbați (egumeni, stareci), și drepturile de refugiū recunnoscute unorū biserice. Drepturile de suzeranitate alle papei n'aveau uă altă originē; astū-felū cea mai mare parte dintre dēnșii n'auū pretinsū sō le exercitețe asupra Statelorū quară nu 'i-recunnoscușse de suzerani. Astū-felū Innocentiū allū III-le recunnosceă formal quō Francia nu se recunnoscușse nequī-ură-dată vassalē a sântulū scaunū, și quō ea conservasse în accestă privință tōtă libertatea

sa. Se scie quumū fū tratatū Bonifatiū allū VIII-le quāndū pretinse sō 'și-întinđă suzeranitatea sa preste Francia. Cu quātū legăturile feudali se rupseră, cu attātū suzeranitatea papilorū trebuia sō dispară; ceaque într'addevērū s'aū și întêmplatū. In zadar affirmarā ei quō drepturile lorū feudali erau uă consequință a autoritāței lorū spirituali; nu se cređū nemica de accestate, și astăđi, nimenea n'ar îndrēsni sō pretindă *pre faciă* quō trebuie sō se restabilēscă acceste *drepturi*; noi đicemū *pre faciă*, quōquī, în secretū, este sigurū quō spirite chimerice visēđă supremația universalē a papilorū, chiarū în ordinea timpuralē. Accēsta este doctrina điarelorū papiste quarī vorbescū despre accēsta destullū de clarū, mai alessū dela *Syllabus* quare aū consacratū accēstă doctrină. Unī scrietori papisti nu sîntū chiarū fôrte depărtați de a proclamă eretici pre cei que susținū quō *suzeranitatea* papilorū în evulū mediū s'aū născutū din împregiurări; quō ea nu fū de-locū *universalē*; quō ea nu se exercitā dequātū în Europa și preste unū micū numărū de State quarī cređusse quō trebuie sō se declare vassale alle sântului scaunū; quō este imposibile de a se gîndi astăđi la restabilirea sa.

Orī-que arū đice ultramontaniī, nu este nimenea, de-locū obligatū de a crede quō papa va fī avutū *din dreptū divinū*, *suzeranitatea* timpuralē. Istoria demonstră quō ea aū avutū uă origine umană; și D. de Maistre, quare uă proclamă *divină*, este obligatū de a conveni în accellași timpū quō ea se născū, în evulū mediū, *din forța lucrurilor*. (P. 331.) Addevērulū 'i-aū smulsū accēstă contradicțiune.

Déquō credemū pre D. de Maistre, intervenirea papilorū în affacerile timpurali ar fī avutū rezultate prodigiöse pentru binele societāței, și acceste rezultate

ară fi fostu obținute prin međloculū excommunicațiunilorū. In accellași timpū, ellū recunnósce quō excommunicațiunile nu eraū urmate de ordinariū dequātū de puçinū effectū. Sō citāmū (P. 328):

„Quarī eraū rezultatele accestorū mari judecāți (excommunicațiunile)? Suveranulū înțelegeá de cuvântū séū *avea aerulū de a înțelege*; ellū se abțineá, *pentru momentū*, dela unū resbellū criminal; 'și-lăpēdaá *posadnica*, *pentru formă*; une-orī cu tóte accestea femeia 'și-reluaá drepturile selle; puteri amice, persóne importanți și moderate se puneau la međlocū; și papa, la rōndulū seū, déquō fuisse séū pré severū séū pré grăbitū, plecaá urechia la remustrările înțelepciunei.“

Que-va mai multū autorele nostru susține quō supremația papilorū nu s'aū exercitatū dequātū cu privire la trei obiecte: santitatea căsătoriilorū, mântinerea legilorū ecclesiastice și a moralilorū sacerdotali și libertatea Italiei. (P. 266 și urm.)

Quomū nă autoritate, allū quăreia exercițiū aū aū fostū, de nă parte circumserissū cu privire la trei obiecte, și de alta, aū avutū așșá de puçine rezultate, aū potutū sō producă în societatea întregă binele que 'i-attribue D. J. de Maistre? Istoria și addevărulū 'i-smulgū âncō și acceste mărturiri quarī distrugū radical teoríá sa.

Noi n'avemū trebuință de a trece în revistă, cu autorele faptele que probédă quō papii aūū depusū suveranī; quō chiarū mai mulți suveranī aūū adheritū la invențiunea papilorū în affacerile timpurali. Nimenea nu négá quō aū fostū așșá; tótá lumea recunnósce quō unii suveranī s'aūū declaratū feudatari ai papilorū, și aūū contractatū cōtră ei datorii de vassalitate; dérō, âncō nă dată, tóte accestea nu probédă

în favórea unui dreptú publicú, universal și *constituitú*; nu probéďă mai alessú quó intervenirea pontificalé, în affacerile timpurali, ar fí de origine divină și uă consequință directă séú indirectă a unei autoritățí spirituale quare ea ênsășí este uă usurpațiune.

Fostu-aú intervenirea papilorú uă surginte de turburări și de resbelle, mai alessú în Italia și în Germania? Toți istoricií uă spunú, chiarú Părintele Maimbourg, chiarú Muratori; déró D. J. de Maistre declară, cu accellú tonú de modestiă que i-'lú-cunnóscemú, și decide quó Părintele Maimbourg, înțeleptú în collo, este nebunú assupra acesteí questiuni (p. 370); quó Muratori, deși *fórte imparțial*, aú fostú didistratú, quândú aú vėđutú, în Guelfí, pre catolici séú partinitorií ai papalităței. (P. 373.) Quátú despre D. de Maistre, ellú se proclamă singurú de bună credință și singurú instruitú în istoria evului mediú; ellú affirmă quó papii, amestecându-se în affacerile timpurali, n'aúú causatú cellú mai micú reú, și n'aúú făcutú dequátú bine. Intre toți istoricií quarí spunú contrariulú, și D. J. de Maistre, este quine-va liberú de a alege.

Cu tóte acestea, scrietorulú nostru voiesce só recunnóscă quó cutare papă în particulariú aú potutú avé gresséle. (P. 376.) Este cu addevératú uă fericire quó luptătoriulú puterei timpurale consimte a face accéstă mărturire.

Noí nu ne amú legatú, în accéstă combatere a cărței a doua *Du pape*, dequátú de *principie*. Aceste principie sântú false, contradictorií, sprijinite pre fapte erronate. Autorele nu are chiarú principie fixe; ellú se avěntă, cu uă gravitate neturburată, prin tóte questiunile, curmă, decide, affirmă, főră a 'și-dá ostenéla de a probá și de a conciliá cutare din assertiunile

selle cu cutare alta que uă contradice; ellū distribue lauda și blamulū ómenilorū cellorū mai gravī, fõrã a binevoí sõ deé comptū de motivele judecãțilorū selle; déquõ 'i-adduce quine-va înainte unū passagiū din E-vangeliã contra puterei timpurale a papilorū, accesta este, ñice-ellū, *unū locū comunū*, și trece. Déquõ unū istoricū gravū emite uă opiniune contrariã accelleia pre quarea ellū uă patronedã, accesta este unū impiū, unū inimicū allū Bisericeí, unū nebuñ, unū ignorante.

Astū-felū sîntū procedẽrile D-luí J. de Maistre; ellū se crede tare pentru-quõ nu se îndouesce de nemica; ellū nequí nu crede chiarū quõ va îndrãsní vre uă datã quine-va sõ 'i-controlede assertiunile selle; și-întypuesce quõ dogmatismulū seū va impune ideele selle. Ellū nu s'aũ înșellatū assupra accestui din urmã punctū, în ceaa-que privesce scõla ultramontanã quarea 'lū-aũ alessū de oraculū și de profetū allū seū; dérõ accestã scõlã nu va reeșși a ne convinge quõ D. de Maistre va fí fostū altū-que-va dequãtū unū *illuminatū*, quare aũ luatū ideele selle dreptū doctrina catolicã, și alle quãruí teorii nu potū sustiné examenulū unui omū seriusū și instruitū.

X.

A treia carte a opereí D-luí J. de Maistre este consacratã papei, consideratū *în raportulū seū cu civilizațiunea și fericirea popórelorū*. Dela primele linii, autorele înserie unulū din celle mai stranie paradoxurí que și-aũ permissū, ceaa-que nu vrea sõ ñicã quõ nu este nemica, quõquí noi amū notatū dejã de accestea destullū de extraordinarie: „Bine-facerile christianismului, ñice ellū, sîntū accellea alle papilorū, christianismulū *neavendū acțiune exteriõre dequãtū printr'ensū* (p. 402).“

Astŭ-felŭ, quândŭ scaunulŭ Romei n'aŭ fostŭ ocupatŭ dequâtŭ de papi scandalosi, spre exemplu în seclulŭ allŭ VIII-le; quândŭ, qua în allŭ XV-le și allŭ XVI-le, ellŭ nu numără de-locŭ, printre cei que 'lŭ-aŭŭ ocuputŭ, dequâtŭ ambițioși și intriganți, chrestinismulŭ n'aveá acțiune exterióre dequâtŭ prin nesque ómenŭ quarŭ 'i-disprețiaŭ *pre faciã* preceptele! Astŭ-felŭ, geniile chrestine quarŭ aŭŭ exercitatŭ asupra lumei acțiunea cea mai salutară, sântii quarŭ aŭŭ edificatu-uă cu virtuțile lorŭ eroice, învęțații teologi quarŭ aŭŭ investitŭ addevęrurile chrestine cu cele mai vii clarități, martirii quarŭ și-aŭŭ vęrsatŭ sângele lorŭ pentru Evangeliã, tóte accetea nequŭ-uă-dadatã n'aŭŭ trebuitŭ sŏ fiã socotite dreptŭ *acțiunea exterióre a chrestinismulŭ, fiindŭ-quo n'aŭŭ acțiune exterióre dequâtŭ prin papi!*

Sŏ nu ne oprimŭ mai multŭ timpŭ înainte accestei errorŭ blasfematorie quarea resumme tótã influența socialę a unei religiuni divine într'*unŭ omŭ* suppusŭ, qua ori-que altŭ omŭ, miserieilorŭ, pasiunilorŭ, inclinațiunilorŭ perverse, ignoranței! Trebuie qua iubirea de paradoxŭ sŏ fiã pré forte, pentru qua unŭ omŭ dotatŭ cu simțŭ sŏ lasse qua sŏ éssã din péna sa frasa que am citatŭ!

Desvoltându-și errórea, D. de Maistre attribuesce papei missiunile catolice, singurele, ȃice ellŭ, quarŭ aŭŭ unŭ resultatŭ pentru propagarea luminei evangelice. Missionarii Bisericeilorŭ separate și quarŭ nu sântŭ uniți cu papa „séměná, ȃice ellŭ, cu accelle animalŭ pre quarŭ artea le instruesce sŏ âmble în dóue picióre și sŏ contrafacã unele atitudinŭ omenescŭ.“ Accesti cânŭ savanți potŭ quâte-uă-datã sŏ se facã admirati, dérŏ se vede quŏ într'ęnșii „totalŭ este forțatŭ și quŏ nu querŭ de quâtŭ de a recãde pre celle patru picióre alle lorŭ.

D. de Maistre credeá fõrã îndouielã quõ are multũ spiritũ făcũndũ accestã comparaþiune necuviinciosã; quãtũ despre noi, ni se pare quõ unũ addevãratũ chrestinũ nu 'și-permite nequĩ-uã-datã de a comparã cu unũ cãne pre uã fiinþã dotatã de Domneþeũ cu inteligenþã, pentru quare Christos aũ muritũ; âncõ și mai puþinũ pre unũ omũ quare crede în Iisus Christos, quare aũ fostũ încorporatũ la Iisus Christos prin botezũ; pre unũ omũ quare, creþũndũ în fundulũ consciinþei selle quõ possede addevãrulũ chrestinũ, pãrãsesce țerra sa pentru a merge sõ iniþieþe în cunoscinþa Evangheliei pre nesque ómenĩ quari âncõ *ședũ în umbra morþei*.

Noĩ convenimũ voiosũ a admite, cu D. de Maistre, quõ missionarii protestanþi n'aũ obþinutũ nequĩ-uã-datã multe rezultate; dérõ missionarii catolici obþinutu-aũ mai multe? Sõ 'și-arrunce quine-va ochii preste ținuturile evangelisate de attãtea secole, preste China, Japonia, și se va convinge despre puþinulũ successũ allũ missionarilorũ romanĩ. Quumũ aũ devenitũ America în parte chrestinã? Pentru-quõ uã populaþiune europeanã aũ înlocuitũ accollo pre indigenĩ, despoiaþi, măcellãriþi seũ isgoniþi în ținuturile selbatice, unde ei sũntũ âncõ și acumũ cu obiceiurile lorũ, cu moralile și religiunile lorũ. De que folosũ este sõ se dissimuleþe addevãrulũ, quãndũ nesque fapte attãtũ de bătãtore la ochi sũntũ de faþiã pentru a 'lũ-attestã?

D. de Maistre n'aũ spusũ dérõ addevãrulũ, quãndũ aũ pretinsũ quõ missiunile romane aũ fostũ fecunde. Și quãndũ elle arũ fi fostũ așșã, trebuĩ-va sõ 'i-attribuimũ papei rezultatele? Da, þice, D. de Maistre, quõquĩ „Biserica are singurã onórea, puterea și dreptulũ missiunilorũ: și fõrã suveranulũ pontifice, nu este de-locũ Bisericã (p. 419).“

Pênö unde póte merge orbirea ómenilorü de partitá!

Éccö întru accésta âncö uá probá:

„Aũ nu suveranulü pontifice aũ civilisatü Europa, și aũ creatü accestü spiritü general, accestü geniü frățescü que ne distinge?“ Mai ântâiü sântemü noi distinsï în Europa prin spiritulü nostru general, prin geniulü nostru frățescü? D. de Maistre nu uá crede, fiindü-quö cartea sa *Du Pape* nu este qua sô ñicemü așșá alta dequátü uá critică fõră mësura a opiniunilorü que facü mai multá võlvá în Europa, și pre quarï ellü le considerá qua destructive a tótá armonía socialë și a tótá pacea. Déquö noi nu posedemü nequï *spiritulü general* nequï *geniulü frățescü*, quumü óre lu-vorü fï produsșü papiü? Și déquö armonia, accordulü, fraternitatea evangelicá arü domní printre noi cu atfâta putere cu quátü vedemü quö domnescü discordia, diversitatea de opiniuni și urra, pre que probe s'ar întemeiá D. de Maistre pentru a stabili quö uá așșá de fericitá situațiune este opera papalitáței? Papiü din secolele allü IV-le și allü V-le aũ trãmissü apostoli la popórele barbare; ei aũ trãmissü pre iesuiți în America, în China și în Indie (419 pênö la 421). D. de Maistre conchide de accollea quö ei aũ civilisatü Europa și 'i-aũ inspiratü *spiritulü general* și *geniulü frățescü* que ne distingü.

Papi în secolele allü IV-le și allü V-le! Iesuiți civilisatorï! Attari enormitáti nu se combatü.

Déquö D. de Maistre s'ar fï mulțãnnitü de a ñice quö mai mulți episcopi de aí Romei, în decursulü primelorü secole aũ lucratü pentru respândirea luminelorü Évangelicï; quö, adjutați de alți sãnti episcopi și preuți zeloși, ei aũ luptatü contra principielorü abrutisátore alle pãgãnismului, și aũ cãutatü a

respândî în lume salutarele învățăminte ale Evangheliei, noi n'amū fî avutū dequātū sō applaudămū uā opinione attātū de justă; dérō a se appucă quine-va sō atribuéscă papilorū, adequō episcopilorū Romei din evulū mediū și iesuiților opere attātū de mărețe, acésta însemnéđă a 'și-bate-jocū de lectorii sei cu attātū mai multă îndrăsnélă cu quātū rezultatele preconisate nequî-uă-dată n'aū existatū.

Déquō amū crede pre D. de Maistre, papii aū fostū nu numai singurii propagatori ai Evangheliei, dérō și unicii appērători ai *libertăței civile a ómenilorū*.

Prin libertatea civilē, D. de Maistre înțellege scutirea de sclaviă.

Omulū este născutū sclavū (p. 426), după filosofulū nostru; lăssatū de sine, ellū este pré reū pentru a fî liberū (p. 427); pretutindenea pre unde libertatea civilē este generalē, orî-que guvernămētū este imposibil (ibid.). De accollea vine quō *sclavia* aū fostū *starea naturalē* a unei fórte mare părți a genului umanū pēnō la stabilirea christianismului. Bunulū simțū universal simțîá necesitatea accestei ordine de lucruri (ibid.). Lucanū aū formulatū uā maximă fórte justă, quândū aū đissū quō „genulū umanū este făcutū pentru quățî-va ómeni (ibid.)“ „Dérō în fine, adauge D. de Maistre, legea divină appărū pre pămētū: numai-dequātū ea se făcū stōpână preste ânima omului și 'lū-scâmbâ astū-felū înquātū sō excite admirațiunea eternă a orî-quăruī addeveratū observatorū (p. 429).“

Noi nu voimū negreșsitū sō negămū influența chrestinismului asupra ânimei omului, și prin urmare, în societate; dérō D. de Maistre cade în errórea cea mai nesusțiibilē, quândū pretinde quō *Evangelia* aū datū omului uā natură deosebită de aceea pre quarea uā aveá ellū mai înainte. Omulū este, dela

venirea chrestinismului, aceea-que erá mai înainte. Totu-de-una principiele nedestructibili alle justiției aũ fostu în fundulũ consciinței selle. Evangelia n'au fostu dequãtũ desvoltarea "aceestorũ principie și a moralei eterne pre quarea Domneđeũ aũ înscrissu-uã în âni-ma omului, qua pre pétra din Sinai, și în parabolele evangelice; quõ omulũ aũ avutu mai multũ ajutoriũ pentru a uã observá dela predicarea lui Iisus Christos, quõ seva evangelicã aũ fecundatũ âni-ma sa fórte multũ timpũ stérpã pentru bine, noi uã admitemũ; dérõ ñicemũ în accellași timpũ quõ vrea sõ ñicã a rëstornã tóte principiele a ne dá quine-va qua starea naturalã a omului înainte de Evangelia, aceea-que Evangelia aũ condamnatũ qua uã crimë.

Biserica aũ combãtutũ sclaviã mai alessũ propagãndũ dragostea, noi uã credemũ; dérõ Biserica nu e papa, orĩ-que ar ñice D. de Maistre, și noi nu vomũ consimțĩ nequĩ-uã-datã de a atribui papei ceaa-que appartĩne *Bisericeĩ*. Papii aũ fãcutũ sclavi și vorũ âncõ sõ mai fãcã pre fiã-quare ñĩ, quõquĩ eĩ voiescũ sõ domineđe nu-numai preste corpurĩ qui și preste sufflete; dérõ nequĩ-uã-datã eĩ n'auũ liberatũ de sclaviã.

Biserica, propagãndũ principiele evangelice, aũ fãcutũ lumei unũ bine immensũ; aceasta este unũ faptũ pre quare nimenea nu 'lũ-négã. Accestũ bine ar fĩ fostũ și mai mare âncõ déquõ papi, episcopi, preuți, mai multũ pãgãni dequãtũ chrestini, n'arũ fĩ împeditũ acțiunea sa binefãcutóriã; dérõ trebue quine-va sõ ñicã quõ trebuesce lumei, seũ unũ principiũ divinũ identificatũ în papa, seũ sclaviã? „Guvernãmêntulũ singurũ, ñice D. de Maistre, nu póte guvernã. Ellũ are dérõ trebuintã qua de unũ ministru indispensabile, seũ de sclaviã quare micșorëđã numërlũ voințelorũ lucrãtore în Statũ, seũ de forța divinã qua-

re, printr'ună felă de *greffă* spirituală, distruge asprimea naturală a accestorū voințe, și le pune în stare de a lucră împreună fōră a se vĕttēmă (p. 432).“ Astū-felū, orī-que guvernămĕntū nu este posibil dequātū prin *destrucțiunea* voinței umane. Fōră voință, que este în omenire? machinī, automați. Pentru D. de Maistre, orī-que guvernămĕntū nu este dĕrō dequātū unū agentū que imprime impulsione machinei. déquō unū rotagiū derangeadă séū împedică joculū machinei, trebue sō 'lū-scoți; de accollea acceste *frumose* teorii assupra sclaviei și a gâdelui, que nu potū fī înlocuite dequātū prin papa, quărnia D. de Maistre 'ī-accordă însemnatulū privilegiū de a fī aginte *divinū* pentru a *distruge* voințele și a le pune în stare de a *lucra împreună foră a se vettema*. De uă-miă-optū sute annī, accestū aginte funcționēdă, fiindū-quō D. de Maistre, qua toți papistii, facū sō începă papalitatea dela sântulū Petru. Dĕr, istoria tutorū popórelorū, discussiunile lorū, revoluțiunile lorū religióse, luptele lorū sângeróse, în quarī papii luară attâta parte, spunū în destullū de tare quō teoria D-lui de Maistre nu este dequātū unū de creiurū bolnavū, que ica chime-rele dreptū realități.

Christianismulū este unū principiū de pace și de armoniă între voințe și inteligente. Dĕrō póte quine-va rezonabil sō đică, într'unū modū absolutū, quō Biserica quare represintă și conservă principiiele chrestinismului este *totū una* cu papa (p. 432)? Póte quine-va sō đică rezonabil quō chrestinismulū quare exercitédă influența sa binefăcutóriă prin miī de međlóce, n'are dequātū unulū „puterē nullă de îndată que nu este concentrată într'uă mână unică quare sō uă exerciteđe și sō uă facă sō valoređe (p. 434)?“ Quō chrestinismulū *n'are existență, acțiune, putere, considera-*

fiine, nume chiară dequâtă prin papa (*ibid*)? Quô „fără papa nu este addevărată christianismă, operator, putinte, convertitoră, regenerătoră, cuqueritoră, perfectilisător (p. 435)?“

Éccô cu tôte accestea ceaa-que affirmă D. de Maistre. Astă-felă, pentru dănsulă, nu mai este distincțiune între cleră și Biserică, între Biserică și christianismă, între christianismă și papa. Domneđeă în ceră, papa pre pământă; și unulă și altulă exercitândă aceeași putere pentru guvernământulă turmei umane; attare este teoria pre quare ne uă dă ellă qua *addevără*.

Și accestă *addevără* este accella que se învătă astăđi *official* de scaunulă romană!

Noi nu vomă urmă pre D. de Maistre în cerțările selle assupra înfrânărei sacerdotale, așșă quomă uă înțellegeamă popórele și filosofii antiquitătei. Accéstă ne ar depărtă de subiectulă nostru, quare este de a consideră, cu autorele nostru, pre papa în raportulă seă cu civilisațiunea și fericirea popóreloră.

D. J. de Maistre aă făcută studiulă seă în tradițiunile antique, pentru a stabili quô legea înfrânărei aă fostă privită, din tôte timpurile, qua ună međlocă civilisatoră. Ellă vine în urmă la papa și preține quô *natura ar fi pré forte pentru a fi învinsă de legea divină*; ea n'ar poté fi învinsă, adange ellă, dequâtă prin a-totă-puternicia inflexibilă a suveraniloră pontifici (p. 468, 469).

Astă-felă suveranii pontifici posedă, după D. J. de Maistre, a-totă-puternicia assupra *naturei umane*; ei potă sô uă *învingă*, și aău assupra ei uă influență mai puternică dequâtă ênsăși *legea divină*. Astă-felă Domneđeă are trebuință de a-totă-putința suveraniloră pontifici pentru a face sô se observe legea

sa; cuvântul seü, prin urmare, nu póte avé effectü dequâtü déquõ suveranii pontifici binevoiescũ sã 'i-viia în adjutoriu. Scriptura sântã ne învétã quõ *legea divinã* este *quare convertesce suffletele*; quõ Domne-deü singurü póte scãmbã, póte ammeliorã natura; quõ, singurü *ellũ dã înfrênarea*; dérõ D. J. de Maistre este plinü de unü attãtũ de viüü entusiasmü pentru papa, înquãtũ Domne-deü și cuvântul seü nu sântü nemica, în prezența accelluia a quãruï putere și gloriã aũ întreprinsü ellũ de a le cântã.

Ar fí potutü crede quine-va quõ unü omü religiosü, quõ unü scrietorü, exaltatü de ultramontoniï nostri qua primulü filosofü chrestinü, s'ar fí potutü lãssã sã cadã prin prejudiciile selle în nesque enormitãti atãtũ de impie?

Legea celibatului se datoresce principalimintelui Gregoriu allü VII-le și successorilor seï pre scaunulü Romei, noi nu uã contestãmü; dérõ trebuie sã se conchidã de acci quõ papii sântü *quãrã arũ fí așșe-datü sacerdoțiulü pre base neclãtibili?* (P. 469.) Atunci chiarü quãndü legea celibatului ar fí attãtũ de utilë pre quãtũ se ñice, ea totuși nu ar constitui sacerdoțiulü, quarele n'are și nu póte avé altã basë dequãtũ instituțiunea divinã. Exalte quine-va quãtũ va voi uã lege ecclesiasticã, nu va fí nequã-uã datã permissü de a uã dá qua basa unei ordini (tagme) que și-are surgintea sa în cuvântulü Omului-Domne-deü, și qua absolutü necessariã pentru exercițiulü christianismului.

Nequã-uã-datã celibatulü n'aũ fostü impusü preuțilorü, în Bisericele orientali; cu tóte accestea sacerdoțiulü și instituțiunile chrestine nu existã accollo? D. de Maistre, appërandü legea celibatului, aũ exageratü dérõ assupra accestui punctü, quãși assupra tu-

turatorū cellorū-l-alte. Ellū exageredă âncō și în parallelulū seū între preutulū catolicū și ministrii cel-lorū-l-alte culte. Noi nu voimū nequī-quumū sō înjosimū pre preutulū romanū, dērō nu trebuie sō 'lū-exalte-de quine-va în detrimentulū cellorū-l-alți, déquō voiesce sō merite óre-quare încredere; nu trebuie mai a-lessū sō facă din clerū unū tabloū de fantasîă. Sîntū multe umbre în accestū tabloū; trebuie sō uă mărturimū pre façiă, déquō voiesce quine-va qua publiculū sō admire trässurile de virtute que trebuescū exaltate.

Terminândū paragrafulū seū assupra celibatului, D. de Maistre revine assupra errorei que aū emissu-uă mai susū, quō, prin accestă lege, *papū trebuie so fiă consideratū qua addevëratū institutorū aī sacerdotiului!* Ellū declară quō déquō nu adoptă quine-va accestă conclusiune, nu este *judecătorū competentē*.

Este quine-va cellū puçinū teologū exactū affirmândū quō opiniunea D-lui J. de Maistre este uă eresîă quare atacă essența ênsăși a sacerdotiului.

Que-va mai multū, probedă quō scie istoria și-cîndū quō celibatulū n'aū fostū practicatū dequâtū prin excepțiune în Biserica romană; quō legea quarea lu-impune aū servitū prin urmare mai multū immoralitatea dequâtū civilisațiunea.

Dupō questiunea celibatului, D. J. de Maistre tratedă pre aceea a instituțiunei monarchiei europene. Papii, și-ellū, sîntū cei-que aū instituitū accestă monarchîă; ei aū fostū *surgîntea suveranităței* (p. 514), și prin aceea ei aū grăbitū civilisațiunea popórelorū. In urmarea acțiunei *Bisericei, adequo a suveranului pontifice* (p. 505), se operâ în Europa uă astū-felū de transformațiune a suveranităței, înquâtū tóte ânimiele catolice proclamară uă constituțiune quare póte fi astū-felū resummată: „Regii abdică puterea

de a judecă prin ei-ênșiși, și popórele, în scâmbu, declară pre regi infallibili și inviolabili.“ (P. 515 și 516.) „Astü-felü este legea fundamentală a monarchiei europeane, adauge autorele nostru, și accésta este opera papilorü.“

La que epocă abdicară regii puterea de a judecă prin ei-ênșiși? Autorele nostru nu aü spusü-uă. Noi credemü quó ellü aü avutü intențiunea de a vorbí de evulü mediü, quândü papii exercitară uă preponderanță mai mare în societate; dérö, la accéstă epocă, regii judecaü ei ênșiși, și tocmai în timpurile moderne, quândü acțiunea pontificală fû apprópe anulată, regii *delegară* magistraților puterea judiciară que 'și-attribuisse.

La que epocă aü declaratü popórele pre regi *infallibili* și inviolabili? Revoluțiunile și resbellele, de quarí nequí unü seculü nu fû scăpatü, nu attestă elle quó D. J. de Maistre n'aü pusü dequätü principie de fantasíá în ceaa-que numesce *legea fundamentală*, séü charta monarchiei europene. Aü fostü în tóte timpurile uă mare diversitate de opiniuni assupra naturei suveranității. Popórele Europei n'aü avutü nequí-uădată nequí accelleași idei nequí accelleași instituțiuni. Pretinsa monarchiă europeană nu este dequätü *unü visü* allü filosofului nostru.

Impingündü mai departe fantasiele selle, D. de Maistre vede, chiarü în timpulü seü, quare este allü nostru, influența sântului scaunü mântinëndü equilibriulü *monarchiei europene*, dândü, *prin accestü equilibriü miraculosü* (p. 518): principilorü puterea fõră tyranniă, și popórelorü libertatea fõră licență; ellü nu vede, la popórele separate de sântulü scaunü dequätü revolta contra principilorü séü sclavia popórelorü.

Noi nu scimū déquō lectoriī nostri vĕdū tóte accēstea în Europa. Quātū despre noi, noi nu vedemū absolutū nemica din tóte accellea a quārorū existență uā attestă D. de Maistre. Nu vedemū nequī-unū inconveniinte quare sō lū-facă sō dīcā quō domniele regilorū catolicī sîntū mai lunge dequātū accellea alle regilorū ereticī, și quō Russia este deffectuósă. Noi nu putemū urmá pre D. de Maistre prin digressiunile selle; ne ținemū în subiectulū principal.

Terminândū a treia carte a sa *Du Pape*, autorele nostru attribuesce papilorū *singurī* rezultatele cruciatelorū. Papii aū îndemnatū la accēste expedițiuni îndreptate mai multū contra chrestinilorū orientali dequātū contra Turcilorū, accēsta este unū faptū incontestabil. Ei aū cercatū sō profite de dēnsele pentru a întinde puterea lorū, accēsta âncō este addevĕratū. Produssū-aū accēste expedițiuni rezultate de quarī papii și Latiniī sō pótă fī mîndri? noi ne permittemū de a ne îndouī. Déquō ultramontaniī vorū absolutū qua accēste rezultate sō fiă datorite papilorū, potū sō și-permittă accēstă fantasiă; noi consimțimū. D. J. de Maistre resume errorile selle affirmândū din noū quō christianismulū aū fundatū monarchía europeană, și quō, fōră papa, nu este christianismū; quō accēstă instituțiune divină și-perde puterea sa, *caracteriulū seū divinū* (p. 549 și urm.), forța sa convertitóre; quō christianismulū fōră papa „*nu este mai multū dequātū unū systemū, uă credință omenescă*, incapabile de a intrá în ânime și de a le modificá pentru a face pre omū susceptibil de unū mai înaltū gradū de sciință, de moralē și de civilisațiune;“ quō „*greșselele papilorū s'aū întorsū, în general, în profitulū ómenilorū*;“ quō ei aū fostū „*institutoriī, tutoriī și addevĕratele genie constituanti alle Eurepei*;„ quō monarchia pa-

pală este „cea mai bună (blândă, dulce), cea mai pa-
cifică și cea mai morală din toate monarhiile.“

Que pagubă quō ea nu mai existe astăzi și quō
Italianii aūū fostū attāta de ingrați pentru a uă di-
struge!

Dupō aceste assertiuni, D. de Maistre declară
quō protestédă contra orī-quāruī felū de exagerațiune
(555).“ Ellū protestédă attunci contra cărtei selle
întrege, quarea nu este dequātū uă exagerațiune con-
tinuă și uă grămadă de errorile celle mai monstruōse.

XI.

Eccō-ne adjunși la a patra și ultima carte *Du
Pape*. D. de Maistre tratédă într'ēnsa „despre papa
în raportulū seū cu Bisericele numite schismatice.“

Tōte aceste Biserice se înțelegū în rēcēla lorū
pentru curtea din Roma, deși differă între elle în
punctele celle mai essențiali.

Tōte Bisericele numite schismatice sūntū *pro-
testante* în accestū sensū quō elle protéstédă contra
sântului-scaunū, centralū addevērulū (C. 1-iū).

Déquō Biserica grēcă aū conservatū depositulū
credinței în întregimea sa, accēsta vine din aceea
quō ea este „unū corpū înghiăciatū allū quāruī fondū
aū conservatū formele... De îndată que vântulū scien-
ței, quare este caldū, va începe a sufflá, se va în-
tēmplá ceaa-que trebuie sō se întēemple dupō legile
naturei: formele antique se vorū dissolve, și nu va re-
māné dequātū pulbere... nequī-uă religiune, affōrō de
una, nu pōte supportá ispitirea sciințelorū.“

„Orī-que amicū allū unităței trebuie sō doréscă
qua antiquulū edificiū (allū Bisericelorū orientali) sō
sfōrșescă prin a se dērímá suptū loviturele sciinței

protestante, spre a rămâne locul gollu pentru adde-
vêrũ.“ (C. II.)

Éccõ principie generóse formulate de D. J. de
Maistre pentru Bisericele orientali. Sõ le examinãmũ
rãpede.

Elle se întelegũ tóte în antipatiã lorũ contra
curtei din Roma. Accesta este unũ faptũ; dérõ quare
este rațiunea accestui faptũ? Pentru-que attâtea mil-
lióne de chrestini, quarĩ aũũ conservatũ accellași sym-
bolũ, acceaași lege moralè, accelleași mystèrie, accel-
lași cultũ, acceaași ierarchiã quãși Biserica romanã,
pentru que differescũ ei de dênã assupra accestei
questiuni à autoritãtei curtei din Roma? D. de Maistré
vorbesce, în capitulele allũ III-le și urmãtóriele alle cãr-
tei selle a patra, despre caracteriulũ particulariũ allũ
Grecilorũ și despre antipatiã lorũ pentru Occidentali;
cređutũ-aũ dênãsulũ quõ accéstã antipatiã erã uã ex-
plicațiune sufficientè a separãțiunei Bisericei orientali
și a Bisericei romane? s'aũ înșellatũ preste mèsurã.
In decursũ de mai multe secole, acceste Biserice aũũ
fostũ perfectũ unite. Le vedemũ rumpêndũ (amicitiã)
puçinũ quãte puçinũ, cu quãtũ curtea din Roma exa-
geredã autoritatea sa și cu quãtũ principiele ultra-
montane se substituescũ principielorũ catolice. Aũ fostũ
de sigurũ totũ-de-una antipatiã între Oriinte și Occi-
dinte, dérõ addevãratele principie furã în decursulũ
primelorũ secole chrestine, uã legãturã de uniune; și
déquõ principiele s'ar fĩ mãnținutũ în veritatea lorũ;
antipatiã n'ar fĩ avutũ întristãtoriulũ resultatũ allũ u-
nei întregẽ separãțiuni.

Ar trebui sõ închidã quine-vã ochiũ de bunã voiã
înaintea ori-quãrei lumine pentru a sustinè (appoi) quõ
puterea papalè erã acceaași, în allũ treile seculũ spre
exemplũ, quarea fũ în momentulũ separãțiunei cellorũ

două Biserice. Cândă primele synóde ecumenice determinău limitile patriarhatelor, și fixău semnele de chotară dincollo de quară jurisdicțiunea scaunului Romei n'ar poté să se exercite, elle nu recunoscău papei accéstă omnipotență pre quarea ellă au pretinsă să uă exercite de atunci, și quare au fostă una din cauzele și poté cea principală a scissiunei.

Patriarchiă Constantinopolei ambiționară uă autoritate mai mare dequătă aceea pre quare uă sedeaă dintru începută; mai mulți fură geloși de patriarchiă Romei: este posibil. Antipatiă naturală a Orientalilor contra Occidentului au făcută separatiunea mai facilă; să uă admitteră; dero pentru a combatte gelosia patriarchilor Constantinopolei și antipatiă Grecilor, trebuia să li se deă ună nouă alimentă rădicândă pretensiuni exagerate? Dequă toți papii ară fi imitată pre sântulă Gregoriă cellă Mare (Dialogulă); dequă, pentru a responde la titlulă de 'ecumenică que și-attribuiaă patriarchiă Constantinopolei, ei ară fi lută numai pre accella de *servitoră allă servitoriloră lui Domnedău*; dequă mai alessă ei ară fi pusă în practică profundulă învățământă ascunsă suptă littera accestui titlu, noi credemă quă scissiunea nequă-uădată n'ar fi existată. Bisericile orientali nu s'ară fi dată în susă nequă-quumă de a recunósce scaunulă din Roma ântâietatea sa în Biserică, dequă unii papii și ultramontaniă nu înțellegeă, prin accéstă ântâietate, omnipotență, absolutismulă în Biserică. Elle *protestădă* mai multă contra ultramontanismului dequătă contra ântâietăței episcopului Romei; și dequă Providență trâmiteă Bisericei selle pre ună Gregoriă cellă Mare, antipatiile de grabă ară fi dispărută.

Noi potemă cu attătă mai multă să credemă accéta cu quătă Bisericile aună conservată cu uă grige

minuțioasă nu-numai dogmele revelate, dero și instituțiunile primelor secole chrestine. D. de Maistre este obligat de a conveni întru accesta; fiă, după quom dânsul ȳice, pentru-quo aceste Biserice formează *unū corpū înghiăciatū*, seū pentru ori-quare altă causă, puçinū ne passă, faptulū existe, și ellū cãstigă uă importanță excepțională în ȳillele nōstre quândū papii inventeȳă pre fiă-quare ȳi noue dogme, și înalță astū-felū murulū de separațiune datoritū dintru începutū ambițiunei lorū.

Pote quine-va sō appretieȳe mai bine dequātū totū-de-una accestă dorință impiă a autorelui nostru, qua Bisericele orientali sō și-perdă credința. Mărturia lorū permanentē nu e ore cellū mai tare argumentū în favorea perpetuitătei dogmei catolice?

Dero, invetă D. de Maistre, nu este credință veritabilē în Bisericele schismatice? Pentru que? Pentru-quo elle aūn lăpedatū regula de credință.

Dequo regula de credință ar fi *cuvântulū infalibile allū papei*, Bisericele orientali arū fi lăpedatuă; dero cuvântulū papei nu este regula de credință catolică, ȳică ori-que arū ȳice ultramontanii. Ea consiste în *consentimentulū permaninte allū Bisericei universale* assupra unei questiuni de credință: *quod ubique, quod semper, quod ab omnibus*. *Ecourile Bisericei, organele selle* sūntū episcopii, quari nu daterescū dequātū *so deē mărturiă despre credința permanentē* a Bisericelorū lorū respective.

Dero, Bisericele orientali recunoscū accestă regulă și uă urmēȳă. Elle aūn dero regula de credință *catolică*; numai elle nu credū quō scaunulū Romei ar fi centrulū impregiurulū quăruia trebuie sō convergeȳe tōte raȳele cercului catolicū; dero din aceea quō elle nu admittū accestū punctū, nu trebuie sō se

conchidă quō elle nu aũ respectatũ regula credinței. Elle sciũ și credũ quō cuvântulũ lnĩ Domneđeũ, transmissũ prin predicatiune și prin scrierile apostolice, este obiectulũ credinței nōstre, și quō fiã-quare particulariũ este datorũ, în interpretațiunea que face sântelorũ Scripturĩ, sō se conformeđe *credinței generale și permanente*. Elle urmédã dérõ regula credinței. Elle punũ centrulũ Bisericeĩ în episcopatũ, qua latinĩ intelliginți; numai elle nu recunoscũ pre papa qua centru allũ episcopatului, și aũ dreptate.

Noĩ nu vomũ urmã pre D. de Maistre nequĩ în diatribele selle contra Bisericeilorũ separate, nequĩ în cercetãrile selle asupra caracteriului, artiilorũ, sciintelorũ și puterei militare a Greciei. Scrietorulũ nostru 'și-permite de a vêrĩ în cartea sea digressiunii asupra unorũ obiecte que nu se raportã de-locũ la subiectulũ principal. Déquō ellũ aveã gustulũ episcodelorũ de accestũ genũ, noi n'avemũ nemica de ñissũ, quõquĩ despre gusturĩ și despre colorĩ nu trebue sō se dispute; dérõ noi n'amũ întreprinsũ dequãtũ de a combate doctrina sa asupra papei, și credemũ quō amũ recessitũ.

D. de Maistre aũ datũ qua conclusiune cãrtei selle uã buccatã scrissã cu uã emfasẽ ridiculã. Idea que uã póte quine-va prinde în accestã grãmadã (haraburã) de cuvinte, este quõ Biserica, dupõ quumũ ellũ uã înțelege, adequõ ultramontanismulũ, se apropiã de triumfulũ seũ.

Sêrmane profetũ! déquõ vre-uã-datã ultramontanismulũ ar triumfã într'unũ modũ completũ, Biserica catolicã va dispãre. Accestũ systemũ, grafiã scrierilorũ D-lui de Maistre, D.D-lorũ de Bonald și de Lamennais, cãpëtasse uã óre-quare influență; astãdi, ellũ face scomotũ, se mișcã âncõ, ar voi sō ne facã

să credem în puterea sa; dero este lovită cu uă lovitură de mörte. Que omă seriosă, que scrietoră însemnată i-aă luată causa în appärare? Nu sunt nequă pamfletele Veuillotiloră, nequă grössele diatribe alle Guerangeriloră; nequă adunătorele de frase teologice alle Goussetiloră, quară potă să deé nesquară apparențe rezonabilă unuă systemă absurdă, și a quărui falsitate nequă ênsuși geniulă n'aă potută-uă îndelungă dissimulă.

Ultramontaniă cântă de victoriă, exaltă pomposă triumfulă loră, pentru-quă pară a se bucură de uă öre-quare putere în Biserică; dero să sciă bine quă victoria loră nu este dequătă apparenț, și quă errořile loră prepară idolului loră cellă mai terribile viitoră.

Pedépsa dejă aă începută. Papa nu mai este rege. Mâne, despotismulă spiritual que ellă 'și-attribuesce nu va mai avé de suppuși dequătă uă slabă turmă de fanatici și de idioti.

Papalitatea se sinuccide cu propriete selle mână; cu quătă 'și-exageredă pretensiunile, cu attătă mai multă 'și-grăbesce ruina!

Accéstă ruină va fı triumfulă addevëratei Biserice a lui Iisus-Christos.

TABLĂ DE MATERII

	Pagine
<i>Precuvântare. — Scopul opereii . . .</i>	VII—XII
<i>Eresiele Bisericeii Romane. — Assupra Constituțiunii Bisericeii și regulă de credință .</i>	1— 38
<i>Eresie Assupra Treimeii</i>	39— 86
<i>Eresie Assupra Intrupăreii</i>	87—103
<i>Eresie Assupra Rescumpărării</i>	104—146
<i>Eresie Assupra Misterielorū:</i>	
Botezul și Confirmațiunea	147—165
Eucharistia.	165—238
Penitența	238—265
Chirotonia	266—309
Nunta.	310—312
Ungerea bolnavilor	312.
<i>Eresie Attingătoare De Viața Viitoria. .</i>	313—318
<i>Papalitatea Său Marea Eresia Occidentală.</i>	319—453

VERIFICAT
2007

BIBLIOTECA
CENTRALA
UNIVERSITARA
BUCURESTI

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
1987